BX
8049
.K844
1928

BX
8049
K844
1928
GTU.
Storage

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

KORSBANERET 1928

I Morgonstund

KORSBANERET

In hoc signo vinces.

KRISTLIG KALENDER

för året

1928

REDIGERAD AV C. A. LINDVALL

---

fyrtionionde årgången

AUGUSTANA BOOK CONCERN
ROCK ISLAND, ILL.

BX8049
K844
1928

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

PRINTED IN U.S.A.

APR 26 1965

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERNS TRYCKERI OCH BINDERI
1927

20438

Innehåll

	SID.
Kyrkan. Poem I. S.	9
Ett 400-årsminne. Nathan Söderblom.	11
Jubileum, till reformationsminnet 1927. Poem. Paul Nilsson	23
Reformationsriksdagen i Västerås. Adolf Hult	25
Svenska indianapostlar. C. A. L.	36
Daniel Kuhn, eller också ett 150-årsminne. II. G. N. S.	42
Ett märke vid vägen. C. A. L.	58
Augustana '77. Poem. E. W. O.	63
Svenska Evangeliskt Lutherska New England-konferensen. S. G. Hägglund	71
Ernst Heüman. C. A. L.	78
En bemärkt trotjänare i vår synod. C. A. L.	82
Himmelens julhälsning. Poem. F. H.	87
Julväntan. G. Fredén	89
Julens glädjebudskap. L. G. Abrahamson	93
Ett palats i dalen. Poem. C. A. L.	101
Julens segertåg. E. E.	103
Ett julminne. Göran	110
Ecce Homo! Poem. A. G. Witting	119
Vid årsskiftet. Carl Johnson	121
Det heliga året. Oscar N. Olson	127
Så ädel säd. Poem. J. G. Dahlberg	144
Hur skall det predikas? C. A. Lönnquist	146
Gudstjänsten. Poem. O. H. M.	163

SID.
Huru det skall höras. C. F. Sandahl..... 165
Har en svensk lantförsamling i Amerika någon framtid? U. Ronnquist 178
Vilken är den trogne och kloke förvaltaren inom Augustana-synoden? E. K. Jonson.... 187
Tacksägelsedagen. Poem. E. N. S..... 196
De som gått..... 199
Sov i ro. Poem. Th. Carlson..... 200
I vilan ingångna pastorer .....202—242
Mot graven. Poem. Gustav E—n..... 243
I vilan ingångna samfundsmedlemmar..245—317
De som kommit 319
Präster ordinerade vid synodalmötet i Omaha, Nebr., 1927 320
Nyinvigda kyrkor 330

Kyrkan.

När byggdes väl kyrkan, när lades dess grund
i brinnande kärlek en aningsfull stund
i kristnandets gryningstider?
När bads här den första Gud-Fadersbön?
Kanhända en soldag, när sommarn stod grön
med doft över blommande lider.
Kanhända en julnatt vid brinnande ljus,
när själen i trone fick se i Guds hus
himmelens härlighet skina.

Och åren förrunno i tidernas flod,
men tryggt som en väktare templet stod
och lyste för vandrande släkten.
Den vakat med allvar, när glädjen var ung
Den lyste i nödtid, när natten låg tung,
och sade morgonväkten.
Hur fattig är fröjden, som jorden kan ge
mot glädjen att ana Guds kärlek och se
himmelens kärlek skina.

Här räcktes åt hungrande själar det ord,
som tindrat och strålat och lyst på vår jord
och stillat de ängsligas bävan.
Härinne var helgd och högtid och fred.
Här räcktes en glädje, som hjärtat tog med
till värvets och veckornas strävan,
en glädje, som blänkte i sinne och håg,
tills anden i vardagens ödslighet såg
himmelens härlighet skina.

Här steg emot valven den brusande psalm
med klang utav bergens mäktiga malm
och skogarnas susande längtan.
Och själar, som lyftes av toner och ord,
förnummo från altarets heliga bord
ett svar på sin hemliga trängtan.
Och anden fick vingar att vandra i ljus
och skåda långt bortom Guds jordiska hus
himmelens härlighet skina.

I. S.

Ett 400-årsminne*

I.

"Frihet är den bästa ting,
som sökas kan all världen kring
för den frihet rätt kan bära.

Och vill Du vara Dig själver hula,
så älska frihet mer än guld,
ty med frihet följer ära".

FÖR snart femhundra år sedan diktade Strängnäs-biskopen Thomas Simonsson, Engelbrekts vän, sin frihetssång, svenska folkets äldsta och sannskyldiga nationalhymn. Däri ljuder icke så mycket den personliga självständighetens och ansvarighetens toner, ehuru även slika tankar finnas inneslutna i hans kväde. Men egentligen var det fosterlandets vaknande självmedvetande, som i Strängnäs-biskopens hymn brusade fram ur Sveriges eget bröst. I våra dagar har den självmäktiga och självgoda nationalismen firat orgier. Nu är vår västerländska odling i färd med att lappa ihop trasorna, inskärpa hos folken aktning-

* Högtidstal av ärkebiskop Söderblom vid reformationsjubileet i Västerås den 14 juni 1927.

en för en gemensam, över allt vad människor och nationer heter giltig rättsordning och höja deras blickar, som stirra sig blinda på den egna fördelen, till att skönja släktets samfällda arv och uppgift, som kan frälsa från nationalismens trångsynta förstockelse. Den medeltida universalkyrkan och universalstaten uppskattas därför rättvisare än förr.

I nationalismens nutida mönster ha vi svårt att riktigt skönja gryningens ljus i själarna, då folken i den medeltida universalstaten omsider upptäckte, att de skulle vara icke nummer eller slavar under andras förtryck, utan sig själva enligt Skaparens tanke. De berusades av ungdomlig glädje, när de fingo höra sin egen andes stämma i världen. Vi ana, hur det kändes, när Olaus Petri kunde säga, att även vi svenskar höra Gud till, och när modersmålet brukades i gudstjänsten. Det var som att komma hem efter en lång och villsam vandring. Mycket fint och äkta, mycket spirande liv, många dolda anlag kommo nu till sitt rätt. I Sverige hade den nationella självständigheten tidigare på skilda sätt gjort sig gällande gentemot universalkyrkans anspråk. Förtryck av annat slag var anledningen till den biskopliga diktarens ord, att frihet är den bästa ting, för den henne rätt kan bära.

Sin fullbordan fick nationens frigörelse nästan hundra år efter Engelbrekt och Thomas under Gustaf Eriksson Vasa. Västerås riksdag hävdade rikets rätt. Västerås riksdag såg och erkände över nationen likaväl som för de enskilda en myndighet och ledstjärna, Guds ord, som skall regera

ÄRKEBISKOP NATHAN SÖDERBLOM.

Guds menighet. Vid pass hundra år efter Västerås riksdag under Gustaf Eriksson Vasa och tvåhundra år efter biskop Thomas' frihetssång å nationens vägnar under Engelbrekts dagar erhöll Sveriges nationella myndighetsförklaring och tjänstvillighet åt Guds rike i Sveriges störste konung sitt klassiska uttryck för alla tider. Inför uppfyllelsen av vårt fosterlands världshistoriska bestämmelse skrev han och talade han för vid pass trehundra år sedan gärna om "Sveriges rikes majestät," det är nu svenska väldets myndighet och okränkbara självstyrelse, "Sveriges rikes majestät," det är om svenska väldets innan vilar." Den ena heliga allomfattande och apostoliska kyrkan, som Frälsaren grundat, öppnar sin famn för alla själar och för alla folk och tungomål, för att de i Guds heliga församling må finna sig själva, sin timliga uppgift och sitt eviga väl. Nationens kropp och själ med allt vad därtill hör måste växa sig fullkomliga för att kunna enligt Skaparens vilja tjäna Guds herravälde. Ty Guds herravälde ger allena berättigande och bestående innehåll åt en nations flerhundraåriga historia lika väl som åt den enskildes korta saga.

Sverige fann sig självt. Det ytliga, självviska jaget ser, vad den gamle Adam tillhör, och fördärvar och förlorar sitt djupa och verkliga jag, när det lever för det jordiska och förgängliga. Endast när människan glömmer sig själv och sitt lägre, tarvliga jag, besudlat av synd och skuld, och går upp i att söka Guds ära och fylla sin uppgift och sträva efter fullkomligheten, så finner

hon sitt sanna djupa jag, det är: Skaparens mening med henne. På samma sätt är det med varje människogrupp och i synnerhet med nationen. Söker den närsynt sin egen fördel, så kommer den till korta. Men förstår den sin ställning såsom medtjänare åt det stora hela, så vinner den sig själv. Varje folk har sin särskilda och omistliga kallelse i Guds världsplan. Denna uppgift kräver ansträngning, vaksamhet och bön. Sig självt finner ett folk, när det ser och fullföljer sin kallelse i nationernas och mänsklighetens stora samfund.

En frigörelse var nödvändig. Kyrkan, avsedd att vara en moder och en hjälpare åt folken, hade blivit en förtryckare, rik och mäktig och utan sinne för nationernas självbestämningsrätt. När Electus till Strängnäs tog till orda vid riksdagen i Västerås 1527, yttrade han bl. a. sin tacksamhet för att hr Thure försvarat kyrkans personer. "Men", tillade han, "något värre kunde därav komma. Det vore något värre, om hela rikets obestånd bleve en följd av detta försvar för kyrkan." Frigörelsen blev över hela linjen våldsam, onödigt förhärjande och förstörande. Även hos oss blevo dyrbara värden, både andliga och materiella, förtrampade av den nya inbrytande tidens män. Det ligger en lockelse i att dröja vid den medeltida kulturens aftonrodnad, som ter sig så skymningsfager och som lätt kan — i strid mot den ganska torftiga verkligheten — falskeligen idealiseras, när den jämföres med det skarpa ljus, som nu uppgick.

Hårdhänt, närig och slug var han, Sveriges

nye konung, som i Västerås skötte sin sak med en för honom betecknande blandning av storslagen personlig djärvhet och beräknande klokhet, av känsla för rikets sanna krav och personlig maktlystnad och egennytta, av politisk realism och uppriktig gudsfruktans tilltro till Ordets suveräna sanning och reformerande kraft. När konungen efter den långa inledningen, som han låtit kanslern Laurentius Andreæ hålla vid riksdagen, icke genast fick sin vilja fram och lämnade ständerna halvt i vredesmod, är det svårt att avgöra, huru mycket däri var missräkning och harm, och huru mycket var beräkning. Riksdagen måste falla till föga. Konungen levde några dagar gladeligen på Västerås slott med sina vänner och knektar. Han bortvisade två beskickningar, som sändes till honom, först den tredje fick löfte om att konungen dagen därpå skulle infinna sig i riksdagen. Så äro människors barn danade. Vilja vi ha idealgestalter, bli vi lätt missräknade. Men se vi till det väsentliga, måste vi släktled efter släktled vörda och tacka den nationella fullmyndighetens underman, som öppnade dörrarna för Kristi evangelium i Sveriges folk. I Västerås Recess och i Västerås Ordinantia märka vi den nationella andens livskraft och känslan av ansvar både för gångna och kommande tider.

I början av 1527 hade konungen skrivit till allmogen i Östergötland, att han väntat, att ett möte för de kyrkliga ärendena skolat hållas för hela kristenheten. En dylik förväntan rörde sig i många bröst. Men en allmän sammankomst

med öppna ögon för tidens tecken och med ett i sanning kristet och ekumeniskt sinnelag förmådde den dåtida västerländska kristenheten icke få till stånd. Då ville konungen nu sammankalla rådet och de förståndigaste av riket, och låta rannsaka om den uppkomna tvedräkten. Dalkarlarnas bråkighet var anledningen till att mötet kom att förläggas till Västerås. Det började söndagen den 23 juni. Någon religiös omstörtning ville konungen ej. "Men det kunde icke skada," skrev konungen senare, "att det företoges mått eliga att reformeras om något stycke, och att Guds ord predikas, när den menige man det höra kan."

Hålla vi oss till Västerås riksdag och vad där verkligen förhandlades och beslöts, så förvånas vi över frånvaron av omstörtning och våldsamhet. Ordinantian giver i sin latinska form ingen riktig föreställning om riksdagens egentliga beslut. Ty först senare har i ordinantian tillfogats den formliga skilsmässan från Rom, som ännu icke tillhör Västerås riksdag. Det märkliga och minnesvärda, som gör Västerås-mötet förtjänt av namnet reformationsriksdag, är icke det som avskaffades. Det var i religionen och kyrkan mindre än vi gemenligen föreställa oss. Utan det märkliga var det positiva, det som hävdades, det som skulle fram.

I Västerås riksdagsbeslut kallades det för Ordet. Guds ord hade varit bundet. Men Guds ord kan icke i längden bindas. Ordet frigjordes. Ordet blev fritt för att frigöra de enskilda människorna och för att frigöra nationen. Västerås Re-

cess består av fyra punkter. Viktigast är för oss den fjärde, i vilken det heter, att eftersom man "icke annat förnummit, än att konungens predikanter hade goda skäl för sig samt intet annat predikade än Guds ord, skulle man hädanefter avhålla sig från allt "rop" mot konungen i detta stycke; hwarjemte alla bådo honom, att Guds ord måtte allestädes i riket rent predikadt warda." Efter mötet betonar konungen till biskopar och andra präster, att Guds ord skall rent predikas. Guds rena ord och evangelium, den heliga evangeliska lärdom, som tillhör biskopars och prästers ämbete, skall predikas för allmogen, liksom för alla rikets innebyggare. Men "onyttig skualler, owissa järtecken, fabuler och människodikt" skola hållas tillbaka. I skolstugorna skall evangelium läsas efter det ju är kristeliga skolor. Eftersom konung Gustaf for hårt fram mot klostren, bör i detta sammanhang nämnas, att undantag gjordes för de anstalter, som gåvo hjälp och skydd och vård åt fattiga och sjuka. "Från dem fick intet ryckas och kippas." Vad som blivit dem frånhänt skulle återgå — "i betraktande deraf 'att det är Guds bud och wilja att uppehålla de fattige'." Genom ett särskilt brev förbjöds sedan att "från helgeandshus, hospitaler och sjukstugor rycka och kippa den del, hwarmed de fattiga skola uppehållas, hwilket är Gud emot, som budit, att man skall weta de fattigas bästa." S. Antonii-bröderna på Tiweden, vilka det ålåg att härbärgera vägfarande, försäkras om särskilda förmåner. Ty Ordet betyder icke endast det som munnen talar

eller det som tryckes i böckerna, utan Ordet skall efterlevas. Till Evangelium och tron hör med nödvändighet kärleken och dess utövning.

II.

Det finns ett äldre och större ord om friheten än biskop Thomas sång och Västerås riksdagsbeslut. Det lyder: "Sanningen skall göra eder fria." Rösten som talade det ordet skrek inte och hojtade på gatorna, men den rösten höres längre än alla andra, som ljudit på vår jord. "Sanningen skall göra eder fria." För enskilda och folk behöves en frigörelse från band, som fjättra. Judarna uppreste mot Jesu ord den självgoda och högfärdiga nationalismen. De invände: Vi äro Abrahams säd och hava icke varit någons trälar. Jesus svarade: "Var och en som gör synd, han är syndens träl." (Joh. 8). "En slav är den som usla lustar jaga, om kedjan aldrig rasslat kring hans fot." Varje människa behöver förlossas och frigöras, men frigöras betyder icke bara att band och bojor lossas. Den som blir fri, skulle då kunna springa och kasta sig i ån eller i elden eller ställa till så mycket ofog och sådan oförrätt, att alla rättsinniga människor och folk måste önska honom ordentligt bunden igen. Biskop Thomas hade en aning om saken, då han säger, att frihet är den bästa ting, endast och allenast för den, som frihet rätt kan bära. Jesus har det rätta ordet: Sanningen skall göra eder fria.

Vad Jesus kallar sanning, det kallas i Västerås recess för Ordet. Ordet är för Sveriges evangelist Olaus Petri liksom för Guds profet Martin

Luther och kyrkoförnyelsens män och övriga icke endast något talat eller skrivet ord, utan Ordet är sanningen, som blivit kött, förkroppsligad i Herren Jesus Kristus.

Sveriges evangelist skriver:

"Och är granneligha merkiandes, at när man talar såå om Gudz ordh, at thet är gudz ewogha wijssdom och tanke som nw sagdt är, menas icke the ordh ther medh som man talar eller scrifwar, ty de ordh man talar och scrifwar, äre förgengeligen och mong. Men gudz ordh är ewight blijffuandes."

"På thet at menniskian skal kunna få then meningena j sitt hierta, brukar gudh mong oord som i then helga scrifft beschriffuen äro, the doch allsamman icke annat wilia, än at then mening och tancke, som är hans innerligha ordh och son, skal kunna komm j vort hierta, så at gudz ordh och mening kan endels warda wort oord och mening epter som oss kan mögeligit wara, ty såå warde wij föreenade medh gudhi och annars icke."

Ordet betyder Guds tal till människorna. Gud talar i naturen, i världshändelserna, i vårt samvete, i vårt hjärtas evighetslängtan, genom profeter och apostlar. När Guds ord frambäres av människor inom eller utom den bibliska uppenbarelsen, utgöres det aldrig av bara talade eller skrivna satser och meningar, utan för att göra sin verkan måste Ordet alltid bli kött. Den som förkunnar sanningen måste också i sin levnad förverkliga något av sanningen. Ordet blir kött i varje handling av godhet, uppriktighet och

offervillig rättfärdighet. Hos en ende har Guds ord blivit kött, icke blott i några särskilda ansatser, i någon del av hans varelse, i hänförande ord, som han har talat, i någon bragd, som han utfört, utan i hela hans person. Därför kallas han Ordet, därför kallar han sig Sanningen.

Människorna älska att bedraga sig själva. De tro sig vara fria och yvas över sin självständighet, när de föras i ledband av köttets och egenviljans och världens makter och äro alldeles i saknad av verklig frihet. Frihet betyder icke att en människa vill och kan göra endast det rätta. De tävla om människorna och locka dem till sig. Jesus Kristus befriar från de andra herrarna, från förgängelsens makter, som råda över människan. Han befriar oss för att vi skola vara hans egna, bli och leva under honom i hans rike och tjäna honom i evig rättfärdighet, oskuld och salighet. Detta är den sanna friheten, som förnyade kyrkan i sextonde seklet och som behöver förkunnas och förverkligas på nytt av varje släktled, av varje enskild människa varje dag av hennes levnad. Rätt fira vi Västerås riksdag, endast om vi låta sanningen råda och befria oss, så att vi leva i sanningen, lyda Guds vilja och finna oss själva genom att giva ut oss i helhjärtad tjänst.

Nathan Söderblom.

Jubileum

till reformationsminnet 1927.

Nu ligger jubelton
på svenska folkets tunga.
Vår Gud på himmelstron
av hjärtat vi lovsjunga:
från gångna tidevarv
Guds nåd, bland fädren spord,
till oss har gått i arv
med Kristi dyra ord.

Som fordom Israel
han fört ur fångahuset,
så ledde Gud vår själ
ur mörkret fram i ljuset.
Till nådens tron vi gå
och vinna samvetsfrid,
hos Jesus tröst vi få
och hjälp i rättan tid.

Guds rike kommit ner
med änglafröjd på jorden,
i ljuset själen ser
de sköna löftesorden.
Vi bedja Fader vår
I Jesu Kristi namn,
och himlen öppen står,
vi slutas i Guds famn.

Vad vore solens glans,
all rikedom och ära,
om livets ord ej fanns,
ej salighetens lära?
Allt är förgängelse
för dem på jorden bo.
men den rättfärdige
skall leva utav tro.

Från Sions berg och hus
allt upp till segerpalmen
nu stige sångens brus,
den höga jubelpsalmen!
För evangelium,
o Gud, dig vare pris!
Låt ock vårt lov få rum
en gång i paradis!

PAUL NILSSON.

KONUNG GUSTAF VASA

Reformationsriksdagen i Västerås

SÅ resa vi till riksdagen i Västerås, vi ock! Ståten är i full gång. Det är trefaldighetssöndag den 16 juni. Högmässa i stor stil har hållits. Den unge konungen Gustaf Vasa har under dagen gjort gästabud för ständerna. Swart berättar, att kungen röjde något av sina kommande riksdagsplaner genom omplacering av rangordningen vid gästabudet i dag: Förr kommo herrar biskoparna först. Nu blev det först rådet, så den ridderliga adeln, och sedan biskoparna, övriga av prästerskapet och adeln. Det har väckt ond blod bland bisperna. Man viskar kritiskt om denna djärva anordning, ty urgammal kyrkosed har fått en knäck. Man anar, att Gustaf har nya planer i sitt sinne. Han ämnar nog stärka lekmännens makt gentemot prästväldets herrar. Men han har mod, den trettioettårige, kung endast fyra år. Det visade han nogsamt i slaget vid Brännkyrka mot danskarne nio år sedan.

Oroligt är det i hela landet. Det var därför Gustaf redan två år tillbaka här i Västerås ville nedlägga kronan. Det stämplades emot honom. Nu smyger den falske Sturen omkring och dal-

karlarne låta lura sig. Biskoparna äro också misslynta över "den nya läran" av Olavus Petri uppe i Stockholm, stadens sekreterare, understödd av kungens kansler, den präktige Laurentius Andreæ, samt av många bland adeln och de unga studerandena.

Det säges, att biskoparna ha haft hemligt möte med sina sinnesfränder här bland ständerna. En midsommartid full av bekymmer för hela riket! Den kärve och handlingsystre konungen vill bryta biskopsmakten. Dalafolkets upprorssinne måste stävjas. Skulden till staden Lybeck förorsakar oro. Rikets kassa är tom. Kyrkans oerhörda rikedomar ha till påföljd landets fattigdom. De göra det också möjligt för biskoparne att hota kronan och väcka misstro till den nya läran. Det sjuder i adelns ådror. Stockholms borgerskap och ungdom visa livligt intresse för den nya reformationspredikan. Olavus dundrar väldeligen uppe i kungastaden, och skarorna lyssna gärna till de nya lärorna. Men kyrkans män rusta sig till motvärn.

Skall månne kungen taga parti för "den nya läran"? Det tros så i dag, ty varest än hans hjärtas sympatier ligga, inser dock Gustaf betydelsen av den skriftenliga predikan och undervisningen. Den lugne, stadige och klartänkte Laurentius uppmuntrar kungen däri, och för honom har kungen synnerligt förtroende. Sveriges bönder fatta icke ännu tycke för "den nya läran". För prästerna ha de ännu förtroende, och den svenske bonden är rädd för allt nymodigt. Så

diskuteras det livligt i hemmen och på gatorna här i Västerås. Ingen vet vad utgången skall bliva, men de nationellt sinnade ha förtroende för sin unge konung, även om han är häftig, barsk och omedgörlig ibland. Framsynt har han hittills visat sig vara.

Förlidet år utkom Nya testamentet i svensk dräkt genom Olavus Petri, ty nog är det han som lett detta märkliga arbete, om ock andra deltagit däri, såsom somliga mena. De gripa begärligt efter Skriften. Laurentius skrev i augusti förlidet år till ärkebiskop Olov i Trondhjem, att fastän boken då legat färdigtryckt blott sedan den 15 augusti, var nästan hela upplagan efter få dagar slutsåld. Som Olavus säger i företalet, så är det för mången: "Såsom Kristus är kommen till att frälsa alla, så måste ock hans ord, dem han för vår salighets skull lärt haver, vara allmänneligen känt och ingen fördolt." Det är klart ljud, och tron talar visshet. Man läser mångenstädes i husen med begärlighet. Kanske skall det nya vinna officiellt uttryck genom riksdagen.

Måndagen den sjuttonde juni inbryter.

Kyrkomännen ha i dag sammanträde inom lyckta dörrar för att överlägga om vad man bör göra. Biskop Brask ivrar väldeligen mot kungens påtänkta försök att röva från kyrkan hennes egendomar, klostren, fonderna och slotten. "Han vill göra oss fattiga och blotta som andra bondepräster," ropar Brasken. Och då Peder av Västerås och Magnus från Strängnäs tala förmildrande ord, ryter Brask mot deras "galenskap."

I morgon, tisdag, eller om onsdag börjar riksdagen. Sammanträdet har börjat. Kungen är närvarande. De sitta i dominikanerklostrets konventstuga. Spänd väntan råder. Gustaf har låtit nedskriva sina "framsättningar." Mäster Lars (Laurentius) uppläser dem, ett märkligt doku-

VASA-BYSTEN I VÄSTERÅS.
Uppförd på den plats där dominikaner-klostret stod, där 1527 års riksdag hölls.

ment. Först talas om oron i landet, och om dalamännens nycker. Så om rikets ekonomi och skulder. Därpå försvarar Gustaf sig mot falska anklagelser, att han handlat rovgirigt mot kyrkan, bryter ned kyrkor, skinnar klostren utan rådets samtycke. Han erkänner, att han låter Guds rena ord och evangelium predikas, som vår

Herre själv befallt. Predikarne skola själva få stå till svars i allas närvaro, lek som lärd, för sin lära. Kungen är ingen prästhatare. Han ärnar dö som en kristen man och vet väl, att vi icke kunna vara utan präster, "som skola lära oss Guds ord." Och så kommer slutklämmen: Gustaf avsäger sig kronan, till hela samlingens bestörtning (ty även kyrkomännen måste dock medge, att en duglig kung är han. Oron skall blott bli värre med ett land utan konung, utan tronföljare). Han tackar för äran av konungaskapet, och begär skäligt underhåll till lön för sin möda. Så en del andra punkter till grund för tronavsägningen.

Nu blir det larm i konventstugan.

Diskussion mellan kungen, Brask och den myndige rådmannen Ture Jönsson, som vill dominera bland lekmännen, bryter lös på gammalsvenskt manér, Brask å kyrkans vägnar, Ture å lekmännens. Gustaf retas till ett ilsket svar: "Inte underligt att allmogen är galen, då den har sådana tillskyndare! Få de ej regn och följer ej solsken, kommer hårt år, hunger och pestilens — allt skylles på mig." Och så bryter han häftigt av med det storartat vresiga ropet: "Jag säger mig slätt där av med." Han brister ut i stor gråt, går mot dörren och tillbaka till slottet.

Det är en scen utan like i Sveriges historia!

Nu blir det ett ögonblick tyst som i graven, då den kungliga sviten dragit ut. Sedan brister det. Den lugne, sansade och tankedigre kansleren Laurentius, "Mäster Lars," stiger upp och framhåller något om lägets våda. Han manar

till bön om Guds hjälp och ledning. Man måste antingen lyssna till konungen, eller lösa honom ut och välja ny kung. Men oredan och förvirringen är så stor, att ingenting kan i dag uträttas.

Det är kväll. På vägen hem från "stugan," då myndige Ture Jönsson går över torget till sitt härbärge, låter han slå på trumman för sig och mumlar: "Trots att de skola göra någon hedning eller kättare utav mig i detta år!"

Tidigt på morgonen är hela staden åter i rörelse. Ständerna samlas. Man talar och diskuterar och disputerar hit och dit, tills bönderna bli otåliga på adeln, — de vilja hem. Andreæ söker få ordet, men Ture snäser till honom. Men det skulle han inte ha gjort, ty vem vet vad framtiden bär i sitt sköte! Magnus Sommar lugnar med tungt vägande ord: Vad det skulle leda till att släppa kung Gustaf och välja en annan, kan ett barn förstå. Adeln begär, att en disputation om läran må anordnas mellan Peder Galle, professorn i teologi, och unge "diakonen" Mäster Olof (Olavus Petri). Så upplösas förhandlingarna för i dag.

Tredje dagen inbryter.

Kungen och de ofrälse (icke adlige) ständen ha haft separatmöten. Det skönjes av köpstadsmännens och bergsmännens svar, å ena sidan, samt av allmogens, å andra sidan. De förra bedja Gustaf återtaga sin avsägelse. De lova trohet. Munkarnas tiggeri måste inskränkas. Kronans finanser böra upphjälpas genom kyrkans resurser. Biskopsstadsfästelse får icke mer ske i Rom. Allmogen talar ock trohetsord. Vad konungen

och rådet besluta om kronans finanser må gälla. Allmogens svar är försiktigt, men tydligt nog.

Man ser, att konungen i alla väsentliga punkter avgått med segern. Till och med i fråga om den nya läran visar sig köpstadsmännens svar fogligt: De begära, att vad sant är må allestädes predikas och att en offentlig disputation rörande läran må företagas. Men här tala bönderna försiktigare: De äska, efter gammalkyrkligt sätt, att kungen må vidmakthålla lag och rätt och goda gamla sedvänjor.

Bland adeln har Gustaf segrat.

I dess svar gillas konungens plan att indraga kloster och kyrkogods, om blott klosterfolket får tillbörligt uppehälle.

Ingen vågade först gå upp till kungen med förslagen. Men så gingo Mäster Olof och Mäster Lars. De bedja honom behålla kronan. Svaret låter barskt: "De gjorde där många knäfall med gråtande tårar, dock kunde det inte hjälpa," sade kungen. "Jag är så harmse vorden." Gråtande återvända de till ständerna med svaret. Så sändes Södermanlandslagmannen Knut Anderson upp till kungen. Men samma resultat. Deputation efter deputation. "Vill icke Hans Majestät komma åter till ständerna?" — Gustaf lovar göra så i morgon, efter mycket krus.

I dag kommer kungen verkligen. Det är högljudd gråt i stugan, och som Swart uttrycker sig: "Han vart undfången med sådan vördnad, med sådan gråt och hyllning, att det fattades föga, att hela hopen kysst fötterna på honom." Uppgörelse sker. Förhandlingarna börja igen.

Jag må icke glömma:

Disputationen mellan Olavus Petri och Peder Galle, den lärde teologgubben, har ägt rum. Biskoparna ville icke gärna se denna diskussion, emedan de voro ljusskygga. Tre satser behandlades: 1) Att påven med sin avlat bedrägligt avlockat menigheten dess penningar; 2) att biskoparna övergivit sin egentliga uppgift och upphävt sig till herrar; 3) att ingen människa kan stifta någon lag, efter vilken vår själ må kunna veta att rätta sig. Den gamle professorn blev grundligt slagen av den unge predikanten, Mäster Lars från Stockholm. Evangelii klara ljus lyste och strålade. Olof skall predika om söndag eller ock på midsommardagen om måndag.

Det är tvenne officiella och undertecknade dokument som uppsättas, resultatet av riksdagen:

1) "Västerås Recess," daterat den 24 juni. Man lovar trohet mot konungen.

Kyrkogodsen skola reduceras, till kronans och adelns förmån. Kyrkomännens ståtande liv inskränkes, samt flera liknande förordningar till riksfinansernas upprättande. Disputationen mellan lärarne må iståndsättas. Därvid säges: "Att Guds ord måtte allestädes i riket renliga predikat varda." En väldig frukt av denna reformationsriksdag, som den må kallas! Härmed är biskoparnas makt krossad och Rom-kyrkan förlorar sin makt över svenska folket, utan att man dock gått häftigt tillväga med kyrkoreformen.

2) En andra urkund, också daterad den 24 juni, "Västerås ordinantia," visar hur besluten i "Västerås Recess" skola verkställas. Förhållandet mel-

lan kyrka och stat klarlägges här. Det blir svenska evangeliska kyrkans första kyrkolag. Här ges konungen rätt att avsätta odugliga präster, som icke kunna predika Guds ord rätt. En väldig makt i riktning av reformation. Ordinantian har 24 punkter, och genom den omskapas hela läget för Sveriges kyrka.

Kungen har sedan utgivit en mycket klok överblick över riksdagens förhandlingar. Mycket säges, men vissa punkter behandlas varsamt för att icke uppröra de gammalkyrkligt sinnade bönderna. Rikets råd utskickar ävenså ett öppet brev rörande riksdagsbesluten, och den nya lärans predikanter, vilka försvaras, ity att de "icke predika annat än Guds rena ord". Indragningen av kyrkoherrarnes egendom försvaras, med vördnadsfull trohetsbetygelse mot dem.

Kungen och hans svit, ständernas adliga och ofrälse medlemmar draga hem igen, var till sitt, efter detta högviktiga riksmöte i landets historia.

Och nu sätta vi oss ned, begrundande saken och fråga: Vad har verkligen uträttats med detta märkesmöte i Västerås?

Kronan har indragit av kyrkans gods en 7,000 hemman utav de 15—16,000, något mindre än hälften. Biskoparnas makt att belägga med bann har begränsats. Tiggarordnarne få vara ute blott en kort tid på sina insamlingsfärder. En 2,000 hemman kommo i adelns händer, d. v. s. adeln stärktes gentemot kyrkoherrarna. Biskopsval måste av kronan stadfästas. Sverige frigöres från beroende av Rom-kyrkan. Staten har fått den makt kyrkan ägde. Guds klara ord skall predikas.

Odugliga präster kunna av kungen avsättas. Bibeln skall studeras vid de skolor, där prästerna utbildas. Liturgien rördes icke, varken mässan eller annat; Guds klara ords predikan skall här genomsyra och ombilda.

Det är mycket mera, men detta kanske ger tillräcklig insikt i Västerås riksdags avgörande betydelse.

Men vi måste till sist höra en sats ur Mäster Olofs kröningspredikan, hållen söndagen efter Trettondedagen i Uppsala domkyrka vid konung Gustafs kröning, den 12 januari, 1528. Med evangelisk manlighet säger han där till konungen och därmed till Sveriges folk: "Så må man ock granneligen märka, att änskönt en konungs ämbete är rättsligen skickat för det lekamliga regementets skull, att människorna skola hava fred och lugn till lekamen, kräver dock likväl en kristlig kärlek, att konungen bör (om han annars vill vara en rätt kristen furste) hava akt uppå Guds ord, att det redligen varder predikat i hans land och städer, i synnerhet när de uraktlåta det, som borde bruka det. Ty vad vore det för en kristen konung, som lade sig all vinning om att i hans land det tillgår väl i det lekamliga regementet, och såge dock likväl mellan fingrarna därmed, att hans undersåtar fore illa till deras själar?"

Var finns väl nu en predikant i vida världen med frimodighet att säga dylikt till en mäktig konung, därtill till en furste med naturligen häftigt sinne och — som en hans nutida tecknare säger — "föga andäktig åskådning?"

Västerås riksdag satte genom Guds nåd fart i det evangeliska vittnesbördets kyrkliga och nationella frimodighet. Sverige blev evangeliets och lutherdomens land. Det var väl ännu blott såsom genom ett senapskorn, men kornet skulle snart växa sig stort till ett skuggrikt träd.

Och nu resa vi hem från Västerås och Uppsala kröningsfest med tacksamma hjärtan till Gud och till hans evangeliska hjärtesinnen i nordanland.

Adolf Hult.

Svenska Indian-apostlar

BLAND de storverk våra förfäder uträttat i detta land bör rättvisligen även erinras om det faktum, att dessa våra svenska förfäder voro de första att predika Guds ord för indianerna. Detta missionsverk togo de itu med strax efter den första svenska koloniens landstigning år 1638, sedan de inköpt ett landområde från sina röda bröder, bland vilka de städse rörde sig obehindrat och utan att på minsta sätt besväras av dem. De ägde bland sig utmärkta lärare, vilka nitiskt ivrade även för indianernas omvändelse till den rätta läran. Bland dessa, som sålunda verkade bland indianerna och blevo den lutherska lärans apostlar bland dem, märkas särskilt de tvenne prästmännen Reorus Torkillus och Johan Campanius.

Vid 17:de århundradets början tog Sverige genom sin konung och sina ledande kyrkomän ett livligt intresse i den yttre missionen. Eljest betraktades vid denna tidpunkt den yttre missionen av de ledande protestantiska teologerna såsom en styggelse inför Gud. De höllo nämligen före, att hedningarne verkligen fått det glada budskapet, men att de förkastat det och därige-

nom blivit dömda till evigt mörker, utan hopp för evigheten. Till denna åskådning anslöt sig t. o. m. en så from teolog som den berömde Johann Gerhard i den lutherska reformationens hemland. Sålunda finna vi Sverige även i detta avseende såsom ett föregångsland.

Med hänsyn härtill har forskaren och historikern dr Amandus Johnson följande att säga: "Så långt som jag känner till, **var Sverige den första nation, som utsände lutherska missionärer bland hedningarna** — först i Europa bland lapparna och sedan i Amerika bland indianerna. Föregångsmännen på detta område i Amerika voro Reorus Torkillus och Johan Campanius Holm."

Torkillus, som var den förste predikanten i Nya Sverige och den förste lutherske missionären bland indianerna, föddes i Göteborg 1608. Han bevistade läroverken i Linköping och Skara, varpå han genomgick en kurs i teologi, som ledde till hans prästvigning.

Då den 2:dra expeditionen till Nya Sverige planlades, samtyckte han till att medfölja till Delaware för att där verka i kristendomens intresse bland landsmännen. Det tros, att han härvid mottog skrivna instruktioner av Klas Fleming, som vid denna tidpunkt var chef för allt som rörde Nya Sverige. Efter en mycket stormig resa landsteg han vid Fort Christina den 17 april 1640. Han predikade nu i fortet, där nybyggarne samlades särskilt på söndagarna. En liten och oansenlig kyrka uppfördes snart nog under hans ledning. Detta var det första lutherska templet i Amerika. I och med hans ankomst kan

man sålunda datera den lutherska lärans fotfäste på amerikansk mark.

Emellertid saknas detaljerna angående hans kyrkliga verksamhet bland den tidens svenskamerikaner. Av detta skäl känna vi mycket litet till hans förbindelser med indianerna, utom det att han studerade deras språk och verkade för deras omvändelse. Han var anställd av guvernör Printz åtminstone en gång och troligtvis oftare för att underhandla med indianerna, vilket synes giva vid handen, att han ägde dessas förtroende och var förtrogen med deras språk.

Torkillus lär ha varit en sjuklig man, men detta synes ej ha hindrat honom från att taga sitt uppdrag på fullt allvar och att framföra det med kraft. Dock säges det om honom, att han var i viss mån intolerant. Några andra synpunkter än de rent ortodoxa tålte han platt icke. Han var i ordets fullaste mening en renhårig lutheran. Han avled den 7 sept. 1643. Han efterlämnade maka och ett barn. Campanius vigde honom till den sista vilan.

* * *

Johan Campanius, pastor i Nya Sverige och missionär bland Delaware-indianerna, var född i Stockholm den 15 aug. 1601. Han erhöll sin uppfostran i sin hemstads skolor och vid Uppsala universitet. Här bedrev han sina studier med framgång och prästvigdes den 9 juli 1633, kort innan han fyllt 32 år.

Efter att ha haft anställning som predikant vid en diplomatisk beskickning till Ryssland och senare som lärare och pastor i Sverige, inbjöds

han av förutnämnde Klas Fleming att medfölja guvernör Printz till Nya Sverige 1642. Med glädje antog han detta erbjudande, särskilt som det satte honom i tillfälle att tillfredsställa "hans önskan att se underliga länder." Efter en högst äventyrlig resa, som varade tre och en halv månad, landade han vid Fort Christina den 15 febr. 1643.

Med hans ankomst inträdde det kyrkliga livet i Nya Sverige i ett nytt skede. Campanius var en lärd man. Dessutom var han energisk och entusiastisk. Redan så tidigt som den 4 sept. 1646 invigdes en ny kyrka på Tinicum Island, och en kyrkklocka, som vägde fem lispund, hämtad från Sverige på "Fama," upphängdes i en klockstapel nära kyrkan. Campanius organiserade den kristliga verksamheten i kolonien in i minsta detalj. Han anställde lekmannapredikanter för de kolonister, som bodde avlägset från kyrkorna. Icke desto mindre nödgades han ofta utan hänsyn till vädret resa från den ena platsen till den andra för att betjäna nybyggarne med ordet och sakramenten.

Men han icke blott arbetade oavbrutet för sina landsmäns andliga välfärd, utan han intresserade sig ock i hög grad för indianernas omvändelse. Dessa kommo ofta för att lyssna till hans predikningar, och de gjorde detta i stum förvåning.

Campanius återvände till sitt fädernesland 1648. Berättelser om hans verksamhet voro gängse bland kolonisterna under flera släktled. Enligt Acrelius gick det en legend, "att han reste norrut

genom indianernas land och fortsatte därifrån landvägen till Sverige." Han förtjänar särskilt att nämnas icke blott som **den förste översättaren till Delaware-indianernas språk, utan även som den förste protestantiske översättaren över huvud taget till något indianskt tungomål.** Vid sin översättning av Luthers katekes till indianspråket betjänade han sig av Lenape-dialekten, som brukades av Algonkin-stammen. Han lämpade emellertid översättningen efter indianernas förhållanden, så att "Vårt dagliga bröd giv oss i dag" på indianspråket kom att låta på ungefär följande sätt: "Giv oss i dag ett rikligt jaktbyte och förråd av majs." Ett exemplar av denna katekes finns ännu kvar, och man finner i densamma, att bönerna först återgivits på svenska språket, varefter följer översättningen till indianska språket av samma bön. På bokens titelsida läses:

"LUTHERI
KATECHISMUS
ÖVERSATT
PÅ
AMERICAN-VIRGINISKE
SPRÅKET."

Denna översättning var i huvudrag färdig 1648. Den granskades i Sverige och sändes av konungen att tryckas 1656. Men när kolonien gått ur svenska händer, minskades intresset för de amerikanska "vildarne", och den nationella skattkammaren torkade ut genom militära företag. Resultatet blev, att översättningen förblev i manuskript under 40 år. Först år 1696, under Carl

XI:s regeringstid, när den svenska lutherska missionen återupprättades, trycktes denna katekes på konungens bekostnad och sändes till Amerika, där den brukades under en lång följd av år. Campanius samlade ock material till en beskrivning över Amerika och indianerna, men han fick synbarligen aldrig tid att avfatta den tillämnade boken. Vid sin ankomst till fäderneslandet, dit han återvände, blev han väl omhuldad och fick slutligen utnämning till kyrkoherdebefattningen i Frosthult. Efter sitt växlingsrika liv gick han i sept. 1683, vid 82 års ålder, till vila och fick sova under kyrkohällen i sitt gamla tempel.

(Efter Amandus Johnson.)

C. A. L.

Daniel Kuhn, eller också ett 150-årsminne

II.

ETT halft löfte är också ett löfte och bör som sådant, om görligt är, infrias. I föregående årgång av denna kalender, vid slutet av berättelsen om den unge tysk-amerikanske prästkandidaten Daniel Kuhn, omnämnde jag de brev, som han från Sverige under sina studieår därstädes skrev till sin i Lancaster, Pennsylvania, boende fader, och av vilka fyra av en händelse kommit till min kännedom, — och löftet gällde dessa brevs meddelande i svensk översättning. Såsom då antyddes, rör sig innehållet i breven om samtida förhållanden i Sverige och om den gamle prosten C. M. Wrangel, som var Kuhns faderlige vän, beskyddare och rådgivare.

Vi minnas ju att Wrangel till en tid åtnjöt konung Gustaf III:s synnerliga bevågenhet ej blott i egenskap av kungl. överhovpredikant, utan jämväl som personlig vän. Men även han skulle få anledning att betänka psalmistens ord: "Förliten eder icke uppå furstar" etc. Den i Sveriges historia bevandrade känner ju till de vid åsyf-

tade tid kämpande regeringspartierna "hattar" och "mössor", eller som vi här kanske skulle — för övrigt utan vidare jämförelse — benämna dem republikaner och demokrater; fosterlandets väl var ju bådas mål. Striden hade pågått en längre tid och var mycket bitter, och partiernas makt krossades först med Gustaf III:s statsvälvning 1772, varom dr Wrangel berättat i sina förut meddelade brev.

Carl Magnus Wrangel var en lärd och i flera avseenden begåvad, nitisk och rättskaffens man, och under de nio år, som han under ogynnsamma förhållanden tjänstgjorde i Amerika såsom kyrkoherde och prost, nedlade han där ett arbete, vars räckvidd det ej låter sig göra att nu närmare bestämma. På hans goda vilja att befrämja verksamheten inom de svenska församlingarna, kan man ej tvivla; huruvida han alltid gick visligt tillväga, är ju en annan sak. Men visst är ock, att, där han haft anledning att vänta bistånd, förtroende och tillgivenhet, fick han tyvärr ofta röna det motsatta. Den store Muhlenberg gav honom i brev till ärkebiskopen i Uppsala det vitsord, att han var "ein Mann nach dem Hertzen Gottes", och de ämbetsbröder, vilka av en eller annan orsak funno det med sin rättskänsla och sitt samvete förenligt att motarbeta och, såsom det synes oss, utan egentlig orsak anklaga honom inför höga vederbörande i fosterlandet, tyckas icke hava satt i fråga hans goda avsikter och fromhet. Men vissa egenskaper gjorde emellertid att han i det stora hela misslyckades i det verk, han satt sig före och för vars förverkligande han

ej skydde arbete eller uppoffring. Vi minnas ju att han var adelsman, att han hela sitt tidigare liv legat vid universitet i Sverige och Tyskland och förvärvat god och grundlig lärdom. Men den icke mindre viktiga praktiska erfarenheten saknade han, liksom ock det saktmod och den försynthet, som göra sammanlevnaden åtminstone dräglig mellan människor av olika temperament, då han för sitt första egentliga arbetsfält anförtroddes den ansvarsfulla och prövande befattningen som prost i ett främmande land och över präster, som voro honom förut obekanta och i vissa fall mottogo honom med misstro och ovilja. Det sorgliga i saken är för övrigt, att svårigheterna i mycket voro självförvållade. "Beskyllningarne mot prosten voro många, men för den, som opartiskt granskar striden, visar det sig oförtydbart, att det var mindre några egentliga förseelser från Wrangels sida, utan mera hans prelatensiska och övermodiga sätt, som stött hans ämbetsbröder för huvudet". (Norberg).

Åren i den svenska kolonien i Delaware voro händelsedigra år med många umbäranden och ledsamheter, och de år, som därpå följde i fosterlandet, voro ej mindre, om än i flera avseenden olika de föregående, händelsedigra och sorgfyllda år. Visserligen tycktes lyckans sol till en början le mot honom, snart efter hemkomsten vart han utnämnd överhovpredikant och preses i hovkonsistorium, var gärna sedd vid hovet och anförtroddes viktiga göromål. Men — och det är ett ödesdigert men — solen gick snart ned, konungens nåd togs ifrån honom, och familjesorger kommo

till för att fördystra hans ålderdoms höst. Jag kan ej här i detalj redogöra därför — i ett av de här nedan meddelade breven lämnas oss en inblick i denna interiör — och jag nöjer mig med att erinra om att, medan dessa rader skrivas — den 23 augusti — ha just två hundra år förflutit, sedan Wrangel föddes i närheten av Västerås, där han längre fram kom att studera, och där nyligen firats 400-årsdagen av reformationens införande i Sverige. Och så övergår jag till den unge prästkandidaten och förut åberopade brev.

* * *

Daniel Kuhn, som något över tjugu-årig genom dr Wrangels bemedling kommit till Sverige 1761 för att studera till präst i akt och mening att sedan betjäna de svenska församlingarna i Nya Sverige, hade nu vistats i Sverige omkring ett år och under tiden studerat i synnerhet svenska och hebreiska. Sannolikt hade han skrivit flera brev till sina anhöriga och delgivit dem sina intryck och upplevelser i det främmande landet. Det första och äldsta, jag kommit över, är daterat Stockholm den 10 juli 1772 och lyder i något fri översättning som följer:

"Ärade fader!

Att icke ha haft nöjet att mottaga brev från Eder av senare datum än augusti 1771 har naturligt nog givit anledning till oro, fastän broder Adams brev av april 1772, vilket meddelade att Ni alla voro vid hälsa, i någon mån skingrade de farhågor, jag hyste om det motsatta. Dr Wrangel har nyligen blivit utnämnd kyrkoherde för för-

samlingarna i Sala och ämnar flytta dit om ett par veckor. Jag ärnar stanna hos honom till september för att sedan bege mig till Uppsala, som är beläget endast sju svenska mill från Sala, och kommer jag att tillbringa ferierna under Uppsala-vistelsen i hans hem.

Sverige är för närvarande i en beklaglig ställning, folket har i många delar av riket föga om ens något att uppehålla sig med. I flera trakter nödgas de äta barkbröd, vilket förorsakar mångas död. Två veckor sedan var jag med dr Wrangel till Sala, tolv svenska mil härifrån, och då jag gav akt på att många uthus, som varit täckta med halm, voro utan takskydd, sporde jag honom om orsaken därtill och fick till svar, att de nödgades taga av det om vintern för att därmed fodra boskapen. I Leksand förtärde folket självt halmen och lät nötboskapen svälta ihjäl. Våren var sen, det snöade oavbrutet från den 17 till den 19 maj, och det bidrog till att öka nöden.

I Sala fick jag icke blott utifrån se silvergruvorna utan tilläts gå ner så långt som det var möjligt, vilket var mellan fem och sex hundra fot. Det var märkvärdigt att se icke blott män, utan även hästar så djupt under jordytan.

Det bereddes mig tillfälle att vid kröningen sitta så nära intill majestätet, att jag kunde bevittna själva den högtidliga akten, något som endast de mera framstående kunde göra, och jag hörde också konungen tala inför riksdagen, då de svuro honom huldhetsed, och jag såg också deras majestäter spisa, dricka och dansa m. m.

Mitt brev, som skrevs förliden februari, hoppas jag riktigt kom Eder tillhanda. Jag har sedan dess dragit växel på Herrar Mildred & Roberts[1] för nio pund sterling, så att summan, som de sänt mig sedan jag kom till Sverige, nu uppgår till trettio-nio pund sterling. Jag har redan betalt dr Wrangel, på hans anhållan därom, nio hundra daler kopparmynt. Jag vill nu sluta med kära hälsningar till min kära mamma, mina kära bröder och systrar, och beder Eder, min käre fader, att också mottaga min hälsning.

Från Eder lydige son
och ödmjuke tjänare,
DANIEL KUHN.

P. S. Var även god och frambär min hälsning till vänner, som måtte fråga efter mig".

Det dröjde endast två månader förrän han åter skrev ett brev, men såsom vi se därav hade han under tiden mottagit nyheter från hemmet:

"Ärade fader!

Edert brev av sistlidne februari kom till min glädje mig tillhanda åtta dar sedan, och jag väntar nu med längtan på det brev, som Ni godhetsfullt lovade mig. — — — — Jag hoppas att mina kära bröder John och Fredrik nu kommit i ordning, och jag önskar dem av allt mitt hjärta lycka och framgång.

Av dr Wrangels brev ser Ni, att Hans Majestät i nåder täckts utnämna mig till mr George-

1. Bankirfirma i London, England.

sons[2] (Göransons) efterträdare i Wicacoa, ehuru jag tvivlar på att mitt återvändande blir så snart som han säger. Ty om jag är lycklig nog att erhålla Edert medgivande, varom jag förut bett och nu åter beder om, så reser jag till Tyskland och tillbringar en tid där, när jag blir färdig att resa härifrån. Vid min avresa från Sverige erhåller jag i respengar till Amerika tre tusen daler kopparmynt.

Jag har i dag dragit växel på Herrar Mildred & Roberts för tjuguett pund sterling, vilket jag anser bör räcka ett år, om möjligt, d. v. s. den tid jag väntar dröja kvar i Sverige. Men här råder för närvarande stor brist och höga priser för all nödtorft, så att hundratals bland de fattiga svultit ihjäl och andra livnära sig med bröd bakat av avlidna människors och hästars ben, vilka de mala sönder i enkom därför gjorda kvarnar. Detta är verkliga och sorgliga sanningen, men jag beder till Gud, att det ej länge må fortfara på detta sätt.

Av brevets datum ser Ni, att jag åter är tillbaka i Stockholm, men mitt ärende hit var blott att erhålla penningar, vilket jag nu fått, och därför ämnar jag återvända till Sala redan i afton. Och om några veckor reser jag sedan till Uppsala. Jag hoppas att Ni och min kära mamma fortfarande äga god hälsa. Jag önskar att jag oftare kunde få höra från Eder, och jag skall åter skriva

---

2. Göransson. Se föregående uppsats, sid. 41. Om honom som kyrkoherde i Rättvik berättas det, att han som "vacker karl med gott uttal behagade Rättviks-borna som sade: 'han predikar obegripligt, men det är så vackert'."

så snart Edert brev kommer mig tillhanda. Och jag slutar nu med mina bästa hälsningar till min kära mamma, mina kära bröder och systrar.

Jag är eder lydige son
och mycket ödmjuke tjänare,

DANIEL KUHN".

Stockholm, den 9 sept. 1772.

De händelsedigra åren närmade sig nu med fart, och det är mångt och mycket som tilldragit sig under den tid av över ett år, som förflutit sedan föregående brev skrevs. Och han skildrar livligt sina iakttagelser:

"Ärade fader!

Jag har nu nöjet underrätta Eder att Edert vänliga brev av den 10 juni 1773 kommit mig riktigt tillhanda, och jag finner därav, att Ni då ej hade mottagit de brev, som jag sände med pastor Luth.[3] Jag börjar därför tro, att de gått vilse eller också uppfångats på vägen. Jag skrev till Eder förliden augusti månad och redogjorde för min hälsas återställelse, och som jag sedan fortfarande haft glädjen åtnjuta oavbrutet. Sedan min sjukdom sätter jag högre värde på hälsan än någonsin förut, och därför är jag också högeligen glad när jag får höra, att Ni, min käre fader, såväl som min kära moder, bröder och systrar, åt-

3. Luth; skall vara Luut, Carl Johan, född 1746, prästvigd 1772, utnämnd extra ordinarie vid missionen i Amerika samma år. Försenad i Göteborg kom Luut till sitt bestämda mål först i september 1773, kyrkoherde i Wicacoa 1775—78, återvände sistnämnda år till Sverige, avled som kyrkoherde i Torshälla 1816.

njuter denna stora välsignelse. Jag ber också få säga Eder mitt uppriktiga tack för Eder förnyade försäkran, att jag ej skall komma att sakna medel under min vistelse härstädes. Och jag försäkrar Eder, att jag hädanefter såsom hittills skall iakttaga den största möjliga sparsamhet och så långt ske kan draga den största nytta av vistelsen i främmande länder, så att det ej till slut må kunna sägas, att mina resor varit till ingen nytta och utgifterna därför bortkastade penningar. I mitt förra brev omnämnde jag också, att jag utdragit hela mitt tillgodohavande hos Herrar Mildred & Roberts, men som jag möjligen kommer att behöva något mera före min avresa från Sverige, ber jag Eder att ombesörja att jag kan få det.

Nästa pingstdag är det min avsikt att med Guds hjälp bliva prästvigd och strax därefter, om intet oväntat hinder uppkommer, att resa till England eller Tyskland, allt efter som det befinnes lägligt. Jag ämnar dock icke resa härifrån förrän jag blivit ordentligen utnämnd till kyrkoherde i Wicacoa, vilket jag för övrigt förmodar ej kommer att möta någon svårighet nästa vår. Jag har under min Sverige-vistelse uppfört mig i allo rättskaffens, så att ondskan ej har någon makt att sätta på spel min karaktär i fråga om vare sig moral eller uppförande. I söndags var det två veckor sedan jag begick H. H. nattvard i domkyrkan härstädes. Hans högvördighet ärkebiskopen, hos vilken jag bor, skänker mig allt fortfarande sin bevågenhet och vänskap.

Edert brev till dr Wrangel avsände jag genast till honom, men hittills har jag ej mottagit något svar att översända till Eder. Dr Wrangels sol tyckes vara i nedgående, och med varje dag synes han närma sig sitt fall. Han hade olyckan att i hög grad förlora konungens gunst genom att hålla tvenne predikningar, i vilka han till överdrift framhöll konungens förtjänster under statsvälvningen, så att Hans Maj:t, som han därmed åsyftade att hedra, vart missnöjd och sade honom rätt fram, att han trodde honom ha blivit tokig. Konungen tyckte icke om att någon under predikan antydde hans närvaro, och därför sände han sin kammarherre fram och åter i kyrkan i avsikt att folkets uppmärksamhet skulle dragas från predikanten. Men dessutom har han till stor del förlorat församlingens kärlek och aktning, så att endast ett fåtal numera uppriktigt är fästat vid honom. En av hans komministrar har nyligen stämt honom för förtal och ondskefullt försök att skada hans goda namn och rykte. Dock har nu doktorn i sin tur stämt komministern, därför att han offentligt i en predikan anklagat honom för att hysa kätterska åsikter. De ha båda engagerat advokater och bedriva sina respektiva stämningar i sådan anda, att ingen av dem tyckes lida brist på förmågan att bråka (wrangle, en ordlek med prostens namn).

Doktorn har nyligen gift sig med ett ungt fruntimmer från Carlskrona, — de hade aldrig sammanträffat förrän de möttes för vigselns firande. Det bereder mig stor glädje att mina bröder John och Fredrick röna framgång, och jag sänder dem

mina välgångsönskningar. Jag skrev några rader till broder Adam sistlidne september och hoppas brevet kom riktigt fram. Jag känner mig tacksam till mina vänner i Amerika, vilka fortfarande komma ihåg mig. Och hav godheten frambära min hälsning till min kära mamma och till mina bröder och systrar samt emottag samma från

Eder mest lydige son
och mycket ödmjuke
tjänare,
DANIEL KUHN."

Hälsa alla de vänner och släktingar, som fråga efter mig.

Uppsala, den 15 november 1773.

Det fjärde och sista brevet, som jag kommit över, lyder som följer:

"Ärade fader!

I dag har jag haft nöjet mottaga Edert brev av den 30 april 1775. Jag skrev några rader till Eder vid ungefär samma tid. Av detta brev finner Ni att jag ännu är kvar i Sverige. Ärkebiskopen och konsistorium vände sig i början av maj till Hans Maj:t med anhållan om att mr Georgeson och mr Girelius[4] måtte återkallas och att jag skulle utnämnas till mr Georgesons efterträdare, mr Luth. att efterträda mr Girelius, och mr Hultgren[5] som extra ordinarie vid missionen. Men

4. Lars Girelius, född 1739, prästvigd 1767, utnämnd extra ordinarie samma år, kyrkoherde i Christina 1768—91. död som kyrkoherde i Mariestad 1805.

5. Matthias Hultgren, född 1744, prästvigd 1769, utnämnd extra ordinarie 1775, reste i Kuhns sällskap till London i september 1776, nödgades stanna där i väntan på lägenhet till Amerika ända till 1779, då han på ett eng-

som Hans Maj:t ständigt är stadd på resor genom riket utan att dröja kvar på någon bestämd plats och tid, så har konsistorium ännu ej mottagit hans utlåtande. Så snart detta kommer, skall jag oförtövat resa till England. Konsistorium har på det högsta rekommenderat mig till Hans Maj:t. Den mest farlige och listige fiende, jag någonsin råkat ut för, är mr Wicksell,[6] som trots det att han talar väl om mig och erkänner att jag är bäst kvalificerad för Wicacoa av dem, som konsistorium haft i tankarna, likväl genom lögner och falska påståenden angående saker och omständigheter i Amerika försöker att omintetgöra min utnämning. Jag hoppas emellertid att han snart får förargelsen att se, att hans försök voro fåfänga.

Jag har nödgats draga växel på Herrar Mildred & Roberts för femton pund sterling, alldenstund det är ovisst, huruvida jag kan ordna mina affärer här på mindre än fyra eller fem veckor. Jag är ledsen över att min vistelse i Sverige blivit förlängd på detta vis, men som det beror på kungen och icke på mig, nödgas jag finna mig däri och låta mig nöja. Hans högvördighet ärkebiskopen avled mycket hastigt i medio av sistlidne maj, och har jag därigenom förlorat en mycket god vän. Han begrovs förliden vecka med stor ståt och hög-

elskt örlogsskepp lyckades komma fram och anlände till Philadelphia den 19 oktober, kyrkoherde i Wicacoa 1782—86, avled som kyrkoherde i Svinnegarn och Tillinge 1809.

6. Johan Wicksell, född 1727, prästvigd 1760, fullmakt som extra ordinarie 1761, anlände till Amerika i maj 1762, kyrkoherde i Racoon och Pennsneck 1763—73, återvände till Sverige samma år, avled som kyrkoherde i Munktorp 1800.

tidlighet. Enär jag snart nog åter kommer att skriva till Eder, skall jag nu sluta med vänlig anhållan det Ni ville frambära min kärlek och bästa hälsning till min alltid kära moder och till alla mina kära bröder och systrar, samt att mottaga samma från

Eder mest lydige son
och mycket ödmjuke
tjänare,
DANIEL KUHN".

Uppsala, den 21 juli 1775.

(Enligt anteckning i övre marginalen ankom detta brev först den 20 november 1775 — fyra månader senare.)

Vi få ju taga för givet att Daniel Kuhn, enligt löfte, snart åter skrev till sin fader, och att detta brev följdes av flera under den tid, som han ännu kom att kvarstanna i Sverige. Säkerligen hade han många intressanta saker att i dem omförmäla, och jag beklagar att dessa brev, för så vitt mig är bekant, gått förlorade. Det som här nedan meddelas rörande hans senare korta levnadsdag, är hämtat ur andra källor. Och några vidare kommentarier äro ju ej av nöden.

* * *

Dock torde några kompletterande uppgifter här lämpligen böra meddelas. Rörande Wrangels återstående livstid är föga mera känt än att han vid sin hemkomst i juni 1769 fick inför Uppsala domkapitel "undergå ett för honom i många avseenden förödmjukande förhör, då han fick försvara sig gentemot alla de mer eller mindre san-

rolika beskyllningar, som lagts honom till last. Den 20 augusti 1771 blev Wrangel utnämnd till överhovpredikant och fick den 17 juni 1772 fullmakt på Sala pastorat. År 1773 den 7 september ingick han äktenskap med Anna Barbara v. Krusenstierna och hade med henne en son. Wrangel avled den 12 juni 1786". (Norberg).

Daniel Kuhns öde tyckes mig ha varit ett synnerligen tragiskt öde. Förlitande sig på konungens, som det av breven vill synas, redan 1772 givna löfte hade han måst dröja kvar i Sverige mer än tre år, fjärran från vänner och anhöriga, efter det han var färdig för prästvigningen. Varmed sysselsatte han sig månne under tiden? Vistades han fortfarande i Stockholm och Uppsala i studier, eller måhända i tjänstgöring inom svenska kyrkan, eller hade han kanske varit ute på resor i Tyskland och England? Det senare är näppeligen troligt, att han däremot tidtals varit den gamle prosten behjälplig, särskilt under ferierna, är mera antagligt, dock hade väl han, de senaste åren av Sverige-vistelsen, också förlorat kärlek och aktning för sin förre beskyddare. Själv skyller han på kungen, men det är åtminstone tänkbart, att andra skäl förelågo för den fördröjda utnämningen. Ty när han äntligen erhöll fullmakt på kyrkoherdebefattningen i Christina, tyckes domkapitlet endast på grund av konungens uttalade önskan ha uppsatt Kuhn på förslaget; en annan sak, hans gamle välgörare och vän, ärkebiskop Beronius, var ej mera i livet. Och så var det Göranssons tid efter annan uppskjutna hem-

resa på grund av sjukdom och möjligen andra orsaker.

Språkfrågan började spela in härvidlag, ty den, liksom avundsjuka och politik, är av gammalt datum. De yngre församlingsmedlemmarne väntade och längtade efter Kuhn, vilket tydligen framgår av den skrivelse, som kyrkorådet i Wicacoa, Kingsessings och Upper Merion avsände till domkapitlet i Uppsala den 5 november 1774. Men de äldre svenskfödde prästerna sågo nog ogärna att han, en begåvad och lärd ung man med fullkomlig makt över engelska språket, kom dit som medtävlare, om jag får begagna ett dylikt ord. Vad nu Wicksell hade emot honom och hade förmått uträtta för att omintetgöra hans planer för framtiden, — och hans inflytande var nog ej ringa — säkert är att Kuhn gick miste om den eftertraktade kyrkoherdebefattningen i Wicacoa, den fick i stället Luut, medan Kuhn fick taga Christina. Ministerium i Nya Sverige hade ju, såsom vi förut sett, befarat att olägenheter skulle uppstå om unga, infödde män skulle användas vid missionen i st. f. i Sverige födde och uppfostrade präster. Och domkapitlet hade instämt däri. Kuhns utnämning skulle utgöra ett undantagsfall, förmodligen på grund av konungens löfte och önskan. Wicksells ovan antydda illvilja mot Kuhn torde för övrigt kunna härledas därav, att den senare var Wrangels vän och skyddsling, och att Kuhns fader varit Wrangels vän och stöd under Amerika-vistelsen, medan Wicksell på allt sätt motarbetat och sökt skada

Wrangels goda namn och rykte och misstänkliggöra honom inför höga vederbörande.

Av meddelande från pastor Conrad Bergendoff, som under sin vistelse i Uppsala bereddes tillfälle att genomforska domkapitlets gamla arkiv, har det nu kommit till min kännedom, att Kuhn, jämte andra, prästvigdes i Uppsala den 12 december 1775. Under rubriken "stiftsnyheter" i Uppsala Tidning för den 16 december läses nämligen följande: "Den 12 blevo följande Candidati Ministerii till Presta Ämbetet invigde, nemligen Magister Daniel Kuhn, Americanus, designatus Pastor wid Swenska Församlingen i Christina i Pennsylvanien och Norra Amerika" etc., varunder bifogas följande biografiska data: "Född den 25 november 1750 i Pennsylvanien uti Norra Amerika av A. S. Kuhn, Esqr. Ankom hit i september 1771 efter antagen Magister-grad i Philadelphia den 6 juli samma år. Hugnades med Kongl. Fullmakt av 22 september 1775 på Christina Pastorat".

I sällskap med Hultgren reste Kuhn över till London i september 1776 för att där invänta båtlägenhet till Amerika. I den stora världsstaden insjuknade Kuhn, och redan den 7 oktober avled han därstädes. Så lyktades hans dag innan aftonen kom; ja, innan han ens hunnit börja det arbete, han i så många år berett sig för. Vile han i frid!

G. N. S.

Ett märke vid vägen

NÄRSTÅENDE tilltalande bild, det s. k. "Västgötamonumentet" i New London, Minn., frammanar för vår tanke ett betydelsefullt minne från den ringa begynnelsens dagar, då vördade fäder ankommo från det gamla fäderneslandet och under otroliga försakelser uppbyggde i själva vildmarken hem åt sig och sina efterkommande.

Den första invandringen till Minnesota ägde rum omkring år 1850, då bl. a. Fernström, Roos och Sandahl slogo sig ned i trakten av Afton, Washington härad. Till minne av dessa föregångsmän ha efterkommande rest den s. k. Skandiastenen i Skandia, Minn. Det första större svenska nybygget fanns i Chisago Lake, grundat av norrlänningarne Anderson, Berg och Vicklund. År 1854 ankom en ny skara landsmän från Kronobergs län i Småland. I Vasa, Minn., grundade den sedermera ryktbare översten Hans Mattson en svensk koloni år 1853. Redan så tidigt som 1856 funnos på denna plats mer än 300 landsmän, de flesta skåningar och smålänningar. Året förut hade man stiftat en egen svensk luthersk församling, som till en början leddes av förbemälde Mattson. Nu räknar Vasa-bygden över 6,000

svenskar. Skara efter skara nykomna svenskar anlände. År 1861 utbröt det stora inbördeskriget mellan nord- och sydstaterna. En stor del av de svenska nybyggarne ställde sig lojalt under president Lincolns fanor. Till inbördeskrigets olyckor kom ytterligare, att indianerna på flera håll uppgrävde stridsyxan och angrepo nybyggarne. Särskilt svåra blevo förhållandena i västra Minnesota. De krigiska siouxindianerna angrepo de vita, dödade så många de kunde anträffa, brände deras hem och bortförde deras boskap. Många svenska samhällen blevo i grund förstörda. Flera personer lyckades visserligen undsätta sig genom en hastig flykt, men ett stort antal kvinnor och barn tillfångatogos och bortfördes av indianerna. Norelius förtäljer i sitt stora verk om "De svenska lutherska församlingarnas och svenskarnas historia i Amerika", att hela nybyggarebefolkningen var på flyende fot. Slutligen lyckades man dock stävja det vilda upproret och tillfångataga de ledande indianhövdingarne.

På den lutherska kyrkogården i New London finns ett ståtligt monument, som rests till minne av 13 västgötar, vilka föllo offer för siouxindianerna. De fallna, vilkas namn stå att läsa å nämnda minnesvård äro följande:

1. Anders Peter Lundborg, född 23 mars 1837.
2. Gustaf Lundborg, född 30 april 1839.
3. Lars Lundborg, född 22 december 1840.
4. Anders Peter Broberg, född 16 september 1819.
5. Hans hustru, Kristina, född 31 augusti 1826.

6. Deras son, Johannes, född 23 januari 1849.
7. Deras son, Anders, född 27 januari 1852.
8. Deras dotter, Kristina, född 31 maj 1855.
9. Deras släkting, Johannes Nilsson.
10. Daniel Peter Broberg, född 31 januari 1834.
11. Hans hustru, Anna Stina, född 31 maj 1832.
12. Deras son, Alfred, född 31 mars 1858.
13. Deras son, Johan Albert, född 22 oktober 1860.

Vidare läses på den stora minnesvården:

"Alla dessa personer massakrerades av siouxindianerna den 20 aug. 1862, då de voro på väg från en gudstjänst, som hållits av pastor A. Jackson i And. Lundborgs hus i T. 121 R. 36 Kandiyohi härad. Alla tillhörde svenska lutherska kyrkan, och deras namn återfinnas i kyrkoböckerna tillhörande West Lake lutherska församling i New London, Kandiyohi härad, Minnesota".

"Massakern på dessa personer var början till indiankriget 1862".

"Därför varen ock I redo, ty den stund I icke veten kommer Människosonen". Luk. 12: 40.

"De massakrerades stoft flyttades från West Lake, Minn., i juni 1891 och vila nu där detta monument är upprest".

Därpå lämnas genom inskriften å minnesvården upplysningar, att minnesmärket rests av staten Minnesotas lagstiftande församling, som överlämnat detta uppdrag åt ett utskott, bestående av John Lundborg, John Peterson och Erik Paulson.

En författare säger om detta monument, att det

VÄSTGÖTA-MONUMENTET I MINNESOTA

är icke blott en gravvård och en ärestod, det är ock ett historiskt minnesmärke, som livligt erinrar om civilisationens kamp mot barbariet, en kamp i vissa avseenden förtjänt av att kallas tragisk.

Över 700 vita fingo under detta uppror sätta livet till, och 25,000 drevos från hus och hem. En orsak till detta uppror påstås ha varit, att oärliga regeringsagenter försummade att i rätt tid betala regeringens periodiskt utfallande betalning för de stora landområden på ömse sidor om Minnesota-floden och Mississippi-floden i Minnesota och Iowa, som staten inköpt av indianerna. Det blev därför hungersnöd bland dem. De röda männen förstodo ej bättre än att i sin nöd hämnas på alla de vita, även de svenskar, som de dock eljest levde i ett mycket gott förhållande till, tack vare svenskarnes godhet mot dem. Av de tillfångatagna indianerna dömdes 303 till döden, men den ädelmodige Abraham Lincoln underskrev dödsdomen endast över 39 av dem. C. A. L.

Augustana '77

Till minne av första studentexamensfesten den 14 juni 1877.

TYNGDA av mödor och år och med hågkomstrågade hjärtan,
upp till Sionskullen i dag ifrån östan och västan
tåga i fylke och flock gråhårade fäder till gästning.
Detta är ungdomens dag, och tåget är minnen på vallfärd.
Knappt de beträtt den klassiska mark, förrän vårens gudinna
snöar dem hjässan vit och kinderna skära av blomblad:
lutande åldringar strax förbytts till rakryggiga gossar;
grånade pilgrimer stå som en häck nylövade popplar
kringom den vishetsbrunn, där fordom de druckit. Den brunnen
väller alltjämt utav liv: det är eviga ungdomens källsprång.

SKÖNT av vårsol belyst, men schatterad av lummiga kronor,
står Augustana, lärdomens härd, omkransad av ekskog,
medan dess söner från framfarna år och generationer,
mest dock sjutti- och åttitalsmän, nu ärebekrönta,
samlas i andanom kring sin huldrika moder att fira
första studentexamen och hälsa kamrater från fordom,
förstlingsklassen från åren som flöto av sirap och visdom
ymnigt som mjölk och honung vid immigrationen till Kanaan,
klassen från år sjuttisju, en ringa hop av disciplar:
Randahl och Wahlström, Matthias benämnd, samt Constantin Esbjörn,
"Prästakalle" och Petri samt Hasselquists egen "Josua".
Nyss uti luttringens ugn, inför spränglärda inkvisitorer
ungdomsskaran har stått sitt årliga eldprov, och äntligt
prövodagarna tre äro slut och högtid för handen.

DAGEN är gossarnas dag, men folket lyster att höra,
samlas gladligt till fest, och Hasselquist hörde de gärna.
Strömma fördenskull väl tusende till. En hörsal som rymmer

FÖRSTA SENIORKLASSEN VID AUGUSTANA COLLEGE.
C. M. Esbjörn, Carl Swensson, J. H. Randahl, M. Wahlström (stående); C. J. Petri, J. Hasselquist (sittande).

högtidsskarorna står ej till buds, blott kullen dem rymmer,
aulan med mattor av grönt och det guldbepenslade lövvalv,
målat *al fresco* av maj med blomsterutsmyckning av Flora.
När från eklövskransad estrad spelas up av musikkårn
"Närmare, Gud, till dig," och folket tar opp melodien,
höjande röster i bön bland stammarnas pelaregångar,
sjöng där ej rödbröstan med ur brinnande hjärta från grenen,
eller var det en ängel med bönens svar ifrån himlen?

HÖJER sig sen över talarestoln ett böljande helskägg,
silvrat ej än, men vördnadsbjudande redan, ty äktsvenskt
flödade språket därur, — och än i amerikasvenskbygd
lever dess rykte och heter talarekonsten Enander.
"Stånde vid tidsflodens strand under år som komma och gånga
lärdomshärden en fyrbåk lik, vilken lyser och leder,
aldrig av stormarna släckt! — I jättekampen som ståndar
städs mellan mörker och ljus oss Nordens ättlingar höves

hävda vårt namn och det land, utöver vars leende nejder
kunskapens ande av ålder med duvovingar har fläktat;
Guds och Gustavernas folk, när såg du dess riddareskara
ytterst bland lederna gå i sanningens korståg? Nej, framåt
drar den i dag som fordom, fylkad kring segersäll fana.
Duken fladdrar från gyllene lans och manar till storms mot
skansen där mörker och lögn sitt rövarenäste befästat."
Så den väldige talte, och ekot från nordmannastämman
vandrar bland dalarna hän som en gångande gudsröst i Eden,
stannar ändock till sist uti lyssnande ynglingars hjärtan.

TRÄDER så fram till de ungas rad den vördade rektorn,
yngling själv vid sextio år, frisk, ljushyllt och starkt byggd,
tinningen insprängd med grått som en berghäll, vilken omsider
övertäckes med snö, så står han, en sannskyldig klippman.
Mästarn bland byggningsmänner, som murat orubbliga grundvaln,

timrat resningen opp samt fullbordat samfundets
byggnad,
Augustana hyllar som far för kyrka och skola.

UPP stå de lärjungar sex, medan lärarn ur vis-
domens fatbur
skänker ett moget råd åt en var av de unga som
ävlas
träda på vädjobanan in, där alla väl löpa,
men blott den främste bekröns med segerns
ovanskliga lagrar.
Truppen du viger i dag, du ädle, åt rännarebanan,
kampen för tro och frihet och ljus, — var finnes
dess like?
Alla, så lek som klerk, de älskat och tjänat sin
kyrka.
En blev katederman och sin *alma mater* till pryd-
nad;
ridderligt stod han som vakt över nordmanna-
arvet. En annan
förde vettets egid vid kyrkans utpost åt nord-
väst.
En blev en överstepräst, vars mäktiga herdestav
grönskat;
verkade tecken och under därmed, men det yp-
persta undret
kom av predikarens ord och den väldige tros-
mannens förbön.
Ännu ett framtidslöfte där står i gestalt av en
reslig
ungersven med trohjärtad blick, en småländsk
profetson.

Pannan var ljus som ett fjäll i sol, men ofta däröver
flammar som norrsken minnet av Svea, den moder han vördar,
även om hjärtat är helt Columbias, älskade brudens.
Präriens Josef han var, av bugande kärvarna hyllad,
upphöjd till hövding omsider och främst bland andliga bröder.

Brokig var siaremanteln han bar. I många facetter
fångas himmelens ljus av ädelstenen och snillet.
Framtiden läste han av och spådde oss andliga nödår,
därest folkets förnämsta tarv ej fylldes i rätt tid,
skyndade därför att bygga i västern en kunskapens kornbod.
Drömmaren var han förvisst, men vad stort han drömde blev sanning.

HJÄSSORNA böjas i bön, och den patriarkaliske lärarn
kallar välsignelsen ned, akademiska högtidens amen. —
Femtio år äro svunna — en knäpp av åldrarnas urverk.
Borta är rektor och lärarekår, laureaterna borta,
alla så när som på en, den grånade gossen "Josua."

J. HASSELQUIST,
Augustana College-alumnernas nestor.

Men vid minnenas fackeltåg i festdagens skymning
springer en skugga ur skuggornas led och skallar en stämma:
"Hattarna av och *hurra* för den siste av frejdade klassen!"

ERNST W. OLSON.

Svenska Evangeliskt Lutherska New England-Konferensen

Från solens uppgång ända till dess nedgång vare Herrens namn högt lovat. Ps. 113: 3.

DEN bland oss svenskar så väl kände och högt aktade f. d. ministern, hans excellens W. W. Thomas brukade säga om sin stat, Maine, att den först bland alla staterna hälsade morgonens sol och sedan ledde hela syskonkretsen solen och den gryende dagen till mötes.

Det samma kan sägas om New England-konferensen. Den är först bland alla Augustana-synodens konferenser att hälsa varje gryende dag, och den eskorterar sedan hela syskonskaran framåt mot ljuset. Solen kommer österifrån. Den kommer med färsk hälsning från det gamla, kära fäderneslandet och dess ärevördiga och ännu livskraftiga kyrka. Icke underligt då, om denna konferens känner sig stå moderkyrkan något närmare än andra delar av vårt stora samfund här i landet. Den är närmast i såväl andligt som geografiskt avseende, och den kallar sig med rätta: "Svenska evangeliskt-lutherska New England

konferensen". Den bildar just föreningslänken mellan moder- och dotterkyrkan, på samma gång den naturligtvis bildar en integrerande del av den senare.

Konferensens äldsta församling stiftades i Brockton för sextio år sedan, 1867. Då konferensens ännu levande patriark, dr C. F. Johansson, år 1913 stod i begrepp att efter en fyrtioårig prästerlig gärning inom Emanuel-kyrkan i Boston nedlägga sin herdestav, så nämnde han bland annat i sin sista pastorala rapport, att det vid hans hitkomst fanns blott en annan svensk-luthersk präst inom hela New England. Ja, det fanns blott fem pastorer före honom öster om staten Indiana, det vill säga inom hela den gamla New York-konferensen. Nu såg han för sig två konferenser med inalles 93 präster och 202 församlingar och ett sammanlagt medlemsantal uppgående till 53,891. Inom detta område funnos två barnhem och ett ålderdomshem samt ett högre läroverk, Upsala College.

New England-konferensen stiftades den 18 april 1912. Den utgjordes då liksom ännu av fyra distrikt: Boston, Hartford, Providence och Worcester. Inom det förstnämnda ligger konferensens barnhem, och inom det sistnämnda finnes sedan den 17 maj 1920 ett synnerligen vackert hem för de gamla. Detta hem tillbyggdes och förskönades år 1925 och värderas nu till $141,000. Innevarande år, 1927, uppföres vid barnhemmet ett skolhus med en synnerligen rymlig samlingslokal. Denna byggnad kostar $25,000, och hela anstalten vär-

deras till $75,000. Konferensen avsade sig för flera år sedan all äganderätt till det för de två östra konferenserna gemensamma ålderdomshemmet, men Upsala College äges ännu gemensamt, och det representerar ett egendomsvärde överstigande $450,000. Konferensen hade vid slutet av år 1925 femtiofyra präster, åttiofyra församlingar och något mer än 30,000 medlemmar. Församlingarnas egendomsvärde belöpte sig samtidigt till $2,160,316 utöver alla skulder. Konferensen växer ej med stormsteg, men den går stadigt framåt år för år, i både yttre och inre avseenden.

Vår konferens har fått namn om sig att vara mycket svensk och högkyrklig. Att den ej velat förneka sin svenska härstamning, det bär själva namnet vittne om. Den tror svensk lutherdom vara något delvis annat och kanske även bättre än annan lutherdom. Den är under alla omständigheter en lutherdom, sådan denna fått färg och utgestaltning inom våra fäders land ända sedan Gustaf Vasas och Olaus Petris dagar. Svenska kyrkan har sitt eget rika andliga arv, sin uppbyggelselitteratur, och främst bland denna just bibeln samt den Svenska Psalm- och Evangelieboken. Den har också i sitt gudstjänstliv mer än någon annan del av den lutherska världen tagit avstånd från allt slags vandalism; den har pietetsfullt vårdat sina gamla kyrkor och deras kulturella skatter i arkitektur, bilder och annan utsmyckning; och den har bibehållit de gamla prästskrudarna. Vår östra konferens har i dessa stycken anslutit sig till moderkyrkan och ganska

allmänt brukat den svenska prästkappan. Själv hade jag före min hitkomst sett endast en prästman bära kappa. Det var den store dr Carl A. Evald i Chicago. Jag tyckte han uppträdde så vackert och värdigt i densamma. När jag kom hit till östern och måste bruka prästkappan, så gick det att börja med emot mig, men den har med tiden blivit mig mycket kär, och jag brukar den med pietetsfull vördnad. Den har nämligen en lång historisk hävd och är ett arv från fromma släktled av gudstjänare bland vårt svenska folk.

New England-konferensen är varken för svensk eller för högkyrklig. Den älskar att se och äga vackra kyrkor och vackra prästskrudar, men den är naturligtvis ännu mera angelägen att hava den anda som sådant yttre avser att bekläda. Då dr L. G. Abrahamson senast besökt ett av våra årliga kyrkomöten, så skrev han i Augustana, att han aldrig förut varit på ett kyrkomöte, där man bedit så mycket som vid vårt. Konferensen har ej ännu som sig bör hunnit att omfatta hela samfundet med livligt intresse och en kraftig, självuppoffrande kärlek, men den ivrar för hemmission i kanske minst lika hög grad som någon konferens i hela synoden. Den har också följt den äldsta konferensens föredöme och sökt samla sina krafter inom de större svenska samhällena. Illinois har sitt Chicago, sitt Rockford, sitt Rock Island och Moline. New England har Boston, Worcester, Providence, Hartford och New Britain. De senare åren har missionen drivits särskilt i

Boston, Worcester och West Haven, orh vi följa utvecklingen inom de andra samhällena med vaken blick för nya möjligheter att flytta våra tältpluggar utåt till växande förstäder. Konferensen har ej kunnat tillämpa stadgan mot s. k. hemliga föreningar. I våra fabrikscentra äro hjälpföreningar en nödvändighet, och vi ha försökt att ställa oss sympatiskt och med förståelse mot dem för så vitt de avse att betrygga arbetarens ställning. Vi ha velat vara allt för att om möjligt vinna alla för våra församlingar och för Gud.

Vår konferens är den ojämförligt starkaste representanten av den lutherska kyrkan i New England. De gamla puritanernas ättlingar ha i många fall övergått till unitarismen, och samtidigt har den stora romersk-katolska kyrkan gjort väldiga landvinningar här ute. Månne ej vår evangeliskt-lutherska kyrka då har en stor mission i dessa gamla, historiska trakter? Trots all kärlek till vårt eget kulturarv, svenska språket inberäknat, så se vi dock en större kallelse att förkunna Luthers och Olaus Petris lära även på engelska. Vårt senast hållna konferensmöte besöktes bland andra av teol. dr Carl J. Bengston, som ju representerar landets språk och dess litteratur bland oss. Han ställde sig mycket sympatisk mot oss och förklarade som sin mening, att vår kyrka här i den yttersta östern har ett av sina största och viktigaste missionsfält. Även i språkfrågan uttalade han sig hovsamt och betonade, att det ej vore fråga om något "antingen — eller", antingen svenska eller engelska, utan om

det kopulativa "och", svenska *och* engelska. Inför sådan verklig förståelse faller allt motstånd, förmildras alla bittra känslor och framväxer en allt och alla omfattande kärlek. Vi vilja visst inte försumma de tillfällen som erbjudas oss att verka Herrens verk bland unga och gamla. Först och främst fatta vi som vår kallelse att med all kraft och med Guds hjälp försöka att vinna "våra bröder efter köttet". Endast bland dessa ha vi möjligheter för en väldig tillväxt. Minst femtio tusen svenska lutheraner i New England stå ännu utanför kyrkans gemenskap. De flesta av dessa låta sig betjänas av våra präster och sakna alltså ej förbindelse med vår kyrka, men de böra naturligtvis helt ansluta sig till den. Vi erkänna gärna och med tacksamhet. att ännu vidsträcktare fält erbjuda sig för verksamhet på landets språk, och vi vilja med Guds hjälp söka betjäna alla som vilja låta sig av oss betjänas.

Då dr G. A. Brandelle för några år sedan vid ett besök hos oss tillfrågades, vad han tyckte om New England, så svarade han, att han sett blott "berg och backar, stubbar och stenar, nästan som i Småland". Säkert är, att New England mycket liknar det mellersta Sverige. Här finns ej några vidsträckta prärier, inte många stora, bördiga åkerfält, men här finns en synnerligt vacker och omväxlingsrik natur. När det gäller naturskönhet, så torde New England kunna med fördel jämföras med vilken del av vårt land som helst. Floder, sjöar och skogbeklädda berg erbjuda en fägnande anblick, och på de präktiga, slingrande

landsvägarna färdas dagligen milliontals resande, medan det ena panoramat, skönare än det andra, upprullar sig för deras blickar. New England är ett härligt land. Svensken trivs gott här ute, vid dessa stränder som sköljas av Atlantens vågor och där friska vindar stundeligen bringa budskap från det kära landet i högan Nord. Inte heller är det blott bilder ur naturens värld, som här tjusa den svenske lutheranens blickar. Nej, vi drömma våra drömmar, och ögat uppfångar löftesrika bilder även från andens värld. För den vakne och nitiske arbetaren i Herrens vingård erbjuda sig här ute visserligen stenbundna, men ock tacksamma verksamhetsfält och en storartad framtid. Därför äro vi vid gott mod och arbeta med förhoppning, glädje och tacksamhet.

Solnedgången! Långt borta i yttersta västern få Columbia- och California-konferenserna betrakta, huru solen går ned i Stilla havets mångfärgade, purpurskimrande vågor, men vi ha ock vår solnedgång, och vad som för oss ter sig som en solnedgång blir för en annan del av världen gryningen till en ny dag. Äro vi i yttersta östern först att hälsa solen, så bliva vi även först att bjuda den farväl. När dagen blir all och solen bärgas, så vare det vår innerliga bön och vårt vissa hopp, att aftonrodnaden må för oss bebåda gryningen till en ny dag, evighetens sälla och härliga dag!

S. G. Hägglund.

Ernst Heüman

NÄRSTÅENDE bild framställer de blida dragen av Ernst Heüman, den evangeliskt-lutherska tamul-kyrkans i Indien förste biskop, som helt oväntat hädankallats. Han var född i Halmstad den 9 juli 1858. Efter studier inom filosofiska fakulteten i Uppsala, avslutade med licentiatexamen 1886, begav han sig till Santalistan för att ägna sig åt missionens tjänst och förestod där skolan i Ebenezer. Genom sin språkkännedom var han missionsarbetet till det största gagn. Om hans vetenskapliga förtjänster vittnar, att han redan 1894 kallades till filosofie hedersdoktor av Köpenhamns universitet. Under ett par år vistades han i Sverige, prästvigdes i Uppsala 1899 och tjänstgjorde någon tid dels som lärare vid Fjellstedtska skolan därstädes, dels som komminister på Gottland. Men hans missionshåg drog honom åter till Indien, dit han reste som svenska kyrkans missionär 1903 för att övertaga ledningen av missionens högre gosslärоverk i Pudukotah.

Sällan torde en missionsarbetare ha gått ut till ett missionsfält med större oegennyttig hängivenhet än Ernst Heüman. Det berättas, att den store

santalmissionären Hans Petter Börresen, svärfar till Heüman, själv en man utan s. k. högre bildning, vid tiden för Heümans utsändning yttrat ungefär följande: "Nu måste Heüman, den lärde

BISKOP ERNST HEÜMAN.

mannen, packa ned all sin lärdom och inte taga fram någonting därav; han får intet annat vara än en ringa Kristi tjänare, som sätter all sin tro till honom. Men sedan skall han i samma sin

ringa tjänareställning taga fram sina kunskaper och sin lärdom för att begagna dem i Kristi tjänst."

Så gick det ock. Ödmjuk var han, och i ödmjukhetens skola fick han ytterligare gå. Aldrig upphörde han att älska arbetet bland santalernas enkla och kastlösa naturfolk, ty trofast var han ock, men nog fick han så småningom mer och mer se bristerna i det i och för sig underbara santalmissionsarbetet.

Under världskriget fördes han, som sedan 1914 helt ägnat sig åt det egentliga missionsarbetet, 1916 i spetsen för detta som av regeringen erkänd superintendent och kallades slutligen 1920 till tamul-kyrkans förste biskop, vartill han den 8 mars 1921 av biskop Danell vigdes i Ziegenbalgskyrkan i Tranquebar. Vid reformationsfesten 1917 hade Uppsala universitet hedrat honom med teologie doktors utnämning.

Om biskop Heümans sista stunder meddelas, att han predikade på söndagen den 25 juli 1926 vid huvudgudstjänsten. Under predikan fick han ont i hjärttrakten och kunde endast med yttersta nöd föra predikan till slut. Efter gudstjänsten for hans maka med honom till ett sjukhus för att rådfråga läkaren och få medicin. På eftermiddagen blevo plågorna svårare, och redan kl. 10 på aftonen kom hembudet. Enligt indisk lag måste begravningen äga rum senast 24 timmar efter dödsfallet. Jordfästningen skedde därför på måndagens eftermiddag i Trichinipoly kyrka. Biskopen fick sin sista vilostad i själva kyrkan.

Biskop Heüman var en man sänd av Gud. Sådana män sänder Gud, när han vill. De erhållas icke genom mänskliga lagbestämmelser. Heüman var alltigenom själasörjaren, pastorn, fri från alla hierarkiska later, fri från köttslig ärelystnad, helt buren av hjärtelust att få tjäna själarna. Han var biskop, icke "missionsbiskop", ehuru han på samma gång var missionens främste ledare på missionsfältet. Hans storhet var den storhet, som icke ser på sig själv, emedan den helt ser på den ende Store och på hans verk i själarnas värld. Därför vörda vi i tacksamhet hans minne. Välsignelse vile över denne missionshjältes sköna missionsgärning! Gud give hans själ en evig hälsa och glädje! C. A. L.

En bemärkt trotjänare i vår Synod

DET är icke ofta det beskäres någon här i livet att uppnå en ålder av ett trefjärdedels sekel och ändå samtidigt vara i besittning av tillräckliga fysiska och intellektuella krafter att utan någon som helst avknappning i arbetet kunna sköta sitt kall. Detta privilegium har dock vederfarits vår ärevördige dekanus vid vår synods teologiska seminarium, prof. dr C. E. Lindberg, som nu, efter det han överstigit 75-årsgränsen, inträtt i sitt 38:de arbetsår vid nämnda seminarium.

Här föreligger en livsgärning, som i hög grad gjort sig förtjänt av att tacksamt påaktas av den kyrka, åt vars uppbyggande den helt hängivit sig. Och att dess erkännande bör ske medan den som utfört denna gärning lever och ej först lägges såsom en krans på hans grav, därom råder blott en mening. Ett dylikt erkännande har dr Lindberg ärligt förtjänt, och hans många tacksamma lärjungar och andra vänner giva honom det med glädje. Ett sådant erkännande var det ock, som de många, vilka voro samlade för att hylla honom

DR C. E. LINDBERG

på hans märkesdag den 9 sistlidne juni, såväl som de många från skilda delar av vårt land, som genom brev eller telegram insänt sina lyckönskningar, ville giva honom.

Med hänsyn till dr Lindbergs förtjänstfulla insats i vår kyrkas verksamhet taga vi oss friheten här i utdrag anföra vad som skrives i en ledare i Augustana för den 23 sistlidne juni. Med anledning av förbemälda födelsedagsfest skriver dr L. G. Abrahamson som följer:

"Dr Lindberg prästvigdes under synodalmötet i Rockford år 1874 vid blott 22 års ålder, sedan han vid elementarläroverk i fosterlandet och vid det ansedda lutherska teologiska seminariet i Philadelphia lagt grunden till den kunskap, som han sedan under fortsatta studier ständigt förökat. Därpå följde en 16-årig verksamhet såsom församlingslärare och såsom en ledare i vår kyrkliga verksamhet i de östra staterna, som var av grundläggande betydelse. Efter fyra års verksamhet i Philadelphia och omgivande platser gjorde han sin viktigaste insats såsom församlingslärare i New York. När han tillträdde Gustaf Adolf-församlingen därstädes, kämpade hon för sin tillvaro; då han lämnade henne, var hon, vad hon varit allt sedan, en av de starkaste församlingar i vår synod, som tillbad i ett nytt och härligt tempel, som förnämligast genom hans outtröttliga arbete uppförts. Under den tid han var denna församlings pastor, tjänstgjorde han ock under åtskilliga år såsom New York-konferensens president.

Men viktigt som dr Lindbergs arbete var såsom pastor, så påbörjades dock hans största livsgärning, då han på hösten 1890 insattes såsom professor vid vårt teologiska seminarium i Rock Island. Hans föregående arbete var dock en viktig förberedelse för hans uppgift såsom teol. professor. Det är i vårt omdöme ytterst viktigt, att de som skola förbereda prästkandidaterna för deras livsgärningar hava en ingående kännedom om arbetet i församlingen, därför bestämmer ju ock läroverkets konstitution, att en pastor måste hava varit församlingslärare fem år, förrän han blir valbar till professor vid vårt teol. seminarium. Och vad dr Lindberg varit såsom teol. professor, det kunde de över fem sjättedelar av våra pastorer, som hava studerat för honom, bära vittnesbörd om. Därom vittnade ock de många meddelanden, som hade inkommit till den omskrivna födelsedagsfesten. Bland dessa voro ock lyckönskningar från de flesta lutherska teol. seminarier här i landet, som vittnade om huru högt anseende dr Lindberg har i den teologiska världen. Han är den fullödige lutherske teologen och den rikt begåvade pedagogen.

Under det dr Lindberg utfört sitt undervisningsarbete, har han ock utfört en viktig uppgift såsom teologisk skriftställare. Hans utgivna dogmatik är bekant för nästan alla våra pastorer, och hans apologetik för många av dem. Han har ock lämnat många och värdefulla bidrag till vår kyrkliga tidningspress. Och under det han tjänstgjort såsom professor, har han vid sidan av sin

mångåriga tjänst såsom läroverkets vice president innehaft vice presidentämbetet i synoden under flera år."

Då vi på detta sätt velat uttala en lyckönskan över en trotjänare i vår synod, så äro vi tämligen säkra på att vi tolkat alla läsares av KORSBANERET känslor. Vi lyckönska på det hjärtligaste den vördade 75-åringen med anledning av detta hans märkliga jubileum och hela hans välsignelserika livsgärning. Må han, om så är Guds goda och nådiga vilja, få leva bland oss under ännu många år! Signe honom Herren och beskäre honom en i så hög grad som möjligt solbelyst levnadsafton!

C. A. L.

Himmelens julhälsning.

Buren av änglar till skuggiga dalar
kommer så ljuvlig en hälsning från Gud.
Lyssna, o själ, det är Herren som talar,
sänder dig nådens och frälsningens bud.
Himmelska hälsning blid,
signade juletid,
tala om ljus och frid,
tala om frid!

Underbart budskap, som tonerna bära,
nattliga rymderna skälva av ljus,
kommen är Frälsaren, Gud vare ära,
sångerna blandas med vingarnas sus.
Ära ske Gud i höjd,
jorden stor frid och fröjd,
mänskor Guds välbehag.
Ära ske Gud!

Herdar på marken, som hjordarna vakta,
koras att tjäna som sanningens tolk,
skynda till krubban att barnet betrakta,
hälsningar bäras till kungar och folk:
Nu ifrån himmelen
kommen är Frälsaren,
Herren, Förlossaren,
i Davids stad.

Själ, som försmäktar i fängslande banden,
frihet från synden hos Jesus du får.
Pilgrim, som dignar, han räcker dig handen,
hjärta, som gråter, han torkar din tår.
Ära ske Gud i höjd,
jorden stor frid och fröjd,
mänskor Guds välbehag.
Ära ske Gud!

F. H.

Julväntan

DET är underligt, hur olika stämning det vilar över var och en av kyrkoårets olika tider. Passionstiden med dess stilla allvar tolkar lidandets hemlighet. Pingsten med dess spirande liv, advent och jul med deras glädje, — stämningen är så olikartad, att den kan genomtränga och förnimmas i hela ens varelse.

Vilken är rikast? Jag vet det ej, det är ej lika för alla — envar kan på sitt särskilda sätt föra oss nära Gud.

Kanske är dock jultiden med dess djupa längtan den som mest omedelbart griper människan.

Jag minnes en gång i advent. Jag och en annan man åkte fram genom en skog. Nysnön låg vit och mjuk, luften var klar och skymningen föll. Vi sutto tysta båda och allt var stilla och högtidligt.

"Det känns, det är advent", sade mannen plötsligt — "och det är, som skulle man vänta på någonting", tillade han dröjande.

"Som skulle man vänta" — ja visst gör man det. Det är just det, som ligger i jultiden, och det är dess särskilda gåva.

Om den väntan vittnar allt: hemmet, som göres mer fint än eljest, och där allt beredes, som skulle en kär gäst komma — arbetet, som stökas undan för att ge rum för vilan och helgen efteråt — själva sinnet, som är mer öppet än eljest och glädes åt allt och alla.

Vad är denna väntan? Och vad är det vi vänta? Jag har ofta tänkt, att hela vårt liv är i grund och botten en enda väntan, väntan och längtan efter något ännu ej vunnet.

Den vaknar tidigt i barnahjärtat, den väntan. Den är nedlagd som en längtan i ungdomens dröm om livets lycka och följer som en kraft i dess vilja att verka ädelt och stort. Den vinkar med strävan efter nya mål bakom dem, som redan äro vunna. Den ger det hjärta ingen ro, som tanklöst söker blott nöje och njutning, och förnimmes stundom som en ångest och smärta mitt i synd och skam. Den vaknar upp, när vi trodde den kvävd. Den följer oss livet ut och visar framåt vid själva graven, där eljest allt synes slut. Ofta brinner den starkast just där.

Det är underligt, att denna väntan aldrig syns kunna dö. Kände vi rätt oss själva, skulle vi förstå, att den är ett med vår innersta varelse. Den bära vi inom oss, outrotlig. Doge den bort, då vore vi ej människor längre.

Det är denna väntan, som vid advent och jul så mäktigt griper oss alla.

Visst finns det också människor, som tänka mest på julens yttre glädje, kanske enbart på den, och visst vänta även de. Men går väntan ej dju-

pare, ger den blott besvikelse. Man gläder sig åt julen som stundar, och visst är man glad när den kommer, glad åt gåvorna och granen och ljusen, och man ler som de andra och erfar julstämning. Men ändå — det är ej vad man väntat, och hjärtat är tomt, trots glädjen, sinnet är trött och livet tungt. Där blir ingen verklig högtid.

Och hur kunde det gå annorlunda — man fick det man väntade. Den som blott sökte julens yttre ting, hur skulle de kunna ge honom nog! Julen är ej blott julgran och julklappar och julljus och mat — den som ej söker mer måste bli fattig och tom, vore den yttre festen än så rik. Själva besvikelsen vittnar om att där fanns djupare längtan. Människan har också en levande själ, det var den som sökte, men den fick ingenting. "Det är som skulle man vänta på någonting", sade den där mannen i adventskvällen — det var det där djupa inne i själen han tänkte på, om han också ej förstod det själv. Och vi förstå, att om det fick makten över honom, då fick han en god jul.

O att det ginge så för oss alla! Längtan bära vi alla inom oss, och jultiden vill lära oss känna den stark. Den liksom ligger i luften i advent, den doftar emot oss ur julgranen, den strålar fram ur de tindrande julljusen, den för oss till templet i den tidiga ottetimmen, och främst — den går som en varm våg genom hjärtat inför julevangeliet.

Evangeliet, detta enkla, stora! Det ensamt kan tillfredsställa denna längtan och väntan, som

gått genom världen från tidernas morgon och vuxit sig starkare, släkte efter släkte, längtan bort från synden till Guds frälsning — denna längtan vann sin fullbordan den välsignade julnatten vid Betlehems krubba. Där är som en helgedom, där himmel och jord mötas i lovsång, och där människohjärtan gjuta ut sin längtan i tro och bön. Känns det ej, som vore också *vår* längtan med, som hörde den än i dag änglasången och kunde böja knä inför Jesusbarnet!

Ja, visst kan den — där den *vill* böja knä. Vändes vår längtan i bön, skulle också vi se Jesus, se honom som julens stora gåva, Frälsaren Kristus. Där vore ej kval och ångest inom oss längre då, ej tomt och fattigt som en besvikelse, utan hjärtat skulle fyllas av stilla glädje och frid. Då finge vi verkligen jul, sådan jul som hjärtat känner, då själen prisar Gud.

Så helge då Gud vår väntan, att den må vändas i bön! Må vi få se Jesus, sådan han är, vår längtans fullbordan, Frälsaren ifrån ångest, synd och nöd! G. Fredén.

Julens Glädjebudskap

DEN för unga och gamla käraste högtiden stundar. Nästa julmorgon, förr än det stora ljus, som Gud satt att regera dagen, har fördrivit nattens skuggor, hava vi, såsom vi under föregående juldagsmorgnar gjort och i likhet med vad våra trossyskon i vårt gamla hemland och på tusende platser i detta land nu skola göra, samlats i våra tempel och blandat våra röster i det oförgätliga:

"Var hälsad, sköna morgonstund!"

Låtom oss i år, innerligare än någonsin, sjunga den psalmen! Låtom oss med mera allvar än förr tänka på julens glädjebudskap! Ja, med alla länders salighetssökande vilja vi i anden böja våra knän kring den krubba, som sluter i sig vårt hopp för tid och evighet. O, vad hava vi icke det barnet att tacka för! Huru olycklig vore icke världen detta barn förutan! Borde icke varje människa skynda att hylla det? Och vårt liv — huru hopplöst vore det

icke, om vi icke hade Guds och Marias Son! Nu helgas vår glädje, nu borttages bitterheten från våra lidanden, nu bäva vi icke vid tanken

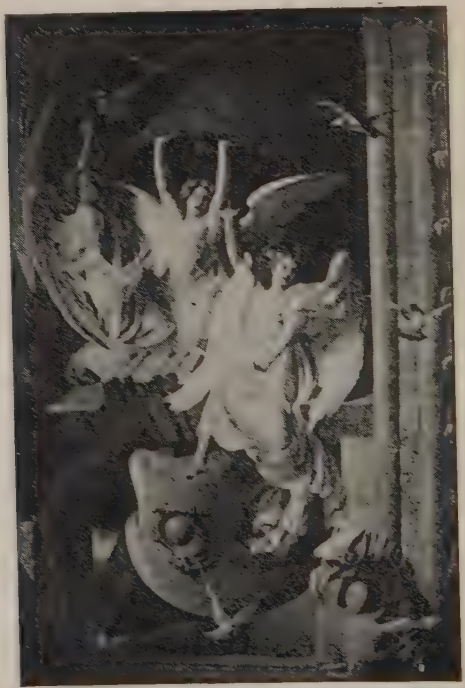

på döden och evigheten, och det allt för detta barnets skull.

En glad jul! Ja, det tillönska vi alla Kors-

BANERETS läsare. Låtom oss söka att vila från det myckna, som oroar våra hjärtan. Bort med omsorger och oro! Hören vad de strålande sändebuden från ljusets värld sjunga:

"Ära vare Gud i höjden,
frid på jorden,
till människorna ett gott behag!"

Det är för oss de sjunga, till oss komma de även denna jul med fridens budskap från vår Fader i himmelen. Vi skåda på underbarnet i Betlehem, på det inom tidens gränser uppgångna evighetens ljus, och våra hjärtan fröjda sig. Vi få svar på våra hjärtans många kväljande frågor och fatta sammanhanget mellan livets sorger och evighetens fröjd. Fira jul, du sorgsne! Julevangeliet tillför dig läkedom för ditt hjärtas djupa och blödande sår. Den text, som sedan barndomen varit förknippad med vårt julfirande, förtäljer oss huru *julevangeliet är ett fröjdebudskap för alla.* Det talar om ett folk, "som i mörkret vandrar." Även om därmed åsyftas i första rummet det folk, som bodde "i trakten utefter havsvägen, landet på andra sidan Jordan, hedningarnas område", så gäller det alla folk, som icke hava den gudomliga uppenbarelsen. Hedendomen är ett hemskt dödsmörker, ett sorgligt förebud till det yttersta mörkret. Men i barnet, vars födelse vi nu

fira, barnet som är Guds och Marias Son, som är vår återförening med Gud och som utgör Guds gåva till den arma mänskligheten, upp-

gick "världens ljus" för den i mörker vandrande mänskligheten. Detta ljus har redan skingrat hedendomens dystra skuggor från en

stor del av vår jord, och det skall en dag omstråla hela världen. Sorgligt mycket andligt mörker finns ännu i världen, och det även i de kristna länderna, men för alla, som söka Jesus, blir han ett frälsande ljus. Hans lära upplyser förståndet och svarar hjärtat på dess oroliga frågor, och hans offer är den grund, på vilken de få bygga sitt evighetshopp. Du behöver icke, kære läsare, vandra i mörker. Fly till Jesus, och du skall omstrålas av ett himmelskt ljus. Hjärtats, livets, tidens och evighetens viktiga frågor skola på ett tillfredsställande sätt lösas för dig.

"Såsom man glädes i skördeanden, såsom man glad är, när man utskiftar byte", så skall man fröjda sig inför honom. Vi få åtnjuta frukterna av hans människoblivande. Han blev människa, på det att vi återigen skola kunna bliva Guds barn; han blev fattig för att göra oss evigt rika; han förnedrade sig för att upphöja oss; han stred, och nu få vi skifta byte. Det var våra själars fiende, som han övervann, och nu äro vi Guds fria barn. Våra "bördors ok" har han sönderbrutit. Det gjorde han, då han i vårt ställe led våra synders straff. Lagens förbannelses tunga börda lyfte han från våra skuldror, då han blev en för-

bannelse för oss. Skulle då ej vi intagas av en salig julglädje!

Ett av de sköna namn, som gives vår Frälsare, är *Fridsfurste,* och om hans verk såsom sådant heter det: "Och skon, som krigaren bar i stridslarmet, och manteln, som sölades i blod, allt sådant skall uppbrännas och förtäras av eld." Förekommer oss detta såsom en motsägelse, så rubbas likväl icke vår tro på Kristi rikes slutliga seger. Herren är en fridsfurste, och han skall en dag utsträcka sin spira över hela världen.

"Ty ett barn varder oss fött, en Son varder oss given." Det är Guds gåva till mänskligheten, som han vill att alla skola fröjda sig över. "Oss fött", "oss given"; giv akt på det, kära läsare. För att hjälpa just oss, för att bliva vår Frälsare från synden och dess förbannelse, har Gud givit oss sin Son. *Underbar i råd* är vår Frälsare. Han kom för att frälsa rådlösa syndare. Och aldrig kunna vi komma i någon så kinkig belägenhet, att han icke vet råd. Underlig är han, men hans vishet är lika oändlig som hans kärlek. Vi skola ock röna, att de vägar, på vilka han förer oss, äro de bästa, även om vi nu icke fatta det.

"Väldig Gud" kallar profeten det barn, vars

födelse vi nu fira. Ja, det skola vi aldrig glömma, att i barnet i krubban bor gudomens fullhet. På detta förunderliga sätt har Gud förenat sig med mänskligheten, och på detta sätt har Gud utfört sina frälsningsplaner.

"Se, det var evighetens råd,
försoningsgåtan stor.
Ack, under utav evig nåd;
Guds Son blir mänskors bror
och sina bröders löftesman!
Uti hans död min synd försvann,
och jag är hjärtligt nöjd."

Evig Fader — ett namn, som särskilt tilltalar våra hjärtan. Det säger oss vad han vill vara för oss under jordlivets strider och bekymmer. Hans fadershjärta är vår fristad. Dit få vi bära våra omsorger. Då alla jordiska stöd svikta, då vi känna oss ensamma och modfällda, hava vi i Kristus en Fader, som kan torka våra tårar och avlyfta våra bördor.

Och han, som är vår Fader, med allt vad det namnet innebär, är en evig konung, vars herradöme skall varda stort. Hans på "rätt och rättfärdighet" grundade tron skall stå fast, då alla jordiska troner slås i spillror. Den till utseendet svaga handen i Betlehems krubba, som sedan naglades vid korset, bär härskar-

spiran. Alla kvan skola en gång böja sig i Jesu namn, och alla tungor skola röra sig till hans pris.

"Och ovanglarnas skara
kring honom prisande står,
som är och var och skall vara,
då jord och himmel förgår."

L. G. Abrahamson.

Ett palats i dalen

DÄR stod ett palats i dalen
i längesen flydda dar;
så sällsam gästabudssalen,
så underligt allting var.
Men högt ifrån himlarnas himmel,
långt, långt från allt människovimmel
ditin en kungsväg bar.

Mångtusen Guds änglar fyllde
den vägen med vingesus
och hela den ängden förgyllde
med det vackraste himlaljus.
Men vakna, men vakna, mitt öga —
ett stall var palatset det höga,
ett underligt kungahus!

Därinne åt änglars tillbedde
i kvällningens tystaste stund
kerub och seraf beredde
ett läger för kunglig blund.
Ty här tänkte Gud att gästa —
en krubba till bädd var det bästa,
de funno på jordens rund.

Hur underlig Gud är vorden,
så fattig som vi och arm!
Dock har den benådade jorden
för honom ej plats vid sin barm.
Nog ger den åt sparven ett rede —
för Gud har all världen blott vrede.
Mot Gud känner mänskan blott harm.

Vad tänker du, krubba, som hyser
all världens Gud i ditt hö?
Och fattigmans linda, vi lyser
du icke mer bländvit än snö?
Än du då, mitt hjärta, vad tänker
du giva åt honom för skänker,
som ämnar för dig att dö?

Där stod ett palats i dalen
i längesen flydda dar;
så sällsam var gästabudssalen,
så underligt allting var.
Men högt ifrån himlarnas himmel,
långt, långt från allt människovimmel
ditin en kungsväg bar.

Och en gång på lyftande vingar
du följer den konungen åt
tillbaka, och sången klingar
som då över sällsam stråt,
från stallet och krubban och gruset
och mörkret till himlen och ljuset:
han köpte dig löje med gråt.

C. A. L.

Julens segertåg

JULEN har som ingen annan högtid en hemlighetsfull makt över sinnena. Överallt håller julen sitt segertåg.

Låt oss erinra om en händelse, som inträffade den första krigsjulen år 1914 vid byn Messines. Tyskarna hade på julkvällen fått order om skärpt bevakning. Man kunde ju aldrig veta, om inte fienden ämnade utnyttja julhögtiden till en överrumpling. Bättre tror man inte om varandra i krig. Men vid midnattstiden hände något. En tysk soldat har berättat härom. Plötsligt hördes klockklang och i ett nu lyftes en julgran upp på bröstvärnet rätt framför engelsmännen. Vad skulle nu ske? I allmänhet var varje ljussken signalen till en fruktansvärd eldgivning från fiendens sida. Men intet skott kom. I stället ljöd på den tyska sidan först svagt, sedan allt starkare sången: "Stilla natt, heliga natt". Skulle den inte åtminstone besvaras av hänfulla ord från motsidan? Nej, i stället hördes snart samma sång på engelska, buren av kraftiga mansröster. Och den följdes av flera andra julpsalmer. En stämma ropade från den engelska sidan: "God jul, kamrater!" Och den besvarades med ett

mångstämmigt: "God jul! Kommen hit, så ska Ni få cigarrer och julgåvor. Vi skjuta icke." Ögonblickligen ljöd samma rop från engelsmännen: "Vi skjuta icke." En högrest engelsman steg upp ur skyttegraven och kom över till tyska sidan med händerna fulla av julgåvor. En tysk student gick på samma sätt över till de engelska officerarna. Avtal träffades: "Vi skjuta icke på någon av juldagarna." Jublet ville icke taga något slut. Vad hade hänt? Julen hade segrat över två krigförande stormakter. Vi se den vackra synen av fientliga folk förenade i en stunds gemensam högtidsglädje. Och vi få lättare att tro på uppfyllelsen av det profetiska ordet: "Och skon, som krigaren bar i stridsvimlet, och manteln, som sölades i blod, allt sådant skall uppbrännas och förtäras av eld." Jes. 9: 5.

Men vi behöva icke gå ut till världshistoriens stora skådeplatser för att upptäcka något av julens hemlighetsfulla makt. Ingen av oss undgår dess dragningskraft. Den är som ingen av de andra högtiderna en hela folkets högtid. Åt alla ger den något. Den talar lika mäktigt till ung och gammal, rik och fattig, frisk och sjuk. Även den som har det allra svårast får känna åtminstone en aning av julglädje.

För flera år sedan erhöll jag efter julen ett brev från en man, som varit olycklig nog att under sitt vandringsliv nödgas tillbringa julnatten i ett stall. Han berättade, att han under natten vid ett tillfälle vaknade. Hans första intryck var en känsla av oerhörd övergivenhet och hem-

löshet. Men så kom han att tänka på att även Jesusbarnet legat i ett stall, "och", tillade han, "dugde det åt honom, kunde det väl även duga åt mig." Orden grepo mig, ty de vittnade om att även denne man i sin svåra belägenhet förnummit en fläkt av julens ande och känt vingsuset av julens änglar. Och man fick ett nytt bevis på huru denna högtid kan gjuta sin glans över de fattigaste och svåraste förhållanden.

Och överallt där julens segertåg går fram, har den en sådan förunderlig inverkan på människorna. Den liksom lockar fram det bästa hos dem. Den gör dem så fridsamma och barmhärtiga till sinnes. De inbördes fejderna inom folket tystna, när julgranen lyftes upp över skyttegravarna, varifrån partierna bekämpa varandra. Huru skulle man kunna strida om politik i julens heliga tid? Julen värmer upp människornas hjärtan. Mitt i kalla vintern framkallar den en värmebölja. I juletid behöver man icke vädja förgäves till människors barmhärtighet. Huru oerhört mycket fattigare på kärlekens värme skulle icke vår jord vara utan julen.

Vad är hemligheten i allt detta? Huru skola vi förklara julens dragningskraft?

Det finns en berömd tavla av Corregio, som heter "Den heliga natten". Det mest utmärkande för denna målning är, att konstnären låter allt ljus utstråla från Jesusbarnet, belysande Josef och Maria, änglarna och herdarna. Ha vi icke här förklaringen till julens hemlighet? Det är från barnet ljuset kommer, julens underbara, stilla och betagande ljus.

Redan det att det här är fråga om ett barn, förklarar mycket av julens hemlighetsfulla makt. Huru vekt blir inte vårt hjärta inför barnet! Huru många förhoppningar knytas icke till det lilla barnet! Far och mor drömma om att det skall bli vad de själva kunnat bli. Många föräldrar ha nog tänkt detsamma om sina barn, som Karl IX gav uttryck åt, när han lade sin hand på sonens huvud och sade sitt: "Ille faciet". Han skall göra det. Och alla kunna vi gripas av den klagosång, som skalden låter en fader sjunga vid sin döde gosses bår:

> "Du skulle ha kunnat, vad jag ej kan.
> Du skulle ha hunnit, vad jag ej hann.
> Du skulle ha ljungat som blixten vred
> på allt det lumpna och usla ned."

Varje barn är ett fång av oanade möjligheter. "Det är fursten som går att taga sitt rike i besittning." Och vi känna, att barnet har sitt majestät. Det drager allas blickar till sig. Det väddjar till vår vänlighet och hjälpsamhet. Vad är oemotståndligare än ett värnlöst barn! Råheten och ondskan trivas icke i dess närhet. Anses det icke med rätta som ett bevis på särskild förhärdelse att kunna ge den inre råheten fritt utlopp i barns närvaro? Se där några vittnesbörd om barnets makt och barnets herradöme! Varje barn har sitt lilla rike. Men barnet, som föddes den första julnatten, råder över världen.

Det är något särskilt med barnet från Betlehem. Det är icke som alla andra barn. Det är därför vi fira dess födelses högtid. Intet barn

har varit väntat och efterlängtat som detta. Vi se hur Israels hopp i mörka tider tog gestalten av ett barn, som skulle grunda det nya riket. Om detta barn gäller i verkligheten: det är Messias, befriaren. Lång blev väntan, men stor blev också glädjen, när den efterlängtade äntligen kom, hos de få, som ännu väntade efter Israels tröst.

Har alltså barnet i Betlehem varit efterlängtat som intet annat barn, har det också som intet annat uppfyllt de förväntningar som voro fästade vid detsamma. Alla andra barn träffas av det kända diktarordet: "Vi ana furstar, där barn vi blicke, men vuxne kungar vi finna icke." Han blev helt och fullt det han skulle bli. Och när vi så starkt dragas till barnet i Betlehems krubba, så beror detta även därpå, att vi se för vår inre blick vad som sedan blev av detta barn. Vi förutse hela hans kommande gärning. Vi höra hans ord från saligheternas berg. Vi se honom gå omkring och hjälpa alla. Vi sjunga i julpsalmen:

"Han kommer, följd av frid och hopp,
de villade att söka opp
och hjälpa de elända,
värma,
närma
till varandra
dem som vandra
kärlekslösa
och ur usla brunnar ösa."

Och vi se detsamma som Simeon såg, när han höll barnet i sina armar, och som han uppenbarade för Maria, dess moder: "Också genom din

själ skall ett svärd gå." Vi se, huru vägen mörknar, men ock huru han just på lidandets väg fullkomnas som vår frälsningshövding. Och med blicken fäst på korset sjunga vi vid hans krubba:

"Han tårar fälla skall som vi,
förstå vår nöd och stå oss bi
med kraften av sin anda,
— — — — — — — —
strida
lida
dödens smärta,
att vårt hjärta
frid må vinna
och en öppnad himmel finna."

Men under allt detta, som Jesus fick genomgå, bevarade han barnets tro och trygghet, barnets renhet och ödmjukhet. Därför ha vi också särskilt lätt att i barnet gripa om Frälsaren. Jesusbarnet är ju ett förkroppsligat evangelium. Just som barn träder oss Frälsaren så mänskligt nära. Just som barn vädjar han särskilt starkt till något, som han alltid ville vädja till hos oss människor, nämligen barnasinnet. Barnet i krubban talar till barnet i själen. Förstå vi inte nu ännu något mera av julens hemlighetsfulla makt? Det finns ett barn i varje själ även hos den till synes mest hårde. "Det sover ett barn i mörka män, i hjärtats ödsliga gårdar." Vi äga alla inom oss något, som vill tro och hoppas, en hel värld av aningar. Kanske barnet i själen har gråtit sig till sömns. Julen väcker det. Vi vilja åter bli små. Vi vilja åter tro och hoppas i julens signade tid. Vi vilja med herdarna knäböja vid

krubban. Vi vilja instämma i änglarnas lovsång. Vi vilja sjunga barndomens julpsalmer och höra barndomens Gudsord.

Någon undrar kanske, om man har rätt att bli så barnslig. Sade icke redan Paulus: "Sedan jag blev man, har jag lagt bort vad bansligt var." Räcker icke här den högsta visdom barnafromheten handen? Vi ha lov att låta det barnsliga komma fram, vi ha lov att tro och hoppas. Julen vädjar icke till det kalla förnuftet, icke heller till den praktiska klokheten, den vädjar först och sist till barnasinnet. Är det icke därför den aldrig behöver vädja förgäves?

Dock ännu ha vi icke nämnt den innersta orsaken till Betlehems-barnets makt över oss. Det är en Guds stora gåva till mänskligheten. Det är en uppenbarelse av gudomlig nåd. Viskar det inte i våra hjärtan, när vi böja oss ner över barnet i krubban: "Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son, på det att var och en som tror på honom skall icke förgås, utan hava evigt liv." Känna vi inte, att julens hemlighet innerst är en nådens hemlighet? Vi kunna icke fatta den Eviges rådslag och begripa hans vägar, vi kunna blott böja våra knän vid krubban, som gömmer den stora hemligheten, och tacka Gud för den outsägliga gåvan.

"I allt vad genom honom skett
har Gud sin kärlek oss betett,
dess fröjde sig all kristenhet
och prise Gud i evighet.
Ära vare Gud!"

E. E.

Ett Julminne

"DET led mot advent och jul år 1887", berättar en teologie studerande, som nu i över 38 år tjänstgjort som präst i vårt samfund. Studeranden i fråga blev på rekommendation av den för åtskilliga år sedan saligt hänsovne prästmannen och hemmissionären, dr Gustaf Nelsenius, av skolmyndigheterna i Rock Island, Ill., utsänd till sv. luth. Gustaf Adolfs-församlingen i Pittsburg, Pa., för att tjänstgöra där ett par månader, räknat från den 1 dec. 1887 till 1 febr. 1888. Föregående sommar hade församlingen under pastor Nelsenius' ledning uppfört en ny kyrka — ej så stor, men vacker och ändamålsenlig, i götisk stil. Församlingen var nu vakant. För den jämförelsevis unge prästkandidaten gällde det att taga hand om predikoverksamheten, inöva program för söndagsskolans julfest, leda församlingens årsstämma med dess prästval samt leda de olika föreningarnas årsmöten och fester m. m. Uppgiften var i hög grad krävande, och vår unge teolog bävade av förskräckelse vid tanken på vad som väntade honom och de stora anspråk församlingen ställde på honom. Denna förskräckelse ökades hos honom genom de underrättelser han

erhöll om tillståndet inom församlingen i Pittsburg. Genom korrespondens hade man underrättat honom, att i synnerhet de ledande inom församlingen voro några riktiga bråkmakare. Somliga av dem bevistade sällan gudstjänsterna, men vid sockenstämmorna infunno de sig, fastän då endast för att gräla och ställa till kiv och bråk. Pastor Nelsenius, som egentligen meddelade dessa mindre goda underrättelser, åsyftade ej därmed att nedslå studentens mod och avskräcka honom från att begiva sig till Pittsburg. Hans syfte var raka motsatsen. Bevekande och uppmuntrande skrev han och rådde studenten att i förtröstan på Gud resa till platsen i fråga och fullgöra sin höga kallelse. På liknande sätt talade ock dr Erland Carlsson, som på den tiden var synodens president och bodde i Rock Island, samt den teologiska fakulteten. En pastor Westerdahl hade förut en kort tid betjänat församlingen i Pittsburg tillsammans med Irwin och Braddock m. fl. fält. Han var en utmärkt pastor, god predikant och öm själasörjare, men för övrigt tafatt, efterlåten och opraktisk. Med honom gjorde man såsom man ville. Han tröttnade ock snart, tog avsked och reste till Sverige, där han blev präst i svenska kyrkan. Pastor Nelsenius, som då bodde i Mayville, N. Y., var församlingens i Pittsburg vice pastor och hade dessutom hand om alla församlingar och missionsfält i hela västra Pennsylvania. Han var en outtröttlig arbetare i Herrens vingård, nitisk missionär, trogen och pålitlig i sin ämbetsgärning. Han hade besökt Pitts-

burg någon gång i november månad och därvid bland annat haft möte med församlingens rätt stora kvinnoförening, som vid tillfället rådgjorde och beslutade om julfest och nyårsvaka. Somliga av dessa kvinnor påyrkade, att vid nyårsvakan skulle man ha dans i kyrkans bottenvåning. Då man nu hade ett präktigt "basement", menade man, så slapp man hyra lokal för nyårsvakans dans, och därmed skulle man spara mycket pengar. Pastor Nelsenius sökte naturligtvis avstyra ett så vansinnigt företag som att ha dans i kyrkans, låt vara, bottenvåning och klargjorde för dem det syndiga och opassande däri. Åtskilliga gåvo pastorn rätt, men andra återigen yrkade ivrikt på att ha dans. Huru skulle man i annat fall få ungdomen till nyårsvakan, och huru skulle man annars kunna *"göra pengar"!* Så talade de danslystna; och vid företagen omröstning segrade danspartiet, ehuru med ganska ringa majoritet. Pastorns visliga råd, ömma förmaningar, varningar och stränga hotelser hade sålunda förklingat ohörda inför de flestas öron. Se, dans skulle man ha. Många stodo dock på pastorns sida och höllo med honom, men vad skulle han göra inför ett så oväntat och syndigt resultat med hänsyn till den fatala omröstningen? Såsom ordförande skulle han naturligtvis förklarat förslaget om dansen olagligt och aldrig upptagit det till omröstning, men han kunde ju inte tänka sig, att s. k. kristna kvinnor skulle vara så galna. Slutligen sade han: Jag har fått underrättelse från Rock Island, att en teologie studerande kommer hit för att tjänstgöra

hos eder såsom präst under julhelgen. Jag känner mannen, och han kommer aldrig att tillåta er dansa i kyrkans skolsal, ty han är mycket sträng i det avseendet. På detta svarade en av kvinnorna: "Han må säga vad han vill, men vi skola dansa". Vi må väl fråga: var hade dessa svenska kvinnor fått den idéen, att det var anständigt att dansa vid en kyrklig fest och i en kyrkolokal? Jo, de hade fått den från en del av de amerikanska samfunden, som till den kristna kyrkans sorg och vanheder rätt ofta söla sig i denna skamliga last, dansen.

Emellertid anlände den omförmälde studenten till Pittsburg och predikade för G. A.-församlingen för första gången första söndagen i advent. Den vackra svenska kyrkan på Butler street var väl fylld av en sympatisk och uppmärksam åhörareskara. Studenten fick bo hos en familj nära kyrkan. Familjen var från Värmland och bemötte den nya "julprästen" ytterst vänligt och med stor gästfrihet. Husmodern var gladlynt, öppenhjärtad och en förträfflig kock. Mannen var diakon i församlingen, men såg illslug, illparig och opålitlig ut. De tvenne döttrarna liknade modern och den äldsta var orgelnist. De voro glada, men allvarliga på samma gång och mycket verksamma för att främja församlingens väl. Att studenten kände sig glad och tacksam för att få bo hos detta präktiga folk ("gubben" undantagen), må man icke förtycka honom. De tre damerna berättade med ledsnad om det sorg-

liga beslut, som kvinnorna fattat rörande nyårsvakan; men sympatiskt och tröstande sade de på sin rara värmländska: "Vi få fälle be Gud hjälpa oss". Många andra förde ungefär samma språk och uttryckte sin belåtenhet med studentens såväl predikan som mässande. Men det var en sak som fattades, menade de. "Pastorn var icke klädd som en präst". Jag är icke heller präst ännu och Ni får icke kalla mig pastor, svarade studenten. Ja, men han blir snart präst, och därför bör han vara klädd i kappa och krage, när han förrättar tjänst i kyrkan, ty så bruka studenterna i Sverige vara klädda, då de tjänstgöra. Men så är icke brukligt i detta land, genmälde studenten. I sakristian fanns en ny svensk prästkappa, och den skulle studenten ovillkorligen ha på sig i kyrkan. Då de så envist insisterade på att så skulle ske, lovade studenten bära kappan vid julottan, därest man ville anskaffa en svensk prästkrage, ty det kunde ju inte passa att bära kappa och inte ha prästkrage. En ung änka lovade ombestyra den saken; hon skulle gå till en tysk präst och låna en krage. Därmed var allt klappat och klart, och sålunda skulle studenten se ut som en "riktig präst" vid julottan. På julafton kom den goda frun med kragen. men ack! denna tyska prästkrage var så lång och bred, att den betäckte hela bröstet. Det skulle ju endast väcka åtlöje att komma inför altaret och på predikstolen, utstyrd på detta sätt. Detta insåg också den goda frun, men hon var icke rådlös. Jag skall gå hem och sy en svensk prästkrage och

komma hit med den i god tid i morgon bittida. Ja, den envise vinner och studenten måste hålla sitt löfte, ett löfte som han inte trodde skulle bli möjligt att hålla. Allt blev nu så svenskt, som de goda vännerna i Pittsburg önskade. Barnfesten på kvällen kom. Alla voro barn och glädjen var stor. Gud täcktes i nåd så välsigna det predikade ordet, att en djup andlig väckelse uppstod, varom dock studenten ingenting visste förrän några dagar därefter.

Den beramade nyårsvakan kom. Med bävande hjärta mötte studenten en ovanligt stor samling människor i skolrummet och alla andra rum i "basementet". Man sjöng psalmer och sånger, läste Guds ord, bad till Gud och lyssnade till studentens predikan. Klockan visade en kvart efter elva. Studenten tog god natt av de församlade och sade, att nu måste han gå till vila, ty följande dag, som var nyårsdagen, skulle han predika i högmässan i kyrkan här, på eftermiddagen i Braddock och på kvällen i Irwin. Därefter skulle gudstjänst hållas varje afton i två veckors tid. Alla inbjödos vara med. Och nu, god natt. Gud give oss alla ett gott nytt år i Jesu namn! I samma heliga frälsarenamn kunnen I nu börja eder ombeslutade dans. Många hade under hela kvällen suttit med gråten i halsen, men nu bröt det loss. Ingen ville börja dansa. "Vi gå också hem." En härligare jul och nyårsvaka ha vi aldrig varit med om", ropade man. Dansen

hade torkat in. Högmässan började i vanlig tid. Våra kära Pittsburg-bor voro där. En underlig rörelse bland de församlade var märkbar. För att hinna till tåget i tid till Braddock måste studenten inställa altartjänsten efter predikan och begiva sig i väg till stationen. Han lät i stället församlingen sjunga en psalm, och sedan såg man inte "prästen" komma inför altaret. Detta väckte uppseende, och man undrade vart han tagit vägen, ty han hade glömt pålysa att tiden ej medgav altartjänst. Gåtan löstes sedan.

Studenten kom tillbaka följande dags afton, ett par timmar innan gudstjänsten skulle börja. Men hans tillfälliga hem hade undergått en märkbar förvandling. Fruntimren syntes inte till, endast far i huset var hemma. Han var kall och sluten såsom vanligt. Ingen mat, förstås. På värmlänsk dialekt kom äntligen: "Ja ä lessen te å säje pastorn nöget som inte ä roligt. Alla människer i församlingen ä rasene på pastorn för hans predikningar. Dä kommer int no folk te körka i afta, å mi tös får int spele". Detta var en häpnadsväckande nyhet för den arme studenten. Han skyndar till en restaurant, där han fick mat och där han valde psalmer och tänkte över sin predikotext för kvällen, även om inga åhörare komme tillstädes. Han gick till kyrkan och fann den upplyst och alldeles fullproppad av folk. Organisten var också där och ledde sången som vanligt. Gudstjänsten försiggick i vanlig ordning. Efter dess slut steg en medelålders man fram och sade bland mycket annat: "Aldrig har jag varit med

om en sådan jul- och nyårshelg som den vi nu firat. Jag, gamle stackare, och min hustru också ha varit på danshallarna och haft våra stackars barn med oss varje jul och nyår. Vi ha levat i världens syndiga och tomma nöjen och aldrig vetat vad sann glädje är. Men nu har Gud väckt våra samveten och givit oss den frid, som världen ej kunnat giva". I den stilen fortsatte den hedersmannen P. H. Larson, det enda namn vi i detta sammanhang nämna. I hans familj fick studenten ett präktigt kvarter under den återstående tiden av hans vistelse i Pittsburg.

Så kom årsstämman med prästval. Fienderna hade samlat sina trupper och rustat sig till strid. Nu skulle de göra det varmt för studenten, vilken de trodde sig vara överlägsna i fråga om konstitutionen och parlamentariska regler m. m. Men de misstogo sig grundligt. Var då studenten en så mäkta lärd och märkvärdig bjässe? Nej, visst icke. Men nog var han redan då väl hemma i samfundets författningar och förstod att leda en sockenstämma och andra allmänna möten. Redan i första klassen hade han i likhet med övriga studerande fått lära sig dessa saker. Sådana män som doktorerna T. N. Hasselquist, Olof Olsson, C. A. Swensson, F. Weidner m. fl. voro ytterst angelägna om att göra sina lärjungar väl förtrogna med Augustana-synodens författningar och regler, ty de visste av egen erfarenhet huru en studerande och ung prästman kan råka i svårigheter.

Käre läsare, min berättelse angående studentens julminne i Pittsburg har blivit väl lång och

föga intressant. Men den har velat visa huru Gud kan skänka en härlig julstämning, julfrid och ett gott nytt år åt försagda, modfällda och fridlösa hjärtan, bara man i enfald håller sig nära honom, varom vi i signad jultid sjunga:

"Han tårar fälla skall som vi,
förstå vår nöd och stå oss bi
med kraften av sin Anda;
förkunna oss sin Faders råd
och sötman av en evig nåd
i sorgekalken blanda.
Strida, lida dödens smärta,
att vårt hjärta
frid må vinna
och en öppnad himmel finna."

GÖRAN.

Ecce Homo!

DU är Kristus, den levande Gudens son,
av profeterna bådad, ljus av ljus,
stjärnan i mörkret, som tindrande fjärran från
visar den vilsne vägen till Fadrens hus.

Du är vägen, vägen som ensamt bär fram.
Du är livet och sanningen, den dig tror
skall icke förgås, hans hopp ej bringas på skam,
men leva att lova din makt med änglars kor.

Du är människosonen, lik oss i allt;
frestad som vi du frestelsen övervann.
Lydig till döds, vad Fadern dig befallt,
blev du i döden dödens överman.

Du är Lammet, all världens offerlamm;
törnkrönt och gisslad, sargad för våra brott,
tålig, utan att klaga bar du vår skam
— en kärlek som din ej mätes med jordiska mått.

"Kommen till mig I alla", bjuder din röst,
"arbets- och sorgetyngda, jag giver frid;
kommen till mig och undfån himmelens tröst,
I som slagits och sårats i världens strid"!

Du är Herden, led oss på livets stig!
Du är Mästaren, lär oss din kärleks bud!
Lär oss i allting efterfölja Dig
fram genom strid och kamp till Herren vår Gud!

Du är Frälsaren, sänd oss av Faderns nåd;
utan din hjälp i vår ondskas synd vi förgås.
Låt oss blott röra din klädnads yttersta våd!
Kristus, hav misskund, förbarma dig över oss!

A. G. Witting.

Vid årsskiftet

ETT ÅRSSKIFTE är för varje människa en betydelsefull milstolpe på den korta levnadsvägen. Den stora hopen går mestadels den milstolpen tanklöst och lättsinnigt förbi. Men till en annan, som stannar och besinnar sig, talar årsskiftet så allvarligt särskilt om det, som vi minst av allt ha i vår hand — vår livstid, vår nådetid. Huru ha vi hittills använt den? Huru länge skall den räcka? Och vad skola de återstående dagarne bära i sitt sköte? Ingenting veta vi med visshet. Det bästa vi kunna göra, när vi skrida över årsskiftets gräns, är att befalla oss i Guds hand och bedja med David: Låt oss falla i Herrens hand, ty hans barmhärtighet är stor.

Mäktigt talar årsskiftet till oss om tidens flykt och detta livets förgänglighet. Tiden — timmarne, dagarne, åren, det är ingen säker och fast grund att stå på. Obevekligt och obönhörligt glider den undan oss. Tidens förgänglighet regerar oss med denna oemotståndliga makt, som aldrig ett ögonblick vilar, utan oupphörligt tager ifrån oss bit efter bit av den tid, som är oss tillmätt. Tum för tum, minut efter minut glider den undan för våra fötter. Och fåfängare än allt få-

fängt är varje försök att hålla kvar den glidande tiden. Allt mindre och mindre blir den bit av vår tid, som är kvar. Närmare och närmare kommer randen till stupet, där vår tids gräns är satt. Snart, ack, så snart ryckes också denna sista bit ifrån oss, vi ha icke mera något av tiden att stå på — vi falla utför randen, vi befinna oss utanför tiden. Om detta plägar årsskiftet kraftigare än mycket annat påminna den som vill stanna och besinna sig. Var hamna vi i fallet? Ack, medan vi ännu ha en fotsbredd mark kvar att stå på, låtom oss knäppa våra händer i ödmjuk, allvarlig bön: Låt oss falla i Herrens hand, ty hans barmhärtighet är stor.

Allvarligt talar årsskiftet till oss om vår skuld till det gångna året. Året står icke i skuld till oss; men vi stå i skuld till året. Året gav oss av sin tid, vad det skulle giva. Vi fingo ut fullt varenda dag, som det skulle giva oss, varenda timme, varenda minut; vi ha ingenting att fordra. Men fick året, fingo dagarne, timmarne också ut sitt av oss? Kanske stå i denna stund många dess dagar och timmar helt och hållet fruktlösa och vittna på sitt stumma språk emot oss, att vi icke gåvo dem vad de skulle haft, vad vi varit skyldiga att giva dem i vederlag — arbete, flit, trohet, redlig och ärlig strävan i det jordiska kallet. Nådedagarne, nådestunderna, nådetillfällena, som Gud lade framför oss, helgdagarne och sabbatsstunderna, avsedda för vårt andliga liv, för vår uppbyggelse till sanna gudsmänniskor — vad vittna de? Kanske stå de där nu och fråga:

varför gick du oss förbi, varför förspillde du oss? Tänk vidare på de dagar och stunder i det gångna året, som nu stå där smutsade, fläckade, nersölade av synd och styggelse, orättfärdighet, lögn och allehanda mörkrets gärningar. Vad vill du, vad tänker du göra med allt detta? Huru vill du betala din skuld till året, som flytt? Tänker du, att du i det nya år, som kommer, skall gottgöra din skuld? Vet du då icke, att icke så mycket som en sekund av det nya året hör det gamla till? Varenda en av det nya årets stunder, som möjligen kunna beskäras dig, ställer sina krav på dig, och även om du gentemot dem skulle göra allt vad du är pliktig till, står du ändå som den där måste bekänna: Jag är en onyttig tjänare. Så har året även i detta avseende glidit undan, ohjälpligt, omutligt. Det låter icke åter fånga sig. Men skulden står kvar. Här återstår allenast ett — att taga sin tillflykt till den förlåtelsens nådekälla, som Jesus Kristus öppnat för oss i Guds eviga barmhärtighet. Där allenast kan skulden avlyftas, försummelserna gottgöras. Dit få vi fly. Vi få bedja med David: Låt oss falla i Herrens hand, ty hans barmhärtighet är stor.

Mäktigt talar årsskiftet till oss om framtidens ovisshet och dunkel. Ingenting är osäkrare och vanskligare än framtiden. Ovisst är både huru många och hurudana det nya årets dagar skola bliva. Icke en enda dag kunna människor skänka oss. Så oförutsedda komma livets skickelser och händelser över oss, att vi aldrig med säkerhet själva kunna avgöra, vad morgondagen skall bära

i sitt sköte. Huru ofta bliva icke våra planer och beräkningar överändakastade. Och fåfängt är att lita till människor — de kunna intet hjälpa. En allena vet våra dagars mått, en allena bär vårt livs skickelse i sina händer, Gud, som mäter ut våra dagar och som binder samman vår levnads alla skiften från vaggan intill griften. Där allenast är trygghet och ro. Så låt oss falla i Herrens hand, ty hans barmhärtighet är stor.

Kommer året med någon glädjedag till oss alla, så är det en gåva av Gud. Låt oss därför i vår glädjes dag falla tillbaka i Guds hand med barnslig och ödmjuk tacksamhet för densamma, städse besinnande, att glädje utan Gud ej finnes, utan Gud ej finnes frid. Att taga glädjen ur Guds hand och åter lägga den tillbaka med tacksamhet i samma hand — därav allenast blir den verkliga välsignelsen med glädjen, som Gud avsåg, då han gav oss den.

Sammalunda med sorgen, plågan, nöden, som varenda en av det nya årets dagar skall i större eller mindre mått medföra — säll är den, som tager även detta ur Guds hand och säger med Job: Herren gav och Herren tog, välsignat vare Herrens namn, och som med sitt tyngda hjärta vill falla tillbaka i Herrens hand. Det är bara människor, som känna skadeglädje inför andras sorg och smärta, men Herren plågar icke av hjärtat. Hans barmhärtighet är stor. Han har bara goda, kärleksfulla avsikter såväl med straffet och tuktan som med prövningen och luttringen. Den som vilar i Herrens hand får röna sanningen av

den vise predikarens ord: av det som gör ansiktet sorgset far hjärtat väl.

När frestelsen påkommer, som ingalunda utebliver någon enda dag i detta nya år — låt oss falla i Herrens hand, ty hans barmhärtighet är stor. Han skall då trofast avvända ifrån oss alla sådana frestelser, som han ser skulle överstiga vår förmåga; och de frestelser han tillstädjer, dem skall han, tvärtemot fiendernas onda avsikter, i sin barmhärtighet vända oss till godo, till att härda och luttra oss. Vår egen kraft är ingenting att lita på, men i Herrens hand, burna och ledda av honom, skola vi dag efter dag kunna gå segrande fram utan att låta oss övervinnas till att samtycka till synden.

För dem ibland oss, för vilka Herren i sitt allvisa råd bestämt någon av det nya årets dagar för skilsmässan från detta livet, finns icke i vida världen någon tryggare tillflykt än att falla i Herrens hand. Det var i den sälla känslan av denna trygghet David sjöng: Om jag ock vandrar i dödsskuggans dal, fruktar jag intet ont, ty du är med mig; din käpp och stav, de trösta mig. Inför döden — vad är egen kraft, vad är människohjälp, vad är mänsklig visdom och klokskap, vad är rikedom och ära, vad är all världens härlighet? Allt detta bär ju självt förgängelsens insegel. Men Herrens hand är den starka, trygga, säkra, som bär oss över död och grav in i det liv, där ingen död skall vara mer.

Så må komma vad komma vill i det nya året — sälla äro de, som för varje dag lämna sig själva och allt sitt, sitt liv och sin död i Guds hand.

"Säll är den som sina händer
i Guds händer sluter in:
Vart hans värld och lycka vänder,
har han dock ett roligt sinn;
han är nöjd i sorg och nöd,
han har tröst i liv och död,
allting till hans bästa länder:
Han är alltid i Guds händer.

Sist, min Gud, jag dig nu beder:
Tag min hand uti din hand,
så att du mig alltid leder,
förer till ditt fröjdeland.
varest ändas allt besvär;
och när loppet slutat är
och jag dig min ande sänder,
tag då den i dina händer.

CARL JOHNSON.

Det heliga året

I.

DET vore enformigt, om icke söcken och helgd omväxlade i livet. Söndagen ger vila åt kropp och själ, och helgdagar giva färg åt vardagslivet. Varje folk äger sina särskilda högtider och märkesdagar. Dessa äro delvis av nationell, delvis av religiös karaktär. Hos det gamla förbundsfolket Israel voro de bådadera i nära förening. Frigörelsen ur Egypten firades genom den årligen återkommande *påskhögtiden*. Då barnen fråga: "Vad betyder denna eder gudstjänst?" berättar fadern om huru Herren "gick förbi Israels barns hus", när "han hemsökte Egypten" (2 Mos. 12: 26). *Pingsten* påminde om lagens utgivande vid Sinai, och *lövhyddohögtiden* förde folket till årlig åminelse av de fyrtio åren i öknen med sina umbäranden, men också av Guds faderliga vård och ledning, då dem saknades varken bröd eller vatten, ej heller kläder på kroppen eller sko på foten. Härtill kom senare, sedan de blivit bofasta i det land, som "flöt av mjölk och honung", att dessa högtider också blevo tacksägelsedagar för bärgad skörd. *Purimfesten* var en påminnelse

både om förödmjukelsen under fångenskapen i Susa och räddningen genom Ester. En annan senare högtid märkte *invigningen av det återuppbyggda templet* efter den babyloniska fångenskapen. Av särskilt intresse och symbolisk betydelse var den stora *försoningsdagen*, då översteprästen offrade för egna och för folkets synder och Asasel, syndabocken, bortjagades i öknen, bärande menighetens missgärningar (3 Mos. 16: 1–14; Hebr. 9: 7, 11, 12). Andra högtider firades, såsom den sjunde nymånaden eller judarnas nyår, som då hälsades med trumpetstötar och jubel. (4. Mos. 29: 1–16).

II.

Men det gamla förbundet var en "skugga av det tillkommande goda" och en förberedelse för detsamma. Visserligen ålade Jesus icke sina lärjungar att fira några särskilda dagar och tider. Men redan från början kände de kristna ett behov att komma tillsammans. De "voro endräktigt tillsammans i helgedomen" (Apg. 2: 46). De höllo fast apostlarnas undervisning och brödragemenskapen; de voro endräktiga i brödbrytelsen och bönen. Särskilt kär blev den "första dagen i veckan", som var "Herrens dag", uppståndelsens fest. Härom skriver Justinianus: "Söndag är den dag, på vilken vi hålla gemensam sammankomst, emedan det var på den första dagen på vilken Gud, sedan han skilt mörker och ljus, skapade världen; och vår frälsare Jesus Kristus uppstod på den dagen från de döda". Söndagen helgar veckans övriga dagar. Onsdag och fredag

fingo också tidigt bland de kristna en religiös prägel och firades med fasta. Men veckorna bliva år. Årstiderna skifta. Med varje årstid följer icke blott nya påminnelser om Guds aldrig sinande godhet, utan också minnen av upplevelser i Jesu liv. Det blir en rad av heliga minnesdagar ur det rika liv i ord och gärning, som Jesus förde bland oss här på jorden. Så invävas dessa dagar i årets rund, och Kristi församling genomlever på nytt dessa "människosonens dagar" och finner däri andlig uppbyggelse och eggelse till helig vandel i Kristi efterföljd. Såsom jorden och vardagslivet kretsar omkring solen, så kretsar församlingens liv omkring Kristus såsom sin andliga sol och skapar sig ett heligt år. Såsom Kristus regerar den troendes liv, så vill han också sätta sin stämpel på tidens gång. Själv kommen i "tidens fullbordan", men nu upphöjd över all tid lever och verkar han genom sitt ord och sin ande i tiden intill "dagarnes ände", då det stora heliga jubelåret ingår och tid och evighet sammanfalla.

Det heliga året är ingen människas skapelse. Det har ej tillkommit på en gång färdigt. Det är ett verk av den Helige Ande som verkar i församlingen. Det har framväxt ur församlingens inre andliga livserfarenhet och motsvarar dess behov. Det vill också vara ett uttryck av församlingens tro och liv. Därför blir det också en form av församlingens bekännelse av Kristus inför världen. Genom sina andliga högtider hämtar kyrkan icke blott andlig uppbyggelse för egen räkning, utan lämnar också ett kraftigt vittnes-

börd inför världen om sin tro. Så tvingas också världen att, åtminstone i det yttre, giva rum åt kyrkans högtider, och även det borgerliga livet tager färg av det heliga årets återkommande minnesdagar.

Visserligen har det heliga årets egentliga väsen under vissa tider varit undanskymt: mänskliga tillsatser hava nedtyngt det, så att det blivit ett odrägligt ok över folken i stället för ett "behagligt Herrens år" i nåd och fröjd. Oändliga helgondagar fyllde årets kalendrar, bot- och fastedagar förökades, till dess de hämmade det borgerliga livets fria rörelser. Detta var under den katolska medeltiden. Hade icke Paulus skrivit: "Låten därför ingen döma eder i fråga om mat och dryck, eller angående högtid eller nymånad eller sabbat", (Kol. 2: 16; Gal. 4: 10; Rom. 14:1)?

Så kom Reformationen och verkade rensande också i fråga om det heliga året. Luther nöjde sig med att avskaffa allt som skymde bort Kristus, men bibehöll gärna det heliga året såsom den ram, inom vilken Kristus och hans verk kunde åskådligt framställas. Bland annat säger Luther: "Det är omöjligt att predika alla delar av evangelium på en gång; för den skull har läran blivit uppdelad i det kyrkliga året". Men andra reformatorer gingo i en annan riktning. För dem gällde evangelium såsom en ny lag; allt bortrensades och blev förbjudet, som icke Guds ord uttryckligen befallde, under det Luther bibehöll allt, som kunde tjäna till uppbyggelse och icke

stod i strid med evangelium. Så förkastade de reformerta, med undantag av den engelska kyrkan, det heliga årets idé, på samma gång de gjorde av söndagen en sabbat i gamla förbundets anda och gåvo åt dess firande en sträng, lagisk karaktär. Så var det t. o. m. under straff förbjudet i det puritanska New England att fira jul eller annan kyrklig högtid, emedan det var "papistiskt". I stället för det heliga året upptogo nu många av de reformerta kyrkorna en lång rad av söndagar med rent världsliga benämningar och firningsämnen rörande alla möjliga allmännyttiga ting från "Mother's Day" till "Good Roads Day". Det är ju påtagligt, att det kyrkliga livet härigenom förflackats och kristendomens centrala läror skjutits åt sidan för etiska och s. k. praktiska spörsmål.

Men de samfund som förkastat det heliga året hava dock starkt påverkats av dem som bibehållit detsamma. De hava insett åtminstone dess stora pedagogiska värde i fostrandet av fastare kyrkliga former och ett mera allsidigt framhävande av kristendomens huvudläror och de stora historiska händelser, varpå kristendomen vilar. Så har jul och påsk åter fått en plats i dessa kyrkor; även passionstiden och i synnerhet den stilla veckan ha mångenstädes firats.

III.

Låtom oss genomvandra det heliga årets tempel. Där höja sig valv vid valv och från *adventets* portal blicka vi fram till koret, där Kris-

tus överst sitter på sin härlighets tron i den yttersta domen.

"*Se, din konung kommer*", lyder adventsropet. Det är återklangen av profetians röst under sekellång väntan. Så brast himmelen omsider och Herren steg ned i "tidens fullbordan". Men med varje advent kommer Herren ånyo till sin församling och förkunnar ett nytt "behagligt Herrens år". Herren kommer! Framåt riktar församlingen sina blickar. "Se, jag kommer snart", det är adventstidens löfte och — varning.

Adventslöftet fyller Guds församling med glädje, och hon sjunger: "Hosianna, Davids Son; välsignad vare han, som kommer i Herrens namn". Men genom jublet höres en allvarlig stämma: "Gören bättring — bereden Herrens väg — redan är yxan satt till roten på trädet". Blott i bättring och tro beredes väg för adventets konung; genom vaksamhet och bön göras vi skickliga att taga emot honom. De fyra *adventssöndagarne* med sina texter utgöra en skön fyrstämmig hymn till Jesu ära, däri särskilt de profetiska tonerna låta höra sig. Den är ett passande preludium till julsången, i vilken även änglarna stämma in: "*Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden*".

Det må synas egendomligt att *julen*, Jesu födelses högtid, sist tillkom av det heliga årets större högtidsdagar. Först i fjärde århundradet blev den fastställd, (Julius I, 337–352; Liberius, 354). Den vann emellertid strax stor popularitet bland alla kristna. Visserligen har man blott en osäker

tradition att anlita, då man förlägger Jesu födelse till den 25 december. Men det syntes så naturligt att låta vintersolståndet, då ljuset återvänder till den mörka norden, sammanfalla med hans födelse, som var det sanna ljuset som skiner klart "över dem som bo i dödsskuggans land" och "upplyser alla människor, då det kommer i världen", (Jes. 9 : 2; Joh. 1: 9). Detta skedde så mycket lättare som de flesta folken redan firade vid denna årstid naturfester, till vilka den kristna julen anknöt sig och vilka den omskapade och kristnade, ehuru många hedniska seder och bruk fortlevat genom århundraden.

"*Och Ordet vart kött och bodde ibland oss*"; "*Immanuel — Gud med oss*". Det är julens glada budskap. Och ännu mer, "*i dag är eder född frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad*". Vi glädjas med barnen över gåvor och julfröjd; julen är ju också en hemmets fest; vi värdera den "goda vilja", som giver sig uttryck i frikostig välgörenhet, framkallad av julens anda och stämning. Men vi måste gå ända fram till Betlehem med ängdens herdar för att fullt fatta julens betydelse och under.

"Mitt hjärta, se, ho lades där
i krubban ned? Märk ho det är.
Det Jesus är, sann Gud och man:
ej större under spörjas kan".

Men länge dröjer ej ljuset kring krubban. Tidigt faller korsets skugga över Jesu liv. Den, för vilken intet rum fanns i härbärget och icke ägde det varemot han kunde luta sitt huvud, blev

tidigt utsatt för världens förföljelse. Herodes traktar efter barnets liv redan i moderns sköte, och i natten begiver sig Josef med Maria och barnet på flykt till Egypten, medan jämmer och gråt fylla Betlehems gator, där Herodes låtit döda alla gossebarn under två års ålder. Så talar *annandag jul, menljosa barns, Stephani dag*, om martyrskapet i Kristi församling. Men den hand, som visade Josef vägen mot Egypten, vilar skyddande över Jesusbarnet och återför honom till Jerusalem och Nasaret: så vakar alltjämt Herren över sin kyrka på jorden, under trångmål och nöd.

I templet erhålla vi en skymt av Simeon och Hanna, som väntat Israels förlossning och nu kunna fara i frid, sedan de skådat "Herrens frälsning". Men de tala också dystra, aningsfulla ord om det svärd, som skulle genomgå Marias själ, och om det tecken, som varder motsagt. På åttonde dagen erhåller Jesus omskärelsens tecken "enligt lagen", en förebild av dopet såsom ett "bad till ny födelse" och den omskärelse, som sker i hjärtat till andens helgelse. Härom tala *nyårsdagens* och de på julen närmast följande söndagarnes texter. Det är också Jesu namngivningsdag. "Du skall kalla hans namn *Jesus*". Det är ett tröstrikt namn, ett namn över alla namn; det bär i sig själv frälsning, och bön i det namnet räcker Faderns hjärta; i det namnet skola ock en gång alla knän böja sig. Huru väl att också börja varje nyår i det namnet!

Epifaniastiden eller *trettondedagstiden* fram-

håller Jesu härlighets uppenbarelse. "*Herrens härlighet går upp över dig*". Det är den enfödde Sonens härlighet, full med nåd och sanning. Den skall uppenbaras för alla folk; hedningarne skola vandra i dess ljus. Visa män från österlandet lade sina skänker vid Jesusbarnets fötter. Det var början. En gång skall "hedningarnes fullhet" vara inbärgad i Kristi rike; evangelii ljus skall utgå i hela världen. Epifanias är hednamissionens högtid. "Folken skola vandra i dess ljus och jordens konungar bära sin härlighet och ära in däri", (Upp. 21: 24–26).

Men Jesu härlighet var en inre, ej en yttre. Den framskymtar i den tolvårige gossens frågor och svar, vid bröllopet i Kana, då "han uppenbarade sin härlighet", i samtalet med kvinnan vid Sikar och vid de många tillfällen, då han visade sig ibland dem "en profet, mäktig i ord och gärning". Så lyser denna Jesu härlighet genom tiden. Hans person, hans lära, hans verk, hans rike förklarar sig allt mer och mer, i den mån människorna kunna fatta dem. Må *vi* kunna säga med aposteln: "Vi sågo hans härlighet"; må *vi* lyda rösten, som säger: "Denne är min älskade Son. Honom hören".

Men vägen till härlighet går även för Jesus genom lidandets dal. "Måste icke Kristus sådant lida och sedan ingå i sin härlighet?" Epifaniastiden leder till *passionstiden*, vartill söndagarne *Septuagesima* och *Sexagesima* bereda en övergång. "*Se, vi gå upp till Jerusalem*". Så lyda fastlagstidens ingångsord. Under de fyrtio

dagarne följer församlingen sin Mästare på hans lidandes väg. Med fyrtiotalet drager kyrkan sig till minnes såväl Israels vandring i öknen under fyrtio år som Jesu vistelse i öknen under fyrtio dagar i fasta och bön och i kamp med frestaren.

"Nu är det fastlag. I högtidlig gång
gå veckorna, åt smärtans minnen vigda,
från Galiléen till Jerusalem;
och längs med vägen susa trädens kronor,
vemodigt djupt i vårens brytningstider".
(E. A. KARLFELDT.)

Vilket tungt allvar vilar över denna heliga tid i kyrkans år! Församlingen märker varje steg på denna marterstråt och suckar tacksamt:

"Du går, Guds Lamm, du milda,
oskyldiga och rena,
att oss, från Gudi skilda,
med Gud igen förena.
Ditt hjärta bär vår sveda
att våra hjärtan freda".
(Sv. Ps. 86: 1).

Djupt plöjes hjärtats åker under den fasta, som är av hjärtat och består i verklig syndabot.

Med Mästaren går församlingen på *palmsöndagen* från Betania över Oljeberget till den heliga staden, över vilken Jesus gråter, medan folket ropar "Hosianna" och strör palmkvistar. "O, att du visste, vad din frid tillhörer!" ljuder frälsarens röst ännu till en värld, som icke känner sin sökningstid!

Med *den stilla veckan* ingå vi i det heliga årets allra heligaste. Det är en helgedom, där själen känner behov av att blott tyst tillbedja. Vi träda

på *skärtorsdagens kväll* upp i den övre salen i Jerusalem; och i likhet med Kristi kyrka under århundraden vilja vi fira Herrens heliga nattvard till hans åminnelse såsom han bjöd de sina, då han stiftade densamma "i den natt, då han vart förrådd." Vem har icke känt det allvarligt gripande i en nattvardsgång på skärtorsdag? Vi följa Frälsaren vidare över Kidron hän till Getsemane, där de åldriga olivträden under tiderna viska i den nattliga vindens susning den mest underbara bön hörd på jorden: "Om det är möjligt, gånge denna kalk ifrån mig. Dock ske icke min vilja, utan din." Så följer scen på scen i det stora världsdramat: tillfångatagandet, rättegångarna inför Hannas och Kaifas, Herodes och Pilatus, törnekronan, gisslandet, pöbelns rop: "Korsfäst! Korsfäst!", dödsdomen, vandringen längs *via dolorosa*, domens verkställande på Golgata, de tre korsen och de sju orden, mörkret och jordbävningen och slutligen den förseglade graven i Josefs trädgård. Det är *långfredagens* gripande händelser församlingen vill återuppleva; hon vill sjunka in i deras gudomliga betydelse, uppfyllas av den kraft, som ännu strömmar ut från Kristi kors. Det är försoningens hemlighet, som här möter oss. Ingen kristendom utan korset; bland kyrkoårets heliga dagar lyser ingen klarare än långfredagen. Paul Gerhardt sjunger:

"Mig ville du ju frälsa,
när korsets tyngd du bar;
mig vann du liv och hälsa,
när du så plågad var;

för allt vad mig kan felas,
jag bot av dig nu får;
min syndakrankhet helas
igenom dina sår."

Dagens djupt andliga betydelse gör att den ju icke gärna kan bliva populär; den firas, tyvärr, icke längre med det allvar den förtjänar. Men för den kristne är dagen kär.

Det mörknar kring Golgata. Korsen äro tomma. Sabbaten har gått in; för Jesus i gravens vila, varmed han helgar alla kristnas grifter till vilokamrar; för Jesu vänner med sorgens stillhet. "Men om sabbaten höllo de sig stilla, efter budordet" (Luk. 23: 56).

"*Han är icke här, han är uppstånden.*" Så lyder *påskens* hälsning, framburen liksom julens av ljusa änglar. De kristna upptogo tidigt denna hälsning och ännu i dag i den österländska kyrkan hälsa vänner varandra vid påsk med orden "Kristus är uppstånden", som besvaras med "Han är sannerligen uppstånden."

Såsom söndagen varje vecka påminner om Kristi uppståndelse, så kom också påsken redan från den apostoliska tiden att årligen firas såsom uppståndelsens högtid. Den kan betraktas icke blott såsom den tidigaste av alla kyrkoårets helgdagar utan såsom den som bestämmer de övriga, liksom ju uppståndelsen är kristendomens mest fundamentala historiska faktum och underlag. Påsken är nämligen en av de flyttbara högtiderna, och dess firande ansluter sig till den judiska påskofferfesten, som inföll den 14 Nisan. Då denna kunde infalla på en veckodag, blev det på kyrko-

mötet i Nicaea 325 bestämt, att påsken skulle firas den första söndagen efter fullmånen närmast följande vårdagsjämningen.

Påsk är alltigenom en glädjens högtid. Redan årstiden, den friska våren med knopp och blomma, bidrager ju därtill och utgör i sig själv en symbol av hopp, liv och uppståndelse. Fastlagstidens allvarliga bakgrund är ju ock ägnad att höja glädjestämningen genom den psykologiska kontrast, den bereder. Men för övrigt är ju påskens faktum så stort och dess följder så saliga, att vi väl må sjunga:

"Dödens skumma makt är slagen,
harpor ljuda fjärranfrån.
Se, i dagg och strålar tvagen,
stiger segerljus mot dagen
Människones Son."

B. MALMBERG.

"Vad ljus över griften!
Han lever, o fröjd!"

Vår rättfärdighet är beseglad, därtill är Kristus uppväckt; vår tro och vårt hopp äga en säker grund: "Jag lever, I skolen ock leva." Du död, var är din udd? Torka dina tårar, du gråtande Maria! Du tvivlande Tomas, var ej otrogen, utan trogen; "Saliga äro de som tro, ändock de icke se."

Över de följande söndagarna efter påsk vilar påskens ljus och fröjd, liksom uppståndelsens hopp städse lyser den kristne pilgrimens stig. Såsom Jesus efter sin uppståndelse umgicks med sina lärjungar under fyrtio dagar och "talade

med dem om Guds rike" (Apg. 1: 3), så vill ock församlingen mellan påsk och Kristi himmelsfärd fröjdas över sin uppståndne Frälsare och hans seger över döden. Den gamla kyrkan gav också betecknande namn åt dessa söndagar, såsom t. ex. *Jubilate*, *Cantate*, *Rogate*. Här finna vi också evangeliet om *Den Gode Herden*, som samlar sina försagda, förskingrade får, men vilka han vill utrusta till vittnen i världen. Visserligen skulle de se honom "blott en liten tid", och hastigt gingo dessa dyrbara fyrtio dagar; men hans bortgång skulle ju erhålla en ersättning i den Hugsvalare, som han skulle sända dem, så att de icke skulle känna sig "faderlösa". Så kom då omsider mötet på oljeberget, *himmelsfärdsberget*. "*Mig är given all makt.*" Det är himmelens och jordens Herre som talar. "Lammet, som blev slaktat, är värdigt att mottaga makten" (Uppb. 5: 12). "*Gån ut — gören lärjungar — alla folk — döpande — lärande.*" Det är konungens stora uppdrag, som ännu till stor del väntar på sin uppfyllelse. Men på det att uppdragets storhet och uppgiftens svårighet icke måtte betaga lärjungarna modet, tillägger Jesus: "*Se, jag är när eder alla dagar intill världens ände.*" Med denna hälsning och med till välsignelse utbredda händer försvinner han i den ljusa sky, som för honom till Faderns högra sida i härlighetens rike. Så bildar *himmelsfärden* avslutningen på Jesu synliga vistelse på jorden.

"*Förbiden i Jerusalem Faderns löfte*" hade Jesus sagt till sina lärjungar (Apg. 1: 4). De behövde icke dröja länge. Blott tio dagar efter

himmelsfärden, och femtio dagar efter uppståndelsen, infriades detta löfte i den Helige Andes utgjutande över apostlarna. Det var *pingstdagens* under. Med rätta har man kallat denna dag kyrkans födelsedag. Tre tusen själar var förstlingsskörden. Genom Andens kraft av höjden och ordets förkunnelse på skilda språk har Kristi kyrka vuxit under århundraden. I dag förkunnas "Guds dråpliga gärningar" på över sju hundra tungomål. Men det behöves nya pingstvindar i kristenheten, ny andeutgjutelse av höjden, eldtungor från ovan, som sätta hjärtan i brand och komma människor att fråga: "Bröder, vad skola vi göra?" När det blir allvar i denna fråga, då kan Anden utföra sitt verk i själarna, då fylles kyrkan av folk, då växer Guds rike till, då vakna människornas samveten och man blir angelägen om sin själ.

Redan tidigt började kyrkan fira pingst såsom en av de stora högtiderna. För de judekristna var detta så mycket naturligare, som dagen redan i gamla förbundet firades till minne av lagens utgivande vid Sinai; således den judiska kyrkans födelse. Den firades också såsom en tacksägelsefest för inbärgad skörd. Anknytning till dagens gamla betydelse var ju lätt att göra.

Pingstens oktav, *trefaldighetssöndag*, avslutar den festliga och historiska delen av kyrkoåret. Genom gripande högtider hava kristendomens objektiva frälsningsfakta blivit framställda; under trinitatistiden framställes mera det subjektiva tillägnandet av dessa sanningar och deras omsättning och tillämpning i det praktiska livet.

Den avser att framställa Andens verksamhet i och genom församlingen såväl som i den enskilda själen: det kristliga livets frukter i verk och vandel. Trinitatissöndagarnas texter giva anledning till mångsidig praktisk framställning av den enskildes förhållande till Gud och nästan och den gradvisa utvecklingen under mycken skröplighet mot det bestämda målet för både den enskilda människan och Guds rike på jorden. Vad nu detta mål är, skymtar allt tydligare fram, ju längre det heliga året framskrider. Livet är en nådatid, men därför dess mera ansvarsfullt. Hela dagen utgår kallelsen: "Gå och arbeta i min vingård"; till alla ställes bjudningen: "Kom, ty allt är nu redo." Vill du avslå den ena och försumma den andra? Nåväl, en räkenskap stundar. Det är *det ena* trefaldighetstiden vill inprägla hos oss.

Livet är en kamp, en pilgrimsfärd. Fiender och mödor möta. Synd och svaghet låda vid. Den egna kraften är otillräcklig. Men segern är dock viss, målet skall hinnas genom Guds Ande, som verkar i oss. Det påbegynta verket skall fullbordas, även om vi måste fullborda vår helgelse i räddhåga. En gång skall Kristus komma igen, denna gång till doms. Då skall han skilja onda och goda och utdela åt var och en sin lön. Han skall då vara förhärligad i sina heliga och beundrad i alla dem som tro. Det är Kristi kyrkas fulländning; nådens rike blir härlighetens rike; den stridande församlingen blir den triumferande församlingen. Det är *det andra* trefaldighetstiden vill lära oss.

Så slutar det heliga året i *domssöndagens* väldiga panorama, den yttersta domen.

Dies illa, Dies irae.

Det återstår blott att tillägga, att av de många martyr- och hegondagar och speciella högtider vår lutherska kyrka blott bibehållit några *Maria-dagar*, emedan de ju delvis också hade att skaffa med Jesus, såsom *Marias bebådelsedag* (den 25 mars) och *kyndelsmässodagen;* ävenledes *Johannes döparens dag* (den 24 juni). *Mikaelis-dagen* påminner oss om Herrens änglar, utsända för deras skull som skola ärva saligheten och då särskilt barnens änglar. Vi bekänna oss tro på "de heligas samfund" och tänka därvid också på den "sky av vittnen", som nu utgöra den vita skaran kring Guds tron. Till denna lyftes vår blick i tron och hoppet då vi fira *alla helgons dag.*

"Den skaran kom från livets strid,
från tidens nöd.
De alla gått till himlens frid
Igenom salig död."

H. S. 492: 3.

Oscar N. Olson.

Så ädel säd

Så ut din säd, du såningsman,
i jordens öppna sköte,
så ädel säd varhelst du kan
och gå din skörd till möte.
Ju mer du sår,
ju mer du får,
när sommarn är förliden
i ljuva skördetiden.

Så ut din säd i unga år,
i livets solskensdagar,
då allt i knopp och blomning står
och tiden dig behagar.
Med kraft i arm
och mod i barm
och hoppfullt vårtidskväde
så ut blott ädelt säde.

Så ut din säd i ålderns frid,
ty snön skall den ej kväva.
Den grönska skall i sinom tid
och upp mot höjden sträva:
den skall till slut
i blom slå ut,
av milda vindar röras
och till sin mognad föras.

Så ymnigt i din egen själ,
på andras hjärtetäppa,
men så till ditt och andras väl
ur goda sädens skäppa,
ty vad du sår,
du återfår,
när liens stål ses glimma
i skördetidens timma.

Ditt arbetsfält är stort och vitt
och nästan utan gränser,
ty du kan så på mitt och ditt
så långt som solen glänser.
Och vad du sår,
du återfår,
när sommarn är förliden
i ljuva skördetiden.

J. G. Dahlberg.

Hur skall det predikas?

HUR skall det predikas? Det är väl från få predikstolar, som predikan har den äkta klangen. Vilken präst finns det väl, som icke med vemod märker, att det brister hos ämbetsbrodern i hans uppträdande på predikstolen? Men om han märker det, om han ger akt på hur bristfälligt predikandet är överallt runt omkring honom, då bör ju den iakttagelsen vara eggelse nog för honom att fråga, hur det står till med honom själv. Det ges nog ingen präst, som det skadade att lära sig predikokonsten bättre. Vem borde då ej hungrigt kasta sig över sådan litteratur, som gör anspråk på att leda åt det rätta hållet? Det ville ju också denna lilla uppsats göra, om den kunde.

Likväl må jag först som sist bekänna, att jag icke själv är mästerpredikant, ehuru jag varit länge nog i ämbetet för att ha hunnit bli det. Det blir en ek blott av ollonet. Icke alla prästkandidater äro ekollon. Detta förklarar saken.

Men varför skriver jag då om predikokonsten? Av två skäl. KORSBANERETS redaktör har bett mig. Det är det ena skälet. Det andra är min undran, om det icke är på tid, att där skrives om denna

sak i vår synod. Jag har icke märkt några försök i den riktningen. Om jag börjar, torde andra ta vid. Saken är för viktig för att icke titt och brått ställas en för ögonen.

Jag vet ju, att frågan hur man skall predika synas i alla sömmar i vårt prästseminarium. Men det är en sak för sig. Man kan ju dock lära sig predika först i det praktiska livet, sedan man blivit präst. Icke på skolbänken. Kommer man från denna ut i livet med den förvillelsen i huvudet, att man vet allt som kan vetas om konsten, och att man snart skall bli färdig — om man icke redan är det —, så far man vill och får sota för det. Nej, man kan på sin höjd där blott lära känna till riktlinjerna. Predikarens skola är livet. Och begrundan och arbete, oupphörlig begrundan och oerhört, tålmodigt arbete, är det enda, som kommer honom att utvecklas åt det rätta hållet. Är han fix och färdig, när han prästviges, så ger han sig ut i livet med en black om foten, som drager honom ned i djupet. Med sin första predikan i ämbetet har han börjat sitt sjunkande.

Saken är viktig även av det skälet, att predikan är själva hjärtat i en präst verksamhet. Det är på predikstolen han står i själva medelpunkten i sitt ämbetes sfer. Där står han i sin prydnad, om han har någon. Där upplåter han sin personlighet och låter alla dess krafter spela fritt. Det är från predikstolen han visar, om han äger förmågan att hitta in till menighetens hjärta för att fånga det åt Gud. När denna samlas omkring predikstolen, är den som tillgängli-

gast. Visst kan han ock nedanför predikstolen leda sitt folk i småting. Men ej i de stora, ty i allmänhet springer icke hjärtat upp för livets högsta ting på något annat rum än i helgedomen. Där bör menigheten ha rätt att komma Gud närmast. Enskilda undantag givas ju, såsom vid livets hårda prövningar och därav föranledda besök i själavårdande syfte, då samtal kunna få evighetsviktig betydelse. Det är emellertid för det nämnda ändamålet Guds hus är byggt. Är predikstolen blott en talarestol — och det är i så fall prästens skull — samlas inte ens omkring denna ett folk, vars hjärta söker Gud. Stackars den präst, vilkens tempel icke är ett heligt rum, och vilkens predikstol ej är en dörr, som står på glänt mot himmelen! Men många äro i vår tid på alla håll de, som låsa igen den dörren med sin första predikan och kasta nyckeln i sjön. Ofta söker man i stället förvandla kyrkan till en konstgjord himmel i miniatyr. Denna ersätter dock icke den verkliga, blott stänger utsikten mot den.

Därför vill jag skriva det bästa jag förmår. Ett osökt uppslag för behandlingen av mitt ämne tycks mig vara: syftemålet, predikoberedelsen och själva utförandet. Och så ge vi oss då i väg med att säga, vad som ligger oss på hjärtat, i den förhoppningen, att om ibland orden komma att klinga hårt, de dock stamma från ett hjärta, som ömmar för släktets dyrbaraste klenoder.

I. Vad vilja vi åt, när vi stiga upp på predikstolen för att predika? Dock, vad *vi* vilja är icke det förnämsta. Predikandet är icke ett mänskligt

påhitt. Det har helt säkert sin upprinnelse från Gud. Det var nog hans Ande, som gav den förste profeten in att predika ut förkunnelsen till andra hjärtan. Huru som helst, vi veta, att "Mästaren med den lärda tungan" valde det sättet för utbredandet av kännedomen om Guds rike, samt även för sina efterföljares verksamhet.

När det gäller vårt predikande, måste vi först fråga, vad *Herrens* syfte är. En hans tjänare går ju alltid hans ärenden. Icke minst gör han det på predikstolen. Han bör väl därför ej stiga dit-upp en enda gång utan att vara viss om uppdraget just vid det specifika tillfället.

Om predikans allmänna syfte äro vi icke lämnade i ovisshet. Vår Mästare har själv angivit det. "Bättring till syndernas förlåtelse i hans namn", det är syftet. Vad däröver är må väl ej vara av ondo, men kommer icke under predikans kategori. Låt oss tänka efter vad då detta betyder. Herrens mening är klar. Han väntar, att vi med vår predikan skola framkalla bättring, och sedan genom samma sak meddela syndaförlåtelse — tvenne absolut omöjliga ting för en människa genom egen kraft.

Ty bättring betyder sinnesändring, en ny karaktär hos människan, motsatt den förra. Och syndernas förlåtelse är införande i människans hjärta av nya, frigörande och helgande krafter. Predikandets syfte är sålunda helt enkelt och ingenting mindre än skapandet av ett nytt liv, något som Gud allena kan.

Följaktligen se vi, att predikandet måste röra

sig med sådana ting, som ansluta sig till människans allra innersta intresse, hennes egen personlighet. Når den icke in till personligheten, har den redan därmed svikit sitt syfte. Och även om den når för stunden ditin, men ej är mäktig att helga människan, har den även då förfelat målet.

Enligt Guds ord är människan såsom person en evighetsvarelse, ämnad att leva ett liv likt Guds eget, i sanning, skönhet och salighet. Vad vår Mästare begär av sina vittnen kan vara blott det, att de väcka människans begär efter det livet, bringa dess krafter in i henne, räcka henne i hennes hunger den närande födan, lära henne omsätta de nya krafterna i en verksamhet, som överensstämmer med livet självt, och värna om detta, att det ej utsättes för allt för stora vidrigheter och dukar under.

Om nu detta oavvisligen är Herrens syftemål, så följer med nödvändighet två ting: det måste ock vara prästens syftemål, och han måste vara saken vuxen, uppgiften vuxen.

Det duger icke, att vi skapa oss våra småsyften vid sidan av eller rentav i stället för det stora, Guds. Erfarenheten ger vid handen, att predikandet likaväl som allt annat i världen kan förvanskas och därmed odugliggöras. Är man riktigt törstig, kan man väl med smak dricka grumligt vatten, men det händer, att man då dricker sig till döden, av gift som fanns däri. Helst dricker man rent och friskt vatten. Därav tar man ingen skada.

Vore predikanten en automat, gjorde det kanske detsamma, vad han själv tänkte, och vad han själv syftade åt. Gud skulle ändå föra sin sak fram till seger genom hans mun. Men ingen präst bör vara automat. Han är det ej heller. Gud har själv gjort det omöjligt. Därför kan prästen mycket lätt blanda in sina egna tankar i Guds. Är han begåvad, går det så mycket lättare och omärkligare, som han förstår sig på att gömma det egna och komma det att få utseende av att vara Guds. Kommer så därtill, att han möjligen har åhörarnas förtroende, så att de med begärlighet indricka varje ord som kommer från hans mun, så kan Guds syftemål på tid och längd icke blott förfelas, utan hela hans sak obotligt skadas.

"Saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud." Detta gäller icke minst på predikstolen. Den präst som är ren i hjärtat, fri från alla självviska syften, skall klarast skåda Gud och förstå hans mening. Han skall gå sin Herres ärenden, och hans gärning skall välsignas.

Men hur kan en präst tro, att han rätt förvaltar sitt ämbete, om han med sin predikan söker folkgunst eller andra personliga fördelar? Och hur kan han tänka, att Gud skall vinna sin avsikt, när hans egen avsikt är att rädda den egna äran och han gör allt som står i hans makt för att vinna sin avsikt i stället för Guds? Ibland händer det, att präster söka från predikstolen med tillhjälp av Guds ord hämnas på åhörarna för lidna oförrätter. Vanligare är kanske det, att

man bestiger predikstolen i mångårig motvilja för att predika och känner sig tacksam över att om en stund få gå ner, när man nödtorftigt gjort ifrån sig en tvångssak. Alla dessa och dylika personliga syften, som lätt blanda sig in i predikandet, kunna få den mest fördärvbringande verkan för Guds sak. Hjärtefältet, som ligger öppet kring predikstolen, blir till slut så förhårdnat, att ingenting annat än ogräs växer där, vilket nog förspörjes mångenstädes.

Vad som nu i korta drag blivit antytt om predikans rena och oblandade syftemål bör ju varje präst känna till från seminarietiden, och vi ha därför ej gjort oss möda med att tränga djupare in i saken. Vi övergå därför till beredelsen för predikan.

II. Hit höra två ting: vad skall jag predika, och hur skall jag uttrycka mig?

På den första frågan hjälper oss vår kyrka och för oss ett gott stycke fram på vägen till svaret. Den har skapat kyrkoåret — i sanning ett storverk. Den har skapat högmässogudstjänsten i enlighet med Guds stora idé, som underligger hans bud om helgandet av vilodagen — detta predikans centrum, i vilket denna kan komma till sin högsta rätt. Den har anordnat texterna för varje söndag i enlighet med det andliga livets alla villkor. Med ett ord, kyrkan har gjort vad den kunnat för att bereda prästen möjlighet att nå den högsta tänkbara fullkomlighet i det verk, som hör honom till. Men den kan icke predika åt honom. Postillor äro goda hjälpmedel,

men de kunna icke ersätta den personliga förkunnelsen, som en Herrens tjänare är kallad att frambära. Kunde de detta, då bleve prästen automat. Men Gud vill inga automater ha. Endast liv kan verka liv.

Kyrkan har emellertid liksom borrat en brunn för varje söndag i året, ur vilken en präst får hämta upp livets vatten att dela ut i sin församling. Detta är en outsägligt stor förmån, vilken man lär sig sätta allt större värde på, ju äldre man blir i ämbetet. Var har man borrat denna brunn? På uppenbarelsens mark. Vad är det man vill hämta upp ur den brunnen? Livets vatten, sanningen. Ty det är sanningen, som skall göra oss fria.

Sanningen är det alltså en präst skall predika. Och det är väl ingen, som menar sig predika annat, vad det nu än är han predikar. Det finns präster, som hålla väl utarbetade vetenskapliga föreläsningar för sitt folk. Ingen vågar väl neka till att det är sanning han predikar. Man njuter av att sitta som åhörare, man växer till i vetande och vidsynthet. Okunnighetens dimmor skingras, och på tid och längd kanske man blir en bildad människa ifrån att ha varit ett okunnigt naturbarn. Och likväl hörs ingen hjärteförvandling av. Man blir icke ett evighetens barn, som har sina försänkningar där.

Eller kanske man predikar teologi, enligt alla konstens regler, instuderade från dogmatik, symbolik, och vad nu alla grenar av teologien heta. Man är så renlärig, att där inte kan hittas det

minsta att anmärka däremot, men också så torr, att där inte faller en droppe dagg i alla dessa hjärteöknar, över vilka ens stämma ljuder. Ingenting torde kunna anmärkas vare sig mot präst eller församling mer än detta: livet fattas.

Eller man kanske predikar en ny religion, äventyrsreligion t. ex. I hänförande tankeflykter bär det uppåt med åhörarne, som trängas om hörplats för att ej mista ett ord, emedan de hungra. Där är uppenbarligen liv i luften, känslorna spela himmelshögt. Där blir en kris för tusenden, åtföljd av det lugn, som naturligen följer en kris i spåren. Men ger man uppmärksamt akt på utvecklingen under en längre tid, finner man till sin sorg, att det var blott tomt väder, som for över ödemarken. Resultatet blev mycket ringa i jämförelse med de förväntningar man kunde tro sig ha rätt till. Andra exempel på olika tankar om vad sanningen är kunde anföras.

En präst, som är nöjd blott med guldet, måste göra klart för sig, vilken den sanning är, som han är kallad att förkunna. Man måste lära sig skilja på *sanningen* och *sanningar*. Sanningen är grunden för allt. En enskild sanning kan vara blott en oväsentlig sak, fast med verkligheten överensstämmande. Skall jag bli fri, vilket ju sanningen skall göra mig, skall jag bli ett Guds barn både i övertygelse och verklighet, skall jag nå upp till det högsta en människa kan bli på jorden, bör det då inte vara klart för vem som helst, att jag icke kan bli det genom oväsenliga lärdomar, om de äro än aldrig så sanna? Det tar det

hela sanningen till. Det tar det Gud till. Gud är nämligen sanningen, han allena. Jag måste göra Gud känd, så långt som det är mig möjligt, enligt de förutsättningar jag har eller kan få. Först då kan det bli evighetsresultat av min predikan. Blott i den mån ett sanningsmoment hänför sig till livets grund, Gud, och hans frälsningsverk och leder en in i hans liv och vilja, har det rätt till plats i min predikan.

Men Gud kan inte ens en präst se. Han låter inte tala med sig som en professor i teologi. Säges det än, att man kan förnimma hans viskning i stilla stunder i sin egen själ, så är det likväl fara värt, att man kan bli bedragen av ekot från långt andra röster, som neka att dö därinne, och taga dem för Guds röst. Den som ej har öga för uppenbarelsen, ej vill erkänna en sådan i mänskligheten och därför ej tror på bibeln som Guds ord, har mycket liten utsikt att ur världen uppspåra Gud och leta upp hans tankar, sanningen. Ett och annat hittas ju. Djupare naturer kunna hitta mycket. Men även för dem är det fara värt, att de förvillas av falska idéer, som fara fram som fribytare över deras inre värld. Därför må väl den som icke tror på uppenbarelsen först som sist fatta, att han är oduglig till präst. Han är alldeles för fattig till ett sådant slöseri, som att söndag efter söndag kasta ut till höger och vänster i överflöd diamanter. Ingen sådan bör bli präst, eller fortsätta att vara det. Han kommer att misslyckas.

Bibeln är därför den mark, på vilken en präst

måste slå sig ner genom livet. Där måste hans själ bo som i sit fädernesland. Från bibeln måste han hämta fram den sanning han skall förkunna, från bibeln allena. Och tror han sig ha uppspårat idéer, som icke finna sin motsvarighet där, passa de icke på predikstolen, även om han själv är förvissad om deras äkthet. Ty det är icke gott att säga på förhand, varthän de leda en menighet, som väntar blott på Gud.

För örigt skall en präst som mediterar snart inse, att saningens brunn i uppenbarelsen är outtömlig. Livets vatten är så djupt, att man ej når bottnen med något sänklod. Men det är också så friskt, att endast en bägare därav i rätta stunden släcker själens törst och ger liv.

Hur skall jag frambära sanningen, och detta söndag efter söndag, utan att bli renons? Jag har redan antytt, att i vår kyrka har en präst texten redan bestämd. Den är den brunn, varur livets vatten skall upphämtas för att fritt utdelas. Därigenom har vår kyrka befriat oss präster från ett stort ansvar. Vi skulle lätt annars få den uppfattningen, att vi måste välja texter, som passa för vårt folk och för tiden med dess skiftande tankeströmningar. En sådan uppfattning är falsk, så har kyrkan med sitt kyrkoår sagt oss. Den bibliska sanningen passar för alla tider och alla folk. Och skulle en sida av den för särskilda förhållanden vara av behovet påkallad, så skall den någon gång under året komma fram, om annars prästen är vaken. I Guds rike är det gott om tid i stort sett. Gud brådskar sällan, och fjäsk passar icke hans tjänare.

Men är texten bestämd, så gäller det för prästen att frambära så mycket av vad som finns i den, som ett av Gud helgat förstånd kan finna däri och anser vara passande för tillfället. Ja, så var det: ett av Gud helgat förstånd! Varken världslig klokskap eller barnslig enfald passa på predikstolen. Vad begriper sig världslig vis på Guds visdom, att han skulle duga till att bära fram den åt honom? Och enfalden är ju ofta så inskränkt, att den icke ens har förstånd att blygas för sina blunder, om den ens alls fattar, att den begår dem.

Nej, en präst måste ha de andliga måtten, om han skall passa på predikstolen. Han måste själv äga andliga organ genom vilka han först upphämtar sanningen åt sig själv för hjärta och förstånd. Då först blir det honom möjligt att bearbeta textens material, att vad han är kallad att förkunna uttryckes på ett levande sätt för dem som höra honom.

Men detta är icke allt som kräves. Jag menar, förkunnelsen måste vara mer än levande förkunnelse från ett levande hjärta. Detta hjärta måste klappa i takt med församlingens. Prästen måste vara ett barn av sin tid, fatta sitt folk i det innersta av deras själsliv, känna deras behov, lida med dem, hoppas med dem och strida deras strid. Annars kan lätt hans förkunnelse, huru levande den än är, bli ett talande med tungor, som går över åhörarnas huvuden.

Därför måste han tala deras språk, men samtidigt på ett noblare sätt än de, att han icke sjunker med dem, men lyfter dem redan genom sitt

sätt att uttrycka sig. Därigenom vinnes andakt, ett lyssnande i spänning, som dock ej behöver mattas av överansträngning.

Att på textens grund nå upp till den för honom högsta möjliga fullkomlighet måste vara hans angelägnaste omsorg, om han annars fattar, att hans predikan är den högsta av alla hans strävanden och kraftcentern i hans verksamhet. Men för att nå dit måste han i första rummet ha tid.

Vore han än ett storsnille, skulle en präst ändå aldrig vara en trollkarl. Han kan orka med just så mycket och inte mer. Att skaka fram predikningar ur rockärmen, något som endast dumhet och fåfänga räkna som förtjänst, är ovärdigt den högsta kallelse på jorden. Det vore detsamma som att bygga ett millionpalats utan arkitekt. Det går inte inför bildade människor, huru tålmodiga de än äro. En präst, som bereder sina predikningar på det sättet, gör sig själv snart överflödig i sin församling, nedsätter förtroendet för prästkallet och kristendomen samt hjälper andligt ogräs att växa. En lat präst är en styggelse.

Men det kan hända, att han arbetar, rentav sliter ut sig med annat nödvändigt arbete i församlingen och samhället, så att han helt enkelt icke har tid till beredelse. Då måste han ta sig tid. Då får han hellre låta annat fara. Han tage upp saken med församlingen, om han icke kan reda den på annat sätt. Men vill han tjäna sin Mästare, får han icke låta huvudsak bli bisak, blott därför att tidsandan gjort bisakerna

till huvudsaker. Möjligen är där för mycket predikande på den platsen för hans krafter. Hur mången finns det väl, som har förmåga att bereda mer än *en* förstklassig — jag menar förstklassig i enlighet med den gåva han besitter — predikan i veckan? Denna hör högmässan till. Den som skriver detta har länge haft den åsikten, som nog låter som villfarelse för mången, att av det mycknа predikandet har blivit ett oting, emedan den s. k. predikan ofta ingenting annat blir än en parodi. Jag dömer ingen. Läget är svårt och krävande i vårt land. Men *det* håller jag på, att den präst, som icke får tid eller har lust att bereda sig för högmässopredikan, med all den hänförelse och kraft han är mäktig av, förfelar sin bestämmelse. Han må vara den populäraste ledare och bäste organisatör där finns. Man bygger icke upp Guds rike med annat än Guds ord.

Det som alls är värt att göras, är värt att göras väl. Om något, gäller den regeln predikan. Beredelse är förutsättningen för predikan. Om denna kunde skrivas böcker. Vad jag därför kommer att säga härom är blott aforismer. Verkstaden där man bereder sig är den heliga stillheten inför Gud. Därinne måste man vistas för att få hjälp ovanifrån. Med texten genomläst gång på gång, tills den sjunkit ned i hjärtats djup, och detta så tidigt, att dess huvudidé kan arbeta sig fram till ens medvetande, bygge man upp i sin ensamhet ett budskap från Gud till folket. Regler passa icke i denna uppsats. En äger minne nog att göra bearbetningen i huvudet, en annan behöver

pennans hjälp. Den senare torde nog hinna längt i tillägnelsen av predikokonsten. Det är han som kan fila både innehåll och form. Troligen låta de djupaste tankarna och de klaraste uppslagen vinna sig under skrivning. Denna möjliggör ock andra saker, som äro av betydelse.

Man har då bättre tillfälle att sovra bort oväsentliga ting. Mindre viktiga ämnen böra aldrig i en predikan behandlas som viktiga. Men är man icke väl beredd, ligger faran nära till hands, att hela predikan blir ett konglomerat av oviktiga, alltför alldagliga sanningar. Det hela upplöser sig i ett svammel, uppblandat med fraser från kristendomens huvudläror, vilka man liksom lånar för tillfället för att ge kulör åt det tomma intet. Är man av naturen spekulativ, kan det bli en fara att predika utan manuskript. Av stundens ingivelse hur lätt att råka ut på gungflyn!

Hurusomhelst, predikan måste väl genomarbetas, vare sig det sker blott i tanken eller på papperet. Den bör av texten få sitt säregna syfte, som betingas av textens innehåll och själarnas behov. När uppslaget är färdigt, måste det undergå en obarmhärtig kritik av den helgade personligheten — eller av Guds Ande, vilket du vill. Kriteriet på ämnets äkthet, såväl som ock på uppställningens oklanderlighet, är texten själv. Allt måste med helig naturnödvändighet framgå ur denna, växa fram. Men där finns ock ett underkriterium — allt hänför sig till människans oavvisliga evighetsbehov. Därmed utdömas alla

spekulationer, som, när man sagt amen, lämna åhöraren i det ovissa; filosofiska och vetenskapliga spörsmål, som vända blicken från Gud till människosnillet; torra, dogmatiska utredningar, som lämna hjärtat oberört.

III. Om själva utförandet varken vill eller kan jag säga mycket. Hur skulle jag kunna det och vara rättvis? Många briljera blott för gåvornas skull, då mången redlig och flitig arbetare verkar beklämning hos åhöraren. Såsom jag sade i början, äro vi så lätt färdiga till kritik, när vi sitta nedanför predikstolen. Då gjorde jag den anmärkningen för att väcka upp trögheten till självkritik och allvar i beredelsen. Nu när jag kommit till slutet, är jag villig att ödmjukt böja mig inför Jesu ord: "Dömen icke!"

Vem av oss, som varit en tid i ämbetet, känner icke sin egen svaghet och vet icke om den förkrossande erfarenheten, att efter den bästa beredelse själva frambärandet av budskapet kan, mänskligt sett, bli ett djupt nederlag? Man får dock icke alltid tro sina egna känslor, framför allt icke bry sig om människors betygsättning. Ofta är denna alldeles i grund opålitlig. Stackars den präst, som söker locka fram åhörarnas beröm!

Något bör jag väl dock säga om utförandet, innan jag nedlägger pennan. I stor allmänhet bör väl den regeln kunna gälla för andra, som jag satt mig själv: bemöda dig om tankens klarhet, tankegångens äkthet, språkets renhet, röstens böjlighet och själens odelade uppgående i sitt uppdrag. Allt det där skall komma fram på pre-

dikstolen. Och dock skyndar jag att tillägga: Tag inte regeln med dit upp! Öva in den så väl i minnet förut, att den sitter där även på predikstolen. Jag tror, att det går an att glömma alla förhållningsregler där. Ty där verka de gärna som hinder i stället för hjälpmedel. Hinder kunna nog inställa sig ändå, svåra sådana. Nej, när du undangjort allt vad du kunnat och ditt samvete ger dig vittnesbörd, giv dig med allt vad du är och har åt Gud och bestig predikstolen i hans namn och som hans tjänare. Hur det går — fråga aldrig därefter. Går du i Herrens kraft, skall du icke sakna åhörare, som skola välsigna dig på den stora dagen.

C. A. Lönnquist.

Gudstjänsten

När vigda malmens klara ljud
på lätta vingar föres
igenom rymden — upp till Gud —
vår själ till andakt röres;
vi skynda då till Sions borg,
där Gud de sina vårdar,
och glömma jordens nöd och sorg
för glädjen i Guds gårdar.

Med knäppta händer, hjässa böjd,
vi samlas i Guds boning,
och hjärtat slår av helig fröjd
i tack för Guds försoning;
ty synd och död och ondskans makt
skall oss ej mer förstöra,
ty dem har Kristus nederlagt,
och honom vi tillhöra.

I Herrens hus, i kyrkans famn,
får mänskoanden vila;
till denna sköna lugna hamn
med livets farkost ila;
där haver svalan byggt sitt bo
och skrämda duvan näste;
där finns för trötte vandrarn ro,
för flyktingen ett fäste.

Där gode herden för sin hjord
till Gud att honom dyrka,
till livets källa, nådens bord,
som skänker själen styrka;
där söka vi och finna Gud,
som hjärtat tillfredsställer;
där klädas vi i nådens skrud,
som inför Herren gäller.

Ej finns en plats på denna jord
så skön som nådens fålla,
ty himmelskt manna, livets ord,
där Adams släkt erhålla.
O, helga rum, du himlens port,
som liv Guds folk bebåda,
i dig i tron vår hemlands ort
i anden vi beskåda.

O. H. M.

Huru det skall höras

VIKTIGT är det att predika rätt, men icke mindre så att höra rätt. Och med att höra rätt menas icke allenast att uppmärksamt lyssra till det predikade ordet, utan ock att mottaga det i ett lydaktigt hjärta och sinne. Det avser ock att göra det, att omsätta det i det praktiska livet. Då Jesus tillämpningsvis avslutar sin bergspredikan, liknar han den som hör och gör hans ord vid en klok man, som byggde sitt hus på hälleberget, och den som hör och icke gör hans ord vid en fåvitsk man, som byggde sitt hus på sanden. I Luk. 11: 28 säger Jesus: "Saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det". Sammanhanget visar, att en kvinna i folkhopen kände sig så gripen av vad hon hörde och såg av Jesu makt och vishet, att hon på äkta kvinnligt sätt måste uttrycka sin beundran för honom genom att prisa hans moder salig. Hon har dock stannat blott vid det yttre intrycket av Jesu personlighet och försummat att tillämpa hans ord på sitt eget hjärta. Ty blott därför att Maria hade i tro hört och gömt Guds ord, fick hon bliva moder åt Jesus, och blott därför var hon salig. Härom säger Luther på sitt kraftiga sätt: "Jesus lär oss så-

ledes, att vi icke skola gapa på helgonens verk eller värdighet, utan mera se på Guds ord, att vi må höra och gömma det". Till gömmandet hör bevarandet och betraktandet av ordet, för att vi må kunna fatta det allt djupare, i vilket avseende Maria givit oss ett gott föredöme. Vidare innebär det också, att det mottagna ordet får bära frukt, så att ett verkligt görande åtföljer hörandet. Härmed är det nog icke så väl beställt som det borde vara. Hos en stor del åhörare är det glömt, frukta vi, lika fort som det är hört. Vi erinra oss en pastor, som angav såsom ett viktigt skäl för sin flyttning, att han under sin sexåriga ämbetstid i församlingen hade predikat över de trenne årgångarnas texter tvenne gånger och stode i fara att upprepa vad han predikat, om han stannade längre, varvid en diakon tröstade honom med att för den orsakens skull behövde han då alls icke flytta, ty det var ingen, som mindes vad han hade predikat i alla fall. Även om det var en sarkastisk udd i diakonens utlåtande, så innehåller det dock en del sanning.

Det är dock svårt för oss pastorer att bedöma våra åhörare, om de höra rätt eller ej. Vi kunna begå misstag härutinnan. På samma gång ha vi dock vissa gradmätare, som vi kunna följa. Så t. ex. kunna vi knappast tänka oss, att den lekamligen *sovande* är en rätt åhörare. Att icke alla, som sitta med tillslutna ögon, sova, är sant. Somliga göra det för att helt ostörda kunna lyssna till predikan, och därom är intet att anmärka. Från vår skoltid komma vi ihåg den gamle he-

dersmannen, professorn i matematik vid synodens läroverk. Det såg ut som om han sov under predikan, där han satt med slutna ögon, men det gjorde han visserligen icke, ty om någon kunde redogöra för predikans innehåll, så kunde då han. Välsignat vare den ädla kristtrogna själens minne. Men när man ser huvudet nicka, icke till bifall till predikantens ord, utan emedan det är tyngt av sömn, så vet man att personen i fråga sover sött och ljuvt. Huru nedslående åseendet av sådant är för en pastor, kan lättare tänkas än beskrivas. Det berättas om en av våra äldre pastorer, att han plägade förmana de unga däruppe på läktarn att förhålla sig stilla under predikan, annars väckte de sina föräldrar, som sutto därnere i bänkarna och sovo. Dr Büchsel berättar i sina "Minnen ur en Landtpastors Lif" om en man, som han några söndagar sett regelmässigt infinna sig i kyrkan, men som, så snart han satt sig i bänken, somnade och snarkade så högt, att han till och med hördes under sången. Büchsel vidtalade en gosse att en söndag sätta sig omedelbart bakom mannen och alltemellanåt stöta på honom. Gossen lyckades tämligen väl att hålla honom vaken, och för sitt besvär fick han av Büchsel en groschen. Men följande söndag ville icke gossen åtaga sig uppdraget i trots av att han erbjöds en groschen, emedan mannen hade givit honom tvenne groschen med villkor, att han ej skulle störa honom. Då Büchsel efter slutad gudstjänst, under vilken mannen utan att störas hade sovit från början till slut, frågade honom, varför han egentligen kom till kyrkan, svarade

han helt uppriktigt: "Hemma ansätta en flugorna så svårt, att man ej kan få någon ro; i kyrkan däremot är det så svalt och skönt; under vintern ginge han också icke i kyrkan". Från våra yngre år erinra vi oss ock en person, som till sista man ute på kyrkvallen före gudstjänstens början i det allra mest vakna tillstånd pratade om allehanda jordiska ting. Men så fort han kom in i kyrkan och satte sig i bänken, somnade han. Om en beskedlig granne stötte på honom och bjöd honom en pris, tog han sig en duktig sådan, men somnade strax igen. Någon gång kunde han drömma högt, att han var hemma och motade in kreaturen. Att vi pojkar gjorde honom till föremål för illa dolt skämt, bekymrade honom föga. Utkommen ur kyrkan var han den mest vakne och högljudde att prata om jord och värld och att ordna med utbyte av arbete med grannarna för den kommande veckan. Det kan nog sättas i fråga, om dylika sovande kyrkobesökare ha någon välsignelse av sin kyrkogång. Och om sådana kan det väl näppeligen sägas, att de äro rätta och sanna åhörare.

Därnäst tänka vi på de till *sinnet förströdda* åhörarne. Under veckans lopp har man sysselsatt sig med världsliga ting. För lantmannen och fabriksarbetaren har det varit hårt arbete, för affärsmannen ansträngande affärsgöromål. Att arbeta och taga vara på sina affärer är ju i sig självt intet orätt. Men detta världsliga vill så gärna upptaga sinnet helt och hållet och undanträng det enda nödvändiga. Det blir svårt att frigöra

sinnet från detsamma även på Herrens dag. Till kyrkan går man dock, i synnerhet om väder och väglag äro tjänliga för lantfolket. Mycket har sagts både enskilt och offentligt emot att vara så ängsligt beroende av väderleksförhållanden, då det gäller kyrkobesöken, och konferenser upprepa årligen kraftiga beslut däremot, men ingenting hjälper. Det har nu en gång blivit så, att de flesta gå till Guds hus, då det förefaller dem bekvämt att så göra. Glädjande nog, samlas skaror i Herrens hus då och då. Men under det söndagsskolan hålles i kyrkans bottenvåning, stå männen utanför och prata högljutt om arbete, affärer, marknadspriser, penningar och politik. Uppe i kyrkan sitta kvinnorna och likaledes prata högljutt. Denna vanvördnad för Guds hus har smittats från de reformerta lägren, och vi säga rent ut, att den har märkbart tilltagit med engelska språkets införande såsom gudstjänstspråk. Så ringer det samman, och de som äro ute komma in. Men vi märka till vår ledsnad, att den goda seden att böja sitt huvud, skyla ansiktet med handen och bedja, då man sätter sig i bänken, har till stor del försvunnit. Man sätter sig ned rak och styv och blickar oroligt omkring sig, allt vittnande om ett förstrött sinne. För huru mången det nu är möjligt att samla tanke och sinne omkring det predikade ordet och gudstjänsten för övrigt, vet Herren allena.

Väl vore, om gudstjänsten finge fortsätta utan något störande element. Bland dylika räkna vi icke barnskrik, ty det är icke så farligt. Värre är det, då föräldrarna låta barnen springa över-

allt i kyrkan under gudstjänsten. Sådant kan dock avhjälpas lika visst som det är onödigt, och vi vilja ingalunda ha det så förstått, att vi avråda föräldrar att taga sina barn med till kyrkan. Ej heller vilja vi säga, att ungdomen uppför sig störande och oordentligt under gudstjänsten. All heder åt vår ungdom härutinnan. Det hör till det sällsynta, att en pastor numera behöver tilltala någon ung människa att hålla sig stilla. Sker det någon gång, så gäller det någon okyrklig varelse, som av nyfikenhet gått till "the Swede Church", och ej någon av församlingens unga. Vi tänka därför på något helt annat som stör. Familjen Petterquist går sällan i kyrkan. En envis huvudvärk besvärar husmodern och döttrarna just vid gudstjänsttid om söndagarna, och husfadern och sönerna få något oundvikligt att sköta om just vid samma tid. Strax därpå har dock huvudvärken försvunnit och det oundvikliga undanstökats, vadan familjen kan gå på kalas eller ut på förlustelse under återstoden av söndagen. Språkfrågan förorsakar också familjen besvär, nu sedan svenska och engelska växelvis brukas såsom gudstjänstspråk. Far och mor kunna icke med engelskan, och sönerna och döttrarna kunna omöjligen "understand Swede preaching". Men far förstår och talar engelska utmärkt i affärer, läser obehindrat dagtidningar och engelska tidskrifter, och mor kan ledigt samtala med den blivande mågen, som är irländare, och då den svenske komikern kommer till byn, ha de unga ingen svårighet att förstå svenska. Men någon

gång bör man såsom församlingsmedlemmar gå i kyrkan. Så beslutar man sig för en söndag, som kanske ock råkar vara påskdagen. Det passar även bra, ty just nu har husfadern köpt nya automobiler åt sig och sönerna, och husmodern har skaffat sig ny klänning och hatt och döttrarna ännu finare klänningar och ståtligare hattar. Med dessa extra utgifter blir det därför svårt att betala medlemsavgiften i år till församlingen, och någon extra subskription har man alls icke råd att bidraga till. Synbarligen med avsikt komma de sent till kyrkan, just då pastorn börjat sin predikan, och spatsera ända fram. Som de ej otta gå i kyrkan, se de något förvirrade ut, om texten veta de intet och i psalmsången deltaga de icke. Men de veta, att de äro föremål för allas blickar. Och det var väl så ämnat. Pastorn känner, att han icke har åhörarna med sig, och det verkar nedslående och håller på att bringa honom ur fattningen. Och när han kommer hem, får han till och med av sin egen fru och sina döttrar höra om familjen Petterquists stånd. Det har varit en kraftig åskledare för många, det är säkert. Och så fort gudstjänsten är slut, surrar det som i en bikupa. Det pratas och skrattas, redan innan man hunnit ut ur kyrkan och en lång stund utom. Pastorns stående vid dörren för att skaka hand med åhörarna vid utgången betraktas rent av som ett nådemedel i de reformerta lägren, och det är nära att få samma högviktiga anseende även ibland oss. Men huru motbjudande för en pastor, sedan han med Guds nåd i Andens och kraftens

bevisning förkunnat ordet, ställa sig vid dörren för att skaka hand och prata och kanske även skratta med folket. Med ett förstrött sinne vid ingången, likaledes under gudstjänsten och vid utgången, är det väl föga hopp om att vara en rätt och sann åhörare.

Så tänka vi vidare på de *kritiserande* åhörarna. Med den andliga lättja och benägenheten att hålla allt lika gott, som kännetecknar vår tid, höres numera ingen kritik över en predikant från lärosynpunkt, såvida han ej kommer fram med något alltför barrockt, vilket han dock, Gud till pris, ej gärna vågar, även om han skulle frestas därtill. Från våra yngre år minnas vi, hurusom läroskiljaktigheter kraftigt betonades från våra predikstolar, urartande sig understundom till rätt så skarp polemik. Men den tiden har försvunnit, om det är att beklaga eller glädja sig över, lämna vi därhän. Stor vikt lägges numera, ledsamt nog, icke vid en pastors prediko- och själavårdande verksamhet. Fordringarna på en pastor gälla nu icke så mycket hans goda huvud och hjärta, utan fastmer hans goda ben, så att han kan springa omkring och värva nya medlemmar och samla duktigt med pengar. Såsom predikant bedömes han huvudsakligen i yttre hänseende, hans utförande, röst, gester och språk. Och detta senare är vad som kritiseras hos både yngre och äldre präster. Det gäller oss äldre pastorer, som alltsedan det sorgliga världskriget nödgats huvudsakligen bruka engelskan såsom predikospråk. Det brister hos oss både i uttal och språkregler.

Svenskan är och förblir vårt modersmål, och endast ett språk är modersmålet, huru många språk man annars behandlar. Och kritiken kommer icke från våra anglo-amerikanska vänner, ty de äro ytterst tacksamma för att få höra en fulltonig evangelisk predikan om frälsningen i Kristus, vilket de sällan få höra i sina egna kyrkor, och fästa sig alls icke vid språket eller vid brytning i uttalet. Det är vår egen ungdom, som gått i statens högskolor och tror sig vara mäkta lärd och vis, som kritiserar oss. En ung kvinna sade en gång till en av våra pastorer, att hon under hans engelska predikan räknat rätt många grammatikaliska misstag och ännu flera i uttalet av vissa ord. Även om det icke var så mycket att fästa sig vid, så gjorde det dock honom nedslagen att på ett så taktlöst sätt kritiseras. Det är ej allom givet att med en välkänd äldre pastor skratta med dem, som skratta åt hans dåliga engelska. Likaledes kritiserar, om icke alldeles så närgående, vårt äldre folk våra yngre pastorer för deras svenska. Och det säga vi helt oförbehållsamt, att de flesta av oss äldre pastorer reda oss bättre med engelskan än de flesta av våra yngre pastorer med svenskan. Det är rent av bedrövligt, hurusom många av dem mörda vårt sköna svenska språk. Det länder dem dock till heder, att de av oss äldre pastorer låna svenska predikosamlingar för att på så sätt lära sig svenskt predikospråk. Ty ännu, t. o. m. här i mellanstaternas förbistring, begäres det svenska veckopredikningar och även en eller ett par svenska söndagsguds-

tjänster i månaden. Att kritisera en predikants språk fordrar en viss uppmärksamhet, det är sant, men om det är allt vad man fäster sig vid, så har man väl föga eller ingen välsignelse av sin kyrkogång.

Så kan det ock hända sig, och har mer än en gång hänt, att en pastor kritiseras för innehållet av sin predikan, även om det ej sker från lärosynpunkt. Såsom en trogen Herrens tjänare har han icke svept bomull omkring Guds ords udd, utan oförbehållsamt bestraffat i församlingen gängse synder. Så länge han är ny på platsen, går det väl an, men man gömmer det för att nyttjas emot honom, då skaran av missnöjda har blivit så pass stor, att den kan kommendera anfall. Man låter honom då tydligt förstå, att pastorsombyte önskas, och det att han "icke kan med ungdomen" brukas såsom käpphäst. Han avsäger sig församlingsvården, en annan kallas, varvid man visar sin stora frikostighet uti att erbjuda honom flera hundra dollars större lön än den avgående hade, icke betänkande att man därmed tilldelar honom en spark. Snart kritiseras även den andre på samma vis och för samma orsak, och så går man igenom samma kretslopp igen. Att så där kritiskt slå Guds ords varning och förmaning ifrån sig och i stället förfölja en Herrens tjänare är väl ej kännetecken på en rätt och sann åhörare. Och i många fall är det pastorns angripande av girighetssynden, som förorsakar kritiken med åtföljande förföljelse. De som bidraga minst, kritisera mest. Det påminner oss om en man, som

i ett sällskap under hemvägen från kyrkan skarpt kritiserade pastorn för hans dåliga predikan, därvid ock betonande nödvändigheten av pastorsombyte med det snaraste, om församlingen skulle kunna räddas. Hans lille sjuårige gosse inföll då: "Pappa, ni gav icke mer än en cent i kollekten, och ni kan icke begära att få mycket för en cent."

Att vi dock i denna ytliga och brådskande tid finna *rättrogna* åhörare, därom lider intet tvivel. Deras kärlek till Herrens hus och gudstjänst såväl som ock deras helgade vandel vittna därom. Då det numera skall kännetecknа en kristen eller åtminstone en god och framstående kyrkomedlem att ständigt vara mångsysslande, att på allt sätt vara behjälplig att hålla det väldiga gnisslande och rasslande kyrkomaskineriet i gång, så äro de gammaldags nog att tro, att det egentliga kännetecknet på en kristen är att likt Maria stilla sitta vid Jesu fötter och lyssna till hans ord. På samma gång äro de icke heller overksamma, utan med den nåd, som Herren giver, uppväcka de till kärlek och goda gärningar, och när det gäller uppoffrande av medel till Herrens rikssak, hålla de sig ingalunda undan. Till Herrens gårdar komma de ock regelbundet och visa ofta en älskvärd förkärlek att intaga en och samma plats alltjämt i Guds hus. Dit komma de med ett bedjande och uppmärksamt sinne, och pastorn känner en underbar och oförklarlig själarnas sympati mellan sig och dem under det han predikar. De fästa sig icke mycket vid pastorns yttre gåvor, den gamla sanningen om synd och nåd är vad de

vilja höra, och deras hjärtan och sinnen äro mottagliga för såväl Guds ords varning som tröst. De anse det icke såsom en tung plikt att gå till Herrens hus, utan såsom en salig förmån att där få möta den uppståndne Frälaren, som då kommer med sin fridshälsning, såsom han kom till sina försagda och modfällda lärjungar den första påskdagen och åter den följande söndagen. Understundom trilla tårarna så stilla ned för deras kinder, vilket ådagalägger att hjärtats strängar hava särskilt vidrörts av något Guds ord som framhållits. Tacksamhet till Gud för det ord de fått av hans tjänare, kunna de ock i all vänlighet uttala i pastorns åhöro, beledsagat av en hjärtlig och varm handtryckning. Vi hava, Gud vare lov, sådana åhörare ännu i våra församlingar. En trogen pastor blir ej heller stolt över litet erkännande eller uppmuntran från deras sida. Det berättas om en pastor, som hade en gammal from kyrkoväktare, vilken plägade giva uttryck åt sina känslor. Hade predikan varit särskilt andekraftig, så sade han: "Det var ett välsignat Guds ord vi fingo i dag, pastorn." Hade predikan varit något svagare, så sade han: "Det var nog ett gott Guds ord vi fingo i dag med, pastorn." Och om det någon gång, såsom det ibland händer, hade gått litet trögt för pastorn, så sade han: "I dag hade pastorn en svår text."

Sådana rättrogna åhörare, som tillämpa ordet på sig själva, göra ock dess frukt i sitt dagliga liv. Bland annat visar det sig däri, att de troget stå vid sidan av sin pastor i ur och skur. Agita-

torer mot pastorn få ingen hjälp av dem. Ej heller taga de del i fjäsket för den nye pastorn. I en församling, där man så gott som utröstat sin pastor på en kyrkostämma, fjäskades på det mest vämjeliga sätt för den nye pastorn av den förres fiender. Men en man, som ej hade samtyckt till den förre pastorns behandling, höll sig under tiden i bakgrunden. Som den nye pastorn befarade, att mannen kunde hava något personligt emot honom, beslöt han att hava ett enskilt samtal med honom härom. Det befanns, att mannen hyste de allra bästa känslor för den nye pastorn och lovade, att då de andra tröttnat, skulle han taga vid. De andra tröttnade snart, somliga av dem blevo snart nog pastorns uppenbara fiender, men mannen höll sitt löfte, han tog vid och stod sedermera troget vid sin pastors sida i över ett fjärdedels sekel. Det är ock uppbyggligt att märka, hurusom dessa kristtrogna själar mer och mer mogna för himmelen. Under årens lopp hava bröder och systrar i tron lyktat pilgrimsfärden. De kvarvarande känna sig ensamma, de längta hem till den sabbatsvila, som står åter för Guds folk. Ett av deras högsta glädjeämnen är att ännu kunna, om än med stapplande steg, gå med hopen, som högtid håller i Herrens hus. Och dit gå de med ett bedjande, uppmärksamt och lydaktigt hjärta och sinne. Sådana höra Guds ord rätt och bära frukt i tålamod. Giv oss, Herre, många sådana åhörare både ibland unga och gamla!

C. F. Sandahl.

Har en svensk lantförsamling i Amerika någon framtid?

I VÅRT lands tidigare år riktades immigrantströmmen egentligen mot landsbygden. Men allt efter som landets industri utvecklats samt städernas antal och storlek ökats, har immigranten mer och mer sökt sig hem i staden. På grund härav har man under senare tiden stiftat församlingar och byggt kyrkor huvudsakligen i städerna. Så var icke förhållandet från början, då immigranterna bosatte sig på landet och byggde sig kyrkor där. Erfarenheten har dock visat, att denna praxis icke var den bästa för församlingens framtida verksamhet. Men våra banbrytare kunde ju icke förutse vårt lands och vårt samfunds framtida utveckling. Följden härav har blivit, att en del lantförsamlingar redan utdött, under det att en större del församlingar förflyttat sin verksamhet till städerna. Ett rätt ansenligt antal församlingar bedriva allt fortfarande sin verksamhet på landet, ehuru under synbarligen ogynnsamma förhållanden. Mången har därför förutspått dessa församlingars oundvikliga flyttning till städerna eller undergång.

Med tanke på det stora antal lantförsamlingar inom olika samfund vars verksamhet upphört, synas dylika profetior vara ganska väl grundade, och de göra anspråk på varje kristens allvarliga eftertanke. Man frågar därför inom vår synod på fullaste allvar: *Har en svensk lantförsamling i Amerika någon framtid?*

Denna fråga kunde i korthet besvaras med både ja och nej. Såsom "svensk" äger en dylik församling ringa eller ingen framtid. Såsom evangelisk-luthersk församling har den eller har den icke någon framtid, beroende på egendomliga förhållanden, vilka vi ämna här närmare påpeka.

Orsaker till dess kämpande tillvaro. Vi ha redan inledningsvis i allmänna drag påpekat vad man kunde kalla de egentliga orsakerna till lantförsamlingars hårda lott, deras kamp för tillvaron. Det gives ock andra, mera ödesdigra omständigheter, vilka hota en lantförsamlings framtid.

Dragning till staden. Det är icke blott invandrarna, som numera finna sin väg till städerna. För lantbefolkningens ungdom har staden en tjusande kraft. Man finner där så mycket, som tjusar de ungas sinnen, man har där så många bestyr med uppköp o. s. v., och man tillbringar där en stor del av sin lediga tid. De gamla, som draga sig tillbaka från lantbruket, flytta in till staden, ofta medtagande flera av de yngre barnen, vilka i staden finna bättre utsikter för skolbildning. Få av de i staden utbildade unga söka sig väg tillbaka till landet.

Inre missförhållanden. Man saknar på landet tillgång på nöjes- och mötesplatser, vilka äro så tillgängliga i staden. Kyrkan blir därför gärna ett socialt centrum. Däri ligger ju i och för sig ingenting farligt, om blott det sociala ordnas väl och ledes rätt. Men häri ligger den svåra uppgiften. Icke så sällan blir kyrkan för lantbefolkningens ungdom huvudsakligen en nöjesplats, och stundom inträffa ganska allvarliga sammandrabbningar inom församlingen, om pastor och kyrkoråd påyrka helgd och kristlig ordning.

Den allmänna skolan. Den allmänna skolan spelar även en betydande rol i lantförsamlingens liv och verksamhet. Förutom de många s. k. "socials" av alla slag, som förekomma, blir skolan ofta en nöjesplats, där nästan vad som helst kan förekomma. Följderna därav äro för församlingslivet ytterst menliga.

"*Community Clubs*". I vissa samhällen äro lösa lokala sammanslutningar av så omfattande inflytande, att kyrkan nästan tvingas att följa med för att icke bli helt överlupen. I samma riktning spelar stundom "Farmers' Union" en betydande rol.

Ogynnsamt väder och väglag. På landet är man ju så beroende av väderlek och väglag för allmänna sammankomster, detta i synnerhet varest man uteslutande begagnar sig av automobiler såsom fortskaffningsmedel. Med fullt erkännande av de svårigheter, som därigenom möta gudstjänstbesökaren och förlamande inverka på församlingens angelägenheter. tro vi dock, att man ofta före-

giver dessa hinder blott som en ursäkt för liknöjdhet. Jag har ofta funnit, att man i Nebraska utan hinder kan vara ute i sina bestyr sex dagar i veckan, men på söndagen är man så ömtålig för köld eller ogynnsamt väder, att man icke kan bevista gudstjänsten.

Girighet. Att girighet är en rot till allt ont, det få vi nogsamt erfara i vår kyrkliga verksamhet. Jag är övertygad om att en stor del lantförsamlingar, inom olika samfund, svultit sig till döds på grund av girighet å de bättre bemedlade medlemmarnas sida. Även stadsförsamlingar torde väl ha känning av girighetens menliga inverkan, dock icke till den grad som en del lantförsamlingar få erfara det. Stadsbefolkningen befinner sig i andra ekonomiska förhållanden än lantbrukaren gör.

Ett oblitt öde. Av det redan nämnda och av mycket annat, som kunde påpekas, våga vi göra det påståendet, att en lantförsamling nödgas kämpa en hårdare kamp för sin tillvaro än förhållandet är med en stadsförsamling. Ett sådant påstående kan väl låta något besynnerligt och vid första påseende anses vara utan grund. Mången stadsförsamling kämpar ju en nästan förtvivlad kamp för sitt finansiella uppehälle, säger man. Detta är nog sant. Vi ha ofta förundrat oss över vad "fattiga" stadsförsamlingar kunna åstadkomma. Det är dock ett faktum, att ett jämförelsevis litet antal stadsförsamlingar duka under, medan den stora majoriteten lantförsamlingar försvinner. Huru vill man förklara det förhållan-

det? Kunna vi fatta de umbäranden och lidanden, som föregått en lantförsamlings död? Kunna vi mäta de tårar, som vattnat dess kyrkas tomter? Ett oskrivet kapitel i Augustana-synodens historia!

Stort nog fält. Vi vilja dock förutskicka den anmärkningen, att lantförsamlingen såväl som en stadsförsamling är till sin yttersida beroende av verksamhetsfältets tillräcklighet — samhällets behov av församlingen. Församlingen bör vara en tjänare, icke en parasit. Härav få vi dock icke draga den slutsatsen, att lantförsamlingar numera äro obehövliga. Tvärtom. Det att stadsförsamlingar i många fall intagit lantförsamlingens plats, har icke helt löst problemet för lantbefolkningen. Det finns ännu lantliga samhällen, som på grund av avstånd eller andra omständigheter icke kunna få tillfredsställande andlig vård från stadsförsamlingar. Att lämna dylika samhällen utan andlig vård vore en svår försummelse å kyrkans sida, ja, en stor synd. Om lantbefolkningen skall bevaras från att försjunka i hedendom, måste en lantförsamling i många samhällen ännu uppehållas. Men huru? Se där är knuten.

"Community Church". Jag är fullt övertygad, att den i den reformerta tidningspressen så mycket förordade "Community Church" på landsbygden *aldrig* kommer att lösa problemet. Den kommer att dö antingen av sedlig förruttnelse eller svält eller av båda dessa orsaker tillsammans. Såsom "svensk" har lantförsamlingen icke heller någon framtid.

Fasthållande vid Guds ords fasta grund. Det första och mest fundamentala villkoret för en lantförsamlings framtid är det, att den i sin verksamhet använder de medel, som Gud givit oss, nämligen Guds ord och de heliga sakramenten. Här få inga substitut förekomma. Detta gäller:

För det första — kristendomsundervisningen. Sedan barnen genom dopet blivit upptagna i Guds och församlingens gemenskap, åligger det föräldrar och församling att giva dem tillbörlig kunskap i Guds ord. Hos dem som blivit så fostrade finns en anknytningspunkt för framtida påverkan. Att aposteln Paulus väl förstod betydelsen av att vara hemmastadd i Guds ord, det finna vi av hans förmaning till Timoteus. 2 Tim. 3: 14, 15. Där ligger nog tyngdpunkten i vår verksamhet vad beträffar församlingens framtida bestånd.

För det andra — Guds ords predikan och sakramentens bruk. Vår predikan får ej bli ett jäktande efter att behaga ej heller en kompromiss mellan populära tidsströmmar och Guds ords bestämda utsagor. Folket måste få en fulltonig predikan såväl med hänsyn till synden och dess följder som ock frälsningen i Jesus Kristus.

För det tredje — kristligt leverne. Församlingslivet vill så gärna urarta till ett blott yttre sällskapsliv. Det rent andliga försvinner, under det att världssinnet i alla dess former intager hjärtat. En pastor måste därför i både tid och otid framhålla Guds ords fordringar på ett sant kristligt leverne.

Framtidsblick å ledarnes sida. Det andra villkoret för en lantförsamlings framtid är framtidsblick å ledarnas sida. En församling, vars verksamhetssfer är uteslutande på landet, har i allmänhet yngre medlemmar än stadsförsamlingen, emedan de gamla flytta in till staden. Det ligger därför nära till hands, att även de unga lämna lantförsamlingen. Därtill kommer, åtminstone för närvarande, även språkövergången. Om då de ledande icke fatta ställningen och lämpa sig därefter, utan envist köra i de gamla spåren, så är församlingens historia snart skriven. Antingen flyttar församlingen in till staden, eller ock begraves den med de gamla. Detta kan dock undvikas. Om samhället behöver lantförsamling, så har församlingen framtid, såvitt den fattar sin uppgift, väl icke såsom "svensk", men såsom ev. luthersk församling. På grund av fasthet i läran och barnens kristliga fostran har en luthersk församling bättre framtid på landet än en församling av annat samfund. Det är dock nödvändigt, att man förstår tidens krav. Man får icke för svenska språkets behållande offra församlingens framtida existens. Man får ej heller låta nationalitet begränsa församlingens verksamhetsfält. Församlingen måste i ev. luthersk anda bli en samhällskyrka ("Community Church") i icke reformert unionistisk anda. Det amerikanska folket behöver just nu den lutherska kyrkans fasthet i läran och på Guds ord grundade predikan. Nu, vid språkövergången, anmäla sig tillfällen för oss, om vilka fäderna hade föga aning. Må vi

taga dessa tillfällen i akt! Guds rikes bevarande och utbredande i det land, dit Gud genom sin underbara ledning förflyttat oss, bör vara vårt mål.

Vaksamhet. I saknad av stadsreglering och polistillsyn torde vaksamhet och försiktighet vara av större behov i en lantförsamling än vad förhållandet är i stadsförsamlingen. Det fordras här stundom ganska mycket mod och en fast förtröstan på Guds bistånd.

Outtröttligt arbete. Trots möda och arbete torde det nog ofta synas som vore allt förgäves. Detta få nog både stads- och lantförsamlingar vidkännas. Det gäller då att dricka djupt ur livets källa och att följa apostelns anvisning: "Predika ordet, träd fram i tid och otid, tillrättavisa, bestraffa, förmana med all saktmodighet och undervisning."

Under Guds välbehag. Medveten om att verket är Herrens, och att han skall själv vårda sin hjord, vilar församlingen trygg trots tidens stormar och vedermödor. Dödsrikets portar skola icke vara Guds församling övermäktiga. Detta gäller såväl lant- som stadsförsamlingen. Må vi blott förbliva Herren trogna! Så visst som Herren lever, skola ock våra lantförsamlingar leva, där de behövas, om de blott fylla sin uppgift i samhället. Den församling, som upphör att fylla sin av Gud givna mission, är dömd till undergång, den må annars bära vad namn som helst.

"Du kyrka, på den grundval byggd,
som evigt skall stå fast,
du varit fädrens värn och skygd,
du står, om allting brast!
Min fröjd och krona är du nu,
och på den hörnesten,
som heter Jesus, vilar du
så trygg, så säll, så ren."

U. RONNQUIST.

Vilken är den trogne och kloke förvaltaren inom Augustana-Synoden?

MAN behöver icke bedja om ursäkt för ett sådant ämne som detta, i all synnerhet som det är hämtat ur Jesu egen mun. Det är tidsenligt och väl värt att beakta.

När Herren ställer denna fråga till ens samvete, så känner man det, som om någon kastade iskallt vatten över en, man både ryser och hisnar. Vilken är nu den trogne och kloke förvaltaren? Herren ställer icke små krav på de sina. Han begär av dem stora och svåra ting. De skola försaka allt, påtaga sig kors och bedrövelse samt under tack och lov lida försmädelse och förföljelse för hans namns skull.

Tycker du icke, att det är rätt mycket begärt av oss, då Herren menar, att vi med trohet och klokhet skola verka i kärlekens och sanningens tjänst? Ett sådant arbete innebär mycket lidande, bittert motstånd och mångfaldiga omöjligheter, som måste övervinnas.

De nämnda egenskaperna, trohet och klokhet, växa icke i våra magra och törnbevuxna hjärtan.

Men blytung otro, hårdhet och självviskhetens alla övriga onda verk, de växa, frodas och bära frukt hos oss, fastän vi äro planterade i Herrens gårdar och stå under den kristna församlingens alla himmelska inflytelser.

Det må först här påpekas, att den gode förvaltaren icke är en självgjord skapelse, ej heller en frukt av blott yttre gynnsamma förhållanden, utan han är en av Guds Ande pånyttfödd varelse, som står under samme Andes tuktan och vård. "Men om någon icke har Kristi Ande, så hör han honom icke till." Rom. 8: 9. Ingen kan vara förvaltare och utveckla de av Herren begärda egenskaperna, trohet och klokhet, utan att behärskas och ledas av Guds Ande.

Vilka äro de, som Herren betecknar med "förvaltare"? Utgöra de ett särskilt stånd i samhället och kyrkan? Nej, Herren menar att var och en, som fått en kallelse i livet, är en förvaltare. Men då kommer frågan, "vilken är nu den trogne och kloke förvaltaren?" till alla hjärtan inom Augustana-synoden. Den når väl först till våra hem, d. v. s. till far och mor. Hurudana förvaltare äro vi föräldrar? Hurudan är kosten, som vi giva medelst vårt inflytande åt familjen och övriga, som komma inom vår krets. Hämta vi den från Guds förrådshus, hans Ande och ord? Går far på logen och mor på pratstugan? Är det dagtidningen med sina mordhistorier, skandaler och övrigt skräp, som ger uppslag till samtalet omkring bordet? Äro föräldrarnas hjärtan fulla med glödande iver för det materiella, för jord och värld?

Är det pengar, lyx, nöjen och smicker, som man allra först söker?

Huru många av oss känna något av det stora ansvar, som vilar på oss föräldrar? Och huru många av oss ha fattat den ojämförligt höga och härliga uppgift Gud lagt uppå oss, nämligen att föda och vårda hans lamm? Om hemmet äges och kontrolleras av Kristi Ande, så är Guds inflytande härskande där, och det inflytandet sträcker sig långt utom hemmets väggar. Ett kristligt hem är en oas i öknen, en stad på berget och ett ljus i mörkret. Där läser man Guds ord med glädje. Det är en efterlängtad dag i veckan då *Augustana* och *Companion* komma. De äldre läsa den förra, de yngre den senare. Kommer framgång och rikedom till ett sådant hem, yves man icke, utan man förvaltar det till Guds ära och människors väl. Kristi kärlek manar till bön och arbete för andra hem, som ligga inom räckhåll, att även de må bliva härdar för levande tro och kristliga dygder. Här må sägas till Guds pris, att vi ha många sådana hem i vår synod, men Gud vill att alla hemmen i alla våra församlingar skola bliva sådana.

Du fader eller moder, som genom din fostran i vårt lutherska Sion lärt känna Herrens vilja, men icke berett dig, ej heller gjort därefter, kommer att straffas med många slag, om du icke i tid omvänder dig och söker förlåtelse och nåd.

Om Herren ställer den hjärterannsakande frågan: "Vilken är nu den trogne och kloke förvaltaren?" till oss föräldrar, så glömmer han icke

att rikta frågan till varje enskild medlem i församlingen. Det är den enskilde medlemmens ställning och hjärtelag till Herren, som bestämmer den anda, som råder i församlingen. Om blott en enda sten i muren sitter orätt, så synes det och tar bort harmonien från det hela. Om du är en rätt medlem i församlingen, så är du en av Herrens trogne och kloke förvaltare. Ditt hjärta är intaget av Herren. Du har blivit delaktig av Guds natur och undkommit det i världen genom lustar rådande fördärvet. Du förkunnar hans dygder, som har kallat dig från mörker till ljus, från satans makt till Gud. Den trohet och vishet, som förvaltarskapet kräver, hämtar du från Herren i hans ord och i böneumgänget med honom. Du låter Guds Ande fostra dig till en sansad, pålitlig, ömhjärtad och rättfärdig tjänare. När du känner missmod och trötthet, flyr du till Herren, som utan förebråelse giver dig den begärda frimodigheten och kraften. Du "fördrager allting, du tror allting, du hoppas allting och tål allting". 1 Kor. 13: 7. Man behöver icke vändas över din trögh et i att tjäna i söndagsskolan, besöka gudstjänsterna och bidraga till församlingens uppehåll. Sådant gör du med glädje och icke med suckan. Du brinner av nit för Kristi namns förhärligande. Du älskar din kyrka, du arbetar och uppoffrar för hennes bestånd och utbredning. Du vill att din kyrka, som är Ordets och Luthers kyrka, skall famna folken både här hemma och i hednavärlden. Du lider och gråter över den andliga likgiltighet, som råder inom församlingen och sam-

fundet. Sektväsendet, med sina prunkande åthävor och lena ord, förstår du att undvika; likaså all katolsk vidskepelse och villfarelse. Under det att tusenden omkring dig arbeta med all kraft på att riva ned Gudsrikets murar med sitt ogudaktiga väsen eller falska andlighet och på så vis släppa in över församlingen och samhället otrons och hedendomens alla mörka makter, söker du att i Herrens namn, visdom och kraft hela Sions revor. Herren give oss många sådana medlemmar i våra församlingar!

Men vi vilja även vidröra kyrkostyrelsens förvaltarskap, församlingens diakoner och kyrkovärdar. Huru många ärliga, av Guds Ande helgade och med trons enfald begåvade styrelsemedlemmar hava vi? Icke på långt när så få, som kanske flera av mina läsare tro. Gud vare tack för de många trogna och kloka diakoner och kyrkovärdar, som ännu pryda våra församlingar. De äro män, vilka Gud fått makt över och som i stillhet och förtröstan vänta efter Herren, hans ledning och välsignelse. Såsom regel äro de oansenliga arbetare, utan någon jordisk värdighet, ära och berömmelse. I tider av omkastningar och svårigheter av alla slag stå de troget på sin post. Våra ljuvaste minnen äga vi präster från vårt umgänge och samarbete med sådana män.

Styrelsens förvaltareskap är väl en så hög och härlig uppgift, som man gärna kan tänka sig. Dess medlemmar skola vara pastorns hängivnaste vänner, hans mest pålitliga och kraftiga medar-

betare. De skola ordna om barnens och de ungas kristliga fostran, de skola vara de fattigas och de värnlösas hjälp och stöd, de skola ivra och arbeta för missionen, som av Herren är given åt församlingen såsom hennes första uppgift, de skola se till, att samfundets alla behov tillgodoses av församlingen. Vi befina oss i ett ganska jämmerligt läge vad detta arbete beträffar. Våra barmhärtighetsanstalter och skolor få icke det understöd de behöva. Ett stort antal obotligt sjuka, sinnesrubbade, hjälplösa, fattiga och gamla av vårt lutherska folk får söka hjälp annorstädes. Visserligen äro de flesta av dem icke medlemmar av våra församlingar. Men det är dock vår kyrkas plikt att vårda dem, och när hon sviker, får staten eller något annat samfund räcka dem den hjälpande handen. Vårt folk offrar millioner på lyx, fåfänga, nöjen och självisk njutningar, utan att giva något nämnvärt för våra inrättningar och de eländas behov. Ja, många av dem sätta sin berömmelse i att förakta vår kyrkas strävanden och hålla hennes förkunnelse såsom något efterblivet, om icke rent onyttigt och barnsligt. Men många av dem beskärma sig ofta över den katolska kyrkans mäktiga framfart. De se med förvåning, huru hon slår under sig stora landområden, uppbygger en mångfald av nyttiga inrättningar och skolor m. m. Detta se de, men själva vilja de icke draga ett strå till att göra sin egen kyrka till en makt i kärlekens och ljusets tjänst. När de bliva sjuka och vänta döden, vilja de nog bliva frälsta för Kristi skull, men

de vilja icke för Kristi skull helga sin egendom åt hans tjänst. Nej, icke en bråkdel därav. Det förekommer högst sällan, att vi få läsa i våra tidningar om donationer från våra bättre bemedlade medlemmar, som vittna om verklig kärlek till Herren och hans kyrka.

När församlingens styrelse står enad med sin pastor i Herrens tjänst, fast besluten att främja Guds verk, då blir helt naturligt arbetet till oberäkneligt gagn. Där blomstrar missionskärleken, där vilja de unga, om de endast få, vara med för att med liv och lust deltaga i verksamheten. Där ihågkommas de värnlösa och de lidande, och Herrens namn förhärligas i smått och stort. Men om nu fallet är, att någon i styrelsen med inflytande, men utan Andens ledning och tuktan, självviskt dominerar över en grupp, så hindras verksamheten. Det hänger ett moln över dess arbete. Herrens ljus tränger ej igenom. Man håller församlingen blott och bart såsom en sedlighetsanstalt, som bevarar folk och samhälle från sedlig förruttnelse. Man betänker icke att det är en frälsningsanstalt, varest Herren kallar, församlar, helgar och fostrar människor för den saliga evigheten. Ledsamt nog finnas flera församlingar, som på det viset äro betungade. Ofta förekommer inbördes avund, girighet, okunnighet i och olust för ett kraftigt församlingsarbete. En kyrkotidning och en god bok äro allt för kostsamma, men när det gäller en lyxartikel eller någon självisk njutning, då har man pengar. Guds kyrka uppbygges icke med ett sådant sinne, den betungas och kväves därav.

Den församling, som förstår att skydda sig mot självviska, egenkära och elaka kyrko-"bosses", må skatta sig lycklig.

Församlingen såsom sådan har ock ett stort och viktigt förvaltarskap. Ur dess krets skola unga människor uppstå, som hörsamma kallelsen från Herren att gå ut som hans vittnen i världen. Må hon med ömhet vårda sådan ungdom.

Hon skall även lägga sig vinn om att för framtiden betrygga sin ställning, så att hon får tillfälle för allt rikare utveckling.

Vi nämnde något om den katolska kyrkans utbredning. Hon har fattat sin uppgift klart och tydligt, nämligen att starkt befästa sig och göra sig länder och folk underdåniga. Vore blott motiven rena och Kristi kärlek drivkraften i hennes bemödanden, vore även vi en del av henne.

Vi som ha Guds ord rent och klart ibland oss, ty vår kyrka är ju Ordets kyrka såsom ingen annan, skola vi låta katolsk vidskepelse och andra villfarelser intaga landet, blott därför att vi icke vilja fatta vår kyrkas uppgift på grund av vår självviskhet, lojhet, girighet och mera sådant, som lamslår krafterna och förblindar ögonen på oss.

Då en församling har byggt sin kyrka, ordnat sin verksamhet och kanske betalt det mesta av sin skuld, varför går hon icke till verket med att skaffa sig mera egendom och på så vis betrygga sin framtid? Eller är det synd? "Jorden är Herrens och vad därpå är, jordens krets och

de som bo därpå". Ps. 24: 1. Är det icke större synd för en församling att lägga sig på sotsängen för att så småningom dö, efter det hon fått kyrka och prästgård betalda. Hade vi tänkt oss för och följt Guds ord och Kristi ledning, skulle många av våra församlingar vara i sådant skick nu, att de kunnat bygga upp inrättningar och skolor och därigenom vårda de värnlösa och elända i samhället och därtill meddelat undervisning i Guds ord åt ungdomen.

Blott en mil härifrån är en katolsk församling, som för flera år sedan kom i besittning av över 300 acres land. Under årens lopp har detta stigit i värde och småningom blivit sålt, och nu har församlingen en hel grupp av inrättningar, vilkas betydelse och värde tilldraga sig allas uppmärksamhet. Församlingens uppgift är att giva Guds ord åt samhället och att med Kristi kärlek vårda nödställda och behövande. Gud har icke inskränkt vår kyrka till en särskild nationalitet, utan han har öppnat dörrar för oss till alla folkslag och tungomål under solen. En församling, som på så vis ordnar sin framtida verksamhet, är icke beroende av ombyten av folkslag i sin omgivning. Hon skickliggöres att tjäna, vilket folk det nu må vara som flyttar in på hennes område. Gud har berett oanade möjligheter för våra församlingar till sitt namns förhärligande, som vi blott ville fatta det och gå hans ärenden. "Ty åt eder är löftet givet och åt edra barn och åt alla, som fjärran äro". Apg. 2: 39.

E. K. Jonson.

Tacksägelsedagen.

De rika skördar, som förgyllde
med mogna ax vår åkerjord
och såningsmannens lador fyllde
med korn till brödet på vårt bord,
de oss förkunna, Herre kär,
hur underbar din godhet är.

O Gud, du ensam växten giver,
vi blott på en förhoppning så.
Din nåd den samma städse bliver,
utur din hand vi allting få.
Må därför efter bärgad skörd
din ära bland oss vara hörd.

Du är vår Fader. Dig vi prisa
för varje gåva jorden bjöd,
men bedja ock att du må spisa

vår själ och ande med det bröd,
som kommer från din himmel ner
ock evigt liv åt världen ger.

När jordisk kraft och glädje härjas
en gång på dödens skördedag
och vi stå mogna för att bärgas,
i dina hyddor hem oss tag
bland dem, som du församla vill
att dig för evigt höra till!

E. N. S.

DE SOM GÅTT

"De skola få vila sig från sitt arbete, ty deras gärningar följa dem".

Upp. 14: 13.

Sov i ro!

SLUT är dagen med dess trägna möda,
älskad herde har funnit ro.
Solen sjunker bakom skyar röda,
där Guds helgon hos Kristus bo.

Jesus Krist, när skuggor falla,
slut i kärlekens famn oss alla
och låt himlens klockor då oss kalla
hem till helgonens frid och ro.

Dagens hetta, kallets plikt och tunga
herden burit för hjordens skull,
vårdat fåren, skyddat lammen unga,
tills hans livsdag blev vågad full.

Frukter bäre vad oss allt du lärde,
vi dig tacka för all din vård.
Sabbatsvilan, o trötte herde,
dig beskäres i Faderns gård.

När från oss du drager dina färde,
vi dig minnas som herde god.
Var välsignad av den store Herden,
som vid Golgata gav sitt blod.

Var gång solen bakom västanskyar
färgar himlen så purpurröd,
än vi minnas uti hem och byar:
Livet starkare är än död.

Jesus Krist, när skuggor falla,
slut i kärlekens famn oss alla,
och låt himlens klockor då oss kalla,
hem till helgonens frid och ro.

TH. CARLSON.

I vilan ingångna pastorer

O. A. Nelson

PASTOR O. A. NELSON föddes i Qviinge, Kristianstads län, Sverige, den 29 aug. 1855. Hans föräldrar voro Åke och Anna Nelson. Vid 5 års ålder förlorade han sin moder. Då han var omkring 21 år gammal blev han svårt sjuk. Han var då kraftigt besökt av Herren, men någon verklig övergång från döden till livet blev det icke. När hälsan återvunnits, glömde han så småningom Herren och hans kallande nåd. Men den trofaste Frälsaren glömde ej den förlorade sonen, utan följde honom, då han 1879 reste till Amerika. Han kom då till Cannon Falls, Minn., varest den om själars frälsning nitiske pastor Carl O. Wallin verkade med stor framgång, så att ett stort antal syndare vaknade och kom till frid med Gud. Här var det som Herren fick bevisa Nelson nåd, och det synliga redskapet därvid var nämnde pastor Wallin. Hans första år som kristen var, enligt hans egen utsago, ett verkligt jubelår. Han fröjdade sig storligen över att ha fått visshet om syndernas förlåtelse och barnaskap hos Gud.

Kort efter sin omvändelse anmodades han av pastor Wallin att hjälpa till och tala med nyväckta och bekymrade själar samt även predika vid de olika mötena. Härigenom väcktes hans håg för studier. På hösten 1883 lät han inskriva sig vid vårt läroverk i St. Peter, Minn. År 1887 inträdde han vid vårt seminarium i Rock Island, Ill., och blev efter väl fullbordade studier prästvigd i Moline, Ill., 1889.

Under sin något mer än 37:åriga pastorala verksamhetstid betjänade han blott tre församlingar, nämligen sv. luth. församlingen i Princeton, Ill., 1889–1894; Emanuels-församlingen i Minneapolis, Minn., 1894–1909 och Ebenezer-församlingen i sistnämnda stad 1909, till dess att Överherden hemförlovade sin gode och trogne tjänare.

Pastor Nelson var i ordets bästa mening en god predikant och trogen själasörjare. Länge kommer han att minnas av dem som fingo lyssna till hans väl förberedda predikningar och innerliga böner, då han talade med Gud såsom en vän talar med sin vän.

Under hans verksamhetstid föll det på hans lott att föreståkyrkobygge i alla hans församlingar. Dessa stora och vackra kyrkor stå som värdiga monument till hans minne. Den präktiga Ebenezer-kyrkan invigdes i mars 1926, således kort innan hans hemförlovning. Dessa kyrkor vittna om trogen tjänst även på det yttre området. Han var trogen i allt han hade om händer. Först i den saliga evigheten skall den andliga skörden av hans arbete varda helt uppenbar.

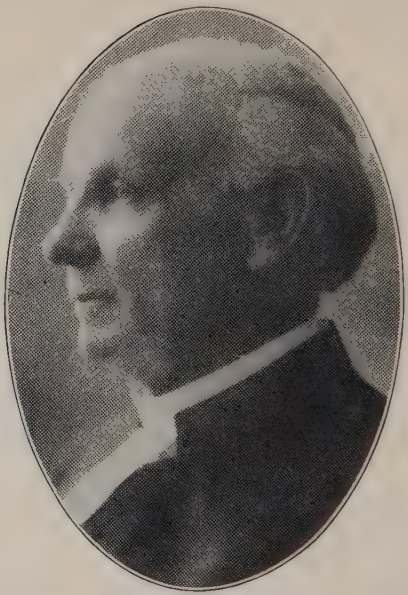

Pastor Nelson tillhörde styrelsen för Bethesda Hospital i över 23 år och var under en lång följd av år dess ordförande. Vid sitt frånfälle var han ledamot i "Board of Christian Service".

Han var i ett lyckligt äktenskap förenad med Ella Wilhelmina Holmes från Princeton, Ill. Detta äktenskap välsignades med åtta söner och en dotter. Denna senare och en son hemförlovades i unga år.

För omkring 13 år sedan var han svårt sjuk och trodde då att hans dagar voro räknade. Se-

dan dess har han aldrig varit riktigt frisk. Emellanåt hade han en rätt allvarlig känning av samma lidande, och det var nog ofta han med stor möda utförde sitt kall under senare år. Fredagen den 1 okt. 1926 fick han ett svårt anfall av sin gamla sjukdom, och nästföljande tisdagsmorgon den 5 okt. slog förlossningens timme för honom, och den trötte pilgrimen fick gå hem till Gud.

Pastor Nelson sörjes närmast av den efterlämnade makan samt sönerna Albert, Ruben, Carl O., pastor inom vår synod, dr Victor O., Arthur, Clifford och Clarence, de tvenne sistnämnde studerande vid vårt teologiska seminarium med predikoämbetet som mål.

Begravningen hölls den 8 okt., under stor anslutning av ämbetsbröder från skilda trakter och församlingsfolk från alla delar av staden. Härvid deltogo pastorerna dr P. A. Mattson, G. K. Stark, Emil Swenson, dr C. J. Petri, dr C. J. Södergren, J. G. Hultkrans och C. S. Renius. Efter den högtidliga gudstjänsten fördes stofthyddan, som bars av den hänsovnes söner, till den vackra Lakewood-gravgården, varest den vigdes till griftero av pastor Emil Swenson, därvid biträdd av närvarande pastorer. Nästföljande söndag firades en gripande minnesgudstjänst, som utfördes av den hänsovnes sju söner. Det torde vara enastående i vår synods historia, att sju söner utfört en dylik minnesgudstjänst över sin hänsovne fader.

Frid över den vänsälle hädangångne makens, faderns och vännens minne! Vile han i frid till uppståndelsens stora och väntade dag!

J. G. HULTKRANS.

Axel Bernhard Lilja

PASTORN och immigrantmissionären A. B. Lilja insomnade i tron på sin Frälsare den 8 okt. 1926 i Dover, N. J. Han var född den 26 nov. 1845 i Helsingborg. Han ankom till Amerika 1870 och bosatte sig i Wilkes-Barre, Pa. Där träffade jag honom och hans maka, Anna Lilja, på senhösten 1873. Vid sammanträffandet med honom gav han genast intrycket av en belevad man. Han var då förman i en kolgruva. Som församlingsmedlem var han mycket verksam och en ledare i styrelsen. Det första barn jag döpte som präst var en dotter till makarna Lilja. Hon erhöll namnet Ida Emelia vid dopet den 11 okt. 1874 och föddes den 30 september. Familjen flyttade till Philadelphia 1876. Som jag tillträdde mitt ämbete som pastor i Sions-församlingen i Philadelphia under sommaren samma år, åtnjöt jag fördelen av Liljas samverkan, ty han var en verksam medlem och stod mig till tjänst på det sätt han kunde i min verksamhet som sjömansmissionär. Jag var tvungen att fortsätta den sjömansmission, som begynte under pastor Monténs ämbetstid i Sions-kyrkan. Både dr Monténs och min verksamhet som sjömansmissionärer var en frivillig kärlekstjänst utan lön. Som jag predikade två gånger varje söndag i Sions-församlingen och en gång i sjömanshemmet, predikade jag sålunda tre gånger varje söndag under de tre år jag var pastor i Philadelphia. Lilja, då han hade tid, besökte med mig kaptenerna på de skandina-

viska skeppen och arrangerade om gudstjänsts hållande ombord. Under denna tid lärde jag känna Liljas praktiska skicklighet, och att han kunde undervisas att bliva stads- och immigrantmissionär. När jag var pastor i New York och en ständig immigrantmissionär behövdes i Castle Garden, förordade jag Lilja till vederbörande styrelse i synoden. Lilja kallades som immigrantmissionär och tillträdde sin befattning, då pastor Rodell i Brooklyn avsade sig sin tillfälliga tjänst. Pas-

tor Rodell hade också rekommenderat missionär Lilja till efterträdare. Den 15 juli 1882 begynte missionär Lilja sin tjänst, och det visade sig snart, att han var rätte mannen på platsen. I början bidrog tyska immigrantdirektionen i Generalkonciliet med $400 till lönen. Missionär Lilja hade sitt kontor i tyska immigranthemmet. Jag var en följd av år medlem av direktionen i hemmet och hade de bästa tillfällen att vaka över verksamheten både i hemmet och i Castle Garden. Många svenska immigranter bodde i det tyska immigranthemmet, där pastor Berkemeier var missionär och husfader. Vi kunna icke tälja och teckna missionär Liljas mödosamma arbete bland de svenska immigranterna. Tusental, för att icke säga högre siffror, av invandrare sammanträffade med missionär Lilja under de flesta månaderna av året, och särskilt då immigrantströmmen från Sverige nådde höjdpunkten. Om han icke kunde samtala med alla, fingo dock de flesta traktater, och för dem som kvarstannade i hemmet någon dag fick han ofta tillfälle att predika. Tiotusentals svenskar, som vandrat in genom immigrationens trånga port, minnas den snälle och hjälpsamme immigrantmissionären. Under det första skedet av hans verksamhet besökte han också de sjuka på Wards Island. Snart kändes behovet, att missionären borde prästvigas. Efter sju års tjänstgöring blev Lilja ordinerad vid synoden i Moline 1889. Då pastor Lilja icke var förhindrad av arbetet bland immigranterna, predikade han om söndagarna på missionsplatser eller biträdde pastorer under tillfällig sjukdom el-

ler bortovaro. Bland missionsplatser, där han predikade, må nämnas Harlem, Yonkers och Ossining, N. Y., Dover, N. J., Stamford och Bridgeport, Conn.

Till samfundets ledsnad avsade sig pastor Lilja missionärtjänsten år 1891 och flyttade till centralstaterna, där han tjänade som pastor i följande församlingar: Red Oak, Ia.; Ironwood, Mich.; Pecatonica, Ill., och West Bay City, Mich. Men han blev ånyo kallad till sin förra plats som immigrantmissionär år 1902. Synoden uppskattade den beprövade missionärens tjänst. Regeringens tjänstemän gladde sig åt att pastor Lilja var tillbaka på sin plats, ty han ådagalade den takt, visdom, tjänstaktighet och omsorg, som en sådan plats kräver. Ingen missionär i Castle Garden och på Ellis Island var på den tiden så högt aktad som pastor Lilja. Under denna andra period av hans tjänst i egenskap av immigrantmissionär bodde han i Brooklyn och tillhörde Bethlehems-kyrkan, där han var en verksam församlingsmedlem.

Arbetet bland immigranter innebär många bekymmer. Många av invandrarna på den tiden voro utblottade, och det var ej lätt att bistå dem och ställa dem arbete. Ganska många ville resa till de västra staterna, men saknade biljetter och penningar. Det var ej heller lätt att tillfredsställa alla förväntningar. Turister på genomresa fordrade ofta mycket, som icke tillhörde en missionärs göromål. Pastor Lilja hade en stor fond av tålamod, men vem kan göra alla besökande

och resande till viljes! En missionär ryckes hit och dit och får liten tack för sina tjänster. Men han kritiseras, när han icke kan vara allestädes. Vi undrade därför icke över att pastor Lilja än en gång antog pastorskallelse. Under åren 1912–1924 var han pastor i Dover, N. J. Jag och många med mig önskade, att han skulle blivit kvar som missionär. Många saknade honom på den plats, där han utfört sin bästa gärning.

När han var 79 år gammal, drog han sig tillbaka från den offentliga verksamheten. Hans krafter voro då något nedbrutna, och snart blev hans hälsa sämre, men med tålamod bar han sitt lidande. Som de flesta av kyrkans tjänare var han fattig, men hans bekymmer lindrades genom samfundets och vänners välvilja, då insamlingar gjordes för hans underhåll. En av hans trogna vänner, dr Jacobson, var särskilt verksam för nödhjälpsfondens insamling. Samfundets tidningar, särskilt Augustana, understödde saken. Det var en stor glädje för den sjuke under lidandet, att hans trogna maka, med vilken han några år sedan firat guldbröllop, var vid hans sida som den bästa sjuksköterskan. Den yngsta dottern bodde hemma, och den äldsta besökte ofta den sjuke fadern. Doktorerna Jacobson och Stolpe besökte honom icke långt före hans hemförlovning. När budet om pastor Liljas död nådde mig, hade jag så gärna velat fara till New York för att närvara vid begravningen, men det var ju omöjligt på grund av det stora avståndet. Jag var väl hans äldste prästerlige vän inom vår svenska kyrka i Amerika.

Pastor Lilja sörjes närmast av sin maka, två döttrar och tre söner samt därjämte av en stor vänkrets. Minnesgudstjänst hölls i Dover, N. J., den 10 oktober 1926. Pastor S. L. Wilson höll minnestalet. Följande dag hölls begravningsgudstjänst i Bethlehems-kyrkan i Brooklyn. Många pastorer och vänner voro närvarande. Konferensens vice president dr J. Alf. Anderson och immigrantmissionär Helander prestaverade. Griftetal höllos av doktorerna Jacobson, Stolpe och Öhman. Jordfästningen förrättades av dr Jacobson efter det dr Stolpe invigt gravplatsen, som ligger på Evergreens sköna gravgård i Brooklyn, New York. Frid vile över missionär Liljas och vännens kära minne!

CONRAD EMIL LINDBERG.

Carl J. Petri

UNDERRÄTTELSEN om dr C. J. Petris natten mellan den 24 och 25 okt. 1926 timade död väckte, varthelst den nått, sorgens och saknadens känslor. Väl hade det varit bekant, att hans hälsotillstånd under senare tiden varit vacklande, men ock att han fortsatt som vanligt med att sköta sitt mycket krävande arbete. Dödsbudet kom mycket hastigt och oförmodat till honom. Han hade nämligen tjänstgjort under söndagen, predikat två gånger och hemkommen från kyrkan på kvällen drabbades han, utan några sjukdomens förebud, av ett slaganfall, som efter tre tim-

mars tid flyttade hans själ in i den eviga världen. Ett saligt sätt att sluta ett i Herrens tjänst ägnat liv! Den hänsovne var icke ens medveten om att han befann sig i dödsskuggans dal. Döden har i detta fall, enligt livets och dödens Herres rådslut, krävt en man, som med sin livsgärning och med sina stora ledareegenskaper gjort såsom predikant en viktig insats i vår synods

verksamhet. Men det utgör en förnyad påminnelse för oss kristna om att vi icke ha någon varaktig stad här på jorden, samt ock att vi böra ödmjukt böja oss under honom, som har förvärvat livet åt oss och som även använder döden i sin tjänst för att befrämja sina vänners högsta intressen. Särskilt för oss pastorer komma påminnelser ofta om att den store överherden kallar sina underherdar till räkenskap för sin tjänst, och må den påminnelsen mana oss till trohet i vårt kall, så att, när hans kallelse kommer till oss, vi av nåd, för hans förtjänsts skull, må få trogna tjänares lön.

Dr Carl J. Petri föddes i Rockford, Ill., den 16 juni 1856, inmatrikulerades vid Augustana College i Paxton, Ill., hösten 1871, avlade studentexamen år 1877 och prästvigdes vid synodalmötet i Des Moines, Iowa, 1880. Han betjänade Zions-församlingen i Philadelphia 1880—84; var lärare vid Gustavus Adolphus College, St. Peter, under åren 1884–1888 och tjänstgjorde under en del av denna tid såsom läroverkets vice president samt betjänade ock samtidigt församlingen i St. Peter, och sedan år 1888, eller under 38 år, har han fört herdestaven i Augustana-församlingen i Minneapolis.

Utan gensägelse förlorar vår synod genom dr Petris död en av sina förnämsta prästerliga krafter. Är det sant, att Guds rike företrädesvis uppbygges genom Guds ords predikan, och det är det, då har den nu avsomnade herden gjort en betydelsefull insats i vår synods uppbyggande. Och då man tänker på den hänsovne, tänker man i första rummet på honom såsom predikant och

själasörjare. Det att han 38 år varit den stora och på andliga krafter rika Augustana-församlingens i Minneapolis pastor, och att han vid sin timade död var så högt älskad och aktad, som han någon gång varit, det är nog ett så gott vittnesbörd för en präst, som kan givas av människor. Vi fatta, att det är blott en annan pastor i vår synod, som under så lång tid betjänat en församling. Att så länge stå såsom pastor i en stor stadsförsamling, i vilken det ställes så stora krav på läraren, som vad förhållandet är i Augustanaförsamlingen, det innebär mycket, och det utgör ett gott vittnesbörd för frikyrkan. Dr Petri fattade predikans stora betydelse för församlingens uppbyggelse, hennes makt att väcka och trösta och hennes auktoritet att lösa och binda, och därför förberedde han sig alltid mycket omsorgsfullt. Då han steg upp på predikstolen, så visste han vad budskap han i Herrens namn skulle frambära för församlingen, det märkte och uppskattade ock åhörarne. Han fortsatte med att studera, så länge han levde, och det, tillsammans med hans djupa andlighet och hans positiva evangeliska tro, präglade hans predikningar. Det torde vara få bibliotek i våra prästhus, som äro så rikligt försedda med teologisk litteratur, som vad hans var. Han följde med i vad som försiggick på det teologiska området, och hans kunskaper och hans sunda omdöme gjorde, att han kunde rätt bedöma de andiga och kyrkliga rörelserna. Han var fast rotad i vår evangeliskt-lutherska tro. Den var liv för hans hjärta och ljus för hans

förstånd. Men det samverkade ock till att han kunde rätt bedöma vad som försiggick i andra kyrkliga läger. Hans predikningar buro ock alltid den positivt evangeliska prägeln, och han var en genuin luthersk teolog, för vilken hans kyrkas läror voro levande och livgivande verkligheter, som han till församlingens uppbyggelse förkunnade. Och hans församling var ett tacksamt fält för sådan predikan. Det är ock få församlingar i vår synod, som har starkare andliga element än vad Augustana-församlingen i Minneapolis har, och ingen församling har utfört en närmelsevis så stor inre missionsverksamhet, som vad denna församling har. Under sin pastors visa och energiska ledning har hon utfört en sådan verksamhet, som skulle anses vara stor för vilken som helst av våra mindre konferenser. Och alla medgiva vi, att det har existerat ett innerligt sammanhang mellan denna verksamhet och pastorns predikan och övriga prästerliga gärning.

Dr Petris ledareförmåga togs ock i anspråk för synodens och hans konferens' gemensamma arbete. Vid sidan av att han tjänstgjort såsom sin konferens' vice president var han längre eller kortare tid ledamot i styrelserna för Augustana College and Theological Seminary, för Gustavus Adolphus College, för Minnesota College, för Augustana Book Concern, för Bethesda Hospital, för Svenska hospitalet i Minneapolis, för synodens pensions- och understödskassa, för synodens diakonissanstalt och var vid sin timade död ledamot i synodens hednamissionsstyrelse.

Nu har dr Petri slutat sin välsignelserika livsgärning. Av den Herre, som han så troget tjänat, har han fått trogna tjänares lön. Han saknas på sätt som blott en trogen pastor kan saknas. Hans ämbetsbröder sakna honom. Och vi fatta de känslor, som besjäla församlingsmedlemmarna, när de komma till sitt tempel för att tillbedja och icke längre hälsas där av sin välkända pastor och vän. Vi ana vad de gamla i församlingen, som under så många år fått åtnjuta frukterna av hans herdetrohet, känna; men de unga, som han döpt och konfirmerat och varit en faderlig vän för, sörja honom icke mindre. För teckenaren av detta känns det vemodigt att nödgas rista en dödsruna över sin skol- och ordinationskamrat. Aldrig kunde han ana under de många år, som han på grund av kroppslig svaghet ständigt väntade på hembudet, att han skulle överleva sin fysiskt kraftige vän. Men så har varit Guds vilja, och då så har varit fallet, känner han sig innerligt glad över att på detta sätt få lägga en minneskrans på sin väns grav. Och med den i djup sorg sänkta familjen hysa vi det innerligaste deltagande. Vi veta dock, att vissheten om att deras dyre hänsovne levde och dog i tron på sin Frälsare och det sälla hoppet om en salig återförening där, varest alla tårar äro torkade, alla sår läkta och varest ingen död finnes, borttager för dem sorgens bitterhet. Hugsvalelsens Gud och barmhärtighetens Fader vederkvicke dem!

Den högtidliga begravningen hölls den 28 okt.

under en ofantlig tillströmning av sörjande vänner, som på långt när ej kunde finna rum i den stora Augustana-kyrkan. Omedelbart förut hade en andaktsstund, ledd av dr C. J. Carlson, hållits i hemmet. Undertecknad, den hänsovnes skol- och ordinationskamrat, predikade på svenska med ledning av Joh. 11: 25 och pastor H. P. Johnson på engelska med 1 Kor. 15: 22, 23 som text. Dessutom deltog både i hemmet och i kyrkan ett större antal ämbetsbröder. Olika styrelser voro talrikt representerade, och sorgebetygelser hade inkommit från när och fjärran. Den nedbrutna stofthyddan jordfästades i sena skymningsstunden i Lakewood-gravgården, varest den nu vilar på en förhoppning, tills uppståndelsens morgon bräcker.

L. G. Abrahamson.

Erik J. Werner

UNDER hänsvunnet år ha ovanligt många av våra pastorer fått nedlägga herdestaven och ingå i vilan. En bland dessa var pastorn och teologie doktorn Erik J. Werner. Han stammade från det gamla fäderneslandet, där hans vagga stod uppe i Norrland i närheten av Hudiksvall. Här föddes han den 27 mars 1852. Redan vid späda år var hans liv en kamp på liv och död. Först vid åtta års ålder kunde han börja läsa.

Ehuru hans lust låg åt studier, kunde han till en början på grund av fattigdom ej få tillfälle att besöka något läroverk. Snart öppnades dock

vägen för honom, men innan dess hade han lärt sig ett yrke. Då han nu hade tillfälle att beträda den lärda vägen, var han 18 år gammal. Han genomgick först ett landstings seminarium, och sedan studerade han fyra år vid Fjellstedtska skolan. Därtill varmt uppmanad for han år 1876 till Amerika, där han vid Augustana seminarium fullbordade sina studier år 1880. Samma år ordinerades han till det heliga predikoämbetet den 20 juni på kallelse av församlingen i Chisago City, Minn.

Den 21 september 1880 ingick han äktenskap med fröken Cecelia M. S. Carlberg i Orion, Ill. Han betjänade församlingen i Chisago City till år 1886, då han antog kallelse till professor i svenska språket och litteraturen vid Gustavus Adolphus College. Stundom undervisade han även i grekiska och kristendom. Samma år drabbades han av en stor sorg, i det att hans hustru då avgick med döden. Den 28 maj år 1890 ingick han nytt äktenskap med fröken Carolina Larson.

Nedbruten till hälsan lämnade han på läkares inrådan professuren och antog pastorskallelse till församlingen i Tripolis 1892. Mellan åren 1892 och 1897 betjänade han följande församlingar: Församlingen i Tripolis, West Union och Rush City. Både hans och hustruns hälsa var vacklande, och då tillfälle gavs att ändra klimat och även att betjäna våra församlingar där nere, flyttade han till Pierson, Fla. Han fann snart att klimatet där nere ej var så synnerligt lämpligt för honom, ej heller för hans hustru, men han

stannade likväl där till år 1915, då han återvände mot norden igen.

Under denna tid betjänade han tillfälligt följande församlingar: Gibbon, Montecello, Cloquet. År 1916 flyttade han med familj till Minneapolis, där han förenade sig med Grace-församlingen. Men sjukdomen kunde han dock ej bliva kvitt. Den tilltog allt mera, och han var en man som var "förtrogen med lidandet". Han fick lov att dväljas länge i dödsskuggans dal, men förloss-

ningens timme nalkades dock sent om sider. Detta skedde den 5 november 1926. Han hade då uppnått en ålder av 74 år, 7 månader och 9 dagar.

Begravningen ägde rum från Grace-kyrkan tisdagen den 9 november. Pastor E. Swenson och dr F. Nelson höllo tal på landets språk, och församlingens pastor, C. A. Wendell, uppläste personalierna. Pastor C. O. Granlund höll begravningsmässa. Stofthyddan vilar på förhoppning om en salig uppståndelse i Crystal Lake gravgård.

Tecknaren av dessa rader hade tillfälle att bliva närmare bekant med dr Werner år 1886, såsom skollärare i hans församling och såsom studerande under honom vid Gustavus Adolphus, då han var lärare där. Dr Werner var en man med gedigna kunskaper. Hans bok "Lifsbilder" vittnar härom. Såsom lärare var han samvetsgrann och plikttrogen. Såsom predikant var han grundlig, och då han uppträdde, frambar han ett väl övertänkt budskap som var värt att lyssna till. Han var en redbar man i alla sina handlingar och väntade detsamma av andra. Man kunde alltid lita på honom, ty han var ärlig och uppriktig och en trofast vän. Han tillhörde den pietistiska skolan, och kristendomen låg hos honom på djupet och åskådliggjordes i alla hans handlingar.

Han var en man som i lidandets skola blivit "förtrogen med lidandet". Då undertecknad under senare tiden av hans levnadsdag besökte honom, märktes att han var mycket nedstämd, och han undrade om Herren övergivit honom. Lidandet hade gjort honom nedstämd och missmo-

dig. Vi båda tillsammans, och sedan framhöll jag de stora löften som vi kunna vila tryggt vid och tillade: "Herren prövar blott, han ej förskjuter." Hans blick klarnade och han såg mera glad och hoppfull ut. Tiden blev ej lång efter detta besök. Vandringen i Kedar-hyddorna tog slut, och han är nu hemma i det land, där ingen sjukdom finnes.

Han sörjes av maka, tre döttrar, Elvira (i första giftet), Gudrun och Clara, samt två barnbarn, Aurora och Werner, samt tre systrar, en i Connecticut och två i Sverige. En son har före honom ingått i evigheten.

"De som redligen vandrat komma till frid och vila i sina kamrar."

Frid över dr E. J. Werners minne!

P. A. M.

F. A. Linder

DEN 22 jan. 1927 avsomnade vid diakonissanstalten i Omaha, Nebr., en av synodens bemärkta prästmän, dr Frans August Linder, helt oförtänkt, efter blott några timmars lidande. Han föddes i Falun, Dalarne, den 4 juli 1856, i ett fattigt hantverkarehem, den äldste av fyra barn, vilka blevo moderlösa, då han var 14 år. Fadern vistades i Amerika. Barmhärtiga människor togo hand om barnen, tills fadern återvände och tog barnen med sig till det nya landet hösten 1875 och bosatte sig i Elgin, Ill.

Den lille gossen hade av sin fromma moder

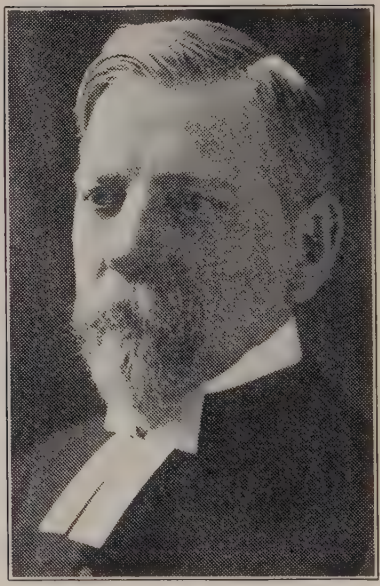

lärt att i trons enfald överlämna sig åt Herren. Under konfirmationstiden 1872 sökte han ivrigt genom bön och andliga betraktelser vinna klart trosmedvetande, som kom en kort tid efter hans konfirmation. Härom skrev han själv: "En ljus sommarnatt dröjde jag länge för att läsa och bedja. Min bön blev den, att Gud skulle förvissa mig om att jag hade syndaförlåtelse för Jesu blods skull, förvissningen kom vid fyra-tiden på morgonen, och min själ fylldes av tack och lov. Nu bör-

jade jag i min iver och mitt barnsliga oförstånd att missionera. I två byar började jag söndagsskolor, deltog i bönemöten — men så uppstod längtan efter att få ägna hela mitt liv åt Herrens tjänst såsom missionär — — —"

Då fadern fick höra detta, lovade han hjälp, så snart de kommo till Amerika, ty han hade kännedom om prästskolan i Paxton, Ill., som just då flyttats till Rock Island, Ill. Dit anlände den fromme och kunskapssökande ynglingen den 3 jan. 1876. Där gjorde han sig snart känd som en ovanligt from, flitig och begåvad studerande. Han bedrev studierna med sådan kraft, att han redan 1883 prästvigdes.

Redan som studerande väckte han uppmärksamhet genom sin begåvning som sångare och musiker. Han blev en av de främsta i den första oratoriekören, både som solist och som medlem av orkestern. Och då den stora jubelfesten hölls 1883, var han med. Man talade redan då om "den lille prästen med den väldiga basrösten", ett uttryck som man ofta hörde under hans återstående livstid.

De första tio åren som präst tillbragte han på missionsfälten i Wisconsin, California, Colorado och Utah. Hans hälsa led betänkligt av det hårda klimatet i norden i två år och därför kom han på fältet i Västern, där han återvann hälsan.

Då han 1893 antog kallelse till Lemont, Ill., där han var med om att bygga den präktiga stenkyrkan, började han bli känd som en ledande man. Han blev ordförande i det stora Chicago-

distriktet, som sedan delades i tre distrikt, och snart blev han vice president i Illinois-konferensen. Vid den tiden flyttade han till Marquette, Mich., (1900) och stannade där i sex år. Kyrkan tillbyggdes och förseddes med ett stort orgelverk. Han blev den ledande mannen på hela området som nu är känt som Superior-konferensen. Men då han kallades till Geneva, Ill., 1906, kom han tillbaka till den centrala delen av konferensen och blev konferensens president i sex år. Dessutom var han medlem av flera styrelser, t. ex. för Augustana Hospital, Board of Charities, Diakonissanstalten i Omaha och i många år president för Diakonissföreningen.

Under de 12 senaste åren drog han sig allt mer tillbaka. Som pastor för de små församlingarna Gethsemane och Salem i Omaha, dit han kom 1914, utförde han en stor mission: de båda församlingarna förenades till ett, prästhus byggdes, ett orgelverk insattes och hela verksamheten kom i tidsenligt skick.

Slutligen kallades han 1918 till tjänstgörande föreståndare för Diakonissanstalten till 1920, då permanent föreståndare tillträdde befattningen. Då blev han anstaltens biträdande pastor och tjänade som sådan till levnadsdagens slut.

Vid bergravningsgudstjänsten i Diakonisskyrkan den 26 jan. 1927 syntes och hördes klart nog, huru avhållen, vördad och älskad han var. Den kyrkans byggande ivrade han för, och honom tillkommer en stor del av äran för vad den nu är. Hans stoft vilar i Forest Lawn-gravgården i det för anstaltens räkning avskilda området, där re-

dan många gravar bära vittne om att "snart är tjänstetiden slut".

Makan, Alma, född Ahlberg, med vilken han inträdde i äktenskap i Oconto, Wis., 1883, två söner och två döttrar, jämte två fosterdöttrar och två barnbarn, en broder och en syster äro de närmast sörjande. En son fick helt oförtänkt sin grav i Marquette, Mich. Hugsvale Herren dem rikligen!

Envar, som närmare känner denna prästfamilj, märkte klart nog, huru det hemmet var en helgedom, varifrån världsväsendet utestängdes och vari goda andar höllo till. Luther var alltid familjens mänskliga ideal, och deras hem liknade hans, där Guds ord, god sång och musik brukades rikligen. Där såg man icke blott ett stort bibliotek, utan även en lika dyrbar samling av utvald musik litteratur. Barnen ha ärvt faderns anlag och likt sin fader öva de sig i sång och med att spela orgel, piano och fiol.

Hedersgrader fikade denne begåvade man icke efter, utan han avböjde åtminstone en sådan utmärkelse. Men då hans Alma Mater gav honom titeln "Doctor Divinitatis" 1922, tog han ödmjukt emot densamma. Han kände alltid sin värdighet som präst och husfader och höll strängt därpå, så att han stundom syntes en smula stram. "Där bodde en stor själ i en liten kropp", men också en ödmjuk ande. Därom vittna hans egna ord: "Mycket har jag att anklaga mig själv för av brister och synder, men Jesu Kristi, Guds Sons, blod är min hälsoflod, och detta är och förbliver min tröst till livets slut." J. T. A. O.

Nils J. Sture

PASTOR Nils J. Sture föddes i Skatelöf, Småland, Sverige, den 6 okt. 1851. Till Amerika ankom han 1866. Då Gustavus Adolphus College på hösten 1876 öppnade sina dörrar, var han och undertecknad bland de 20 studerande som inskrevos den första dagen, och sedan dess ha vi stått varandra mer eller mindre nära under dessa femtio år. Han var då en av de äldre bland oss, redan 25 år, och känd som en stadgad kristen, eburu glad och livlig, så att vi yngre och nykristna med förtroende sågo upp till honom.

År 1879 kom han till Augustana College. På grund av hälsoskäl nödgades han resa till Sverige 1882. Där förbättrades hans hälsa, så att han inom kort lät inskriva sig vid Ahlbergs skola i Örebro. Men Amerika och Augustana-synoden hade större makt över honom än Sverige, vadan han 1886 återvände hit och fortsatte sina studier vid vårt teologiska seminarium i Rock Island, Ill. Efter här avlagd examen prästvigdes han vid synodalmötet i Galesburg, Ill., den 24 juni 1888.

Hans första pastorat blev Warren, East Grand Forks, Stephen och Bethesda, Minn. Här kvarstod han till 1891, då han antog kallelse till församlingen i Trade Lake, West Sweden och Sterling, Wis. Fyra år senare flyttade han till Taylor Falls och Almelund, Minn., varest han verkade under en tid av sju år. Därifrån flyttade han till York, Nebr., och tjänade där i fem år, varpå han antog kallelse till pastoratet Waterville och Brant-

ford, Kans., som han betjänade i tre år. På grund av klen hälsa flyttade han nu till västkusten och slog sig ned i vår svenska koloni vid Elgarose, Oreg., där han förestod den lilla nystiftade församlingen Eden under en tid av tre och ett halft åt. Här verkade han med framgång. Våra nybyggare där voro kyrkliga, men fattiga och kunde i början giva liten eller ingen lön. Även med ett konferensanslag av $200.00 dröjde det flera år, innan lönen uppgick till $500.00. Han bodde i

eget hem och fick arbeta på en liten lantegendom för att försörja sig och de sina. Men snart nödgade honom ålder och bräcklighet att lämna detta pastorat och draga sig tillbaka från tjänstgöring i prästämbetet.

Han köpte sig nu en mindre lantegendom nära Ridgefield, Wash., omkring 18 mil från Portland, Ore., och förenade sig med Augustana-församlingen i sistnämnda stad. I detta hem avsomnade han fridfullt i Herren den 8 sistlidne februari, efter att ha varit sjuk i mer än ett års tid. Hans sista ord voro: "I Kristi sår jag somnar in. De rena mig från synder min; ja, Kristi död och dyra blod, det är mitt liv, min prydnad god."

Pastor Sture var en bland de många, som Herren kallat och utrustat för verksamheten bland vårt folk, enligt samfundets bön. Han var väl förtrogen med pastorns kall. Hans predikan och umgängelse voro kraftiga vittnesbörd inför vårt folk om det ena nödvändiga, att rätt känna Gud och vår Herre Jesus Kristus, enligt Guds ord. Då han predikade, var det ej ett framställande av endast lärosatser, utan ett vittnesbörd om vad han själv erfarit av Guds kraft i och genom de välsignade nådemedlen. Han var ock väl förtrogen med våra kyrkliga fäders skrifter.

Vid våra kyrkliga möten, vilka han troget besökte, deltog han gärna i våra andliga samtal. Han gav städse det intrycket, att han var en Guds tjänare, som ville troget verka Guds verk, medan dagen varar. Eljest var han enligt sin naturliga läggning tillbakadragen och tillhörde de stilla i

landet. Han förhävde sig ej över sina ämbetsbröder och förorsakade aldrig några svårigheter i deras pastorat.

Han hade varit förenad i ett lyckligt äktenskap med Anna Charlotta Fagerberg sedan 1889. Detta äktenskap välsignades med fyra söner och en dotter. Dottern dog i späda barndomen. Han sörjes närmast av makan och sönerna samt en äldre syster och många andra släktingar.

Begravningsgudstjänsten hölls i Augustana-församlingens kyrka i Portland, Ore., den 13 febr. I denna deltogo pastorerna C. G. Bloomquist, J. E. Shipp och Enoch Sandeen. Stofthyddan vigdes till den sista vilan i Douglas gravgård i närheten av Gresham, Ore., i förbidan på Livsfurstens tillkommelse.

Frid över denne trogne pastors minne!

B. S. Nystrom.

Nels Eric Glad

Pastor Nels Eric Glad föddes i Morlunda, Kalmar län, Sverige, den 29 sept. 1858. Fadern var soldat, modern en pietistiskt sinnad kvinna, som sökte uppfostra sina barn i tukt och Herrens förmaning. Han bevarades från svårare synder och kom tidigt till självmedveten tro. 1880 utvandrade han till Amerika och kom till Ny Gottland, Kans. Här arbetade han en tid på Santa Fé-järnvägen, som då byggdes västerut. Han insjuknade i tyfusfeber, som, då han tillfrisknat, lämnade den förut starke mannen ned-

bruten och villrådig. Han beslöt att utbilda sig till skollärare, och i denna avsigt inskrevs han som elev vid Bethany College. Han var en av de första att taga studenten vid nämnda läroverk. Sommaren 1891 besökte han fäderneslandet, och under denna tid mognade hos honom beslutet att bereda sig för det heliga predikoämbetet. Samma höst inskrevs han vid vårt seminarium och prästvigdes i Moline 1893.

Pastor Glads första verksamhetsfält blev för-

samlingarna Sharon Springs, Stockholm och Page i västra Kansas. Det var hårda tider då. Skörden slog fel, och då t. o. m. utsäde saknades, gjorde pastor Glad en tiggarefärd i konferensens bättre lottade samhällen, framställande sitt folks nöd och bevekande församlingarna till kärlek och goda gärningar. Från Kansas flyttade han till Alabama och verkade där som pastor två år. 1897 anlände han till Kansas City, Kans., varest vår kyrkas verksamhet under hans trogna vård utvecklades till en självständig församling.

I sju år betjänade pastor Glad församlingen i Council Bluffs, varefter familjen flyttade till pastoratet Kiron–Odebolt, där han stannade i elva år. Kom så till Vinton, Ia., där han slutade sin välsignelserika livsgärning.

Just som pastor Glad stod färdig att resa till synodalmötet i Minneapolis, träffades han av ett lindrigt slaganfall. Från denna tid sveko krafterna honom fort. Han tycktes ana att tiden var kort, men i hopp att något kunde göras, for han till Des Moines för att rådgöra med läkare om en operation. Blott några dagar efter hemkomsten träffades han åter av slag och dog inom några få timmar, 68 år, 5 månader och 14 dagar gammal.

Stoftet fördes till Odebolt, där pastor F. W. Hanson förestod begravningen. Övriga närvarande pastorer voro dr A. T. Lundholm, Waldo Ekeberg, O. N. Ebb, K. M. Holmberg, samt J. A. Jacobson.

Pastor Glad var en trogen församlingsherde och

en vänsäll broder. Ämbetet tog han på fullt allvar. Synnerlig vikt lade han vid konfirmationsundervisningen. Han var mera förtrogen med kristendomens vemod och allvar än dess glädje. Ofta fick han arbeta utan synbart resultat. Han var dock uppenbar i sina åhörares samveten, och många av dessa komma säkerligen att behålla den trogne och samvetsgranne pastorn i kär hågkomst.

Pastor Glad sörjes närmast av makan, Hulda Sofia, född Helberg, med vilken han förenades i äktenskap den 28 febr. 1899, samt barnen Ruth, Eunice, Gertrude och Eric. För honom har förvisso tron utbytts mot saligt åskådande.

O. A. HENRY.

Fredrik Wilhelm Lindström

HAN låg där så stilla, iklädd full prästerlig skrud. Han hade kämpat ut en lång, smärtsam kamp, som lämnat djupa och nästan förvridna drag efter sig, men om detta väl kända anlete bar uttryck av förfärligt lidande, så bar det ock vittne om ett heroiskt tålamod.

Tjugutvå, nära tjugutre år förut hade vi första gången träffats. Det var vid synodalmötet i Lindsborg, Kans., 1904. Jag fick redan då ett oförgätligt intryck av denne broder och ordinationskamrat. Han och några andra hade ej såsom de flesta haft förmånen att studera vid vårt gemensamma läroverk, men han kunde svara för sig inför ministerium, och han böjde knä vid al-

tarrunden, han såsom vi övriga, medan svenska psalmen 132 sjöngs från sakristian i dämpade, evighetsmättade toner. Det blev för oss alla en oförgätlig stund, då hjärtan rördes, värmdes och helgades och dyrbara löften beseglades under allvarlig bön.

Han fick sitt verksamhetsfält inom den konferens, som han hela sin tid i Amerika tillhört. Ursprungligen fostrades han inom Göteborgs stift, och dess mäktiga, kyrkliga och kristliga anda för-

blev han trogen till sin död. Han hade som lekman betjänat flera missionsfält, och som pastor fick han ett vidsträckt och ganska hårt arbetsfält: Pawtucket och Woonsocket, R. I., samt Millville och Attleboro, Mass. Hans "lärda" kamrater flyttade ett par tre gånger, medan han stod där osvikligt kvar på sin post och skötte sina församlingar med outtröttlig iver. Midsommarafton 1912, efter åtta år i tjänsten, just som jag resignerat från min andra församling, träffades vi åter, nu för första gången här i östern. Det var kyrkoinvigning i Attleboro. Pastor Lindström hade låtit uppföra en utomordentligt smakfull liten kyrka, och hela stämningen vid invigningen lämnade hos mig dyrbara, outplånliga minnen. Min ordinationskamrat blev från den stunden lika stor som kär för mitt hjärta.

Omsider började dock den trogne, nitiske kämpens kroppskrafter att svika, och Herren förbarmade sig över sin ödmjuke tjänare och anvisade honom ett lindrigare verksamhetsfält: den jämförelsevis lugna och väl ordnade församlingen i East Greenwich, R. I. Nu fick han vistas på höjderna, med klar utsikt över den närbelägna, vackra Narragansett-viken. Han blev ock upphöjd till ämbetsman och kassaförvaltare inom den konferens, han så troget tjänat. Han hade en klar tanke och en utpräglad rättskänsla. Han ville att allt skulle tillgå enligt fastställd kyrklig ordning, och man skall förgäves i hela vårt samfund söka efter bättre förda böcker än hans. Han hade en utomordentligt vacker handstil, han sjöng väl,

det var någonting fint och propert i hela hans väsende, och allt var helgat åt Mästarens tjänst.

Pastor Lindströms kristliga karaktär var genuint äkta. Den blev aldrig mindre på nära håll. I familjelivet var han den ömme, finkänslige, kärleksfulle maken och fadern, som alltid var redo att uppoffra sig för de sina. Väl torde hans finkänslighet någon gång ha yttrat sig i nervositet, helst då arbetet hopade sig och lidanden trängde på, men om han någon gång förivrade sig och sårade någons känslor, så var han alltid snar till förlikning. Han vandrade i ödmjukhet inför Gud och människor, men han tvekade aldrig att kämpa för sina grundsatser. Han talade icke mycket om sig själv, men han frambar alltid ett fulltonigt vittnesbörd om Guds nåd. Han läste flitigt och följde i god mening med sin tid. Han skaffade sig med åren en synnerligen god och rikhaltig boksamling, och han torde ha varit vida mer förtrogen med sitt bibliotek än de flesta bland oss. Han var framför allt en ordets och bönens man. Han öste med förkärlek ur den Heliga skrifts grundkällor, vadan hans förkunnelse också alltid blev frisk, skriftenlig och uppbygglig. Han bad mycket i enrum och med de sina, och man förnam alltid en uppfriskande bönens doft omkring honom.

Född 1866 var pastor Lindström vid sin död ej fullt sextioett år gammal. Han efterlämnade sin hustru och fyra barn, två söner och två döttrar, samt fem barnbarn. Då han ej längre orkade sköta sitt kall, resignerade han först från konferensens och senare även från församlingens tjänst.

De sista månaderna tillbringade han hos sin son, pastor Josua Lindström i Berwyn, Ill., där han ock utandades sin sista suck. De jordiska kvarlevorna förvaras inom den svenska kyrkogården i East Greenwich, där en av hans företrädare, pastor Claus A. Bergström, också fått sitt sista vilorum. Deras gärningar följa dem efter, och deras namn leva i välsignad åminnelse, medan de därovan ivrigt vänta på skörden, vänta att få komma med jubel och bära sina kärvar.

S. G. HÄGGLUND.

L. J. Sundquist

NÄR Gud flyttar hem sina tjänare, blir det, säger en minnestecknare, ett tomrum bland hans på jorden kvarvarande barn. Det blir en personlig förlust och en kraft mindre i arbetet. Pastor Sundquist har fått ingå i sin Herres vila. I denne hänsovne församlingsherde ha vi bilden av en trogen väktare på Sions murar, vilken det av Herren förunnades att i mer än ett tredjedels sekel få oavbrutet stå på sin post.

Pastor Sundquist var född i Nås socken, Dalarne, den 10 juni 1856. Han ankom till Amerika och Swede Valley, Ia., 1878. Två år senare inträdde han vid Augustana College and Theological Seminary, varest han tog studenten 1886 och prästexamen 1888. Han prästvigdes samma år på kallelse från sv. luth. församlingen i Osage City och Ottawa, Kans., varest han verkade i tre och ett halvt år.

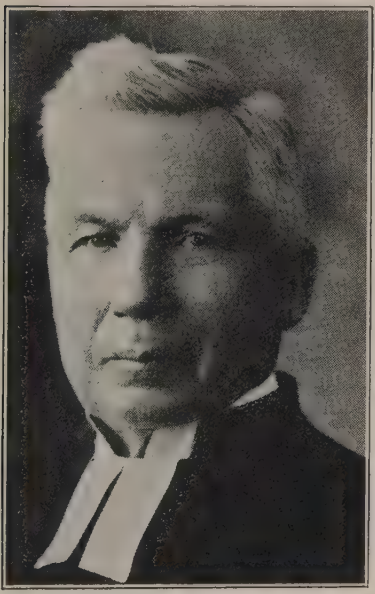

År 1891 flyttade han till Pueblo, Colo. Detta var ett hårt fält, men med okuvlig energi grep han sig an med arbetet, och Gud välsignade det. Härifrån flyttade han 1894 till Mariadahl, Kans., där han tillbragte sin längsta och ljuvaste tid som församlingsherde. Vid sidan av sitt församlingsarbete ägnade han mycken tid åt det där belägna barnhemmet. I Mariadahl verkade han troget i över tio år. Där gav han det bästa av sin ämbetstid.

År 1904 upptog han på kallelse av Kansas-konferensens missionsstyrelse verksamheten i Manor, Tex. Här gällde det att börja från början. Den tiden kunde man försaka något för Guds rikes uppbyggande.

Av egna medel byggde pastor Sundquist ett prästhus. Och så samlade han medel till en kyrka, som snart stod där skuldfri vid sidan av prästhuset. Han antog sig även församlingen i Elroy. Där uppförde han prästhus och flyttade dit. Mellan dessa församlingar, en vägsträcka på 30 mil, fick han resa på hästskjuts i alla slags väder, men han klagade aldrig. Han hade en berghälsa som få. Utom det ansträngande arbetet i detta pastorat inlade han stor förtjänst om skolarbetet vid Trinity College, vars styrelse han tillhörde. Han tog ock livlig del i subskriptionsarbetet för detta läroverk. Han var icke blott predikant, utan jämväl affärsman och i besittning av stor förmåga, då det gällde att insamla medel för Guds rikes olika verksamhetsgrenar.

Pastor Sundquist var ock, om jag ej missuppfattat det, banbrytare för den kristliga ungdomsrörelsen inom vårt samfund. Var det ej i Mariadahl-distriktet, Kans., som man först började med större gemensamma sommarmöten för vår ungdom? Och jag vet, att han tog initiativet i fråga om samling av vår ungdom i Texas till större möten under högsommaren. I de nykterhetskampanjer, som vid den tiden höllos i Texas, gjorde han kraftiga inlägg. Han kunde vid dessa möten gissla utan att förarga.

År 1909 flyttade han till Shenandoah, Ia., va-

rest han verkade med trohet och nit under en tid av tre år. Härifrån flyttade han 1912 till det vidsträckta pastoratet Moose Lake, Swede Park, Oak Hill, Blomskog och Barnum, Minn. Därom skriver dr Emil Lund i Augustana: "Moose Lake-pastoratet med dess fem församlingar var nog hans drygaste fält. Det var ock där i Moose Lake som han fick uppleva den fasansfulla olycksnatten 1918, då eld och lågor regnade över staden och människor och deras boningar brändes och förstördes av de rasande elementen, och nöden var himmelsskriande. Bland de efterlevande gick Sundquist omkring med hugsvalelsens bägare till sårade och sörjande, till familjer och enskilda, som förlorat sina närmaste och all sin egendom. Outtröttlig och hjälpsam var han till det yttersta och uppoffrade all sin tid och alla sina krafter för nödens och lidandets barn". Själv blev han med sin dyra maka och deras kära barn genom ett Guds under räddad till livet undan denna skogseld.

Det blev nu att börja bygga på ruinerna. Pastor Sundquist samlade återstoden av sina spridda församlingsbor på de olika platserna till gudstjänst. Visserligen ett arbete under tårar, men här sannas ordet: "Kristi kärlek tvingar mig".

Efter närmare nio års arbete i Moose Lake-pastoratet avsade han sig detsamma och flyttade 1921 till St. Paul, Minn. Här slöt han sig med familj till Första sv. luth. kyrkan och biträdde ofta dess pastor vid tjänsteutövningar. Han ledde de svenska vecko-bönemötena och predikade dess-

utom söndagligen för åldringarna vid Linnéa Home i St. Paul.

Första gången jag träffade den hänsovne var vid vårt gemensamma läroverk i Rock Island. Den bild jag äger av honom är bilden av en allvarligt from och tillbakadragen seminarist. På den tiden ville man allt bra gärna veta, om de blivande prästkandidaterna voro födda på nytt. Därmed förstod man en sann omvändelse till Gud. Sundquist var liksom så många andra den tiden en frukt av dessa andliga livsrörelser, som vi upplevde i vårt gamla hemland. Redan sommaren 1882 predikade han och höll skola i Mead, Nebr. Där den gamla kyrkan då låg är nu församlingens kyrkogård. Och där predikstolen stod ligger Sundquists familjegrav. Han vilar nu på den plats, där han för fyrtiofem år sedan predikade frälsningens evangelium. Han var en god predikant. Det var reda i hans predikningar. Han förstod att rikta sig icke blott till känslan, utan även till förståndet och viljan. Han förkunnade Guds ord såsom det står skrivet, oförfalskat och i överensstämmelse med vår kyrkas bekännelse. Såsom själasörjare var han öm. Av egen erfarenhet visste han att föra nödställda och bekymrade själar till Kristus. Han var pliktrogen och punktlig. Under hela sin ämbetstid förlorade han aldrig en söndag eller ett distrikts-, konferens- eller synodalmöte till vilket han var ombud. Om sina ämbetsbröder talade han alltid väl. Blev han av någon sårad, så led och teg han.

Sedan den 26 nov. 1890 var Sundquist i äkten-

skap förenad med Esther Cornelia Gibson, dotter till samfundsmannen Peter Gibson i Mead, Nebr. I denna sin ädla och självuppoffrande hustru ägde han en hjälparinna i detta ords vackraste bemärkelse. Deras äktenskap välsignades med fem barn, av vilka döttrarna Miranda och Esther samt sönerna Laurence och Sylvanus jämte makan överleva den hänsovne maken och fadern. Sonen Victor avled den 21 aug. 1916.

Sundquist hade aldrig varit sjuk tills för tre år sedan, då en hastigt påkommande sjukdom bröt hans hälsa, och han nödgades underkasta sig en operation. Han blev delvis återställd, men blott tillfälligt. Sedan påsk d. å. ha hans krafter avtagit. Slutligen måste en allvarligare operation företagas. Det befanns då, att sjukdomen var kräftan. Intet kunde göras. Söndagen den 3 juli 1927 flyktade hans själ, renad i Jesu blod, till det härliga land ovan skyn. Levnadsdagen hade varat i 71 år och 23 dagar.

Den 6 juli firades i Första luth. kyrkan i St. Paul begravningshögtid med stor anslutning av församlingsbor, ämbetsbröder och andra vänner. Tjugu pastorer voro närvarande. Likpredikningar höllos på svenska av pastor J. E. Linner över 1 Tess. 4: 13 och på engelska av pastor A. W. Knock med Ebr. 4: 9—11 som text. Personalierna föredrogos av dr Emil Lund. I programmet deltogo ock pastorerna E. S. Ternberg och G. M. Thimell. Från hemmet i St. Paul fördes stoftet av den avhållne herden till Mead, Nebr., varest begravningsgudstjänst hölls i sv. luth. Alma-församlingens kyrka den 7 juli. Även här var en

stor skara deltagande vänner samlad. Pastorerna A. W. Knock och C. G. Samuelson predikade, den förre på engelska över Upp. 14: 13 och den senare på svenska över Fil. 2: 22. Andra deltagare voro pastorerna A. T. Seashore och John S. Benson. Vid båda gudstjänsterna förekom vacker sång. På ovannämnda kyrkogård vigdes stoftet till den sista vilan i familjegriften, där sonen Victor förut nedbäddats.

Den hänsovne efterlämnar djupt sörjande maka och barn, en sonhustru och fyra barnbarn samt bröderna Olof och Johan i Dalarne, Sverige, och Henry i Alamosa, Colo. Vile hans lekamen i frid tills uppståndelsens morgon gryr!

ALFRED L. SCOTT.

Mot graven

Vi skynda, o, vi skynda, mot målet för vår färd,
och blott en afton dröja i denna sorgens värld.
Små rosor hastigt vissna, den unge göms i grav,
och från de gamlas skuldror lyfts arbetsoket av.

I våra tält på jorden vi få ej längre bo,
och livets strider unna ej hjärtat någon ro.
Blott pilgrimer och gäster i världen äro vi,
här, uti Kedars hyddor, är ej vår ande fri.

De gamlas leder glesna alltmer — ack, inom kort
de hava alla vandrat så tyst den vägen bort,
ditut till gröna kullen, där vi dem bädda ner.
Sen gå de icke längre i livet bland oss mer.

Vart äro de väl gångna? vi sorgsna spörja så:
är mörka mullen hemmet, dit våra kära gå?
Nej, bortom dystra graven det står ett land i ljus,
dit samlas Herrens trogna från tidens storm och brus.

O, över griften strålar ett hopp för dem som tro:
"för Herrens folk står åter en ljuvlig sabbatsro",
och när den sista pilgrim har slutat färden sin,
då ringa himlens klockor den sabbatsvilan in.

Vi bida och vi vänta det stora jubelår,
då ingen sorgklädd skara vid öppna griften står,
då ingen likvagn rullar till hydda eller borg,
ty ingen död skall vara, ej heller rop och sorg.

Förgäves ej vi bida, snart skall den morgon gry,
om vilken Herren säger: "Se, jag gör allting ny."
På nytt skall pilgrimsskaran då mötas på den strand,
där livets palmer susa i löftets sköna land.

GUSTAF E—N.

I vilan ingångna samfundsmedlemmar

August Bergin

"GUD tillåter det onda", men vi människor stå ofta svarslösa med vårt "varför". August Bergin blev i Cambridge, Minn., ihjälkörd av en automobil, då han i skymningen var på vägen hem från Grandy. Inga vittnen voro tillstädes, då olyckshändelsen skedde, men det dröjde blott en kort stund innan den på vägen i sanslöst tillstånd liggande mannen varsnades och fördes till lasarettet i Braham, där han inom kort avled. Den för illdådet skyldige mannen upptäcktes och avtjänar nu sitt straff.

Bergin föddes i Västra Bitterna, Västergötland, Sverige, den 7 jan. 1869. Kom till Cambridge

från Carver 1897 och förenades med församlingen den 29 aug. samma år.

August Bergin bekände sig vara kristen. Han vittnade i ord och vandel. Församlingens väl låg honom ömt om hjärtat. Han var vid sitt frånfälle diakon i församlingen och kyrkorådets sekreterare. Han var även en i samhället framstående man. På olika områden fyllde han ansvarsfulla ämbeten. Bland "County commissioners" var han den äldste i ämbetet.

Hos Bergin parades sanningskärlek och rättfärdighetskänsla. Han kunde, utan att giva anstöt, uttala och vara bestämd i sin mening. Han rycktes plötsligt bort, men Guds ord och löften äro sanna, och i förtröstan på dessa tro vi att han fick gå hem.

Bergin var förenad i äktenskap med Anna Maria, fd. Lund, som nu med sina åtta barn sörja över makens och faderns hastiga och oväntade bortgång. Han sörjes dessutom av fyra bröder och tre systrar samt en släktskara av cirka 60 personer.

Begravningen var den största i samhällets historia. Predikan hölls av pastor O. A. Henry med Ps. 46: 10 som text. Brodern, dr Alf. Bergin, frambar sitt och släktingarnas tack till den stora skaran för bevisad vänlighet och deltagande. Stoftet jordfästades i församlingens kyrkogård. Besökande pastorer deltogo i akten med att läsa för tillfället passande bibelverser.

Vile han i frid till uppståndelsens morgon!

O. A. H.

Nils Peter Swenson

NILS PETER SWENSON föddes i Jonstorp, Skåne, den 11 mars 1871. Han ankom till Amerika 1893 och bosatte sig för en tid i New Haven, Conn. Efter ett års tid flyttade han till Waterbury, samma stat. Den 11 maj 1895 förenades han i äktenskap med Ida C. Rosendahl, vilket äktenskap välsignades med två barn, Anna och Ruth, av vilka den senare dog vid sex års ålder.

Swenson var en trogen samfundsman och församlingsmedlem. Ofta tjänade han som ombud till både konferens- och synodalmöten. Sions-församlingen i Waterbury tillhörde han i över 30 år och tjänade församlingen såsom kyrkovärd i tre års tid. I över 20 år var han diakon och förestod söndagsskolverksamheten för en tid av tio år.

Till naturen mycket stilla, präglades hans liv av en djup kristlig anda, vilket visade sig både i arbetet och umgängeslivet. Han var en hemmets man och var lyckligast med de sina omkring sig. Församlingen och samhället skola länge bevara minnet av denne trogne medlem.

Hembudet kom den 18 jan. 1926. Begravningsgudstjänst hölls i Sions-kyrkan den 24 jan., då

pastor C. A. Stenholm, församlingens herde, predikade tröstens ord över Ords. 18: 10.

Den hädangångne sörjes närmast av makan, fru Ida C. Swenson, dottern, fru pastorskan Joshua O. Lindström, tvenne adopterade barn, Emma och Wendell Hanson, en syster, fru John Rudin, Bethlehem, Conn., och tvenne systrar i Sverige.

Frid över hans minne!

J. O. L.

Lars Ringdahl

Den rättfärdiges åminnelse förbliver i välsignelse.
Ords. 10: 7.

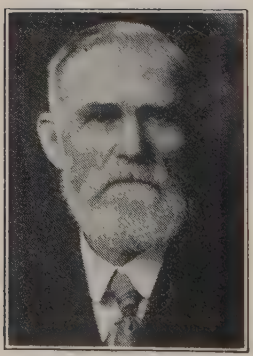

På vår synods grundläggare, pastorer och lekmän, kunna ovanstående ord tillämpas. Våra församlingar i skilda delar av vår synod äro monument av deras verksamhet. Deras åminnelse må mana oss, som ingått i deras arbete, till trohet och uppoffring i vår andliga kallelse.

Lars Ringdahl med familj var bland de svenskar, som i början av 80-talet bosatte sig i sydöstra delen av Norra Dakota. Dr P. Sjöblom var den förste svenske pastor, som besökte dem och stif-

tade församling därstädes. Den fick namnet White Stone Hills. Under en följd av år fick den tillfällig betjäning av besökande pastorer och teologie studerande. Som diakon och söndagsskolföreståndare var Ringdahl under denna tid den ledande själen i församlingens verksamhet. Hans hem var ett verkligt Betania, där Herrens tjänare fingo röna gästfrihet, och de lärde känna honom såsom en verklig samfundsman och trogen medarbetare i Guds rike. Han var i sann mening ett föredöme för sin omgivning och en pelare i Guds församling. Han var en glad givare, och samfundets inrättningar lågo honom om hjärtat.

Han föddes i Kärstorp församling, Kristianstads län, den 23 sept. 1847. Han ankom till Amerika 1881 och bosatte sig först i Maple Sheyenne, men flyttade om ett par år till White Stone Hills, där han avled i tron på sin Frälsare den 7 okt. 1925 i en ålder av 78 år och 14 dagar.

Vid begravningen predikade pastor H. S. Chilgren över Ps. 23: 6 och den hädangångnes svärson, dr J. H. Ford, över 2 Kor. 5: 1—10. Stofthyddan vigdes till griftero å White Stone Hills gravgård.

Förutom änkan, Metta Ringdahl, efterlämnar han sönerna John, Robert och Oscar samt döttrarna Alice, Bengta, Mary, Huldah och Selma.

"O Jesus, giv att barnslig tro och lydnad
för oss må bliva själens ro och prydnad.
Som barn allena, med hjärtan rena,
Du vill oss i din Faders hus förena.'

Sv. ps. 493: 5.

J. H. Ford.

Johan Anderson

JOHAN ANDERSON föddes i Slätthögs församling, Kronobergs län, Sverige, den 30 april 1845. Till Amerika ankom han 1864. Här upptog han ett frihemman i Dodge Co., Nebr., 1867. Han ingick äktenskap med fröken Anna Johnson från Fremont, Nebr., 1869. I denna lyckliga förening föddes nio barn, av vilka alla utom ett ännu leva.

Under sin tjänstetid i Omaha och Oakland besökte pastor J. S. Benzon den lilla svenska kolonien vid Elkhorn, halvvägs mellan de tvenne nämnda städerna, och höll gudstjänster därstädes. En väckelse uppstod och många blevo omvända till Herren, bland dessa föremålet för denna runa och hans bröder Abraham och Josua. Benzon rådde oss att flytta till Oakland, vilket råd vi följde. Vi hade fått en god kristlig fostran i vårt föräldrahem, ett äkta småländskt läsarehem. Våra själar hungrade efter livets bröd och församlingsgemenskap. Våra gamla föräldrar hade ock hitkommit från Sverige 1872. Både föräldrar och barn flyttade till Oakland 1875 och bosatte sig på en farm sex mil söder om staden.

I den nu hänsovnes hem rådde solsken. För-

äldrar och barn fröjdade sig tillsammans, och Gud förökade storligen sin välsignelse. Men med nåd följer ock prövning. Den glada husmoderns hälsa bröts för att aldrig mer återvinnas. I femton långa år var hon ständigt bunden vid sjuklägret. För att bereda henne bättre vård byggde han sig 1906 ett nytt hem i staden, men även denna yttre förändring kunde ej skänka hans maka hälsan åter. Den 12 april 1910 fick hon hembud. Hennes sista ord voro: "Tack! I himmelen råkas vi för Lammets blods skull". Ja, nu äro de kära makarna återförenade i det rätta Kanaan.

Anderson, som hade varit en bemärkt och trogen medlem i vår församling i Oakland alltsedan sin ditkomst, insomnade efter en kort sjukdom i tron på sin Frälsare i sin dotters hem i St. Paul, Minn., dit han rest för att besöka barn och barnbarn, den 5 april 1926. Vid sitt frånfälle hade han uppnått en ålder av 80 år, 11 månader och 8 dagar. Hans stofthydda återfördes till Oakland, varest begravningsgudstjänst hölls i den lutherska kyrkan, som var hans kyrka, sönd. den 11 april. Dr M. J. Lauré, församlingens pastor, pastorerna C. A. Strandberg och J. E. Erländer samt stud. Henry Johnson talade tröstens ord och manade sina åhörare att följa trogna fäders fotspår. Ute på den vackra gravgården gömdes vid sidan av förut hänsovna maka och ett barn det som jorden tillhör till uppståndelsens morgon.

Den hänsovne sörjes närmast av tre söner och fem döttrar, dessutom av många andra släktingar och vänner.

"Saliga äro de döda som dö i Herren härefter. Ja, säger Anden, de skola få vila sig från sitt arbete, ty deras gärningar följa dem".

J. E. E.

Alma Josephina Milton

DET väckte stor förstämning i vida kretsar, då budskapet spreds, att fru Alma Josephina Milton, fd. Benson, den 25 juni 1926 avlidit i familjehemmet i Rock Island, Ill. Med henne gick en högt begåvad och vänsäll personlighet ur tiden.

Den hädangångna var född i Port Byron, Ill., den 13 febr. 1878. Föräldrarne voro Sven Elof och Hanna Benson. Redan tidigt flyttade familjen till Albert City, Ia., varest den unga flickan, vetgirig och arbetsam som hon var, genomgick det ena lärdomsprovet efter det andra, tills hon blev folkskollärarinna. I detta kall tjänade hon ett flertal år i statens skolor. Under tiden deltog hon med stort intresse i den kristliga församlingsverksamheten. Att varda funnen i Guds hus var hennes högsta glädje.

År 1910 ingick hon äktenskap med dåvarande läraren i affärsavdelningen vid Augustana College

och senare banktjänstemannen Arthur A. Milton. Makarna bosatte sig i Rock Island, Ill., varest de hela tiden haft sitt hem, med undantag av två år som tillbragtes i Round Rock, Tex., varest maken var lärare vid Trinity College.

Varande i besittning av en vinnande personlighet och god begåvning, dröjde det ej länge innan fru Milton påkallades att insätta sina krafter i både kyrkliga och sociala kretsar i Rock Island. Så var hon medlem i Grace-församlingen och var livligt verksam i dess föreningsliv. Hon tillhörde ock Augustana Endowment Fund Society. Hon tillhörde likaledes Augustana-synodens Kvinnornas hem- och hednamissionsförening och var under en följd av år dess Illinois-konferens K. H. & H. M. F. kassör. Vidare tillhörde hon The Fortnightly Reading Club; The Rock Island Woman's Club; The Women's Christian Temperance Union och The Rock Island Y. W. C. A. Inom dessa organisationer bekläddе hon ett flertal förtroendeposter.

Inseende behovet av en dormitoriebyggnad för de unga kvinnliga studerandena vid Augustana College, var hon den som först framkom med tanken att Kvinnornas missionsförening inom vår synod borde ikläda sig ansvaret för insamlandet av nödiga medel till en dylik byggnads uppförande. Målet för insamlingen sattes till $100,000, vilken summa inom kort var insamlad. Hon fröjdade sig i förvissningen om att den påtänkta byggnaden inom kort skulle förverkligas. Men mitt i sin krafts dagar nedlades hon på sjuklägret, som ock inom några månader blev hennes dödsläger.

Sällan får man väl skåda den segervinnande trons yttringar såsom här. "Kristus är för mig allt", sade hon. Vidare: "Endast den kristnes liv är värt att leva". Och vid skildringen av det himmelska Jerusalems härlighet utbrast hon: "Tänk, att allt detta skall jag inom kort få se och äga, men allt av nåd för Jesu skull". Ej utan djup rörelse, men lugnt och stilla, tog hon avsked av de sina. Och så förlossades anden från de jordiska banden å dag, som ovan är nämnt.

Närmast sörjande äro maken, Arthur A. Milton, samt barnen Arthur A. Jr.; Dorothy May och Kenneth Earl; modern, fru Hanna Benson; en syster, fru G. L. Lindquist samt fyra bröder, C. Ernest, Leonard B., Arthur G. och J. Luther Benson, alla pastorer inom Augustana-synoden. En dotter hade före modern gått ur tiden.

Begravningsgudstjänst hölls i Grace-församlingens kyrka i Rock Island. I denna deltogo pastorerna C. M. Olander, C. J. Bengston och I. O. Nothstein. Stoftet nedmyllades i familjegraven å Riverside gravgård. Där vilar stoftet, men hennes ande har gått hem till Gud att invänta ett saligt återseende. Frid över hennes minne.

C. E. B.

Thure Lind

THURE LIND föddes i Härlunda socken, Västergötland, Sverige, den 12 sept. 1861. Tillsammans med sin moder och fyra syskon kom han 1872 till Hampton, Ill., varest fadern vistats sedan 1869. Här fick han anställning vid därvarande kolgruva. Arbetet gav god avlöning, men tillfälle gavs ej till någon boklig och kristlig undervisning, som den snälle ynglingen så innerligt längtade efter. Han gladdes därför mycket, då han sattes i tillfälle att mottaga undervisning och bliva konfirmerad av pastor A. G. Setterdahl i Moline, Ill.

Under konfirmationstiden arbetade Guds Ande kraftigt på hans hjärta, men till något genombrott kom det icke. År 1881 reste han till Phelps County, Nebr., varest föräldrarne ett par år tidigare bosatt sig, men då han ej fann någon trevnad här, reste han inom kort till Denver, Colo. Här förenade han sig med den lutherska församlingen, som då förestods av pastor Johannes Telleen. Den nykomne medlemmen valdes här till diakon och söndagsskollärare. Han tillhörde ock sångkören och tjänade tidtals som kyrkväktare. Under denna tid kom han till förvissning om sina

synders förlåtelse och fick frid med Gud av nåd för Kristi skull. Han tog flitig del i de kristliga sammankomsterna. Ständigt kände han en kraftig maning att resa till vårt gemensamma läroverk för att inhämta mera kunskap i Guds ord. Men han hade begynt lära smedyrket och saknade för övrigt medel för studiers bedrivande. Emellertid reste han till sitt hem för att samtala med sina föräldrar om saken. Fadern tillrådde honom att rådfråga sig med pastor Södergren, och så skedde. Dennes råd lydde: "Du är bra till åren och har ingen skolunderbyggnad, så det blir ganska svårt för dig att gå igenom skolan. Därför tror jag det är bäst, att du gifter dig och blir farmare. Du kan likväl verka till Guds rikes framgång".

Därvid blev det. I Denver fortsattes arbetet inom församlingen, tills han 1886 flyttade till Nebraska. Den 28 apr. 1887 ingick han äktenskap med sin nu efterlämnade maka, och de bosatte sig i ovannämnda Phelps County, varest de bodde i 19 år. Under denna tid tjänade Lind som diakon, söndagsskollärare och medlem av sångkören inom luth. Fridhems-församlingen, städse ådagaläggande nit för Guds rikes fromma.

År 1906 flyttade familjen till Wahoo, Nebr., detta mest för barnens räkning, så att de skulle komma i tillfälle att inhämta sådan kristlig skolbildning, som fadern städse längtat efter, men ej varit i stånd att förskaffa sig.

I Wahoo fingo de vid Luther College inhämta den undervisning, som där gavs. Tvenne av sönerna fortsatte sedan sina studier vid vårt läro-

verk i Rock Island och avlade mogenhetsexamen. Under tiden tjänade Lind som diakon och söndagsskollärare inom luth. församlingen på platsen. Allt gick honom väl i händer. Men även prövningar kommo. Yngste sonen blev genom döden hemkallad. Och alla sönerna måste ut i världskriget, från vilket de dock hemkommo välbehållna. Linds strävan blev nu att hjälpa barnen, så att de måtte bliva oberoende. I den förhoppningen köpte han land i South Dakota och flyttade dit 1920. Här ämnade dock föräldrarne stanna blott tills barnen kommo i ordning. Sin levnadsafton ämnade de tillbringa i ro bland vännerna inom Bethlehems-församlingen i Wahoo. Med arbetet i South Dakota dröjde det dock längre än man hade väntat, och Linds hälsa började vackla. Snart befanns det, att han måste underkasta sig en operation. Denna operation, som utfördes den 25 juni, sades vara lyckad, men snart blev han sämre, och om några dagar hade livet flytt.

Begravningsgudstjänst hölls i Bethlehems-kyrkan i Wahoo, Nebr., den 2 juli. I denna deltogo pastorerna M. A. Johnson och Ralph D. Hult. Stofthyddan jordfästes i Wahoo gravgård, att vila där till uppståndelsens morgon.

De närmast sörjande äro makan samt fyra söner och tre döttrar, andra släktingar och dessutom en stor vänkrets. Frid över hans minne!

A. A. G.

Kristina Sofia Strand

ÄNKEFRU Sofia Strand föddes i Djursdala församling, Kalmar län, Sverige, den 22 nov. 1850. Hon ankom till Amerika och Princeton, Ill., redan 1868. Därifrån flyttade hon år 1877 till Des Moines, Ia., och anslöt sig strax till Första luth. församlingen, i vilken hon var en trogen medlem till 1892, då familjen flyttade till Kansas och förblev där till år 1902, då hennes make fick hembud. Samma år återvände modern med sina fem döttrar och en son från Burdick, Kans., till Des Moines, varest de genast inträdde i ovannämnda församling.

Den hänsovna var en innerlig kristen. Hon levde det fördolda livet med Kristus i Gud. Varmt älskade hon vår synod med dess många olika verksamhetsgrenar, särskilt missionen. Några större gåvor stod det ej i hennes förmåga att giva, men i bönen var hon trogen och ihärdig för alla våra inrättningar. Hon tog livligt intresse i Kvinnornas missionsförening, Iowa Lutherska Hospitalsförening och all församlingsverksamhet. Genom våra samfundstidningar var hon väl förtro-

gen med alla ärenden, som rörde konferens och synod. Man kan säga om henne, att hon hade utvalt den goda delen, som icke skall tagas ifrån henne. Efter några veckors lidande fick denna ädla moder, i närvaro av alla sina barn, fridfullt insomna i tron på sin Frälsare. Detta skedde den 6 juli 1926. Hon hade då uppnått en ålder av 76 år, 7 månader och 16 dagar. Frid över hennes minne! E. F. B.

S. P. Löfgren

FÖREMÅLET för denna minnesruna, den i vida kretsar välkände samfundsmannen S. P. Löfgren, har fått nedlägga pilgrimsstaven och ingå i sin Herres vila. Han föddes i Kristdala församling, Småland, Sverige, den 14 sept. 1844. Han kom i unga år till en sann och levande tro på sin Frälsare och var redan som ung man mycket verksam inom Kristi församling. Någon tid idkade han studier vid Ahlbergs skola. Han förenades i ett lyckligt äktenskap med fröken Clara Johanna Falk den 9 juni 1866. Med sin unga brud avreste han följande år till Amerika, anlände till Chicago, Ill., den 7

okt. 1867 och fortsatte därifrån resan till Andover-trakten. Våren 1868 avreste några familjer från Illinois med Dayton, Ia., som mål, och bland dessa befann sig även Löfgren med familj. Den vådliga färden över Des Moines-floden företogs den 1 mars nämnda år. Redan den 6 april samlades dessa familjer för att stifta församling, varvid stämman leddes av pastor Malmberg från Swede Bend.

Alltsedan nämnda församlings stiftelse har Löfgren tagit ett livligt intresse i dess verksamhet. Han var en högt aktad och mycket ombetrodd man. Under alla dessa år tjänade han nästan oavbrutet som diakon. Vid sitt frånfälle var han hedersledamot i kyrkostyrelsen och sin församlings siste oktrojmedlem. Men hans inflytande sträckte sig vida utöver lokalförsamlingens råmärken. Han följde med stort intresse Iowakonferensens och för övrigt hela vår synods alla verksamhetsgrenar och tjänade som ledamot i flera viktiga styrelser. Ofta var han ombud till konferens- och synodalmöten, och han tog livlig del i förhandlingarna, begåvad som han var med ett klart förstånd och god talförmåga. Betecknande för honom var hans svar till författaren av Iowa-konferensens Historia på dennes fråga om han aldrig sökt någon politisk syssla. Han svarade: "Mitt liv har varit församlingen, konferensen och samfundet, och min innerliga önskan är, att Herren fortfarande måtte välsigna min konferens, som dock måste besinna och lyda psalmens ord: 'Tag trones sköld, bind Andens svärd,

o kristen, vid din sida, och gå att så mot kött och värld med heligt allvar strida'."

Efter en kort sjukdom avsomnade han stilla och fridfullt i tron på den Frälsare, han tjänat så troget, i sonens, dr C. A. Löfgrens, hem i Chicago, Ill., den 11 juli 1927 i en ålder av 82 år, 10 månader och 3 dagar. Han sörjes närmast av sönerna, förutnämnde dr C. A. Löfgren i Chicago, George S. Löfgren i Dayton, Ia., David E. Löfgren i Portland, Oreg., samt döttrarna fru Hilma Johnson i Chicago och fröken Delia Löfgren i Portland, Oreg., två bröder, prosten N. M. Löfgren i Marbäck, Sverige, C. O. Löfgren i Clarinda, Ia., och systern fru Alfred Olson i Galva, Ill., moder till Lorimer-bröderna, alla präster inom vår synod.

Begravningsgudstjänst hölls först i sonens hem i Chicago fredagen den 14 juli, då pastor G. A. Swanburg och undertecknad talade tröstens ord, och sedan i hemförsamlingens kyrka i Dayton söndagen den 17 juli, då Iowa-konferensens president, dr A. T. Lundholm, tjänstgjorde. Jordfästningen ägde rum i Dayton gravgård vid sidan av makans där förut nedmyllade stoft. Vile han i frid till uppståndelsens morgon!

H. E. Sandstedt.

Aron J. Johnson

MANNEN med detta namn var en den bästa typ av lekmän inom våra församlingar.

Som fattig yngling blev han medlem i Salems-församlingen i Creston, Iowa, emedan han kände ett verkligt behov av att vara med i Guds församling.

Med tiden repade sig hans finanser betydligt. Han skaffade sig bättre och bättre hem, och i dem rådde alltid hemfridens ande. Före sin flyttning från Creston hade han blivit en av stadens förnämsta affärsmän, betrodd, aktad och älskad av folk ur alla samhällskretsar.

Under all framgång förblev han sin församling trogen. Inom henne tjänade han som söndagsskollärare, kyrkovärd, församlingskassör och diakon, dock ej samtidigt. Gång efter annan representerade han sin församling eller konferens vid större kyrkomöten. Han deltog städse i bönemötena, och hans enkla, hjärtliga böner vittnade om ödmjuk, barnslig förtröstan till Herren och trosfrimodighet.

Aldrig såg han ett sakläge i församlingen som hopplöst, fastän svårigheter och motgångar ej uteblevo i den lilla församlingens historia. När lju-

sare tider inbröto, gladdes ingen med innerligare tacksamhet än han. Hans givmildhet visade sig i ökade bidrag, allt efter som hans egna tillgångar växte. Ett utmärkande drag hos honom var det lugn han ägde och visade. Undertecknad kan ej erinra sig någonsin hava sett honom upprörd eller förvirrad. Utan att rubba det tilbörliga förhållandet mellan sig själv och sin själasörjare, blev han en verklig kamrat med honom. Han var ej uppsluppen, men trevlig och underhållande. Hans kamratskap kännetecknades av trofasthet. Aldrig svek han det förtroende, som gavs honom.

Johnson föddes i Wrå, Kronobergs län, Sverige, den 7 april 1861. Vid 21 års ålder kom han till Amerika och Monmouth, Ill. Därifrån flyttade han till Creston, Iowa, 1885. År 1896 sammanvigdes han med Idah G. Johnson, som nu sörjer förlusten av en öm och älskad make. Äktenskapet välsignades med tvenne barn, dottern Hallie, nu pastorskan F. J. Ellman i Svea, Minn., och sonen Ernest, bosatt i Creston. Från Creston flyttade han år 1921 till Los Angeles, Calif., i vars Angelika-församling han fick bekläda samma ämbeten han innehaft i Salem-församlingen i Creston. Hans tid i "änglarnas stad" blev dock ej så lång, ty redan den 17 juli 1926 hemförlovades han till Guds egen änglastad.

Hans begravning, som förrättades av pastor J. Herman Olson den 20 juli, var bland annat även bevis på den tillgivenhet och aktning, han förvärvat sig i södra Californias metropol. Lämpliga sorgeresolutiner lästes vid hans blomsterströdda

bår. Jordfästningen skedde i Forest Lawn Cemetery.

Må den typ av lekmän, som Johnson representerade, aldrig utdö, huru många av det slaget Herren än må hemkalla!

JOS. A. ANDERSON.

Carl G. Carlton

CARL G. CARLTON föddes i Vadstena, Östergötland, den 28 april 1873, och avled i sitt hem i Oakland, Nebr., den 10 sept. 1926, i en ålder av 53 år, 4 månader och 12 dagar. År 1882 anlände han med föräldrarna till Amerika och bosatte sig i Ludlow, Penn. Han studerade vid Upsala College 1895—'98 och graduerade vid Augustana College år 1900. Sedan verkade han som skollärare åtskilliga år i Iowa och Pennsylvania. Hans egentliga livsverk var dock redaktörens och tidningsmannens. År 1909 inköpte han lokaltidningen i Stanton, Iowa, och redigerade den till år 1914, då han flyttade till Oakland, Nebr., och blev ägare och redaktör av därvarande lokaltidning samt utgav tryckalster på både svenska och engelska.

Sedan år 1910 var han i lyckligt äktenskap förenad med Esther V. Thelander, ett barn av gamla Immanuels-församlingen i Chicago. Äktenskapet välsignades med tvenne söner. Förutom makan och barnen sörjdes han vid sin död av en åldrig fader samt av en syster, mrs Oscar Olson, båda bosatta i Ludlow, Pa., och bröderna dr Ernest C. Carlton, St. Peter, Minn., Gustaf Carlton, Buffalo, N. Y., och Godfrey Carlton i Chicago, Ill. En stor vänskara både i kyrka och samhälle kände ock djupt förlusten av denne ädle och mångsidige man. Carlton åtnjöt en berghälsa ända till de sista aderton månaderna av hans liv, då en smygande leversjukdom ändade, såsom det synes oss, alltför tidigt hans verksamma levnadsbana.

Carlton var en särdeles begåvad personlighet i både tal och skrift. Bland tidningsmän ansågs han såsom en auktoritet i behandlandet av det engelska språket. På samma gång skämdes han ej för att vara svensk. Han kunde lätt uttrycka sig både muntligen och skriftligen på vårt sköna modersmål. Såväl i sin tidning som med sin personlighet för övrigt verkade han endast för det, som var gott och ädelt, och allt lågsinnat och ohederligt hade i honom en avgjord fiende. Villigt skänkte han sitt understöd i samhället till alla ädla strävanden, men mot översitteri och tomt skrammel hos såväl lek som lärd uppträdde han skoningslöst. Inom det borgerliga samhället åtnjöt han stor aktning, och man rent av överhopade honom med förtroendeuppdrag, som han alla skötte med karakteristiskt lugn, trohet och värdighet.

Det är dock från kyrklig och kristlig synpunkt, som vi mest älska att hugfästa hans minne. Såsom en helgjuten Augustana-man älskade han innerligt vår synod och intresserade sig i dess verksamhet i alla dess detaljer. Och huru njöt han icke i fulla drag, när han i sitt gästfria hem fick besök av prästerliga kamrater från skoltiden och med dem samtalade om vår kyrkas välfärd. Han ägde ock ett uppoffrande sinnelag. Med kristligt nit och allvar skötte han även de många förtroendeuppdrag, som lokalförsamlingen skänkte honom, och inom vår konferens intog han en ledande ställning bland lekmännen. Att han någon gång lät förleda sig och till en del gjorde gemensam sak med sin pastors motståndare, hör väl den mänskliga ofullkomligheten till. Men att han sedermera öppet erkände sitt misstag och sedan allt framgent sökte på allt sätt befrämja personens i fråga upprättelse, närmar sig den kristliga fullkomligheten. Med en kristens fullvissa hopp om seger upptog han ock kampen mot den ytterste fienden. Kort före sin död sade han till undertecknad: "Jag är ej rädd för att dö, ty jag har min sak uppgjord med min Gud, och min maka och mina barn överlämnar jag i den himmelske Faderns vård." Ett stort tomrum lämnar han efter sig, men med tacksamhet till Gud för vad han varit i hem, kyrka och samhälle, unna vi honom gärna vilan i de eviga fridsälla boningarna därovan.

C. F. Sandahl.

Andrew Dahlgren

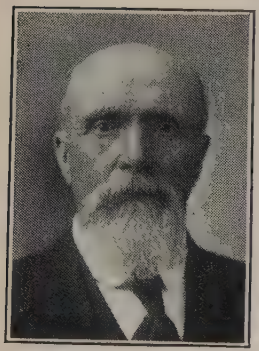

FÖREMÅLET för denna minnesruna, Andrew Dahlgren, föddes i Torbäcka, Dalsland, Sverige, den 12 mars 1842. År 1869 kom han som en ung, hurtig och kraftfull man till Minneapolis, Minn. På den tiden var ej staden stor, men den växte med oerhörd hastighet och blev redan från dess första dagar ett huvudsäte för svenskar. Augustana-församlingen var då tre år gammal och hade fått erfara en genomgripande väckelse. Dahlgren trodde då som mången annan, att han skulle kunna leva ett lyckligt liv utan Gud och kyrkan, men däri bedrog han sig. Han drogs åt Augustana, och efter någon tid grep Guds Ande både honom och hans maka, så att deras hem blev ett gudfruktigt sådant. Så fick han tillika med några andra Guds ingivelse att verka Herrens verk. Han vände sina steg mot öster och började där en söndagsskola. Detta ledde till stiftandet av Emanuels-församlingen år 1884, varvid han var den ledande själen.

Sedan den tiden har Dahlgren städse stått som den pålitlige kristne församlingsmedlemmen. Han var högaktad och älskad av alla, med vilka han

kom i beröring. Och detta var ej underligt, ty han sparade varken tid eller pengar, då det gällde församlingen och samfundet. I många år tjänade han som söndagsskolföreståndare. Han var även-så kyrkovärd under en följd av år, och som diakon tjänade han ända från församlingens första stämma tills för sju år sedan, då han på grund av kroppslig svaghet enhälligt korades till hedersdiakon. Efter att ha varit klen till hälsan i flera år lössläpptes hans trånande ande den 27 sept. 1926. Han hade då uppnått en ålder av 84 år, 6 månader och 15 dagar. Hans sista vackra handling var att blott några veckor före sin död skänka Bethfage-missionen $500.

Begravningsgudstjänsten hölls i Emanuels-kyrkan den 1 okt. Alla buro vittnesbörd om kärlek och aktning gentemot den hänsovne patriarken. Då vi stodo vid båren, tänkte vi på huru skönt det är att ha levat så till välsignelse för många. Ej heller var det fritt utan att vi, då vi sågo de gamla kära dragen, tänkte på allas vår dom: "Jord skall du åter varda", men så lyfte vi vår blick uppåt och hörde de hoppingivande orden: "Jesus Kristus skall uppväcka dig på den yttersta dagen."

Dahlgren efterlämnar fosterdöttrarna, fru pastorskan J. H. Nelson i Knoxville, Ill., och fru C. Oscar Johnson i Minneapolis.

Frid över hans minne!

G. K. Stark.

Christina Sundean

FRU CHRISTINA SUNDEAN föddes i Brattfors, Värmland, Sverige, den 1 aug. 1835 och avled i Lincoln, Nebr., den 14 okt. 1926.

År 1855 förenades hon i äktenskap med Lars Sundean, ett äktenskap som varade till 1909, då Herren hemförlovade maken. Detta äktenskap välsignades med åtta barn, av vilka sex äro i livet och nu sörja en älskad moders bortgång, nämligen fru Andrew P. Peterson, Saronville, Nebr., John L. och Amanda J. Sundean, Minneapolis, Minn., fru Laurence Fossler, fru George P. Elmen och Helen C. Sundean, Lincoln, Nebr.

Sundean kom hit till Lincoln 1872 och eftersände 1873 maka och barn från Sverige. Under alla dessa år, över ett haft sekel, har fru Sundean stått som medlem i den sv. luth. församlingen härstädes och var vid sitt frånfälle dess äldste medlem. Hon har dock icke blott varit antecknad som medlem i församlingen, utan har en högst betydelsefull insats gjorts av makarne Sundean i denna församlings historia, särskilt dess tidigare utveckling. Troget stod den hänsovna vid sin makes sida, då han, ofta nästan ensam, arbetade

och uppoffrade för att uppehålla verksamheten i den lilla kämpande församlingen. Det Sundeanska hemmet stod alltid öppet icke blott för besökande pastorer och studerande, utan även för nykomna svenskar, som tillfälligtvis stodo i behov av hjälp och råd, och många äro de som åtnjutit gästvänlighet i detta hem. Här var också en samlingsplats för de mera kristligt sinnade bland ungdomen, som plägade komma samman till sociellt samkväm och för att hålla uppbyggelsemöten. Under många år tog fru Sundean livlig del i kvinnornas syförening, och hon föredrog ofta poem och uppsatser vid dess möten. Själv en beundrare av den svenska litteraturen, ivrade hon för att göra denna känd av andra, för vilket ändamål ett ansenligt svenskt hembibliotek var till stor hjälp för ungdomen. Fru Sundean var till stor del upphovet till att en svensk avdelning blev insatt uti stadens allmänna bibliotek, och själv utvalde hon de böcker som köptes.

I över 53 år var hon en flitig läsare av *Augustana*. Under senare år, då försvagad synförmåga hindrade henne att själv läsa, kunde man ej bereda henne större uppbyggelse än då man läste för henne ur denna tidning. Naturligtvis var Guds ord kärast av allt. På detta ord byggde hon sitt hopp för tid och evighet.

Efter ett långt och välsignelserikt liv har nu den hänsovna fått ingå i den eviga vilan. Måtte Herren välsigna hennes minne bland alla dem, som under hennes livstid lärde att känna och älska henne!

D. V. S.

Emma Peterson

FRU EMMA PETERSON, änka efter framlidne Fredrik Peterson (se KORSBANERET 1914) var född i Döderhult församling, Kalmar län, Sverige, den 30 maj 1853 och kom vid 13 års ålder med sina föräldrar till Amerika. De stannade först för någon tid i Illinois, men flyttade senare till Nebraska och voro med att uppbygga det vackra och framgångsrika samhället Swede Home i Polk county.

Emma Peterson, född Hult, förenades i äktenskap med pastor Fredrik Peterson i Cokato, Minn., den 14 aug. 1872. Här hade hon såsom husfru sitt första hem i omkring fem år. Därifrån flyttade makarna till Trade Lake, Wis., och voro där i sex års tid, i Rush Lake, Chisago co., åtta år, i Fridhem, Nebr., några år. Därifrån flyttade de till sitt egna hem vid den vackra Rush Lake och senare till Aitkin, varest de voro i fyra år, och sedan hem igen till Rush Lake och till sist, när krafterna voro utnötta och pastor Petersons hälsa bruten, till North Branch, Minn., för att i närheten av sin dotter, Lydia Wahlstrom, i lugn få njuta sin levnadsafton. Denna sammanvaro blev

kort, ty den 20 febr. 1913 kom den sista kallelsen till pastor Peterson.

Fru Peterson överlevde sin man i närmare 14 år. Detta var en tid av vila och ro, men framför allt en innerlig längtan och daglig bön att få komma hem till det eviga fadershuset, där vännen återfår sin vän. Den 30 okt. 1926 kom hembudet vid uppnådda 73 år och 5 månader. Sorgegudstjänsten hölls i sv. luth. kyrkan i North Branch, och stoftet fördes sedan till lutherska kyrkogården i Rush Lake och jordfästades där, varest hennes man och tre av deras barn vila.

Fru Peterson var till sitt väsen enkel och flärdfri. Hon var älskad och omtyckt av alla, som värdera en kristlig kvinna, god moder och älskvärd prästfru. Såsom moder kände hon tungt förlusten av fem flickebarn, som genom döden bortryckts i de tidiga åren, men hon såg dock omkring dessa mörka moln en silver rand — "Guds rike hör sådana till".

Fru Peterson fick, såsom de flesta prästhustrur, i synnerhet i den "gamla tiden", bära en dryg del av sin mans bördor, arbeta, försaka, flytta, sätta bo och bryta upp igen, lämna gamla vänner för att söka upp nya, hushålla mycket noga med det lilla och vara leende i de mest bekymmersamma stunder.

I ekonomiskt hänseende var fru Peterson en av de få prästfruar i vårt samfund, som vid sin mans död lämnades i en oberoende ställning. Hennes barn hade fått en god fostran och ägde egna hem. De älskade sin moder innerligt och gjorde allt för att hjälpa, uppmuntra och sprida

solsken i sin moders hem, då ålderdomens och dödens skuggor spredos däröver. Moderns största glädje var dock, att hennes barn vandrade i sanningen och voro innerligt tillgivna sina fäders kyrka. De efterlämnade barnen äro: fru Lydia Wahlstrom och sonen Ernest Wallinder, som bo i Minneapolis, samt sonen Frederik Peterson, som bor i Denver, Colo. Fru Peterson hade glädjen att se omkring sig fyra barnbarn.

Fru Peterson var en varm och verksam vän till mission och kristlig välgörenhet. Bland annat skänkte hon en vacker summa till Bethphage-missionen, Axtell, Nebr., samt den inre och yttre missionen.

Frid och välsignelse över hennes minne!

G. WAHLUND.

Hannah Desideria Fors

FÖREMÅLET för denna minnesruna, fru Hannah Fors, var väl känd och mycket avhållen i vida kretsar inom Augustana-synoden. Född och fostrad i ett gudfruktigt och kyrkligt hem i Moline, Ill., blev hon från början införlivad med Kristus och hans rike och fick tillbringa sin barndoms- och ungdomstid med Guds folk i den Första Lutherska församlingen i Moline och vid Augustana

College i Rock Island. Både i församlingen och i skolan var hon en av de trognaste och mest verksamma. I flera år tjänade hon som lärarinna i den stora församlingsskolan i Moline. Samma arbete utförde hon sedermera i Jamestown, N. Y., Bloomington, Ill., och Bethel, Chicago. Hon var ock lärarinna i den allmänna skolan i Moline.

Såsom pastorsfru utförde hon ett välsignat arbete i hemmet som maka och moder, och i Bethelförsamlingen, Chicago, som föreståndarinna och lärarinna i söndagsskolan och ledarinna i nästan alla verksamhetsgrenar. Dessutom tog hon verksam del i Södra Chicago-distriktets många organisationer samt i Lutheran Women's League of Chicago, där hon tjänade som första vice president. I allt var hon trogen och utförde sin kallelse väl. Hon var väl utrustad med goda kunskaper, förvärvade under flera års studier vid Augustana College, och ägde ett varmt hjärta för Kristus och hans rike. Hon var grundligt intresserad i den Lutherska kyrkans lära och gudstjänster samt i missions- och barmhärtighetsverksamheten. Jämt och ständigt var hon överhopad med arbete för Guds rike. Hon förstod betydelsen av Jesu ord: "Jag måste verka Guds verk medan dagen varar, natten kommer då ingen verka kan." Det var hennes fröjd och glädje att få tjäna Gud, som hon så innerligt älskade.

Hennes verksamhetsdag blev ej lång. Hon fick sluta sin dag, förrän aftonen var inne. Redan i början av 1925 var hennes hälsa bruten. En svår operation, som utfördes å Augustana Hospital den 15 april 1925, kunde icke återställa henne till

hälsa och krafter. Hon blev dock så pass återställd, att hon någon tid kunde utföra åtskilligt arbete, och i november samma år var hon med och firade 75-årsfest i sin älskade hemförsamling i Moline. På sommaren 1926 blev hon sämre och i september samma år fick hon intaga sjukbädden. Där vårdades hon av ömma och kärleksfulla händer. Allt som kunde göras gjordes för att lindra plågorna. Under allt detta var hon tålig och bidade slutet stilla och fridfullt. Hon aktade denna tidens lidande för intet mot den glädje, som väntar hos Herren Jesus i himmelen. Onsdagen den 3 nov. 1926 fick hon flytta hem i en ålder av 51 år, 9 månader och 18 dagar. Hennes sista ord på jorden voro: "Nu får jag flytta hem."

Den hänsovna föddes i Moline, Ill., den 16 jan. 1875; döptes där av pastor A. G. Setterdahl; konfirmerades av pastor H. O. Lindeblad i Första Ev. Luth. församlingen. Den 22 sept. 1914 förenades hon i äktenskap med dr A. P. Fors, pastor i Bethel-församlingen, Chicago. Detta äktenskap välsignades med en dotter, Ruth Hilda Louise. Döden kom efter endast 12 års äktenskap och skilde henne till en tid från älskad make och dotter samt styvsonen, Adolph Fors. Hon sörjes och saknas också av två bröder, N. O. W. Johnson i Davenport, Iowa, och kusinen, fröken Hilma Nelson i Moline, samt av en stor skara släkt och vänner.

Begravningsgudstjänst hölls i Bethel-församlingens kyrka, Chicago, den 6 nov. Sällan får man bevittna ett så allmänt deltagande vid någons frånfälle som vid hennes. Dr. P. Peterson, Illinois-konferensens president, höll likpredikan,

och undertecknad uppläste den hänsovnas levnadsteckning. Stämningsrik sång förekom av församlingskören och av fru Walter Peterson. Sex pastorer, forna skolkamrater vid Augustana College, tjänade som likbärare. En ovanligt rik blomstergärd ägnades den avlidna. Sorgebetygelser hade insänts från många organsationer och ett stort antal enskilda personer från när och fjärran. Hennes stoft är förvarat i kyrkogården Oak Hill, Chicago. Frid över hennes minn!

A. F. BERGSTROM.

Sofie Lundahl

FÖREMÅLET för denna minnesruna, den trogna och ödmjuka Herrens tjänarinnan fru Sofie Lundahl, född Skeppstedt, föddes å Molnbacka bruk inom Nedra Ulleruds församling, Värmland, Sverige, den 3 febr. 1848. Vid detta bruk, där hennes fader var verkmästare, uppväxte hon tillsammans med 8 syskon, bland vilka räknades även den för många år sedan saligen hänsovne pastor Skeppstedt, som i livet tillhörde vår synod. I sitt föräldrahem,

som var ett i ordets vackraste bemärkelse kristligt hem, erhöll hon en särdeles vårdad uppfostran. Under sina ungdomsår förde hon ett stillsamt och sedligt liv, men till någon verklig andlig övergång kom det icke, förrän hon vid åhörandet av en predikan, hållen vid ett tillfälle av prof. O. Olsson, blev grundligt uppväckt till bekymmer om sin själs frälsning och slutligen kom till salig förvissning om syndernas förlåtelse och återknuten livsförbindelse med Gud.

Efter att senare ha ingått trolovning med pastor G. Lundahl, reste hon 1872 till Amerika. Här tillbragte hon ett år i sin broders hem, varpå hon knöt äktenskapligt band med sin trolovade. Detta i hög grad lyckliga äktenskap välsignades med tre söner och tre döttrar, av vilka alla, med undantag av en dotter, fingo gå före modern ur tiden. Efter en kort och lätt upplösning av de band, som sammanhålla kropp och själ, avsomnade hon, ett Guds helgon, i frimodig tro på sin nådige Frälsare, allhelgonadagen den 7 nov. 1926 i en ålder av 79 år, 9 månader och 4 dagar. Hennes efterlämnade make, dr G. Lundahl, en dotter, fru Maria Eckdahl, och tvenne systrar i Sverige sörja henne djupt, dock i det kristna hoppet att en gång få möta henne inför Lammets tron.

Vad beträffar den hänsovnas kristliga liv, så var detta sådant, att det låg i öppen dag för alla som kommo i beröring med henne. Genom sitt kristliga och vänliga sätt tillvann hon sig som prästfru allas aktning och kärlek. Av naturen begåvad med vacker stämma, lände hennes gripande sång vid månget sjukläger till vederkvic-

kelse och lyftning, emedan den kom ur ett städse friskt porlande källsprång. Och när hennes make, som hon högt beundrade, stod på predikstolen, satt hon i kyrkbänken och bad för honom. Hon var en älskare av Luthers skrifter och läste flitigt hans dagbetraktelser. Till sitt kynne var hon glad och ljus i hågen. Allt knot var bannlyst från hennes gebit. Hon var i hög grad öppenhjärtig. Hon var mer än vanligt gästfri. Herdetjället stod alltid öppet, även om inkomsterna på den tiden voro starkt begränsade. Hon satt inne med en ovanlig lust att tjäna, och aldrig hörde man henne tala illa om sina medmänniskor. Kunde hon ej finna något gott att säga om dem, så teg hon. Den grå och tryckande atmosfären förstod hon konsten att hålla utom husknutarna. Hon var ett sannskyldigt stöd åt sin make och en öm moder för sina barn. På grund härav lever hon i ljuv och oförgätlig hågkomst i det hem, hon lämnade bakom sig, då hon gick genom porten till Guds egen värld.

Den högtidliga begravningsgudstjänsten hölls i Gustaf Adolfs-kyrkan i Chicago, Ill., i närvaro av en talrik folksamling. Härvid deltogo pastorerna J. N. Brandelle, J. A. Parkander, H. E. Sandstedt och Axel Nelson. Stofthyddan vigdes till griftero i Oakwood begravningsplats, vid sidan av tvenne förut hänsovna döttrar, varest den vilar på en förhoppning, tills uppståndelsens härliga morgon randas. Frid över den hänsovnas blida minne!

C. A. L.

E. Otilia Bengston

FRU EMILIA OTILIA BENGSTON, född Swanson, föddes i Hvena socken, Småland, den 18 aug. 1866. Vid tre års ålder kom hon i sällskap med moder och syskon till Amerika och till Jamestown, N. Y. Fadern hade kommit till Amerika något år tidigare, men omkommit genom olyckshändelse i skogen nära Chandlers Valley, Pa., i vars svenska kyrkogård han ock är begraven. Otilia konfirmerades 1882 av pastor C. O. Hultgren och fortfor som verksam medlem av Första Lutherska församlingen i Jamestown, tills hon den 4 juni 1891 förenades i ett lyckligt äktenskap med pastor Carl J. Bengston. Det första hemmet blev i Hartford, Conn. Sedan dess ha makarna varit bosatta i New Sweden, Iowa, Rock Island, Ill., Missoula, Mont., Knoxville, Ill., och sedan jan. 1915 åter i Rock Island, där hon lycklig och salig i tron på Jesus stilla avsomnade måndagsmorgonen den 8 nov. 1926. Hon jordades på egen begäran på kyrkogården i New Sweden, Iowa.

Följande utdrag ur den likpredikan som hölls vid begravningsgudstjänsten i Grace-församlingens kyrka i Rock Island av dr G. A. Brandelle på hennes egen begäran — hon hade särskilt fäst

sig vid honom från de år, han var hennes pastor — utgör en trogen skildring av hennes liv och karaktär:

"Mången pastor kan tillskriva sin hustru en stor del av den framgång han vunnit i sitt kall. Men där finnas ock pastorer som, mänskligt talat, kunnat bliva skinande ljus om det icke varit för misstag vid val av maka. Fru Bengston tillhörde den första klassen. Även om hon icke kunde sägas vara medlet till vad han blivit, visade hon sig dock alltid och på allt sätt såsom en trogen hjälparinna, som bistod honom ur ett hjärta fullt av kärlek till Herrens sak, till honom och till dem bland vilka han blivit kallad att arbeta som själasörjare. Fru Bengstons liv kännetecknades icke uteslutande av hälsa och solljus. Under åratal har hon lidit, och flera gånger måste hon genomgå svårare kirurgiska operationer. Men besök av detta slag nedstämde icke hennes mod och gjorde henne icke bitter. Vad än mände inträffa, var hon alltid oegennyttig och villig att uppoffra sig själv till det yttersta. Hon bar sina lidanden med tålamod och aldrig sviktande hopp. Hon klagade sällan över sina prövningar av detta slag. Hon höll ut i sin förtröstan och var synbarligen fullt övertygad om att vad än Herren gjorde var det rätt och gott, vem det än gällde. Och så funno vi alltid hos henne en undergivenhet, som ständigt var villig att säga: "Ske icke min vilja, utan din." Djupt uppskattade hon även församlingen och vad hon genom den mottog samt vänners kärlek.

Till en början trodde man, att hon möjligen skulle kunna övervinna sin sista sjukdom, men Herren hade annorlunda beslutat. Det var tydligt, att hon var medveten om att hon närmade sig slutet av sin jordevandring, men detta störde icke hennes jämnmod. Hon var redo att lyssna till Herrens inbjudan att stiga högre upp, när helst kallelsen kom. Det enda som hon icke riktigt kunde förstå var den omständigheten, att hennes tro var så fast och inte sviktade. Hon väntade, att Herren skulle dölja sitt ansikte för henne till en tid, men när man försäkrade henne, att tvivel och brist på tro icke äro elementer i en sann livsgemenskap med Frälsaren, kände hon sig fullkomligt lugn." C. J. B.

L. M. Ekerberg

EN av vår kyrkas mera bemärkta lekmän, L. M. Ekerberg, en verklig samfundsman, är ej mer ibland oss. Dödsbudet kom helt plötsligt till honom den 12 nov. 1926.

Den hänsovne var född i Västernorrlands län, Sverige, den 18 mars 1866. Han kom till Amerika 1893 och till Fargo, N. D., följande år. Här förenade han sig med den svenska ev. luth. Elim-församlingen.

I nämnda församling intog han från början en ledande ställning. Såsom diakon tjänade han nästan allt sedan. I en följd av år var han söndagsskolans trogne föreståndare. Rikt begåvad på det andliga området och med den djupt allvarliga kännedom han hade om synd och nåd, var han en man, som ofta påkallades att predika i vakanta församlingar inom de distrikt, där han bodde. Han var ock en gärna hörd predikant. Grundtonen i all hans förkunnelse var "Jesus Kristus och honom korsfäst". Stilla och fridfullt fick han insomna i skötet av sin kära familj i en ålder av 60 år, 7 månader och 24 dagar. En älskad maka, fyra söner och två döttrar efterlämnar han att sörja vid hans bår. Ett tomrum har han lämnat i hemmet, i söndagsskolan, i kyrkan och i samhället. Men "vi sörja icke såsom de, som intet hopp hava". Vi tro och äro förvissade, att han är nu hemma hos Herren, och bidar han nu, och vi med honom, den dag, då vi efter en kort liten tid få åter se och mötas inför Guds och Lammets tron. Likbegängelsen, varvid pastorerna G. O. Schoberg, N. Lehart och P. Martinson tjänstgjorde, skedde från hemmet och kyrkan den 15 nov. 1926.

Ett helgat exempel har hans liv varit i hemmet, i församlingen och i samhället. Djupt skall han saknas. Må frid och välsignelse vila över denne trogne tjänares minne! Tack för vad du var för din familj, för vår församling och för dess pastor!

G. O. S.

Esther Porter

DIAKONISSAN Esther Porter avled stilla och fridfullt den 21 nov. 1926 efter en längre tids lidanden. Med hennes bortgång har verksamheten förlorat en kraft, som vi, mänskligt att se, hade behövt länge ibland oss. Men Guds vägar äro icke våra vägar.

Esther Porter föddes den 3 okt. 1870 i Chisago Lake, Minn., vilken församling familjen tillhörde. Efter sin konfirmation genomgick hon en kurs för skollärarinnor, varefter hon sysselsatte sig med att hålla skola, både allmän och församlingsskola, under någon tid. Sin utbildning fortsatte hon vid läroverket i St. Peter, där tre år tillbragtes. Under denna tid mottog hon intryck, som omsider kommo henne att välja diakonisskallet.

På hösten 1903 inträdde hon vid Svenska hospitalet i Minneapolis, där hon fullbordade sin utbildning i sjukvård 1903. Samma år inträdde hon vid nämnda institution såsom "Superintendent of Nurses", vilken plats hon innehade till på våren 1909. Ett år av denna tid tillbragtes med specialstudier i sjukvård vid "The Presbyterian Hospital" i Chicago.

Någon tid tillbragtes nu i östern för vidare studiers bedrivande, varefter hon nödgades taga en tids vila efter det ansträngande arbete, som utfyllt hennes tid under de närmast föregående åren.

Den 1 nov. inträdde hon vid Bethesda Diakonisshem, vilken inrättning hon sedan tillhörde till sin död.

Vid denna anstalt utförde hon sin egentliga livsgärning, särskilt i egenskap av "Superintendent of Nurses" vid hospitalets skola för utbildandet av sjuksköterskor, vilken plats hon fyllde under största delen av den tid hon var förbunden med verksamheten vid Bethesda.

Hennes plikter under den tid hon ledde sjuksköterskornas utbildning voro många och olikartade. Aldrig sparade hon sig själv, bittida och sent var hon i arbetet, och såsom en följd härav bröts hennes naturligen starka hälsa i förtid. Hon gav sitt liv för det arbete hon så innerligt älskade.

En svårartad influensaattack nedlade henne strax före förliden jul på sjukbädden, och sedan dess har det gått steg för steg mot det för oss alla bestämda jordemålet.

Under en följd av år var hon medlem av "The Minnesota State Board of Nurses' Examiners", ett bevis på det anseende hon åtnjöt inom medicinska kretsar inom vår stat.

Då hon invigdes till syster, valde hon såsom valspråk 2 Kor. 12: 9: "Herren har sagt till mig: Min nåd är dig nog, ty kraften fullbordas i svaghet". Detta Guds ord fick sin bokstavliga

uppfyllelse i hennes liv. I den mån som hennes svaghet tilltog, fullbordades i henne den gudomliga kraften. Från hennes sjukbädd utgick ett inflytande till alla som kommo i beröring med henne, som nog skall bära sin frukt i sinom tid. "Gud är så underbart god emot mig", brukade hon säga, när talet vändes på henne personligen.

Då vi nämnde hennes sjukdom, svarade hon: "Denna sjukdom är icke till döds, utan till Guds ära"; "Kristi nåds rikedom är outgrundlig". Ofta talade hon om huru härligt det kändes att vara så nära den stund, då hon skulle få se Jesus som han är.

Döden kom som ett stilla insomnande. Utan någon märkbar kamp avlade hennes ande sitt jordiska omhölje för att sälla sig till den stora skaran inför tronen, som tvagit sina kläder och gjort dem vita i Lammets blod.

Begravningsgudstjänst firades i Första luth. förs. kyrka i St. Paul tisdagen den 23 nov. och i Center City den därpå följande dagen. En stor skara från när och fjärran hade infunnit sig vid båda dessa tillfällen.

Gud vare tack för den gärning, det förunnades henne att utföra, Herren till ära och själar till välsignelse.

A. F. Almer.

Ellen Johns

FRU pastorskan Ellen Swanson–Johns, Funk, Nebr., insomnade i tron på sin Frälsare i Fridhem-församlingens prästgård den 9 dec. 1926 i en ålder av 55 år, 5 månader och 24 dagar. Fru Johns föddes i Tjurkö, nära Karlskrona, den 14 juni 1871 och ankom till Amerika och Chicago 1893 samt ingick kort därpå i Betlehems-församlingen. Hon förenades i äktenskap med herr J. A. Johnson den 3 juni 1899 och efter återkomst från en resa till Sverige ingingo makarna i Bethel-församlingen, Chicago, Ill. Här blevo de snart verksamma i församling och söndagsskola och herr Johnson blev diakon. Om något år öppnade han sitt hjärtas tankar för sin pastor och upptog så studier för honom, så att han ingick i tredje klass vid Augustana College och teologiska seminarium, där studentexamen absolverades och därefter prästexamen. Under tiden förestod fru Johnson hemmet i Rock Island, Ill., och många voro de trevliga stunder kamrater åtnjöto i det hemmet vid orgeln.

1912 prästvigdes maken i Bethel-kyrkan, Chicago, Ill., vid synodalmötet därstädes, och tog han nu namnet Johns. Fru Johns blev alltså

som prästfru verksam i sin makes församlingar i Malmö, Nebr.; Bethel, Omaha, Nebr.; Altona, Ill.; och senast Fridhem, Funk, Nebr.

Pastor Johns gjorde allt han kunde för sin hustrus återställande till hälsa och krafter genom klimatombyte för henne och kuranstalters anlitande, men den tärande sjukdomen uttömde slutligen hennes krafter. Efter mångårigt lidande fick hon så hembud i sistnämnda Fridhems prästgård.

Sorgegudstjänst hölls i ovannämnda församlings kyrka den 12 dec. 1926 under ledning av Kearney-distriktets ordförande, pastor N. E. Kron, därvid han och dr C. A. Lönnquist predikade. Distriktets pastorer voro mangrant samlade. I Chicago hölls den 14 dec. begravningsgudstjänst i Bethel-kyrkan. Fru Johns fordne pastor, dr A. P. Fors, höll likpredikan över 2 Kor. 5: 1, 2. Några minnesord uttalades ock av pastor Martin Gustafson från La Porte, Ind. Kärlekens deltagande gav sig uttryck på många sätt.

Jordfästningen ägde rum å Oak Hill svenska gravgård. Förutom av make sörjes fru Johns av systrarna härstädes, fru Claus Johnson med familj och fröken Ida Swanson samt åldrig moder, två systrar och en broder i Sverige. Fru Johns var en tystlåten, lidande själ. Stofthyddan vilar nu till uppståndelsens allt förklarande morgon under det anden för Kristi skull åtnjuter de saligas frid inför Gud. A. P. Fors.

Anders Gustaf Anderson

A. G. ANDERSON föddes i Malseryds församling, Småland, Sverige, den 5 mars 1865. Tillsammans med sina föräldrar emigrerade han till Amerika och anlände till Lincoln, Nebr., den 4 juli 1875. Familjen bodde någon tid öster om Lincoln, men flyttade snart nog till Swedeburg och förenade sig med därvarande lutherska församling, vars trogne medlem han förblev till sin bortgång. Vid 18 års ålder blev han konfirmerad av F. N. Swanberg, och detta blev vändpunkten i hans liv. Kristus blev hans liv, hans allt i alla. De andliga författare, som han med förkärlek läste, voro Nohrborg, Luther, Ahlberg och särskilt Rosenius. Ur Luthardts kristliga föredrag kunde han citera icke så litet.

Han bevistade Luther Academy ett par terminer, men fadern behövde honom hemma för jordbruket, och han fick därför aldrig fortsätta sina studier. Vetgirig som han var, läste han dock en mängd av böcker och var särskilt väl hemmastadd på den kristliga litteraturens område.

Anderson var en allvarlig kristen av den gamla stammen, som med både liv och gärning be-

visade sin tro. Han var något tillbakadragen, men alltid trofast, bottenärlig och människovänlig. En sann prästvän var han som få. Dr Lindholm kan intyga, att han fick mottaga många anvisningar för behövande prästfamiljer från Anderson. Under senare delen av sitt liv gav han mer än tionden av sina inkomster för kyrkliga och välgörande ändamål. Betfage, Understödskassan, inre och yttre missionen och icke minst hemförsamlingen ägde i denne man en minnesgod vän och välgörare.

I över 23 års tid var han Augustana Book Concerns nitiske representant i Swedenborgsamhället, och spridde samfundets tidningar och god kristlig litteratur såväl inom som utom församlingen.

Den 29 nov. insjuknade han helt hastigt och måste ofördröjligen underkasta sig en svårartad operation. Denna var synbarligen lyckad, men förvecklingar inställde sig, och döden kom snarare än man väntat. Sådant som hans liv varit, stilla och fridsällt, så kom också slutet lugnt och fridfullt. Utan synbar strid insomnade han i tron på sin Frälsare den 12 dec. 1926.

Likbegängelsen hölls i Swedeburg-församlingens kyrka den 14 dec. varvid pastorerna C. O. Gullsen, A. T. Seashore, Verner D. Swanson och A. H. Peterson tjänstgjorde. De närmast sörjande äro bröderna Oscar, Charley, Theodore och Malcolm samt systrarna fru A. Nelson, Alice, Augusta och Emma, andra släktingar samt en stor vänkrets.

Ett helgat exempel har hans liv varit i samhället. Enkelt och anspråkslöst gick han omkring

och tjänade sin Herre och Mästare. Måtte Herren uppväcka många flera, som i likhet med denne hänsovne vän och broder i nåden finna sin högsta glädje i att oegennyttigt tjäna Gud och sina medmänniskor. C. O. GULLEEN.

August Ekström

AUGUST EKSTRÖM var en av banbrytarne i Texas, högt aktad och avhållen av dem som kände honom. Han var lutheran och följde med varmt intresse Augustana-synodens verksamhet och utveckling.

Ekström föddes i Ofdaskog, Byarums socken, Småland, Sverige, den 13 april 1844. I hemmet rådde gudsfruktan. August var äldste sonen i ett fattigt hem och måste därför redan i tidiga år söka sin utkomst. Han anlände till Amerika och Texas 1870. Många och prövande voro de erfarenheter, som han måste göra under de tidiga dagarne i detta land. Han var dock uthållig i sina strävanden. Ofta då talet rörde sig om flydda dagar och gjorda erfarenheter, gav han yttringar tydande därpå att han såg och kände i allt Guds omsorgsfulla ledning. Austin, Texas,

och omnejd har varit hans vistelseort under de senast flydda 57 åren. År 1881 flyttade han jämte familjen till Decker; därifrån till Elroy 1901. Här beredde han de sina ett trevligt lanthem. År 1918 flyttade han jämte makan till Austin för att i stillhet och ro tillbringa ålderdomens dagar.

Vid 30 års ålder kom Ekström till kännedom om synd och nåd. Han älskade sin Herre och Frälsare. Djupt ömmade han för sin kyrka. Pastorn hade i honom en tillgiven vän. Sällan stod hans plats i kyrkan tom. I många år var han diakon i församlingen i Elroy. Några år tjänade han som medlem i styrelsen för Trinity College i Round Rock, Texas.

Vid tanken på husfadern och hemmet givas blott de skönaste minnen av den hemförlovade. Han var en öm fader och make. I sin gudsfruktan var han ett efterföljansvärt exempel. Regelbundet förekommo morgon- och aftonbön i hemmet. Vid dessa stilla stunder voro alla familjens medlemmar och gäster med. Intet fick undanträngа umgänget med Gud i Ordet och bönen. Dock fick han ofta erfara, att det gällde att strida, vaka och bedja för kronan. Vid ett tillfälle uttryckte han sig i följande ord: "När man blir gammal, behöver man bedja mycket". Till nådens tron framträdde han i all ödmjukhet och i ett innerligt förlitande på Guds nåd. Han trodde på syndernas förlåtelse för Jesu blods skull.

År 1878 förenades Ekström i äktenskap med Emma Carolina Swenson, som troget stått vid hans sida och som nu lämnats kvar i väntan på återseendet bortom tiden. Äktenskapet välsigna-

des med fyra barn: Hannah, Nathaniel och David. En son, Emil, har gått före hem.

Efter en tids sjukdom insomnade han i tron på sin Frälsare den 8 jan. 1927, i en ålder av 82 år, 8 månader, och 25 dagar, djupt sörjd och saknad av maka, barn, barnbarn, släktingar och många vänner.

Begravningen hölls i Getsemane-församlingens kyrka påföljande söndag. Pastorerna F. O. Linder, dr J. A. Stamline, P. P. Hedenström och O. H. Sylvan talade tröstens och hoppets ord till de efterlämnade. Stofthyddan vigdes till griftero i Oakwood Cemetery.

Frid över hans minne. J. D. E.

Perry Nelson

EN lång och troget använd arbetsdag slöts, när samfundsmannen Perry Nelson fick nedlägga vandringsstaven och ingå i den eviga vilan.

Den hänsovne föddes i Mellby, Skåne, Sverige, den 14 sept. 1843. Föräldrarna voro Nils Danielson och hans hustru Pernilla Bengtsdotter. Vid 11 års ålder förlorade han sin fader, men uti modern ägde

han ett gott stöd. Hennes kristliga inflytande såväl som hennes varma förböner följde honom, då han vid 22 års ålder lämnade hemmet med Amerika som mål. Hennes brev voro hans dyrbara skatt igenom livet. Han lät inskriva sig i St. Ansgars Akademi, Carver, Minn. 1873. Under en följd av år tillhörde han Augustana-församlingen i Minneapolis, Minn. År 1874 inträdde han i äktenskap med Christina Anderson, dotter till f. d. riksdagsmannen Olov Anderson i Götaholm, Minn. Det unga paret bosatte sig i ett nyodlat samhälle nära Waverly, Minn. De ingingo som medlemmar i den sv. ev. luth. Swedesborgs-församlingen, vilkens pastor var John S. Nilson, en svåger till Perry Nelson. Här valdes han snart till söndagsskolföreståndare, vilken syssla han innehade i 30 år. Han var församlingens protokollssekreterare ett år, kyrkovärd 12 år och diakon 34 år i en och samma församling. Han bekläddе även samtidigt politiska ämbeten, särskilt i de allmänna skolornas intresse. Trogen, samvetsgrann och uppriktig i allt, sökte han samhällets framgång och bästa. Med sin bibel var han förtrogen såväl som med vår lutherska kyrkas författningar. Han var därför ett mycket gott stöd för sin pastor.

Under en följd av år led han av giktvärk, men kunde dock vara uppe och fann sig alltid väl i att syssla omkring sitt hem. Men då sjukdomen tilltog, nödgades han intaga sängen, och han var nöjd därmed. Hans andaktsböcker voro hans sällskap. Då han ej längre orkade komma till kyrkan, fick han ofta besök av sin pastor. Han satte stort värde på andliga samtal. Hans tillgivna

döttrar gjorde allt de kunde för hans välbefinnande. Gärna lyssnade han till dem, då de läste, bådo eller sjöngo för honom. Han älskade sången: "Klippa, du som brast för mig". Hans hemlängtan blev allt starkare, till dess han, likt ett barn, slumrade in lugnt och fridfullt den 10 februari 1927.

Den högtidliga sorgegudstjänsten förrättades den 12 feb. av församlingens lärare, pastor C. A. Callerström. En kort minnesgudstjänst förekom i hemmet, varvid pastorn läste Davids 28 psalm och ledde i bön. I kyrkan predikades på engelska språket över 1 Petri 3: 5 med ämnet: "The Hope of the Christian". Skön sång utfördes såväl i hemmet som i kyrkan. Och så fördes den älskades stoft till sitt sista vilorum på församlingens vackra gravgård att vila vid sidan av den ädla makan, vilken fick hemlov för 5 år sedan. Stor kännes saknaden i hemmet, i kyrkan och i samhället, men vi unna honom så gärna vilan efter en levnad av 83 år. Frid över hans minne! Närmast sörjande äro döttrarna, Ruth T. Mattson, Mildred R. och Estrid E. Nelson samt sönerna Reuben L. med fru och son, bosatta i Washington, och Eben A. Nelson med fru och dotter, bosatta i Oregon. CECELIA HEDBERG.

Kristina Nilsson

EN bedjande moder är en himlafläkt här på jorden. Gud välsigne alla sådana! Änkefru Kristina Nilsson var en bedjande moder och levde i innerlig gemenskap med sin Frälsare. Hennes bön var ständigt att kunna tjäna Jesus i hans rike här på jorden. Själv kunde hon icke gå ut till hednavärlden, men hon bad Gud om ett barn och lovade giva det i Herrens tjänst bland dem, som i mörkret vandra. Dr Betty Nilsson, vår trogna missionär i Indien, blev bönens frukt.

Kristina Nilsson föddes i Sverige den 21 juni 1844, ankom till Amerika och bosatte sig i Rockford år 1887. Tillsammans med sin make, N. A. Nilsson, förenade hon sig med den Första luth. kyrkan därstädes, men blev senare medlem i Zions-församlingen.

Fem år sedan, då dr Betty Nilsson var hemma på besök, avled hennes fader, och frågan uppstod, huruvida hon skulle återvända till arbetet i Indien eller stanna hemma och vårda sin åldriga moder. Men fru Nilsson var en uppoffrande moder, och hennes hjärta ömmade för Indiens barn.

Därför bad hon dottern att resa tillbaka till Indien och återupptaga arbetet.

Förliden höst skulle dr Nilsson kommit hem på "furlough". Men då måste ock arbetet vid lasarettet, där hon tjänade, tillfälligtvis nedläggas. "Nej", skrev modern, "stanna ännu ett år. Hospitalet får ej stängas för min skull". Och så stannade dottern kvar i Indien. Hon fick aldrig mer se sin moder i livet.

På skärtorsdagen, den 14 april, på aftonen, skulle fru Nilsson besöka gudstjänsten och nattvardsgången i Zions gårdar. Då hon närmade sig kyrkan, blev hon påkörd av en automobil och avled inom en kort stund.

Det sista hon såg här på jorden var den upplysta helgedomen och skaran som tågade dit att knäböja vid det dukade bordet. Att fira nattvard här på jorden blev henne icke givet, men hon fick fira nattvard med Lammet i himmelens eviga Zion.

EVALD LAWSON.

Abraham Helsing

ABRAHAM HELSING föddes den 9 oktober 1837 i Säfsnäs socken, Dalarne, Sverige. Han utflyttade till Amerika 1869 och bosatte sig på en farm i Saunders County, Nebr., i närheten av nuvarande Malmö. Året efter sin ankomst blev han en av grundläggarne till Edensburg-församlingen i Malmö och förblev en trogen medlem av denna församling till sin död. Under många år var han diakon. Han var ock en av grundläggarne av Luther College i Wahoo, Nebr., för vilken skola han tjänstgjorde såsom styrelsemedlem under en lång följd av år. Alltid offervillig skänkte han till nämnda skola en större summa penningar.

Han var gift två gånger, första gången i Sverige med Maria Helena Boström, som dog i Malmö, Nebr., den 21 sept. 1874, och andra gången med Johanna Elg, som dog den 3 augusti 1917. För några år sedan skaffade han sig ett hem i Wahoo, Nebr., där han levde i stillhet och ro de sista åren, åtnjutande en ovanligt god hälsa. Uppbrottet från tälthyddan skedde den 25 april 1927, då han uppnått den höga åldern av 91 år, 6 månader och 16 dagar. Stilla och fridfullt, utan synbar kamp, medan han njöt av den friska vårluf-

ten på sin veranda, flyktade hans ande till de saliga rymderna för att evigt skåda den Frälsare han här så troget följt.

Han sörjes närmast av följande fem barn: Emil i San Diego, Calif., Mrs. Emil Frostrom i Los Angeles, Calif., Mrs. E. Ericson i Chicago, Ed i Wahoo, Nebr. och William i Potter, Nebr., samt av 22 barnbarn, 6 barnbarns barn och tvenne bröder, John och Reynold, båda bosatta i Saunders County, Nebr.

Begravningen ägde rum från Edensburg-kyrkan i Malmö, Nebr., den 29 april under en ovanligt stor tillslutning av folk. Den gamle patriarkens stofthydda vilar nu i Edensburg gravgård till uppståndelsens dag. A. T. FANT.

J. R. Brown

DOKTOR John Reynolds Brown i Tacoma, Wash., en av vårt lands mera bemärkta svenska läkare, avgick med döden den 7 maj 1927. I tjugufem års tid var han bosatt i Tacoma, där han utövade praktik till det sista. Han fungerade redan för många år sedan som president för staten Washingtons Medical Association, men år 1920 tillkom honom en ännu högre utmärkelse, i det han då förvärvade sig

ledamotskap i Amerikas förnämsta läkarvetenskapliga samfund med graden F. A. C. P. (Fellow of the American College of Physicians). Han har tidvis tagits i anspråk av statens universitet såsom föreläsare i medicinska specialämnen.

Han besatt en god penna, var som student och lärare en lyckad kåsör och har som fackman författat ett stort antal medicinska historiker och uppsatser. Även inom kirurgien gjorde han sig bemärkt, och av sina kolleger anlitades han ständigt såsom konsulterande läkare.

Dr J. R. Brown var bördig från Svenljunga, Västergötland, född den 22 januari 1865. Familjen (Johnson hette fadern) utvandrade och bosatte sig i New Britain, Conn., när B. var omkring 15 år. Därifrån kom Brown till Augustana College och avgick år 1891 med graden Bachelor of Science. Efter några års verksamhet som lärare i svensk-amerikanska skolor i Minnesota och Chicago idkade han studier vid Northwestern universitetets Medical School och absolverade examen 1899.

Gift med fröken Hanna Morris samma år, flyttade han till Texas för sin egen hälsas skull och praktiserade i Hutto och omnejd ett par år före sin permanenta bosättning på västkusten. Familjen tillhörde första lutherska kyrkan i Tacoma, och för dr Brown tillhörde det gudstjänsten att öva fri läkarevård bland fattiga sjuka i rätt stor skala. Han sörjes av makan och trenne barn samt bland andra av sin svåger och svägerska i Rock Island, dr och fru L. G. Abrahamson. Många av hans gamla studiekamrater minnas honom med tillgivenhet.

E. W. Olson.

Gerhard Alexis

EJ BLOTT i vår stad, utan i vidare kretsar överraskades man av budet att prof. Gerhard Theo. Alexis, orgelnist vid Första kyrkan, St. Paul, Minn., den 31 sistlidne maj avlidit. Den 22 maj tjänade han som vanligt vid orgeln under konfirmationen och nattvardsgången. Han klagade dock på kvällen över illamående. Doktor besöktes följande morgon, och det rapporterades, att hans sjukdom var "appendicitis". På fredagen opererades han vid Bethesda Hospital, och vi trodde att allt bådade väl för hans tillfrisknande. Men på måndagen förnams att han försämrats, och på tisdagskvällen kom uppbrottet.

Prof. Gerhard Theodore Alexis föddes i Swaburg, Nebr., den 12 april 1889. Han var son till avlidne pastor John N. Alexis och därför såsom barn förtrogen med vår kyrkas arbete och anor. Hans första musikstudier borta från hemmet upptogos vid Augustana College, med prof. Peter Johnson såsom hans förste lärare på orgel. År 1910 graduerade han från "Organ Department" vid Augustana College och upptog befattningen såsom orgelnist i Betania-kyrkan, Ishpeming, Mich. År

1911 for han till Lincoln, Nebr., och blev orgelnist vid Första kyrkan därstädes, och under de tre åren i Lincoln studerade han vid University School of Music, varifrån han graduerade i maj 1914. Samma höst reste han till Sverige och ingick uti Kungliga Musikkonservatoriet i Stockholm, med Gustav Hägg såsom lärare på orgeln. År 1915 graduerade han vid sagda konservatorium i harmoni-, orgel- och kantorskolan och återvände till Amerika, där han upptog orgelnistsysslan i New Britain, Conn. 1916 kom han till Första kyrkan i St. Paul, varest han tjänat hela tiden.

Såsom synod stå vi i stor tacksamhetsskuld till prof. Alexis för det dryga arbete han nedlade på den nya Hymnal. Ett par års arbete nedlade han på densamma. Troget och skickligt utförde han sitt uppdrag. Ritualen, som mestadels översattes från svenskan, att passa den engelska texten, var helt och hållet hans verk. Flera delar av ritualen såväl som sex av sångerna äro hans egna kompositioner.

Såsom kompositör av orgelmusik och körmusik hade prof. Alexis blivit rätt vida känd de sista åren. Körstycket "The Lord is my Shepherd" är redan slutsåld i dess första upplaga. Hans orgelmusik "Supplication", och "Andante Pastorale" ha spelats över radiostationen WCCO flera gånger. En större del av hans musikalster är ännu ej i tryck.

Förutom såsom orgelnist hade prof. Alexis tjänat som lärare i musik vid Minnesota College, vid Bibelinstitutet, och vid Phalen Luther Semi-

nary i flera år. Han hade även sjungit första tenor och varit ledare för Lutheran Brotherhood manskvartetten i St. Paul flera år.

Han ingick äktenskap med Olga Grund från Ishpeming, Mich., 1916. Hon med tre små, Gerhard Jr., Ruth och Betty Margaret, stå nu sörjande. Han sörjes förutom av modern, fru J. N. Alexis, av bröderna dr Joseph, lärare i romanska språk vid Nebr. universitetet i Lincoln, Crispin i Washington, D. C., Oscar, lärare vid högskolan i Washington, Kans., och Carl, orgelnist vid Första kyrkan, Rockford, Ill., systrarna, pastorskan Emil Valberg, Lake City, och mrs Joseph Meidt, Minneapolis.

Begravningsgudstjänst hölls i Första församlingens kyrka den 4 juni. Härvid deltogo pastorerna A. W. Knock, E. O. Valberg, C. A. Wendell, F. W. Wyman, E. E. Ryden, C. J. Södergren och G. M. Thimell samt hr John Holmen, fru N. P. Wold och församlingskören. Jordfästningen ägde rum i Union gravgård. Frid vare över hans minne! Han har gått, men det verk, han utförde, fortlever bland oss. A. W. K.

John Ekblad

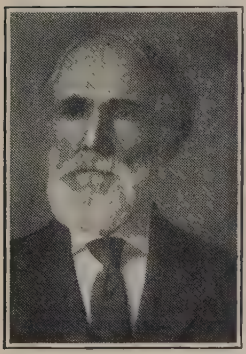

JOHN EKBLAD föddes i Ökna församling, Jönköpings län, Sverige, den 13 maj 1838. Vid 14 års ålder blev han stenarbetarelärling. Efter 5 års tjänst började han taga kontrakt på egen hand. Våren 1864 reste han till Amerika och anlände till Mariadahl, Kans., på hösten samma år samt tog genast tjänst hos en John Randolph. Hans lön var $8.00 i månaden. På våren 1865 började han arbeta i sitt fack. Under nästföljande år uppförde han ett flertal av de hem, som pryda Mariadahl-nejdens farmer. 1866 byggde han kyrkan i Mariadahl. Han fick således förmånen att uppföra den första Augustana-kyrkan väster om Missouri-floden.

Den 27 mars 1866 sammanvigdes han med Anna Charlotta Johnson, syster till J. A. Johnson, i dennes, den förste svenske Kansas-settlarens, hem. Far och mor Ekblad hade förmånen att få fira 61-årsdagen av sitt bröllop den 27 sistlidne mars.

Under sin krafts dagar var Ekblad mycket verksam i församlingen. Han tjänade som trustee

och kassör i en följd av år och beklädde ock åtskilliga borgerliga förtroendeposter.

Under de senaste tvenne åren började krafterna avtaga, och samtidigt började han desto innerligare längta efter hembud. Sv. ps. 260 var hans dagliga älsklingsord. Han uttryckte ofta till de sina den önskan, att Herren måtte komma snart. På pingstdagsaftonen den 5 juni blev denna hans önskan uppfylld. Efter en stilla, uppbygglig pingst med de sina kom, just då han skulle gå till vila, förlossningen ur jordebanden stilla, fridfullt, hastigt. Han var 89 år och 21 dagar gammal. Frid över hans minne! A. T. E.

Swan Peterson

SWAN PETERSON föddes i Gammaltorp, Blekinge, Sverige, den 28 okt. 1848. Han konfirmerades i Jemshögs församling. Där ingick han ock äktenskap med Karolina Johnson den 26 febr. 1872. Sex år senare ankom han med familj till Amerika. Han bosatte sig först i Alden och senare i Mansfield, Minn., varest han var en trogen och verksam medlem i därvarande sv. luth. församling ända från

dess stiftelse. Här beklädde han diakon-ämbetet och tjänade även som kyrkovaktmästare i över 20 års tid. Ofta tjänade han ock som ombud vid samfundets kyrkomöten. Känd för sitt kristliga allvar, sitt nit och sin sunda omdömesförmåga, åtnjöt han allas aktning och förtroende både inom församlingen och samhället. År 1915 flyttade han från sin lantegendom nära kyrkan till den närbelägna byn Kiester, Minn. Här tillbragte han med maka sin levnadsafton, inväntande flyttningen till det himmelska hemmet. Ehuru ej frisk, var han dock ej bunden vid sjuklägret. Aftonen före sin hemförlovning gick han som vanligt till vila. Följande morgon kom hembudet till den längtande anden. Detta var den 8 juli 1927. Vid sitt frånfälle hade han uppnått en ålder av 78 år, 8 månader och 10 dagar. Han sörjes av den efterlämnade makan, fru Karolina Peterson, och barnen Henry P., Nels F., Carl J., Swan E., fru Hannah Trytten och fru Franklin E. Thompson samt 26 barnbarn och 3 barnbarnsbarn, brodern Peter Trolen och systrarna fru Carl Johnson och Bengta Peterson, alla bosatta i Kiester och omnejd.

Begravningen firades den 11 juli, då pastor C. O. Lund predikade med Hebr. 11: 13–20 som text. Strax utanför kyrkan vilar nu den nedbrutna stofthyddan till uppståndelsens morgon. Frid över den hänsovnes minne!

JNO. E. HEDBERG.

A. G. Anderson

BUDSKAPET, som lördagen den 9 juli kringspreds genom telegrafen till alla delar av vår synod, att mannen med ovanskrivna välkända namn hade på den dagen avslutat sin välsignelserika levnadsbana, väckte allmän sorg och bestörtning. Ingen, vare sig präst eller lekman, torde vara bättre känd i kyrkliga kretsar än vad A. G. Anderson var. Närmast var han känd såsom den skicklige föreståndaren för synodens förlagshus, för vars uppbyggande från dess ringa början till dess nuvarande dimensioner han hade större förtjänst än någon annan, men han insatte ock värdefullt arbete i flera andra av vår synods viktiga verksamhetsgrenar. Och för alla som kommo i beröring med honom, för dem som arbetade tillsammans med honom eller under hans ledning, var han känd såsom den trofaste vännen, såsom den ädle kristne gentlemannen. Därför lämnade han så stort tomrum efter sig, och därför saknas han nu, som blott de goda och ädla kunna saknas.

Med hänsyn till den yttre ramen av den första perioden av den hänsovnes rastlösa verksamhet återgiva vi följande efter pastor C. Kraft, som

förekom i *Augustana* för den 28 okt. 1926 i sammanhang med tillkännagivandet, att han blivit emeritus-föreståndare för förlagshuset:

"A. G. Anderson föddes i Värmland, Sverige, och kom som barn till Amerika. Sina första lärospån i typografiens ädla konst fick han hos boktryckaren A. C. F. de Remé i Red Wing, Minn., vilken bland annat tryckte *Luthersk Kyrkotidning*, utgiven av dr E. Norelius. Med början av 1874 började *Augustana* att utgivas i Rock Island. Nämnda boktryckare erhöll kontraktet att trycka samfundstidningen, och då han i december 1873 flyttade till Rock Island, tog han Anderson med sig. Efter några år sålde de Remé tryckeriet och flyttade tillbaka till Red Wing. Den nya firmans namn blev Wistrand, Thulin & Anderson, men namnet ändrades snart till Thulin & Anderson. År 1883 inköpte The Augustana Tract Society hälften av Thulin & Andersons tryckeri. Mr Anderson valdes samtidigt till superintendent för tryckeriet, vilken befattning han innehade hela tiden till 1889, då affären, bokhandeln och tryckeriet, övergick till Augustana-synoden, vilken invalde en Board of Publication att övertaga styrelsen".

Synodens år 1889, på dess möte i Rock Island, fattade beslut att påbörja ett eget förlagshus må väl betraktas såsom ett av de viktigaste beslut, som fattats på något av dess möten. Litet anade vi, då det beslutet fattades, vilken viktig uppgift det genom den påbörjade verksamhetsgrenen skulle få för vårt samfunds uppbyggande. Det var ock under mycket begränsade förhållanden, som verksamheten påbörjades. Vi komma så väl

ihåg det. Av den år 1889 valda första direktionen är tecknaren av detta den ende, som nu lever. Vi påminna oss, huru medlemmarna av denna direktion nödgades insätta en för dem under dåvarande omständigheter betydlig summa, och vid sidan därav måste styrelsen låna så mycket som dess kredit tillät för att få verksamheten i gång. Anderson valdes till verkställande direktör, och hans 37-åriga verksamhet såsom sådan har åskådliggjort, huru vist detta val var.

Den uppgift, som förelåg Anderson, var stor och svår. Det gällde att uppbygga från grunden, och det utan något nämnvärt rörelsekapital. Men han visade sig vara vuxen situationen. Hans ingående kännedom om verksamhetens alla detaljer, hans säkra omdömesförmåga i alla transaktioner och det förtroende, som hans personlighet ingav, förde affären segrande igenom den första kritiska perioden och förde den framåt, så att den snart var baserad på solid finansiell grund. Vi åskådliggöra denna utveckling genom att nämna, att under det inkomsterna för hela affären under 1890 voro $48,151.57 och utgifterna $46,-511.76, voro de kontanta inkomsterna under år 1926 $409,342.74, och egendomens värde uppgår till $407,095.88, vid vilken häftar en skuld av $54,-304.02. Detta har utförts utan att något nämnvärt rörelsekapital insattes från början. Vi fatta vilken eminent ledning av affären det krävts för att frambringa ett sådant resultat. Och det finansiella resultatet, som vunnits genom denna verksamhet, är icke det största. Under år 1926 utgav förlagshuset 283,800 böcker och ströskrifter, och

från verksamhetens början har det utgivit 6,418,-050 ex. Arbetarepersonalen vid förlagshuset utgöres av 129 personer. Vem kan mäta värdet av detta för vår kyrka?

Vid sidan av ovannämnda egenskaper hos Anderson, som samverkade uti att göra honom till den skicklige verkställande direktören, kunna ock andra nämnas. Vi tänka på hans gedigna kunskaper, som han genom självstudier inhämtat, och på hans stora beläsenhet. De voro icke många bland oss, som voro så förtrogna med den både i fosterlandet och här i landet utkomna litteraturen, som vad han var. Hans karaktärsfasthet, förenad med den innerligaste människokvänlighet, gjorde, att han vann arbetspersonalens både aktning och kärlek. Han behövde icke alls bemöda sig om att vidmakthålla sin auktoritet; ingen kände sig frestad att ifrågasätta den. Och alla som arbetade under hans ledning betraktade honom icke blott såsom sin chef, utan även såsom sin deltagande vän. I fråga om ett plikttroget utförande av sin kallelse utgjorde han ett föredöme. Faktiskt ställde han alltid större anspråk på sig själv än på andra. Det är ock visst, att han i det avseendet gick längre än vad hans kropps- och själskrafter berättigade honom till att gå.

Augustana Book Concern, vars verkställande direktör han var under 37 år, utgör den varaktiga minnesstoden av Andersons arbetsfyllda liv. Den uppgift, som han såsom sådan utförde, är stor nog för vilken dödlig som helst. Han var ock nestorn bland föreståndarna för de lutherska förlagshusen här i landet, bland vilka han åtnjöt det högs-

ta förtroende. Men vid sidan av denna sin stora livsuppgift fann han tid och krafter att insätta för andra vår kyrkas verksamhetsgrenar. Så tjänade han såsom direktör för vårt gemensamma läroverk under 8 år och såsom dess kassör och affärsföreståndare under 4 år. Särskilt värdefullt var nog det arbete han insatte såsom medlem i direktionen för Illinois-konferensens Board of Charities. Under många år var han ock kassör för denna stora verksamhet. I denna organisations stora och konstruktiva arbete har nog Andersons sunda omdöme, hans affärsförmåga och hans kyrkliga patriotism kommit väl till pass.

Andersons kyrkliga intresse begränsades icke till hans egen synod; det famnade hela den lutherska kyrkan. Många gånger var han ombud till General Councils möten och var under flera år dess kassör. Vi hade tillfälle att många gånger aktgiva på huru högt hans person och omdöme skattades av denna kyrkliga organisations ledande män.

Vår synods brödraförbund hade i Anderson en trogen och verksam vän. Så länge som hans krafter tillåto det, deltog han i organisationens möten, och mer än en gång uttalade han sitt erkännande till oss för våra bemödanden att i *Augustana* orda till förbundets förmån. Han var, det veta alla våra pastorer, en prästvän, och därför känna de, att de genom detta dödsfall gjort en stor förlust.

Andersons personliga kristliga liv fann ett skönt uttryck i hans medlemskap och verksamhet i hans församling. Han tjänstgjorde såsom kyrkorådsmedlem under större delen av församling-

ens historia och under många år såsom dess söndagsskolföreståndare. Ett föredöme var han ock, då det var fråga om att uppoffra för den kyrkliga verksamheten.

För dem som hade förmånen att stå den hänsovne nära förbliver dock minnet av den trofaste och karaktärsfaste vännen, den kristliga personligheten och den ädle människovännen dyrbarast och varaktigast. Han saknas ock av samhället, i vilket han levde och som han tjänade både såsom stadsfullmäktig och såsom medlem i dess skolstyrelse.

Andersons hälsotillstånd har under två års tid varit vacklande, och man hade därför hunnit göra sig förtrogen med tanken på det som nu inträffat. Och dock kom budskapet till förlagshuset om att han avlidit med en nästan förkrossande kraft. Det var icke lätt att arbeta. Den tjänstgörande föreståndaren, Otto Leonardson, kallade hela den stora arbetspersonalen tillsammans i förlagshusets stora rum i den första våningen, där en kort, men gripande andaktsstund hölls under direktionens ordförandes, dr C. W. Foss', ledning. Man kunde läsa i de allvarliga anletsdragen och i de i många fall tårfyllda ögonen, huru högt den hänsovne var älskad.

Samfundet har förlorat en av sina trotjänare. Han saknas på sätt som blott en sådan man kan saknas. Men minnet av hans livsgärning berövar sorgen dess bitterhet. Ödmjukt böja vi oss under Guds vilja och tacka honom för den hänsovnes betydelsefulla livsgärning, som har ett varaktigt värde för oss. Djupast är dock sorgen för den

efterlämnade makan och barnen, för vilka han varit så mycket. Men vissheten om att skilsmässan blott är tillfällig och att ett saligt återseende förestår i de sällhetens boningar, som Kristus har förvärvat, där de goda och fromma icke skola skiljas, förljuvar sorgen för dem. Välsignat vare A. G. Andersons minne ibland oss!

L. G. ABRAHAMSON.

Linus Bonander

Vad man nu därutöver söker hos förvaltare är att en sådan må befinnas vara trogen. 1 Kor. 4: 2.

DESSA ord kunna tillämpas på prof. Linus Bonander, A.M. Han hade fått rätt många pund, och han använde dem till Guds ära och vårt folks fromma. Han avled helt hastigt, sedan han predikat i högmässan i Ada, Kans., den 17 juli 1927. Bonander var född i Flakeberg, Västergötland, Sverige, kom till Kansas 1873, studerade en tid vid Bethany College och avlade senare studentexamen vid Augustana College. I 18 år tjänade han som lärare vid Luther Academy i Wahoo, Nebr., och var en tid

detta läroverks rektor. Å 1924 kallades han till lärare i svenska, tyska och grekiska språken vid Bethany College och kvarstod som sådan till sitt oförmodade frånfälle.

År 1922 företog han i sin broder Carls sällskap en färd runt Medelhavet. Man besökte norra Afrika, Egypten, Palestina, Syrien, Turkiet och de flesta länder i Europa, samt även Oberammergau. Besöket på sistnämnda plats intresserade Bonander, och han lät utgiva en lärorik skildring över intrycken därifrån.

Han tjänstgjorde även som predikant och verkade i flera av våra församlingar, nu senast i Manhattan, Kans. Vid sin hemförlovning i Ada prästgård var han 63 år, 9 månader och 13 dagar gammal. Som lärare var han älskad och högaktad av studerande och medarbetare. Hans stilla, okonstlade och ärliga väsen tilltalade alla. Vid båda läroverken, där han tjänat troget, saknas han, och det oförmodade sorgebudet väckte uppseende i vida kretsar.

Stoftet vigdes till griftero på gravgården i Saron, vilken församling han varit med om att stifta och varest hans föräldrar ha sin viloplats och nära vilken hans ende nu levande broder har sitt hem.

Brodern, pastor F. A. Bonander, avled för åtskilliga år sedan. En brorsdotter är Afrika-missionär.

Vile den älsklige brodern och vännen i frid!

ALF. BERGIN.

Johannes Bergin och hustru

Herre, jag har din boning kär
och det rum, där din härlighet bor.
Ps. 26: 8.

SÖNDAGEN efter familjens ankomst till Carver, Minn., i maj 1888, ingick Bergin med familj i församlingen i East Union. Då församling stiftades i Carver, följde han med dit. Som för-

samlingsmedlem fick han tjäna som diakon, söndagsskolföreståndare och predikobiträde. Makarna hade i fäderneslandet stått under sådana troende lärares inflytande som Holmstrand, Högman, Sylvan och Sandzen. De ville höra Herren till även i det nya landet och sökte att fostra sina barn i Herrens fruktan.

Bergin avled nära 78-årig för fem år sedan och hans maka den 3 aug. 1927, nära 81 år gammal. De vila på East Unions vackra gravgård till upp-

ståndelsens dag. Vid jordefärden den 7 aug. predikade pastor Idström och dr Hegström. Församlingens organist, fru Pearson, hade ordnat med skön sång. Äldsta sonen tackade å de sörjandes vägnar och nedkallade Guds välsignelse över den stora skaran av släkt och vänner, som hedrade mors sista kyrkobesök.

Makarna Bergin ha haft 12 barn. Av dessa dogo 3 i sin barndom, och sonen August dödades vid en automobilolycka i Cambridge, Minn., för något över ett år sedan. De nu närmast sörjande äro 8 barn, 25 barnbarn och 15 barnbarns barn. Hela familjen räknar 63 medlemmar. Äldste sonen är pastor i Bethania-församlingen i Lindsborg, Kans., en dotter är föreståndarinna för ålderdomshemmet i Augustana-kyrkan i Minneapolis, och en son är kassör för Minnesota College. De övriga ha tjänat som diakoner, trustees eller haft andra uppdrag i vår kyrka. Alla 63 tillhöra vår synod. August var diakon i församlingen i Cambridge och ordförande för county kommissionärerna, då han dog.

Bergin lärde sina barn att besöka Guds hus, deltaga i det kyrkliga arbetet och satte själv ett gott föredöme. Nohrborgs postilla, Kristens Resa, psalmboken och bibeln brukades i hemmet. *Augustana*, *Minnesota Stats Tidning*, *Lindsborgs-posten* och *Missionstidning* lästes där.

Några timmar före sitt frånfälle meddelade pastor Idström fru Bergin den heliga nattvarden. Hon sade till en av sina döttrar: "Jag är klenare, barn, än I tron. Jag får snart flytta hem. Varen nöjda därmed." Frid över makarnas minne! X.

Fru C. O. Forsberg

Nitälskan för ditt hus har förtärt mig. Ps. 69: 10.

OVAN anförda ord kunna tillämpas på fru Forsberg. Hon nitälskade för Guds rikes framgång och uppoffrade sig helt i missionens tjänst. Då slutligen hennes man och missionär Lundin tillfångatagits av banditerna i Kina och ställningen på fältet blev värre, försvagades hon till både kropp och själ, så att hon efter hemkomsten måste intagas vid asylen i Pueblo, Colo. Där avled hon den 30 juli 1927 i en ålder av 44 år, 5 månader och 25 dagar.

Hon föddes av västgötska föräldrar i Ishpeming, Mich., och kom i deras sällskap till Marion Hill, Kans., 1884. Hon invigdes till diakonissa vid inrättningen i Omaha 1912 och utsändes på missionsfältet i Kina samma år. År 1916 förenades hon i äktenskap med missionär Forsberg och var moder till två barn, Elizabeth och William. Nedbruten till hälsan återkom hon från Kina 1924. Familjen kallades att förestå barnhemmet i Mariadahl, Kans., men måste flytta till Salina och bodde där en kort tid, upptagna med verksamhet

i vårt kyrkliga arbete. Här trivdes de dock ej, och så flyttade de till Denver, där fru Forsberg biträdde vid den kristliga barnskolan i Augustana-kyrkan. Hennes ställning blev dock betänkligare, och hon vistades en tid vid en anstalt för nervöst sjuka, men då man ansåg, att hon här ej kunde få någon hjälp, flyttade hon till statens inrättning i Pueblo, där hon avled. Barnen ha ömt vårdats av fru Forsbergs moder, som bor i Lindsborg, Kans. Forsberg har sökt att få anställning i närgränsande stater och nu senast i Colorado.

En enkel begravningsgudstjänst hölls i Bethania-kyrkan i Lindsborg den 2 aug. Stoftet vigdes till griftero på gravgården i Marion Hill den 4 aug. under stor folktillslutning. Fru Forsbergs levnasdag var kort, men vad hon kunde, det gjorde hon. Vile hon i frid!

ALF. BERGIN.

DE SOM KOMMIT

"Andra hava arbetat, och I haven fått gå in i deras arbete".

Joh. 4: 38.

Präster

ordinerade vid synodalmötet i Omaha, Nebr., den 19 juni 1927 och deras nuvarande verksamhetsfält.

Alphonse P. Almen, Shaunavon, Admiral, Sask., Canada.

Axel Berg, Ortonville, Minn.

Otto L. Bergquist, Bayonne, N. J.

Axel Joseph Björkman, Proctor and West Rutland, Vt.

Aner O. Bloom, Thief River Falls, Minn.

Frank A. Bonander, East Chicago, Ind.

Raymond E. Borg, Valley City och Litchville, N. Dak.

Gotthard E. Burton, Geneseo, Ill.

Arvid P. Chindblom, Davenport, Iowa.

J. Elmer Dahlgren, Lancaster och Bronson, Minn.

Adolph Wm. Dickhart, Calvary, Moline, Ill.

Armour H. Edberg, Manhattan, Kans.

Philip R. Ekblad, Stanton, Iowa.

Edwin J. Erickson, Hamill, So. Dak.

Gunnard R. Grahn, Rhinelander, Wis.

Clarence P. Hall, Elizabeth och Fergus Falls, Minn.

Harry W. Lundberg, Kiron och Odebolt, Iowa.

Malvin H. Lundeen, Community Center, Des Moines, Iowa.

C. Daniel Mattson, International Falls, Minn.

Clarence E. Melin, Wataga, Ill.

Paul R. E. Melin, Osceola, Nebr.

Edwin C. Munson, Madison, Wis.

Carl S. Ohman, Grassflat, West Clymer, Pa.

John Alfred Olson, Unity, Wis.

Hjalmar Olson, Winnipeg, Man., Canada.

Harry A. Peterson, Mt. Vernon, N. Y.

Paul J. R. Peterson, Webster och Bristol, So. Dak.

William J. Siegel, St. Lukes, Chicago, Ill.

Axel Fritz Soderberg, N. Grosvenordale, Conn., och Auburn, R. I.

Carl Vernon Swenson, Rogers Park, Chicago, Ill.

Selmer Ferdinand Veldey, Dallas, Tex.

Ellis U. Youngdahl, Rankin, Ill.

ALPHONSE P. ALMEN

AXEL BERG

OTTO L. BERGQUIST

AXEL J. BJORKMAN

ANER O. BLOOM

FRANK A. BONANDER

RAYMOND E. BORG

GOTTHARD E. BURTON

ARVID P. CHINDBLOM

J. ELMER DAHLGREN

ADOLPH WM. DICK-HART

ARMOUR H. EDBERG

PHILIP R. EKBLAD

EDWIN J. ERICKSON

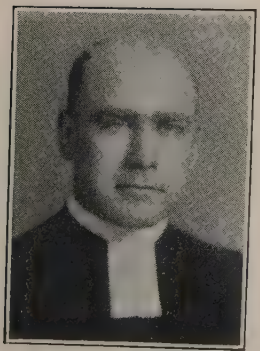

GUNNARD R. GRAHN

CLARENCE P. HALL

HARRY W. LUNDBERG

MALVIN H. LUNDEEN

C. DANIEL MATTSON

CLARENCE E. MELIN

PAUL R. E. MELIN

EDWIN C. MUNSON

CARL S. OHMAN

JOHN ALFRED OLSON

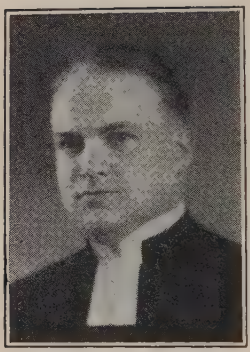

HJALMAR OLSON

HARRY A. PETERSON

PAUL J. R. PETERSON

WILLIAM J. SIEGEL

AXEL FRITZ SODERBERG

C. VERNON SWENSON

SELMER F. VELDEY

ELLIS U. YOUNGDAHL

Nyinvigda kyrkor

MINNESOTA-KONFERENSEN.

Ev. Luth. Svea-församlingens kyrka, Svea, Kandiyohi Co., Minn. Denna församling stiftades med 79 medlemmar, 49 kom. och 30 barn, 1870. Dess nuvarande medlemsantal är 387 kom. och 141 barn. Den första kyrkan byggdes 1872. Den andra kyrkan uppfördes 1920. Denna kyrka restaurerades och tegelbeklädes 1920. I densamma inreddes ny bottenvåning, vilken inrymmer ett större rum för söndagsskolan, kök, kolrum, rum för värmeapparaten och tvenne andra rum. Kyrkan tillbyggdes med tvenne flyglar och förlängdes. Den har sittplatser för omkring 400 personer. Församlingen firade 50-årsfest och kyrkoinvigning 1921, medan J. B. Sorenson var dess pastor.

En vacker gravgård omger kyrkan. Cementtrottoar är nedlagd i olika riktningar. Församlingens egendom, kyrka och prästhus, värderas till $30.000. Den nuvarande pastorn, F. J. Ellman, tillträdde verksamheten härstädes i juni 1924.

F. J. E.

SVEA EV. LUTH. KYRKAN, SVEA, MINN.

BETHEL-FÖRSAMLINGENS KYRKA, WILLMAR, MINN.

Bethel Lutheran Church, Willmar, Minnesota. Bethel-församlingens nya kyrka är en av de ståtligaste inom Augustana-synoden. Grundbrytningen för det nya templet ägde rum den 30 maj 1926. Hörnstenen lades den 15 aug. s. å. Invigningen skedde den 25 sept. 1927.

Byggnadsstilen är götisk katedralstil. Byggnadsmaterialet är rött tegel och Bedford sten. Kyrkan är 119 fot lång, 51 fot bred och dess största bredd 71 fot. Det större tornet, som är

avsett för "tower chimes" och tornur, är 90 fot högt och det mindre 68 fot. Huvudportalen med dess 44 fot breda trappuppgång och "stone front entrance", är särdeles imponerande. I kyrkans bakre del finns en hörsal och i det mindre tornet ett rum för mödrar och barn. Själva auditoriet med läktare rymmer omkring 800 personer. Allt stämmer till andakt. Pastorns ämbetsrum finns på ena sidan av koret och sångkörens på den andra. En dyrbar Estey piporgel har sin plats i de rum som finnas ovan pastorns och körens rum. Den är skänkt av Fidelis och Luther League. Kvinnoföreningen har skänkt bänkarna.

I bottenvåningen finnes en rymlig samlingssal, kök och åtskilliga klassrum försedda med "slate blackboards". Eftersom kyrkan uppvärmes från "municipal heating plant' behövs ej värmelednings- och kolrum, vadan vi ha så mycket större utrymme i bottenvåningen.

Kyrkan har ett mycket centralt läge, blott ett kvarter från de stora stråkvägar som genomlöpa staden och är synlig från alla håll.

Arkitekt var A. F. Gauger & Son, St. Paul, och byggmästare L. W. Baumeister & Son från samma stad.

Som den nu står kostar kyrkan omkring $100,000.00.

Undertecknad har betjänat församlingen sedan den 1 nov. 1917. JESPER HOLMQUIST.

BETHLEHEM-FÖRSAMLINGENS KYRKA,
MERRILL, WIS.

SUPERIOR-KONFERENSEN.

Bethlehems-församlingens i Merrill, Wis., kyrka. På årsstämman 1926 beslöt församlingen att bygga ny kyrka, emedan den gamla träkyrkan, som tjänat sedan 1893, befanns vara både för gammal och för liten.

Den nya kyrkan, som är byggd av tegel, är 78x32, med ett 50 fot högt torn. Hörnstenen till densamma lades den 22 aug. 1926. Den första gudstjänsten firades juldagsmorgonen samma år. Invigningen ägde rum den 22 maj 1927 och förrättades av konferensens president, pastor C. Albert Lund, därvid biträdd av pastorerna J. I. Bergstrand, J. T. O. Olander, Eric Wahlström och församlingens pastor.

Kyrkan, som är vackert belägen utmed "Prairie River" och modern i alla avseenden, rymmer 350—400 personer. Invändigt är den 26 fot hög med 16 fot höga väggar. I dess övre våning finns sakristia och ett kommittérum å ena sidan och rum för sångkören å den andra sidan om altaret. Altaret och altarringen äro i vitt och guld. Predikstolen och orgeln såväl som allt träarbete för övrigt äro hållna i s. k. "light oak". I bottenvåningen, som är 9 fot och 6 tum hög, med alla fönster ovan jord, finnes ett samlingsrum 31x34, kök, "cloak room", "storage room" och "boiler room" m. m. Kyrkan uppvärmes med s. k. "steam vapor" och har elektrisk belysning.

Alla fönster i övre våningen äro s. k. "Art glass". Det stora fönstret på södra gaveln, som är 8x16 fot, framställer bilden av "Den gode herden".

Kyrkan, med tillbehör, kostar omkring $25,000. C. J. & R. H. Johnson, Chicago, Ill., äro dess arkitekter och Pehrson Bros., Minneapolis, Minn., byggmästare. Pastor B. E. Walters är församlingens lärare sedan nov. 1922. B. E. W.

BETHEL-FÖRSAMLINGENS KAPELL,
JAMESTOWN, N. Y.

NEW YORK-KONFERENSEN.

Bethel-församlingen, Jamestown, N. Y. Denna församling, som stiftades den 4 maj 1925, består nu av 168 kommunikanter. I Jamestown, som räknar omkring 45,000 invånare, vilka till större delen äro svenskar till börd eller härstamning, har vår synod fyra församlingar med kyrkor, alla förlagda på stadens östra sida. I och med Bethel-församlingens stiftelse har synoden intagit en av stadens nya och vackraste delar, rikt befolkad vad beträffar vårt svenska folk, ett område som ter sig mycket löftesrikt för vår kyrkliga verksamhet.

Det kapell, som å annat ställe i Korsbaneret avbildas, tjänar församlingen som gudstjänst- och samlingslokal till dess att ett större tempel be-

höves och kan anskaffas. Kapellet är ett s. k. "portable", inköpt av firman Merchom Morley Co., Saginaw, Mich., hitfraktat i delar och uppfört av en av vår stads byggmästare på en för ändamålet inköpt egendom. Det står på säker grund och har under halva sin längd en murad källare, som inrymmer värmeapparat m. m. Vid kapellets ena sida är anbragt ett sidorum, som kan användas såsom kök, klassrum o. s. v., alltefter som behovet påkallar, men ock så bifogat byggnaden, att det kan brukas som en del av auditoriet, då större utrymme fordras. Hela kostnaden för detta kapell, då man inberäknar dess köpepris och uppsättande, värmeledning och belysningssystem samt målning m. m., belöper sig till $5,200. Dess inredning, med undantag av altare och piano, erhöll församlingen från en upplöst lantförsamlings kyrka ej långt härifrån. Utom tillbygget, rymmer kapellet 150 personer.

LAWRENCE F. NORDSTRÖM.

CALIFORNIA-KONFERENSEN.

Bethel Evangelical Lutheran Church. Los Angeles, Calif. Denna församling stiftades av pastor C. M. Olander, med 103 kom., den 4 april 1924. Att börja med höll församlingen sina sammankomster i en sal å Figueroa st. Den 16 aug. 1925 höll hon sin första gudstjänst i eget tempel, vilket ock invigdes samma dag. Församlingen hade i ett vackert residensdistrikt i staden inköpt en 75 x150 fot stor tomt för en kostnad av $20,000, och å denna uppsattes en kyrka, rymmande 200 personer, som man inköpt av en episkopalförsamling mot ett pris av $2,000. Något över $1,000 betaltes för att flytta denna byggnad och försätta den i gott skick. Hela egendomen värderas till $25,000.

Bethel-församlingen brukar uteslutande engelska språket vid alla sina gudstjänster. Framtidsutsikterna för denna missionerande församling i vår stora och hastigt tillväxande stad äro de allra ljusaste.

A. P. G. Anderson.

NYA BETHEL-KYRKAN I LOS ANGELES, CALIF.

NEW ENGLAND-KONFERENSEN.

Calvary-församlingen, Worcester, Mass. Denna församling är en av de två församlingar inom New England-konferensen, vilka bedriva sin verksamhet uteslutande på det engelska språket. Den 15 jan. 1921 stiftades hon av pastor H. George Randolph, som av synodens missionsstyrelse anställts att inom vårt samfunds hägn söka samla de många i detta lutherdomens centrum, vilka bäst och kanske blott genom bruket av landets språk kunde betjänas av vår kyrka. Redan i dec. 1924 hade församlingen växt sig stark nog att inköpa tomt för ett blivande kyrkligt hem i Worcesters vackraste och mest centralt belägna stadsdel.

Under ledning av pastor Arthur O. Hjelm, som i sept. 1924 efterträtt pastor Randolph, företogs i april 1925 en insamling bland församlingens egna medlemmar. Denna insamling belöpte sig till något över $33,000. Härmed ansåg man sig kunna skrida till verket med kyrkobygget. Så lovande äro dock framtidsutsikterna för denna församling, att man ansåg det rådligast att ej genast uppföra kyrkan, utan till en början nöja sig med en byggnad, som framdeles torde kunna tjäna som församlingshus.

Ritningar, utförda av arkitekt G. Adolph Johnson, Worcester, antogos, och man skred så till verket med uppförandet av vad som nu är ett i allo ändamålsenligt kyrkligt hem med tillhörande pastorsboställe å sju rum, badrum, tvättrum och s. k. "store-room" ej häri inberäknade.

CALVARY-FÖRSAMLINGENS I WORCESTER, MASS., FÖRSAMLINGSHUS.

Byggnaden är uppförd i engelsk-götisk stil och tar sig vacker ut i sin "tapestry-brick facing" och "stucco gables". Auditoriet, som med körläktare rymmer 285 personer, är ljust och tilltalande, men ej dess mindre kyrkligt inrett i äkta luthersk stil. Altartavlan, utförd av Klagstad, framställer den på korset lidande Frälsaren ("Calvary"), och korstecknet förekommer på altaret, predikstolen, ljuskronorna och fönstren inålles 68 gånger, dock utan att i någon mån verka störande på skönhetssinnet. Bottenvåningen är hög och rymlig. Inga pelare förekomma. Den har ett söndagsskolrum med sittplatser för 285 personer, ett kommittérum, vilorum, kök, källare för pastorsfamiljen m. fl. andra rum. Byggnad, uppförd i samma stil som församlingshuset, med rum för tvenne automobiler, tillhör egendomen, vars hela värde uppgår till något över $51,000.

Församlingen räknar nu efter nära sex års verksamhet cirka 375 kommunikanter och 120 barn, vilka tillhöra ej mindre än sjutton olika nationaliteter. ARTHUR O. HJELM.

Bethlehems-församlingens i Waltham, Mass., nya kyrka. Den lutherska missionsverksamheten i "urstaden" påbörjades i september 1882 av dr C. F. Johansson i Boston. Den första kyrkan byggdes 1891, och den fick tjäna såsom gudstjänstlokal till 1920, då den såldes. Från 1920 till 1926 tjänade kapellet vid Main & Bacon sts. såsom gudstjänstlokal. Sommaren förlidet år inköpte församlingen tre centralt belägna tomter om 20,000 kvadratfot vid Eddy, Weston och Everett sts. Ej mindre än sju gator löpa tillsammans vid en mindre "square" i den moderna och hastigt växande stadsdelen "West End" — en strategisk plats för en kyrka — utmed Boston—New York boulevard.

I november förra året undertecknades kontraktet för den nya kyrkans uppförande, och arbetet därmed tog sin början omedelbart. Hörnstenen lades av konferenspresident Hägglund den 16 jan. Den nya kyrkan blev färdig i sept. och invigdes under stora högtidligheter söndagen den 16 okt.

Den nya kyrkan är byggd av tegel och sten i engelsk-götisk stil och är täckt med tegel. Den är 88 fot lång och 46 fot bred. Tornets höjd är 60 fot. Den är så modern, som hittills gjorda uppfinningar tillåta. Så t. ex. uppvärmes den med ånga och oljeeldning, vilken automatiskt kontrolleras av den önskade temperaturen, såväl från övre som nedre våningen.

Den nedre våningen, 11½ fot hög, med stora ljusa fönster, rymmer en större samlingssal med sittplatser för 200 personer, bekvämlighetsinrättningar, ett större kök, värmeapparater, "blower

DEN NYA KYRKAN I WALTHAM, MASS.

room", samt två mindre rum (klassrum). Denna våning har särskild huvudingång, och har förbindelse med övre våningen medelst tvenne trappuppgångar.

Övre våningen innehåller kyrkans auditorium, vilket upptager kyrkans hela längd (86 fot insides mått) och har sittplatser (med läktaren) för 400 personer. Vid ena sidan om koret finnes en snyggt inredd och fint möblerad sakristia, och vid andra sidan är orgelrummet. Vid sidan om läktaren (i tornet) finnes ett extra rum.

Auditoriets inredning är hållen i mörk färgton, men fönstren äro ljusa och stora, varför auditoriet är ljust. Bänkarna äro dyrbara och moderna. Altare, predikstol, dopfont m. m., såväl som bänkar äro av ek. Över altaret är ett större "katedral" fönster, och altaret prydes med dyrbara sjuarmade kandelabrar samt ett större kors i guld. Piporgeln är tillverkad av Hook & Hastings orgelfabrik härstädes; den har 18 självständiga stämmor, 12 koppel, 8 "combination pistons" o. s. v. och är av "elektro-pneumatisk action". Den drives med en "1 H. P. motor".

Kyrkan kostar med inventarier omkring $65,000 och med tomter närmare $75,000. Det var församlingens mening att bygga kyrkan utan skuldsättning, men det lyckades ej, ty den kostade, när allt blev färdigt, mer än man beräknat, så man tvingades att taga ett tillfälligt lån på $10,000.

Kykans arkitekt är A. H. Hanson, Boston, måg till församlingens grundläggare dr Johansson. William Donaldson, Watertown, är byggmästare, och pastor John E. Nelson byggnadskommittéens ordförande.

JOHN E. NELSON.

Sv. Luth. Ålderdomshemmet, Worcester, Mass. År 1920 inköpte New England-konferensen "The Golding Estate", 26 Harvard St., Worcester, Mass., till ett pris av $30,000.00 i syfte att upprätta ett hem för ålderstigna. Den första avbetalningen av $5,000.00 var en gåva från änkefru John Jeppson.

Detta hem blev snart för litet. Just när styrelsen stod villrådig, på grund av de många ansökningarna och det bristande utrymmet, kom ett anbud från herr George N. Jeppson att han stod nu redo att giva hemmet $75,000.00 på det villkor, att New England-konferensen samlade $25,000.00. Detta anbud antogs med största tacksamhet.

Den nya byggnaden, vars storlek är 130.6x39.10, uppfördes under förra delen av 1925 och invigdes med stora festligheter hösten samma år.

Byggnaden är två våningar hög med bottenvåning. Å första våningen äro 12 rum för enskild person och två rum för två personer samt solrum, vilket sträcker sig längs byggnadens västra ända. Den övre våningen är identisk med den första. Byggnadsmaterialet är tegel och "tapestry stucco".

Första våningen i den gamla byggnaden är så omändrad, att där finns matsal för 40 personer och ett större samlingsrum. Bottenvåningen rymmer tvenne förlagsrum och två arbetsrum, ett för män och ett för kvinnor.

I detta hem finns rum för 45 personer. Gud har rikligen välsignat denna inrättning.

ALBERT J. LAURELL.

SV. LUTH. ALDERDOMSHEMMET I WORCESTER, MASS.

20458

Tillhör Gustafa mina Johnson Vaarna gill

GTU Library
3 2400 00482 5455

...ERAN
TH... SEMINA...

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500

All items are subject to recall.